

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Π. ΠΑΠΑΝΗ
ΦΥΣΙΚΟΥ

γεωγραφία

β' γυμνασίου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Μητρώο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Αθήνα 1992

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

17557

Μέ απόφαση τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὰ δι-
δακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυ-
κείου τυπώνονται ἀπό τόν Ὅργανισμό Ἐκδόσεως
Διδακτικῶν Βιβλίων καί μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΕΒΕΤΑΦΙΑ

Εικόνα του εξώφυλλου:

Άλφικόν τολειο.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ Π. ΠΑΠΑΝΗ
ΦΥΣΙΚΟΥ

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1982

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΘΗΝΑ 1982

ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά: Θέση — Σύνορα. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὸ Βόρειο ἡμισφαίριο τῆς Γῆς καὶ κατέχει τὸ δυτικὸ τμῆμα τῆς μεγαλύτερης ξηρᾶς αὐτοῦ.

Στὴν πραγματικότητα ἡ Εὐρώπη εἶναι μία ἀπλή προέκταση τῆς Ἀσίας καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ, ἀπὸ γεωγραφικὴ ἀποψη, ὡς δυτικὴ περιοχὴ τῆς Ἀσίας. Πιστ᾽ ὅλα αὐτὰ θεωρεῖται καὶ ξεχωρίζεται ὡς ἡπειρος, διότι ὑπάρχουν λόγοι ποὺ τὴν κάνουν νὰ ξεχωρίζεται τελείως ἀπὸ τὴν Ἀσία. Ἀκόμα στὴν Εὐρώπη συνέβησαν τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ἱστορίας, ποὺ εἶχαν παγκόσμια σημασία.

Ἡ θέση τῆς Εὐρώπης στὸ βόρειο ἡμισφαίριο, ἡ ἔλλειψη μεγάλων ὄροσειρῶν ποὺ νὰ ἐμποδίζουν τὴ συγκοινωνία, ἡ τοποθέτησή της κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος στὴν εὐκρατὴ ζώνη καὶ τέλος τὰ πολλὰ παράλιά της στάθηκαν οἱ αἰτίες τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πολιτισμοῦ σ' αὐτὴ (κυρίως στὴν Ἑλλάδα) καὶ τῆς διαδόσεως του στὸν ὑπόλοιπο κόσμο.

Ἡ λευκὴ φυλὴ, ποὺ τὴν κατοίκησε ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους καὶ ποὺ ἀργότερα ἀπλώθηκε σ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Γῆς, ἔκαμε τὴν ἡπειρὸ μας πραγματικὴ δύναμη τῆς παγκόσμιας προόδου. Ἐπὶ πλέον ἡ Εὐρώπη θεωρεῖται ἰδιαίτερη ἡπειρος, διότι μορφολογικὰ διακρίνεται ἀπὸ τίς ἄλλες ἡπείρους ἐξαιτίας τῶν ἄκτῶν της ποὺ σχηματίζουν πολλοὺς κόλπους καὶ γενικότερα ἐξαιτίας τῆς διαπλάσεως τοῦ ἐδάφους της.

Ἡ Εὐρώπη ἔχει σχῆμα τριγώνου μὲ τὴ βάση του στὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὴν κορυφὴ του στὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Ἰσπανίας. Περιέχεται μεταξὺ τῶν παραλλήλων τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, 71° — 35° , καὶ τῶν μεσημβρινῶν, 1ου δυτικὰ τοῦ Γκρήνουιτς καὶ 65ου ἀνατολικά αὐτοῦ. Ἀπὸ τὰ βόρεια ὀρίζεται μὲ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, στὰ δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, τὴ θάλασσα τῆς Νορβηγίας, τὴ Βόρεια θάλασσα καὶ τὴ Βαλτικὴ, στὰ νότια βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὰ πελάγη της, Τυρινικὸ, Ἀδριατικὸ, Ἰόνιο καὶ Αἰγαῖο, στενὰ Ἑλλησπόντου, θάλασσα Προποντίδας, στενὰ Βοσπόρου καὶ τὸν Εὐξείνιο Πόντο. Τὰ πρὸς τὰ ἀνατολικά σύνορά της ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ Βόρειο παγωμένο ὠκεανό, περ-

Χάρτης 1. Η θέση της Εδράτης στο Β' ημισφαίριο

νούν από τα Ούράλια δρη σε μία γραμμή που έχει μήκος 4.500 Km, τον Ουράλη ποταμό, τις δυτικές όχθες της Κασπίας θάλασσας, από την περιοχή μεταξύ Κασπίας και Εδέξινου, στα νότια του Καυκάσου, και σταματούν στο Μπατούμ του Εδέξινου Πόντου.

Έκταση. Η Ευρωπαϊκή ήπειρος έχει συνολική έκταση 10.459.165 Km², επιφάνεια ίση με το 1/12 του συνολικού εμβαδού της ξηράς της Γης. Είναι ίση με το 1/4 της Ασίας, το 1/3 της Αφρικής, το 1/4 της Αμερικής, λίγο μεγαλύτερη από την Αυστραλία και αρκετά μικρότερη από την Ανταρκτική. Από το βορειότερο άκρο της, δηλαδή από το άκρω-

τήριο τῆς Νορβηγίας, ἔως τὴν Κρήτη ἔχει μῆκος 3.885 χιλιόμετρα. Τὸ μῆκος τῶν ἀκτῶν τῆς εἶναι περίπου 38.000 χιλιόμετρα καὶ διαμορφώνονται σ' ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ χερσονήσων.

Ὅριζόντιος καὶ κάθετος διαμελισμός. α) **Ὅριζόντιος.** Οἱ ἀκτὲς τῆς Εὐρώπης ἔχουν τοὺς περισσότερους κόλπους ἀπὸ ὅλες τὶς ἡπείρους. Ἡ βόρεια, ἡ δυτικὴ καὶ ἡ νότια Εὐρώπη χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολύμορφο θάλασσιο, δηλαδὴ ὀριζόντιο, διαμελισμὸ. Ἡ θάλασσα **Μπάρεντς** εἰσχωρεῖ βαθιὰ στὴ βόρεια Ρωσία καὶ σχηματίζει τὴ λευκὴ θάλασσα ποὺ εἶναι παγωμένη ἀπὸ τὸ Σεπτέμβριο ὡς τὸν Ἰούλιο.

Ἀπὸ τὴ βόρεια θάλασσα εἰσερχόμαστε στὴ Βαλτικὴ μὲ μιὰ σειρὰ πορθμῶν, τοῦ **Σκαγεράκη**, τοῦ **Κατεγάτη**, τοῦ **Σούντ** μὲ πλάτος 2,9 Km, τοῦ **Μεγάλου Μπέλτ** μὲ πλάτος 16,4 Km καὶ τοῦ **Μικροῦ Μπέλτ** μὲ πλάτος 0,8 Km (ἀπὸ κάθε πλευρὰ τῆς Φιονίας).

Ἡ Βαλτικὴ εἶναι ἐσωτερικὴ ἀβαθὴς θάλασσα καὶ λίγο ἄλμυρῆ. Οἱ ἀκτὲς τῆς ἀνήκουν σὲ πολλὰ κράτη, ἀλλὰ τὰ κλειδιὰ τῆς κρατᾶ ἡ Δανία ποὺ κατέχει τὰ στενὰ τῆς. Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθιὰ στὴν ξηρά, σχηματίζει μεγάλες χερσονήσους καὶ περιβρέχει πολλὰ νησιά. Ἡ Μεσόγειος μέσω τοῦ Αἰγαίου πελάγους συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Προποντίδα, τὸ Βόσπορο καὶ τὸν Εὔξεινο Πόντο.

Οἱ χερσόνησοι τῆς Εὐρώπης χωρίζουν μεγάλες ἢ μικρὲς θάλασσες. Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τὶς χερσονήσους εἶναι: 1) **Ἡ Σκανδιναυικὴ Χερσόνησος**, ποὺ βρέχεται δυτικὰ ἀπὸ τὴ Νορβηγικὴ θάλασσα καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα (Βοθνικός, Φιννικός κόλπος).

2) **Ἡ Ἰσπανικὴ** ποὺ βρίσκεται μεταξὺ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τῆς Μεσογείου. 3) **Ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος** ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὰ πελάγη Τυρρηνικὸ καὶ Ἀδριατικὸ. 4) **Ἡ Βαλκανικὴ** (Ἑλληνικὴ ἢ χερσόνησος τοῦ Αἴμου) ὅπου βρίσκεται ἀνάμεσα στὸ Ἀδριατικὸ, Ἰόνιο καὶ Αἰγαῖο Πέλαγος, Προποντίδα καὶ Εὔξεινο Πόντο.

Μικρότερες χερσόνησοι εἶναι: 1) Ἡ χερσόνησος **Κόλα** ἀνάμεσα στὴ Λευκὴ θάλασσα καὶ τὴ θάλασσα Μπάρεντς. 2) Ἡ χερσόνησος τῆς **Γιουτλάνδης** (Δανία) ἀνάμεσα στὴ βόρεια καὶ Βαλτικὴ θάλασσα. 3) Ἡ χερσόνησος τῆς **Κριμαίας** ἀνάμεσα στὸν Εὔξεινο καὶ τὴν Ἀζοφικὴ θάλασσα. 4) Ἡ χερσόνησος τῆς **Βρετάννης** ἀνάμεσα στὸ Βισκαϊκὸ κόλπο καὶ τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης. 5) Ἡ χερσόνησος τῆς **Λιθουανίας** ἢ Κουρλανδίας στὴ Βαλτικὴ καὶ τέλος ἡ χερσόνησος **Κανίν** στὴ θάλασσα Μπάρεντς.

Τὴν πολύμορφη διάρθρωση τῶν ἀκτῶν συμπληρώνουν τὰ νησιά ποὺ ἀ-

νάλογα με τὸ μέγεθός τους εἶναι 1) ἡ **Μεγάλη Βρεταννία**, 2) ἡ **Ἰρλανδία**, 3) ἡ **Σικελία**, 4) ἡ **Σαρδηνία**, 5) ἡ **Κύπρος**, 6) ἡ **Κορσική**, 7) ἡ **Κρήτη**, καὶ 8) οἱ **Βαlearίδες**. Στὸ ἑλληνικὸ ἀρχιπέλαγος βρίσκονται οἱ **Κυκλάδες**, οἱ **Σποράδες**, ἡ **Εὐβοία** καὶ τὰ **Δωδεκάνησα**. Στὸ Νορβηγικὸ ἀρχιπέλαγος βρίσκονται τὰ νησιά **Λοφότεν**. Στὸ Δανικὸ τὰ νησιά **Ἄσλαντ**, **Γκότλαντ** καὶ **Ὀλαντ**. Ἄλλα νησιά, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα ἡ **Κέρκυρα**, **Κεφαλληνία**, **Ζάκυνθος**, **Ἰθάκη**, **Μπράτς**, **Λεζίνα**, **Κούρτουλα**, **Κεσίνα**, στὸ Ἴόνιο καὶ τὴν Ἀδριατικὴ, συμπληρώνουν καὶ ἀυξάνουν τὴν πολυμορφία τῶν ἀκτῶν. Στὸ στενὸ Σικελίας – Ἀφρικῆς βρίσκεται τὸ νησί **Παντελλερία** καὶ νοτιότερα ἀπὸ τὴ Σικελία ἡ **Μάλτα**.

Οἱ ἀκτὲς διαμορφωμένες με αὐτὸ τὸν τρόπο συντελοῦν, ὥστε ὀλη ἡ Εὐρώπη νὰ μετέχει στὰ ἀγαθὰ τῆς θάλασσας.

Οἱ εὐρωπαϊκὲς ἀκτὲς εἶναι πολὺ διαφορετικὲς μεταξὺ τους. Ἐτσι οἱ νορβηγικὲς ἀκτὲς εἶναι ψηλὲς καὶ κατεβαίνουν με ἓνα χαρακτηριστικὸ τρόπο ἀπότομα στὴ θάλασσα, πού εἰσχωρεῖ βαθιὰ στὴν ξηρὰ καὶ σχηματίζει θαυμάσιους πολὺμορφους ὄρμους (φιόρδ). Τὸ **Σόνιεφιόρδ** εἶναι τὸ μεγαλύτερο φιόρδ καὶ εἰσχωρεῖ στὴν ξηρὰ σὲ μῆκος 140 Km. Ἡ ἀκτὴ αὐτὴ εἶναι γεμάτη ἀπὸ πολυάριθμα νησιά καὶ νησάκια πού τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ Λοφότεν. Στὴ Βαλτικὴ θάλασσα οἱ φιλανδικὲς καὶ σουηδικὲς ἀκτὲς εἶναι καὶ αὐτὲς ἀπότομες, ἀλλὰ χαμηλότερες. Στὴ Βόρεια θάλασσα οἱ ἀγγλικὲς ἀκτὲς εἶναι γενικὰ χαμηλότερες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περιοχὴ πού βρίσκονται τὰ ὄροπέδια τῆς Σκωτίας. Οἱ γερμανικὲς ἀκτὲς εἶναι πολὺ χαμηλὲς καὶ συνοδεύονται ἀπὸ πολλὰ μικρὰ νησιά. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ οἱ γαλλικὲς ἀκτὲς εἶναι μακριᾶς καὶ εὐθύγραμμες πρὸς τὰ νότια, ἐνῶ κατὰ μῆκος τῆς Βρετάννης καὶ τῆς Νορμανδίας, πρὸς τὰ βόρεια, εἶναι περισσότερο πολὺμορφες. Οἱ ἰσπανικὲς καὶ πορτογαλικὲς ἀκτὲς εἶναι γενικὰ χαμηλὲς καὶ με λίγους κόλπους. Στὴ Μεσόγειο ὑπάρχουν ἀκτὲς με ἀμμουδερὲς καὶ ὠραῖες παραλίες, καθὼς καὶ ἀκτὲς ψηλὲς καὶ βραχώδεις. Στὸν Εὐξείνιο Πόντο οἱ ἀκτὲς εἶναι γενικὰ ὀμαλές. Στὰ βόρεια τοῦ Δέλτα τοῦ Δούναβη εἶναι χαμηλὲς καὶ ἐπίπεδες, ἐνῶ πρὸς τὰ νότια εἶναι ψηλὲς καὶ βραχώδεις. Στὴν Κασπία οἱ ἀκτὲς εἶναι πολὺ χαμηλές.

β) Κάθετος διαμελισμός. Ὁ κάθετος διαμελισμὸς τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον, διότι ἀπὸ αὐτὸν ἐξαρτᾶται ἡ ὑδρογραφία, τὸ κλίμα καὶ ἡ βλάστηση.

Οἱ πεδιάδες, οἱ λόφοι καὶ τὰ ὄρη δίνουν στὴ γεωμορφολογικὴ ἐμφάνιση τῆς Εὐρώπης μιὰ μεγάλη ποικιλία. Οἱ πεδιάδες σκεπάζουν τὴ μεγαλύτερη

έκταση τής Εύρώπης με αποτέλεσμα τὸ μέσο ὑψόμετρο νὰ εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στίς ἄλλες ἡπείρους. Διακρίνουμε ὀρισμένες μεγάλες ζῶνες πού φανερώνουν τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τῆς ἡπείρου.

1) Βόρεια ζώνη. Περιλαμβάνει τὰ ὄρη τῆς βόρειας Ἰσλανδίας, τῆς Σκωτίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τίς Σκανδιναυικῆς Ἄλπεις. Εἶναι τὰ πιὸ παλαιὰ ὄρη, ἀπόκρημα καὶ μονότονα, πού κόβονται ἀπὸ βαθιές κοιλάδες. Γενικά εἶναι ἀφιλόξενα ὄρη. Σχηματίστηκαν ἀπὸ πτυχώσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς κατὰ τὴν πρωτογενῆ περίοδο (παλαιοζωικός αἰώνας).

2) Ἡ μέση ζώνη. Εἶναι κυρίως ἐπίπεδη καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ρωσικὸ ὄροπέδιο πού κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Οὐράλια ὄρη πρὸς τίς πεδιάδες τῆς Πολωνίας, Γερμανίας, Γαλλίας καὶ νότιας Ἀγγλίας. Τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς πλατιᾶς αὐτῆς ζώνης σκεπάζονται ἀκόμα ἀπὸ ἀβαθεῖς θάλασσες (Μάγχη, Βόρεια θάλασσα, Βαλτικὴ θάλασσα). Ἡ ζώνη αὐτὴ σχηματίστηκε κατὰ τὴ δευτερογενῆ (Μεσοζωικός αἰώνας) καὶ τριτογενῆ περίοδο ἀπὸ τὴ λάσπη πού ἀπέθεσαν τὰ τρεχούμενα νερὰ σὲ μεγάλες κοιλότητες πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν καθίζηση τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς.

Οἱ διαφορὲς περιοχὲς τῆς πεδιάδας διαμορφώθηκαν κατὰ τὴν τεταρτογενῆ περίοδο, ὅταν ἓνα πυκνὸ στρώμα πάγου, στίς ἀρχές τῆς περιόδου, σκέπασε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς βόρειας Εὐρώπης. Ἐφτανε ὡς τὴ μέση Ρωσία, μέση Γερμανία, τίς ἐκβολές τοῦ Ρήνου καὶ σκέπαζε τὰ βρετανικὰ νησιά ὡς τίς ἐκβολές τοῦ Τάμεση. Οἱ παγετῶνες μὲ τὴ μετακίνησή τους καὶ τὴ διαβρωτικὴ τους ἐνέργεια διαμόρφωσαν ἀνάλογα τίς πλευρές καὶ τοὺς πυθμένες στίς κοιλάδες. Ἐπίσης διασκόρπισαν σὲ διαφορὲς περιοχὲς ὄγκους πετρωμάτων πού ἀποσποῦσαν καὶ παρέσερναν.

Τὰ νερὰ πού προέκυψαν ἀπὸ τὸ λειώσιμο τῶν πάγων παρέσυραν τὸ ὑλικὸ καὶ τὸ μετέφεραν ἄλλοῦ. Ἐτσι σχηματίστηκαν τὰ ψαμμιτικά στρώματα, πού σκεπάζουν καὶ ἀποτελοῦν τὰ καλλιεργήσιμα ἐδάφη τῆς Β. Γερμανίας καὶ ὀλόκληρης τῆς Ὀλλανδίας. Τίς ἐποχὲς τῶν παγετῶνων τίς διαδέχτηκαν θερμότερες ἐποχὲς καὶ μετὰ τὸ λειώσιμο τῶν πάγων καὶ τὴν ἐξάτμιση τῶν νερῶν ἔμεινε ἓνα στρώμα ἀπὸ σκόνη (Λαίς). Αὐτὴν οἱ ἄνεμοι τὴ μετέφεραν καὶ τὴν ἀπέθεσαν νοτιότερα στὴ μέση Γερμανία, στὴν περικαρπάθιο χώρα, στὴ νότια Ρωσία καὶ ἄλλοῦ.

Ἐτσι ἡ πεδιάδα τοῦ Βορρά δὲν εἶναι ὁμοιόμορφη, μολονότι ἔχει γενικὰ ἐπίπεδη μορφή. Πρὸς τὸ νότιο τμήμα ὑπάρχουν ὄρη μὲ μέτριον ὕψος, μὲ ἀπότομες πλαγιές καὶ δάση, πού σχηματίστηκαν κατὰ τὸ τέλος τῆς πρωτογενοῦς περιόδου. Αὐτὰ στὴν ἀρχὴ ἔπαθαν διάβρωση καὶ ἰσοπέδωση, ἀλλὰ

άνυψώθηκαν πάλι κατά την τριτογενή περίοδο με τις τεκτονικές κινήσεις της περιόδου αυτής, για να διαβρωθούν και πάλι και να σχηματίσουν χαμηλά δρη, λεκανοπέδια και όροπέδια.

Τέτοια δρη είναι τα Πέννινα, τα Γαλλικά κεντρικά δρη, τα Βόσγια, ο μέλας Δρυμός, οι όρεινοι δγκοί της Ρηνανίας και ο Βοημικός Δρυμός. Τα δρη αυτά διασχίζονται από παλυάριθμες διαβάσεις και έτσι δέν αποτελούν εμπόδιο στη διαβίωση των ανθρώπων. Είναι από τα αρχαιότερα δρη της Εύρώπης.

3) 'Η νότια περιοχή. Περιλαμβάνει την 'Αλπική και Μεσογειακή ζώνη. Είναι το τμήμα με τα ψηλότερα και πιο απόκρημνα δρη της Εύρώπης, με την ψηλότερη κορυφή, το Λευκό δρος των 'Αλπεων, που έχει ύψος 4.807 μ.

'Η 'Αλπική ζώνη και το Μεσογειακό τμήμα σχηματίστηκαν από πτωώσεις, που έγιναν κατά τον καινοζωικό αιώνα και ανήκουν σ' αυτές τα νεώτερα δρη της Εύρώπης. Οι όροσειρές αυτές περιλαμβάνουν βραχώδεις πυρήνες που φτάνουν σε μεγάλα ύψη με άσβεστολιθικούς, σχιστολιθικούς ή και ψαμμολιθικούς σχηματισμούς. Οι τοπικοί παγετώνες κατά την τεταρτογενή περίοδο λάξευσαν τα δρη αυτά και τα διαμόρφωσαν με αίχμηρες και απόκρημνες κορυφές. Το κεντρικό τμήμα, ή ράχη της όροσειράς των 'Αλπεων, εκτείνεται από τη Γένοβα ως την Αυστρία και ανήκουν στο όρεινό αυτό συγκρότημα οι όροσειρές των Πυρηνάιων, οι Ισπανικές Σιέρρες, τα δρη του Γιούρα, τα 'Απέννινα, οι Διναρικές 'Αλπεις και η Πίνδος. Το ίδιο συγκρότημα πρὸς τα ανατολικά σχηματίζει το τόξο των Καρπαθίων, τις Τρανσυλβανικές 'Αλπεις και τις διακλαδώσεις τους. 'Ανάμεσα στα όρεινά αυτά συγκροτήματα υπάρχουν κοιλάδες σκαμμένες βαθιά από τους παγετώνες ή πεδιάδες που σχηματίστηκαν από τη λάσπη, όπως η Ούγγρική πεδιάδα και η πεδιάδα του Πάδου. 'Η Μεσογειακή περιοχή σείεται συχνά από σειμούς. Σ' αυτή συναντούμε τα ενεργά ήφαιστεια του Βεζούβιου και της Αίτνας.

'Υδρογραφία. Ποταμοί. 'Αν φέρουμε μιὰ νοητή γραμμή από το Γιβραλτάρ και μέσα από την 'Ισπανία, τα Πυρηνάια, τις 'Αλπεις, τα Καρπάθια, ως τη μέση των Ουραλίων, μπορούμε να χωρίσουμε την Εύρώπη σε δύο τμήματα, με βάση τα ποτάμια συστήματα.

1) Το Βόρειο και Βορειοδυτικό τμήμα. Αυτό έχει κλίση πρὸς το Βόρειο

παγωμένο ωκεανό, τόν 'Ατλαντικό και πρὸς τὶς θάλασσες ποῦ προέρχονται ἀπ' αὐτόν.

2) Τὸ Νότιο τμήμα. Αὐτὸ ἔχει κλίση πρὸς τὴ Μεσόγειο, τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὴν Κασπία θάλασσα. Οἱ εὐρωπαϊκοὶ ποταμοὶ ἔχουν τεράστια σημασία ἀπὸ συγκοινωνιακὴ καὶ βιομηχανικὴ ἄποψη. Εἶναι ποταμοὶ πεδιάδων καί, ὅπως εἶδαμε, οἱ μεγάλες πεδιάδες βρίσκονται στὸ κέντρο τῆς ἡπείρου. Ἡ διάταξη τῶν ποταμῶν τῆς Εὐρώπης εὐνοεῖ τὶς συγκοινωνίες καὶ τὸ ἐμπόριο, διότι οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Ἀπὸ τὶς ἄλλες πηγάζουν οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, ἐνῶ ἀπὸ τὰ Πυρρηναῖα, Ἀπέννινα, Καρπάθια, Βαλκάνια (Αἴμο), Ροδόπη κ.τ.λ., πηγάζουν ποταμοὶ μὲ μικρότερο μῆκος καὶ φτωχότεροι σὲ παροχὴ νεροῦ. Τὸ κλίμα ἐπίσης ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν ὑδροκριτικὴ κατάσταση τῶν ποταμῶν.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ποταμοὺς τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς εἶναι μικρότεροι σὲ πλάτος, μῆκος καὶ παροχὴ νεροῦ.

Ποταμοὶ ποῦ χύνονται στὸ Βόρειο καὶ Βορειοδυτικὸ τμήμα τῆς Εὐρώπης εἶναι: 1) Ὁ **Πετσχόρας** καὶ ὁ **Βόρειος Ντβίνας** ποῦ χύνονται στὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανό. 2) Ὁ **Δυτικὸς Ντβίνας** ποῦ χύνεται στὴ Βαλτικὴ. Στὴν ἴδια θάλασσα χύνονται ὁ **Βιστούλας** ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ ὁ **Ὄδερ** ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὰ Σουδητικὰ ὄρη τῆς Βοημίας. Αὐτοὶ στὴν ἀρχὴ διαρρέουν τὴν ὄρεινὴ περιοχὴ, ἀλλὰ γρήγορα κατεβαίνουν στὴ χαμηλὴ καὶ πλατιὰ πεδιάδα. 3) Ὁ **Ἐλβας** καὶ ὁ **Βέξερ** ποῦ πηγάζουν ἀπὸ τὶς νότιες ὄροσειρὲς τῆς Γερμανίας καὶ διασχίζουν τὶς ἀνοιχτὲς καὶ χαμηλὲς πεδιάδες τῆς βόρειας Γερμανίας. Αὐτοὶ χύνονται στὴ Βόρεια θάλασσα. 4) Ὁ **Ρήνος** μὲ κατεύθυνση βορειοδυτικὴ, πηγάζει ἀπὸ τὶς ἄλλες καὶ χύνεται στὴ Βόρεια θάλασσα. 5) Ὁ **Μόζας** κατεβαίνει ἀπὸ τὰ Βόσγια καὶ χύνεται μαζί μὲ τὸ Ρήνο, ἀφοῦ πρῶτα περάσει ἀπὸ τὴ Γαλλία, τὸ Βέλγιο καὶ τὴν ὄρεινὴν περιοχὴ τῆς Ὀλλανδίας. Οἱ ποταμοὶ **Σηκουάνας, Λείγρας, Γαρούνας** χύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό καὶ γενικὰ ἀκολουθοῦν δυτικὴ κατεύθυνση.

Στὴ Νοτιοδυτικὴ Εὐρώπη. Στὸν Ἀτλαντικὸ χύνονται οἱ ποταμοὶ: **Ντοῦρος, Τάγος, Γκουαντιάνα** καὶ **Γκουνταλκιβήρ.** Στὴ Μεσόγειο χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ἔβρος** καὶ **Χοῦκαρ** τῆς Ἰσπανίας.

Στὴ Νότια Εὐρώπη. Στὴ Μεσόγειο χύνονται οἱ ποταμοὶ **Ροδανὸς** καὶ ὁ

παρπόταμός του Σών. Στην 'Αδριατική οί ποταμοί **Πάδος και 'Αδίγης**.

Τή **Νοτιοανατολική Εύρώπη** διασχίζει ό ποταμός **Δούναβης**, πού περνά από τή Γερμανία - Αυστρία - Ούγγαρία - Γιουγκοσλαβία - Βουλγαρία - Ρουμανία. Παρπόταμοί του είναι ό **Δράβος, Δρίνος, Μοράβας, Προϋθος** κ.ά. πού πηγάζουν από τις 'Αλλεις, τις Τρανσυλβανικές 'Αλλεις και τὰ Καρπάθια. Οί περισσότεροι ποταμοί πού διασχίζουν τὰ Βαλκάνια χύνονται στού Αίγαίο, όπως ό **'Αξιός, ό Στρυμόνας, ό 'Εβρος** και μερικοί στού 'Ιόνιο, όπως ό **'Αώος**. Οί ποταμοί **Δούναβης, Δνείπερος** και **Ντόν** χύνονται στούν Εύξεινο, αφού διασχίσουν χαμηλές πεδιάδες με νοτιοανατολική ή νότια κατεύθυνση. 'Η κοίτη τών ποταμών αυτών δεν είναι ευθεία, αλλά σχηματίζει πολλές άκάνονιστες καμπύλες και τόξα. Μόνο ή κοίτη του Δνείπερου είναι ευθεία. 'Ακόμα οί ποταμοί αυτοί σχηματίζουν Δέλτα στις έκβολές τους.

'Ο μεγαλύτερος ποταμός τής Εύρώπης είναι ό **Βόλγας**. Χύνεται στην Κασπία θάλασσα. 'Εκεί χύνεται και ό **Ουράλης** πού καθορίζει τὰ σύνορα τής Εύρωπαϊκής και 'Ασιατικής Ρωσίας.

Οί ποταμοί τής Εύρώπης και κυρίως αυτοί πού χύνονται στούν 'Ατλαντικό τροφοδοτούνται τó χειμώνα από τις βροχές και τήν 'Ανοιξη από τὰ χιόνια πού λειώνουν. Οί ποταμοί τής Μεσογείου ξεχειλίζουν συνήθως κατά τήν περίοδο τών βροχών, ενώ τó καλοκαίρι ή στάθμη τους κατεβαίνει πολύ. 'Εκείνοι πού τροφοδοτούνται από τὰ χιόνια τών 'Αλπεων έχουν άκάνονιστη ροή. Οί άνατολικοί ποταμοί πού ρέουν πρós τὰ βόρεια παγώνουν τούς χειμερινούς μήνες.

Στή Βόρεια θάλασσα οί παλίρροιες είναι συχνές και έτσι ή θάλασσα άνεβαίνει και εισχωρεί στην κοίτη τών ποταμών πού έχουν ροή σταθερή και κανονική. Με τόν τρόπο αυτό δημιουργούνται στις έκβολές άμμουδερες άκτές, όπου σχηματίζονται καλοί λιμένες, όπως του **'Αμβούργου**, τής **Βρέμης**, του **Ρότερνταμ**, του **Λονδίνου**.

Λίμνες. 'Η Εύρώπη έχει πάρα πολλές λίμνες πού τις κατανέμουμε σε δυό ζώνες: 1) στη Βαλτική και Σκανδιναβική περιοχή και 2) στούς πρόποδες τών 'Αλπεων, σε τόπους δηλαδή όπου οί παγετώνες δημιούργησαν βαθιές κοιλάδες πού σκεπάστηκαν από τὰ νερά.

Κάτω από τις Σκανδιναβικές 'Αλλεις και στα δυτικά τής Βαλτικής υπάρχουν οί λίμνες: **Βέττερν, Βένερ, Μαίλαρεν** τής Σουηδίας. Πρós τὰ άνατολικά τής Βαλτικής, στη Φινλανδία, υπάρχουν επίσης πάρα πολλές

λίμνες. Ἀκόμα σπουδαιότερες λίμνες τῆς πρώτης περιοχῆς εἶναι οἱ: 1) **᾽Ονέγκα** τῆς Ρωσίας, 2) **Λαντόγκα** τῆς Ρωσίας, ἡ μεγαλύτερη τῆς Εὐρώπης μὲ ἐπιφάνεια 18.130 Km², 3) 3) **Πέϊπούς** τῆς Ἑσθονίας Ρωσίας. Στὴν περιοχή τῶν ἄλλων σπουδαιότερες λίμνες εἶναι τῆς **Γενεύης, Ζυρίχης, Κωνσταντίας** (Ἑλβετία - Γερμανία) καὶ οἱ ἰταλικές **Λάγκο Μαντζόρα, Λάγκο ντι Γκάρτα καὶ Λάγκο ντι Κόμο**.

Στὴν οὐγγρική πεδιάδα εἶναι ἡ λίμνη **Μπάλατον** ποῦ ἔχει μῆκος 75 Km καὶ ἐπιφάνεια 635 Km².

Διώρυγες. Τεχνητὲς διώρυγες ποῦ συνδέουν τοὺς ποταμοὺς ἐξυπηρετοῦν τὶς ἐσωτερικὲς συγκοινωνίες καὶ διευκολύνουν τὴ διακίνηση τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

Διώρυγες ὑπάρχουν στὴ Γερμανία, Γαλλία, Κάτω Χῶρες, Σκανδιναβία, Ἀγγλία, Βόρεια Ἰταλία, Ἰσπανία καὶ Ἑλβετία. Χάρη στὶς διώρυγες οἱ Γερμανοὶ συγκοινωνοῦν ἀπὸ τὸ Ρῆνο ὡς τὴ Ρωσία. Ἡ Κασπία συγκοινωνεῖ μὲ τὸν Εὐξείνιο Πόντο χάριε στοὺς ποταμοὺς Βόλγα καὶ Ντόν, ποῦ ἐνώνονται μὲ διώρυγε. Ὁ Εὐξείνιος συγκοινωνεῖ μὲ τὴ Βαλτικὴ καὶ τὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανὸ χάριε στὴν Ἀζοφική, τὸ Ντόν καὶ τὸ Δνεπέρο, ποῦ ἐνώνονται μὲ τοὺς ποταμοὺς, ποῦ ρέουν πρὸς τὰ βόρεια, μὲ διώρυγες. Στὴ Βαλκανικὴ χερσόνησο δὲν ὑπάρχουν διώρυγες ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μικρὴ διώρυγα τῆς Κορίνθου.

Κλίμα. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται ἀνάμεσα στοὺς παραλλήλους ποῦ ἔχουν βόρειο πλάτος 35⁰ καὶ 70⁰. Ἡ μεγαλύτερη ἔκτασή της βρίσκεται σχεδὸν στὴ μέση τῆς περιοχῆς μεταξὺ πόλου καὶ ἰσημερινοῦ (55ος-35ος παράλληλοι).

Αὐτὸ εἶναι σημαντικό, διότι ὀλόκληρη σχεδὸν ἡ Εὐρώπη βρίσκεται στὴν βόρεια εὐκρατὴ ζώνη, ὅπου ἡ μέση ἐτήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξὺ 10⁰ C - 20⁰ C καὶ ὅπου ἀνάμεσα στὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι παρεμβάλλονται ἡ ἀνοιξη καὶ τὸ φθινόπωρο. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν Εὐρώπη παρατηροῦμε μιὰ ποικιλία κλιμάτων ποῦ ἡ διαμόρφωσή τους ὀφείλεται στοὺς ἐξῆς λόγους:

1) Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται σὲ ζώνη μεταβλητῆ ὡς πρὸς τὸ πλάτος, ὅπου ὀ ψυχρὸς ἀέρας τῶν πολικῶν περιοχῶν συναντᾷ τὸ θερμὸ ἀέρα τῶν τροπικῶν περιοχῶν.

2) Ἡ Εὐρώπη περιβρέχεται σὲ μεγάλη ἔκταση ἀπὸ θάλασσα ποῦ ἡ ἐπίδρασή της στὴ διαμόρφωση τοῦ κλίματος εἶναι μεγάλη. Οἱ ὕγραὶ ἀνεμοὶ

Στην Εύρωπη έχουμε τὰ ἐξῆς κλίματα: (βλέπε Α΄ μέρος σχετικό κεφάλαιο).

α) Σχεδόν πολικό. Αὐτό ἐπικρατεῖ στή Λαπωνία καί στό ἀνατολικό τμήμα τῆς περιοχῆς τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ. **β) Ἡπειρωτικό.** **γ) Ὠκεάνειο.** **δ) Μεσογειακό.** **ε) Ὅρεινὸ κλίμα.** Αὐτό χαρακτηρίζεται ἀπό πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα μὲ μεγάλη διάρκεια καί τὸ συναντοῦμε στίς περιοχῆς τῶν ὄρεινῶν συγκροτημάτων τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἡ θερμοκρασία φτάνει τῆ θερμοκρασία τῶν πολικῶν περιοχῶν. Στὴν περιοχή αὐτὴ έχουμε μεγάλες χιονοπτώσεις καί βροχοπτώσεις πού τὸ ὕψος τους πολλές φορές ξεπερνᾶ τὰ 2 μέτρα. Οἱ περιοχῆς αὐτῆς ἀποτελοῦν τίς δεξαμενές ἀπό ὅπου πηγάζουν καί τροφοδοτοῦνται οἱ μεγάλοι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης.

Χλωρίδα. Ἡ σύγχρονη χλωρίδα τῆς Εὐρώπης κατανέμεται στίς ἐξῆς ζῶνες:

α) Πολικὴ ζώνη. Ἐδῶ ἐπικρατεῖ ἡ τούνδρα, τὰ βρύα, οἱ λειχήνες, πώδη φυτὰ καί ἐλάχιστα μικρὰ καχεκτικὰ δέντρα.

β) Δασικὴ ζώνη. Αὐτὴ ἀπλώνεται ἀπὸ τίς βόρειες χῶρες τῆς Εὐρώπης ὡς τὰ Πυρηναιῖα, Ἄλπεις, Βαλκάνια καί Καπάθια. Στὴ ζώνη αὐτὴ έχουμε δασικὰ δέντρα κωνοφόρα (Σουηδία – Φινλανδία), τὴν προύμνη, τὸ ἔλατο, τίς ὀξιές (Πολωνία), τίς δρυῖς, τὴ σφένδαμο, τὴν καστανιά κ.ἄ.

γ) Ποντικὴ ζώνη. Περιλαμβάνει τίς πεδιάδες τῆς κάτω Οὐγγαρίας καί τὴ νότια Ρωσία ὡς τὸν Καύκασο καί τίς στέπες. Στὴ ζώνη αὐτὴ έχουμε τὰ ἴδια μὲ τὴν προηγούμενη ζώνη δέντρα, ἀφθονοῦν ὁμως τὰ μικρὰ δέντρα καί οἱ θάμνοι.

δ) Μεσογειακὴ ζώνη. Στὴν περιοχή αὐτὴ εὐδοκιμοῦν μεγάλα καί μικρὰ δέντρα, ὅπως ἡ συκιά, ἡ δάφνη, ἡ ἐλιά, τὸ πεῦκο, ἡ λεύκα, ἡ φιλλύρα, ὁ πλάτανος, ἡ εὐκάλυπτος, ἡ καρυδιά, ἡ δρυῖς, ἡ φτελιά, ἡ καστανιά, τὰ ἐσπεριδοειδή, τὸ ἀμπέλι, διάφορα ὀπωροφόρα καί ἄλλα πώδη καί κρυπτόγαμα φυτὰ.

Ἡ ὄρεινὴ περιοχή τῆς Μεσογειακῆς ζώνης ἀρχίζει ἀπὸ ὕψος 1.200 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας, ὅπου σχηματίζονται μεγάλα καί ἐκτεταμένα δάση ἀπὸ δρυῖς, ἔλατα, πεῦκα κ.τ.λ. Ἡ ζώνη τῶν στεπῶν περιλαμβάνει τίς ἐκτάσεις μεταξὺ Σιέρας Νεβάδας καί Γουαδιάνα ποταμοῦ, καθὼς καί τίς περιοχῆς τῆς Βαλκανικῆς πού βρίσκονται κοντὰ στὸν Ἐβρο. Στὴ ζώνη αὐτὴ συναντοῦμε διάφορα μικρὰ καί μεγάλα δέντρα, θάμνους καί ἀγροστοειδή.

Ἡ πανίδα. Ἡ Εὐρώπη ὡς πρὸς τὴν πανίδα εἶναι φτωχότερη ἀπὸ ὅλες τὶς ἡπείρους σὲ εἶδη καὶ σὲ ἀριθμὸ ζώων. Τὰ πρωταρχικὰ εἶδη ἔχουν σχεδὸν ἐξαφανιστεῖ ἢ ἔχουν γίνεи πολὺ σπάνια. Αὐτὸ ὀφείλεται περισσότερο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ καὶ στὸ κυνήγι. Τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ ποῦμε γιὰ τὰ πολλὰ ἀποδημητικὰ πτηνὰ, ποῦ δὲ βρίσκουν πιά τὰ σημεῖα ποῦ συγκεντρώνονταν μέσα στὰ ἔλη ἢ τὰ δάση, διότι οἱ περιοχὲς αὐτὲς ἄλλαξαν μορφή ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Μέσα στὴ διαφοροποιημένη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο βλάστηση, στὴ θέση τῶν ζώων μιᾶς παλαιᾶς ἐποχῆς, ζοῦν σήμερα πολλὰ οἰκιακὰ ζῶα, ποῦ τὰ πιὸ πολλὰ προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἀσία. Τὰ γιδοπρόβατα, οἱ χοῖροι, τὰ βόδια, τὰ πουλερικά ζοῦν σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πολὺ βόρειες περιοχὲς.

Στὴ νότια Ρωσία ζεῖ ἡ καμήλα καὶ μέσα στὴν τούνδρα ὁ τάρανδος, ποῦ ἔχει ἐξημερωθεῖ. Ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ ζῶα παραμένουν καὶ ζοῦν γύρω ἀπὸ τὶς παγωμένες ἀρκτικές θάλασσες ἢ λευκὴ ἀρκουδα, ἢ πολικὴ ἀλεπού, πολλὰ μεγάλα ποντίκια (ἀρουραῖοι) καὶ ἡ φώκια.

Ὁ βόνασος σπανίζει σήμερα στὴν κεντρικὴ Εὐρώπη, ἐνῶ ἄλλοτε ἦταν πολὺ συχνός. Ἡ καφεῖ ἀρκουδα, ὁ λύκος, οἱ λύγκες βρίσκονται ἀκόμα στὶς ὄρεινὲς περιοχὲς καὶ κυρίως στὰ Οὐράλια. Ὑπάρχουν ἀκόμα αἰγᾶγροι στὶς Ἀλπεις καὶ ἀγριόχοιροι σὲ μερικὲς μεσογειακὲς χῶρες. Ἀπὸ τὰ ἐντομοφάγα ζοῦν ὁ σκαντζόχοιρος, ὁ ἀσπάλακας κ.ἄ.

Ἀπὸ τὰ χειρόπτερα, ἡ νυχτερίδα, ἀπὸ τὰ τρωκτικὰ, ὁ σκίουρος, ὁ κάστορας καὶ ὁ λαγός. Τὰ πτηνὰ ἀντιπροσωπεύονται μὲ πολλὰ εἶδη ποῦ τὰ περισσότερα ἀποδημοῦν τὸ χειμῶνα στὴν Ἀφρικὴ.

Ἀπὸ τὰ ὄδικὰ πτηνὰ ζοῦν διάφορα εἶδη σπίνων, ἡ σουσουράδα, τὸ ἀηδόνη, τὸ κοράκι, ὁ κότσυφας, ὁ ἀετομάχος, τὸ χελιδόνι καὶ διάφορα ἄλλα πτηνὰ, ὅπως ἡ κουκουβάγια, ὁ γύπας, τὸ γεράκι, ὁ ἀετός, τὸ περιστέρι, ἡ πέρδικα, τὸ ὄρνυκι, ὁ πελαργός κ.ἄ.

Τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ ἀμφίβια ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ ἐλάχιστα εἶδη. Αὐτὰ εἶναι ἡ χελώνα, ἡ σαύρα, ἡ ἔχιδνα (ὄχιά), ὁ βάτραχος, ἡ σαλαμάνδρα κ.ἄ.

Τὰ ἔντομα ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη. Ἐκεῖ ποῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε νὰ φέρει διαφοροποίηση στὰ ζῶα εἶναι ἡ θάλασσα. Ἀνάλογα μὲ τὸ γεωγραφικὸ πλάτος καὶ τὴν ἐποχὴ γιὰ πολλοὺς αἰῶνες ἀφθονοῦν οἱ ρέγγες καὶ οἱ βακαλαοὶ στὴ βόρεια θάλασσα, οἱ τόννοι καὶ οἱ σαρδέλες στὴ μεσογειακὴ. Ἀκόμα συναντοῦμε τὸ λαβράκι, τὴ συναγρίδα, τὸν κέφαλο, τὴ μαρίδα, τὸ γαῦρο, τὸ χέλι, τὸν καρχαρία κ.ἄ. Τέλος ἀφθονοῦν τὰ μαλάκια (σουπιὰ κ.ἄ.), τὰ μαλακόστρακα, τὰ ἐχινόδερμα (ἀστερίας), τὰ

κοιλεντερωτά (κοράλλια – μέδουσες – σπόγγοι). Τα πρωτόζωα αντιπροσωπεύονται από πολλά γένη και είδη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Ἡ Εὐρώπη ἀποτελεῖ μιὰ μεγάλη χερσόνησο τῆς Ἀσίας. Ἐξετάζεται ὁμως ὡς ἡπειρος ἐπειδὴ ὑπῆρξε ἡ ἕδρα τῶν σπουδαιότερων γεγονότων τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς σύγχρονης Ἱστορίας. Ἀκόμα ὑπῆρξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ κοιτίδα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου.

Βρίσκεται σὲ ἴση περίπου ἀπόσταση ἀπὸ τὸ βόρειο πόλο καὶ τὸν Ἰσημερινό. Τὰ ὠκεάνεια καὶ τὰ ἡμihπειρωτικά κλίματα, καθὼς καὶ τὸ μεσογειακό, δυναμώνουν τὴν ἀνθρώπινη δραστηριότητα, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχει καμιά περιοχή τῆς Εὐρώπης πού νὰ εἶναι τελείως ἀκατοίκητη. Βρέχεται σὲ μεγάλη ἔκταση ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ οἱ ἀκτές τῆς παρουσιάζουν πλουσιότατο διαμελισμό. Σχηματίζουν κόλπους, λιμάνια καὶ ὄρους πού διευκολύνουν τὴ ναυσιπλοΐα καὶ συγκοινωνία. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς ποικίλλει. Περιλαμβάνει παλαιὰ καὶ νέα ὄρη καὶ ἐκτεταμένες πεδιάδες. Οἱ ποταμοὶ εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλη ἔκταση καὶ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἄρδευση τῶν πεδιάδων πού τίς κάνουν εὐφοροτάτες. Ἀκόμα οἱ διάρυγες πού ἐνώνουν τοὺς ποταμοὺς πυκνώνουν τὸ ἐσωτερικὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο καὶ διευκολύνουν πάρα πολὺ τὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο.

I. ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά. Ἡ νότια Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς μεγάλες χερσονήσους. 1) τὴν **Βαλκανικὴ**, 2) τὴν **Ἰταλική** καὶ 3) τὴν **Ἰσπανικὴ** (Ἰβηρικὴ). Οἱ τρεῖς αὐτὲς χερσόνησοι βρίσκονται ἀνάμεσα στὸν 36^ο καὶ 46^ο παράλληλο. Ἔχουν ἔκταση 1.300.000 Km² καὶ πληθυσμὸ πάνω ἀπὸ 120.000.000. Παρουσιάζουν μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ κάθε ἄποψη.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. Παλιὰ καὶ νέα ἠφαιστειώδη ὄρη καὶ ὄροσειρές, πεδιάδες καὶ λεκανοπέδια σχηματίζουν μία πολύπλοκη, ἀνώμαλη καὶ πολύμορφη ἐδαφικὴ ἐπιφάνεια.

Παλαιὰ ὄρη συναντοῦμε στὰ Βαλκάνια (Ροδόπη), τὴ νότια Ἰταλία, τὴ Σαρδηνία καὶ τὴν Ἰβηρικὴ χερσόνησο. Νέα ὄρη εἶναι οἱ Διναρικὲς Ἄλπεις, τὰ Ἀπέννινα, οἱ Ἄλπεις, τὰ Πυρηναιῖα, ἡ Σιέρρα Νεβάδα κ.ἄ. πού τὰ πετρώματά τους εἶναι κυρίως ἀσβεστολιθικά. Ὅρη πού προέκυψαν ἀπὸ ἠφαιστεια εἶναι ἡ Αἴτνα, τὸ Στρόμπολι καὶ ὁ Βεζούβιος. Εἶναι ἐνεργὰ ἠφαιστεια καὶ οἱ περιοχὲς τους ἀποτελοῦνται ἀπὸ πλούσια ἐδάφη καὶ γι' αὐτὸ εἶναι πυκνοκατοικημένες.

Μεγάλες πεδιάδες δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Πάδου, πού εἶναι ἀνοιχτὴ πρὸς τὴ θάλασσα. Ὑπάρχουν πολλὰ μικρὰ λεκανοπέδια, ἀπομονωμένα ἀνάμεσα στὰ ὄρη, καὶ μικρὲς παράλιες πεδιάδες. Ἐτσι τὸ ἔδαφος στὴ νότια Εὐρώπη τὸ διαμορφώνουν μὲ τὴν ἐναλλαγὴ τους τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, οἱ πεδιάδες καὶ τὰ μικρὰ ἢ τὰ μεγάλα λεκανοπέδια.

Οἱ ἀκτὲς εἶναι κυρίως βραχώδεις. Συχνὰ οἱ ὄροσειρές κατεβαίνουν ὡς τίς ἀκτὲς καὶ ἐμποδίζουν τὴν ἐπικοινωνία μὲ τὸ ἐσωτερικὸ, διότι σχηματίζουν ψηλὸ τεῖχος. Ἡ ἔλλειψη παλίρροιας εὐνοεῖ τὸ σχηματισμὸ Δέλτα στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν (Ἐβρος, Ἀξιός, Πάδος) ἀπὸ τὰ ὑλικά πού φέρνουν καὶ ἀποθέτουν οἱ ποταμοί. Οἱ προσχώσεις τῶν νερῶν στὶς χαμηλότερες περιοχὲς σχηματίζουν λουρίδες Γῆς πού ἀπομονώνουν στὸ ἐσωτερικὸ λίμνες μὲ μικρὸ βάθος ἢ σχηματίζουν Ἐλη. Αὐτὸ τὸ εὐνοεῖ καὶ πάλι ἡ ἔλλειψη παλίρροιας, πού, ἂν ὑπῆρχε, θὰ μετέφερε τὰ ὑλικά τῶν προσχώσεων πολὺ μακριά.

Κλίμα. Ἡ Μεσόγειος θάλασσα, πού βρίσκεται ἀνάμεσα σέ τρεῖς μεγάλες ἡπείρους καί εἶναι γεμάτη ἀπό μικρά ἢ μεγάλα νησιά καί ἀρχιπελάγη, εἰσχωρεῖ βαθιά στήν ξηρά καί περιβρέχει τή Βαλκανική, τήν Ἰταλική καί τήν Ἰσπανική χερσόνησο. Ἡ ἐπίδρασή της ἐπομένως στή διαμόρφωση τοῦ κλίματος τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι βασική. Ἡ Μεσόγειος δημιουργεῖ ἰδιαίτερο κλίμα πού ὀνομάστηκε μεσογειακό. Χαρακτηρίζεται ἀπό σχετικά ἥλιο χειμῶνα καί καλοκαίρι. Ἔχει οὐρανό διαυγή καί καθαρό τόν περισσότερο χρόνο, θερμοκρασία ἴση ἢ καί πολλές φορές ἀνώτερη ἀπό τή θερμοκρασία τῶν τροπικῶν περιοχῶν, ἀρκετά ἤρεμη ἀτμόσφαιρα καί περιόδους ξηρασίας πού συχνά διαρκοῦν πολλοῦς μῆνες. Οἱ βροχές πέφτουν ἀπό τό φθινόπωρο ὡς τήν Ἄνοιξη σέ σημαντικές ποσότητες, ἀλλά δέν εἶναι τόσο εὐεργετικές, διότι εἶναι σύντομες καί πολλές φορές καταρακτώδεις μέ ἀποτέλεσμα νά ἐκχωματώνουν τίς πλαγιές. Τό καλοκαίρι εἶναι σχεδόν ξηρό. Στόν τύπο αὐτοῦ τοῦ κλίματος ἔχουμε παραλλαγές πού προκύπτουν ἀπό τή διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους καί ἀπό ἄλλες τοπικές συνθήκες. Τά ὄρη ἀδξάνουν σημαντικά τή βροχή καί περιορίζουν τήν ἐπέκταση τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος, πού δέ φτάνει στίς μεγάλες κοιλάδες τῶν μεσημβρινῶν Ἄλπεων. Τά ὄρη ἐπίσης ἐνισχύουν τοὺς τοπικούς ἀνέμους πού περνοῦν πάνω ἀπό τίς χιονοσκεπασμένες περιοχές τους καί γίνονται ψυχρότεροι. Ἔτσι ὁ χειμῶνας παύει νά εἶναι ἥπιος.

Παρατηροῦμε ἐπίσης ὠκεάνειο κλίμα στίς παραλίες τοῦ ὠκεανοῦ (Πορτογαλία, Ἰσπανία) μέ περισσότερες βροχές, καθὼς καί ἡπειρωτικό στίς ἐσωτερικότερες περιοχές. Γενικά ὄσο ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τή θάλασσα καί ἀνεβαίνουμε πρὸς τὰ ὄρη τὸ μεσογειακὸ κλίμα χάνεται βαθμιαῖα. Ἔτσι τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου, οἱ πεδιάδες τοῦ Δούναβη, ἡ πεδιάδα τοῦ Πάδου, τὸ βόρειο τμῆμα τῆς Ἰταλίας καί τὰ ὄροπέδια τῆς κεντρικῆς Ἰσπανίας ἔχουν κλίμα ἡπειρωτικό.

Νερά — Βλάστηση. Τὸ κλίμα ἐπηρεάζει τή βλάστηση καί τοὺς ποταμοὺς πού ἔχουν λίγο νερό, ἀλλὰ στήν περίοδο τῶν βροχῶν πλημμυρίζουν καί προξενοῦν καταστροφές. Μόνο οἱ μεγάλοι ποταμοὶ πού πηγάζουν ἀπό τὰ ὄρη, ὅπως ὁ Πάδος, ὁ Ἀξιός, ὁ Ἐβρος κ.ἄ., ἔχουν νερό κατὰ τὸ καλοκαίρι. Ἡ βλάστηση εἶναι φτωχή. Ἡ χρονικὴ διάρκεια της εἶναι σύντομη καί παρουσιάζεται σ' ὄλο της τὸ μεγαλεῖο τήν Ἄνοιξη. Τότε γίνονται λαϊκὰ πανηγύρια καί γιορτές. Τὰ φυτὰ γιὰ νά προφυλαχτοῦν ἀπό τή μεγάλη ξηρασία τοῦ καλοκαιριοῦ, ἔχουν βαθὺ ριζικὸ σύστημα καί ἀναζητοῦν τήν ὑγρασία βαθιά μέσα στοῦ ἔδαφος. Ἔχουν φύλλα μικρά πού σκεπάζουν

ται σε πολλές περιπτώσεις από κηρώδη επιδερμίδα, για να ελαττώνεται ή εξάτμιση κατά τη διαπνοή. Τα δάση σχηματίζονται από φελλόδρους, δρυς, κυπαρίσσια, ψηλά πεύκα, παραθαλάσσια πεύκα και άγριελιές. Ή περιοχή όπου φτάνει ή καλλιέργεια τής έλιάς θεωρείται και δριο του μεσογειακού κλίματος.

Ή θαμνώδης βλάστηση που λέγεται **μακκίας** κατέχει τις μεγαλύτερες έκτασεις στις χώρες τής Μεσογείου και αποτελεί μερικές φορές αδιάβατο σύδεντρο από μικρά δέντρα με σκληρά φύλλα, από πυκνούς θάμνους και φυτά με άγκάθια. Τή συναντούμε σε έδάφη με πυριτικά πετρώματα. Ή στέπα, **γκαρίκ**, σχηματίζεται από άραιους και καχεκτικούς θάμνους. Τή συναντούμε σε έδάφη με χαλίκια και άσβεστολιθικά πετρώματα.

Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ήφείλουμε να μιλήσουμε ιδιαίτερα γαι τή Μεσόγειο θάλασσα που περιβρέχει τις χώρες τής Ν. Ευρώπης. Ή Μεσόγειος είναι μιá κλειστή θάλασσα μεταξύ Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής, που έχει διέξοδο προς τόν Ατλαντικό με τó στενό του Γιβραλτάρ, προς τόν Ίνδικό με τó στενό του Σουέζ και τήν Έρυθρά Θάλασσα και προς τόν Εύξεινο Πόντο με τó στενό του Έλλησπόντου (Δαρδανέλλια). Έχει μήκος 4.000 Km, είναι θερμή και πολύ άλμυρή και γεμάτη από μεγάλα νησιά και άρχιπελάγη, λείψανα μιás ξηράς που χάθηκε. Οί άκτες είναι συχνά άπóτομες και ψηλές. Στη Μεσόγειο έχουμε μεγάλη εξάτμιση και τó νερό που εξατμίζεται δέν μπορεί να άναπληρωθεί από τά νερά τής βροχής και τών ποταμών που χύνονται σ' αυτή. Έτσι δέχεται νερά από τόν Ατλαντικό και τόν Εύξεινο, διότι ή στάθμη της είναι χαμηλότερη. Ή άλιεία της είναι περιορισμένη σε σύγκριση με τις βόρειες θάλασσες, όπου υπάρχουν άφθονα άλιεύματα. Ή Μεσόγειος δίνει τó χαρακτήρα του κλίματος σ' όλες τις παραλίες τών Μεσογειακών χωρών. Με τή διάνοιξη τής διώρυγας του Σουέζ στα 1869 από τó γάλλο μηχανικό Λεσσέψ ή Μεσόγειος έγινε ένας ζωτικός δρόμος του μεγάλου διεθνούς έμπορίου μεταξύ τών χωρών του Ατλαντικού και τών χωρών του Ίνδικού άκεανού.

Γενική έπισκόπηση και συμπεράσματα

Στις Μεσογειακές χώρες τά δρη άποτελούν ευνοϊκή περιοχή για να εκτρέφονται γιδοπρόβατα, ένó ταυτόχρονα επιδρούν στη διατήρηση δροσε-

ροῦ κλίματος. Στους λόφους γίνονται οἱ πιὸ ἀποδοτικὲς καλλιέργειες. Καλλιεργοῦνται τὰ ὄπωροφόρα δέντρα, ἡ ἐλιά, ὅπου εὐδοκιμεῖ, τὰ ἀμπέλια κ.ἄ.. Ἡ ζώνη αὐτὴ εἶναι ἡ περισσότερο πυκνοκατοικημένη καὶ υγιεινὴ περιοχή. Οἱ πεδιάδες ἀποτελοῦν ἐκτάσεις μὲ πλούσιες καλλιέργειες βιομηχανικῶν φυτῶν, ψυχανθῶν κ.ἄ. Οἱ καλλιέργειες εἶναι δύο εἰδῶν. Ἡ καλλιέργεια τῶν περιοχῶν ποὺ ἀρδεύονται καὶ ἐπιτρέπουν μὲ τὸ θερμὸ τους κλίμα μεγάλη ἀπόδοση καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις διπλὴ συγκομιδὴ κάθε χρόνο. Τὰ προϊόντα ποὺ παράγονται εἶναι: δημητριακὰ, κηπευτικά, ὄπωρικά. Στὶς περιοχὲς ποὺ δὲν ἀρδεύονται ἐπικρατεῖ ἡ ξηρὴ καλλιέργεια μὲ ἐνδιάμεση ἀγροανάπαυση.

Οἱ μεσογειακοὶ λαοὶ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ναυτικὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ ἐμπόριο. Γενικὰ οἱ μεσογειακὲς χῶρες ἔχουν χαρακτῆρα γεωργικὸ ἐκτὸς ἀπὸ ὀρισμένες περιοχὲς, ὅπως π.χ. ἡ Β. Ἰταλία. Στὰ τελευταῖα χρόνια καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ συστηματικὴ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν πόρων καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας μὲ σκοπὸ τὴν ἄνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν. Οἱ μεσογειακὲς χῶρες μὲ τὸ εὐχάριστο κλίμα τους, μὲ τὰ ὄμορφα τοπία, τὴ θάλασσα κ.τ.λ. προσελκύουν τοὺς βόρειους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, ποὺ τὶς ἐπισκεπτόνται κατὰ χιλιάδες. Ἔτσι δημιουργεῖται ἓνα ρεῦμα ἀπὸ περιηγητῆς ποὺ τὶς ὠφελοῦν οἰκονομικὰ.

Ἡ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος μοιάζει μὲ τρίγωνο ποὺ ἡ βάση του σὲ μεγάλο πλάτος συνδέεται μὲ τὴν ξηρὰ. Τὰ βόρεια σύνορα τῆς Βαλκανικῆς ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο καὶ καταλήγουν στὸ Ἰαδριατικὸ πέλαγος, ἀνατολικά ἀπὸ τὴν πόλη Τεργέστη. Στὴ μεγαλύτερή τους ἐκταση καθορίζονται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς Δούναβη καὶ Δράβο.

Τὰ ἀνατολικά σύνορα καθορίζονται ἀπὸ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο, τὸ Βόσπορο, τὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος. Νότια βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα (Κρητικὸ πέλαγος) καὶ δυτικὰ ἀπὸ τὸ Ἴόνιο καὶ Ἰαδριατικὸ πέλαγος.

Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος εἶναι γενικὰ χώρα ὄρεινῆ. Τὰ ὄρη της δὲν ἀφήνουν περιθώρια παρὰ μόνο γιὰ νὰ σχηματίζονται μικρὰ βαθύπεδα, κοιλάδες καὶ μικρὲς πεδιάδες ἢ καὶ μικρὲς παραλιακὲς πεδιάδες στὸ βάθος τῶν κόλπων. Μεγάλες πεδιάδες εἶναι ἡ πεδιάδα τοῦ Δούναβη, τοῦ Σάβου,

του Έβρου (Θράκη). Η κυρίως πεδιάδα του Δούναβη βρίσκεται έξω από τα φυσικά σύνορα της χερσονήσου, διότι περικλείεται βόρεια από τις Τρανσυλβανικές Άλπεις και νότια από την όρσειρά του Αίμου. Τα δρη αυτά αποτελούν ένα ήμικυκλικό όρεινό συγκρότημα που διασχίζει ο Δούναβης στις λεγόμενες Σιδηρές Πύλες. Το δεύτερο όρεινό συγκρότημα είναι το συγκρότημα των Δυναρικών Άλπεων, που θεωρείται συνέχεια των Άλπεων. Η όρεινη μάζα των Δυναρικών Άλπεων προεκτείνεται από τα βορειοδυτικά προς τα νοτιοανατολικά, συνεχίζεται με την Πίνδο και φτάνει ως την Κρήτη. Ένα τρίτο όρεινό συγκρότημα αρχίζει ανατολικά των Δυναρικών Άλπεων από το όρος Σκάρδος και προχωρεί ανατολικά προς το κέντρο της Βαλκανικής ως την όρσειρά της Ροδόπης. Οι άκτες της Βαλκανικής σχίζονται σε πολλούς μικρούς ή μεγάλους κόλπους, με πολλά άκρωτήρια. Έξαιρέση αποτελούν οι άκτες του Εβξεινου και της Άλβανίας.

Στις Δαλματικές άκτες τα δρη φτάνουν απότομα στη θάλασσα. Γύρω από τις άκτες των βορειοδυτικών και νοτιοανατολικών παραλίων υπάρχουν διάφορα αρχιπελάγη. Τα νησιά του Αιγαίου πελάγους θεωρούνται κατάλοιπα της ξηράς (Αιγαΐδας χώρας), που ένωσε την Ελλάδα με τη Μικρασιατική χερσόνησο σε πολύ παλιά γεωλογική εποχή.

Υδρογραφία. Οι σπουδαιότεροι ποταμοί ρέουν προς τα ανατολικά ή νοτιοανατολικά. Αυτό οφείλεται στην όρογραφική διαμόρφωση της Βαλκανικής χερσονήσου. Οι μεγαλύτεροι ποταμοί είναι: ο **Δούναβης** που χύνεται στον Εβξεινο, ο **Έβρος**, ο **Νέστος**, ο **Στρυμόνας**, ο **Άξιός**, ο **Αλιάκμονας** και ο **Πηνειός** που χύνονται στο Αιγαίο πέλαγος, ο **Αώος** και ο **Δρίνος** που χύνονται στην Άδριατική.

Οι μεγαλύτερες λίμνες είναι: της **Άχρίδας**, των **Ίωννίων**, της **Πρέσπας** (μικρή και μεγάλη), της **Σκόδρας** και της **Δοϊράνης**.

Κλίμα. Η Βαλκανική χερσόνησος βρίσκεται ανάμεσα στις χώρες που επικρατεί το ήπειρωτικό ευρωπαϊκό κλίμα, στη ζώνη που επικρατεί το κλίμα των άσιατικών στεπών και στην περιοχή που επικρατεί το μεσογειακό κλίμα. Το μεσογειακό κλίμα επηρεάζει μια στενή παραλιακή περιοχή και εισχωρεί στο έσωτερικό μέσα από τις κοιλάδες, ώσπου να συναντήσει όρεινα φράγματα. Έκτος από τα παράλια ή υπόλοιπη Βαλκανική χερσόνησος έχει κλίμα ήπειρωτικό. Ο χειμώνας, αν και είναι σύντομος, είναι συ-

Χάρτης 4. Βαλκανική χερσόνησος

χνά πολύ ψυχρός, κυρίως στην πεδιάδα του Δούναβη και της Θράκης. Την Άνοιξη φυσούν βορειοανατολικοί άνεμοι και το χιόνι πέφτει ακόμα και στις χαμηλές πεδιάδες της Ελλάδας. Το φθινόπωρο είναι αρκετά ήπιο. Στις άκτες του Εξεΐνου το κλίμα χαρακτηρίζεται ως πόντιο. Έχει χειμώνα ψυχρό, καλοκαίρι δροσερό και βροχές δλες τις εποχές του έτους.

Ἡ θέση τῆς Βαλκανικῆς. Ἡ Βαλκανικὴ χερσόνησος βρίσκεται μεταξύ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπου διασταυρῶνεται οἱ θαλάσσιοι καὶ οἱ ἡπειρωτικοὶ δρόμοι. Τὸ ἔσωτερικὸ τῆς χερσονήσου κόβεται ἀπὸ κοιλάδες, ὅπως τοῦ Μοράβα, τοῦ Ἀξιοῦ, τοῦ Ἐβρου κ.ἄ. πού πάντοτε διευκόλυναν τὶς συγκοινωνίες καὶ συνέδεαν τὶς παραδουνάβιες χῶρες καὶ τὶς περιοχὲς τῶν Δυναρικῶν Ἄλπεων μὲ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου.

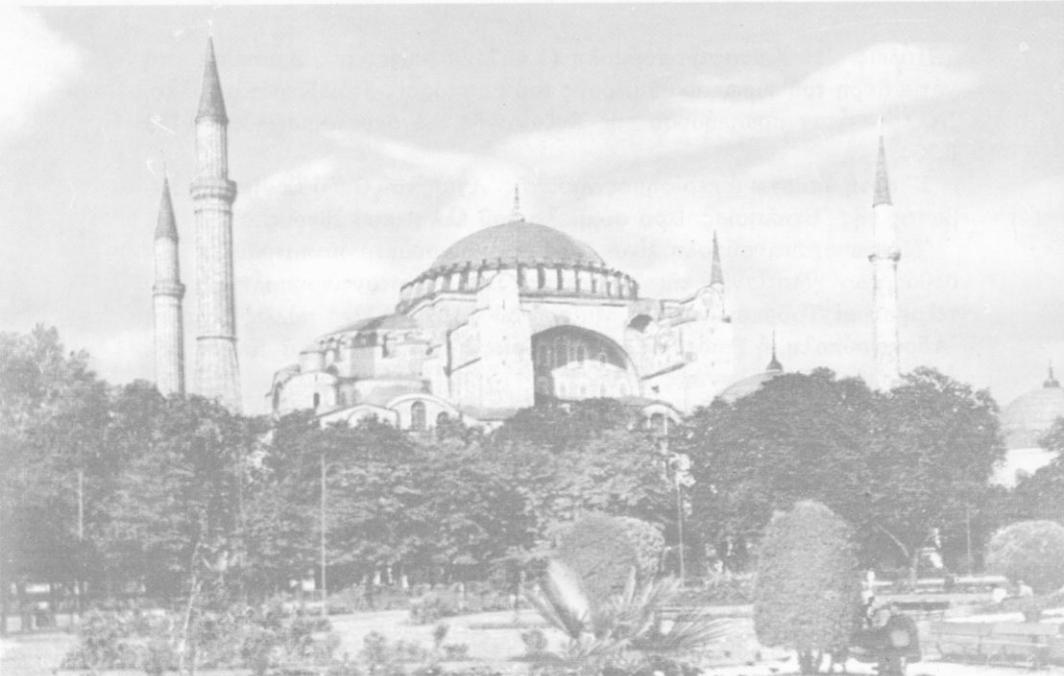
Ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου μὲ τὰ Δαρδανέλλια καὶ τὸ Βόσπορο ἀνοίγει τὸ δρόμο πρὸς τὴ Ρωσία καὶ τὸν Καύκασο, ἐνῶ μὲ τὴν Ἀδριατικὴν ἐκτείνεται πρὸς τὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης. Τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου δημιουργοῦν μιὰ γέφυρα μεταξύ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας.

Ἐξαιτίας τῆς θέσης τῆς ἡ Βαλκανικῆς χερσόνησος ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους ὁ χῶρος τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν λαῶν. Ἔτσι ἐγκαταστάθηκαν σ' αὐτὴ πολλοὶ λαοί. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους, οἱ μικρὲς πεδιάδες καὶ οἱ στενὲς κοιλάδες πού περικλείονται ἀπὸ ὄροσειρές, ἐπέτρεψαν στοὺς λαοὺς πού ἐγκαταστάθηκαν νὰ διατηρήσουν τοὺς ἀρχικοὺς ἐθνικοὺς χαρακτῆρες τους. Παλαιότεροι κάτοικοι τῆς χερσονήσου εἶναι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰλλυριοὶ (Ἀλβανοί).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς προϊστορικὲς μεταναστευτικὲς κινήσεις ἡ πρώτη εἰσβολὴ ξένων λαῶν ἔγινε κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους ἀπὸ τὶς σλαβικὲς φυλές, πού ἄλλαξε τὴν ἐθνογραφικὴ καὶ πολιτικὴ διαμόρφωση τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΔ' αἰῶνα μ.Χ. ἡ Βαλκανικὴ γνώρισε μιὰ ἄλλη εἰσβολή, τὴν εἰσβολὴ τῶν Τούρκων, πού τὴν ἀναστάτωσε κυριολεκτικά. Οἱ μετακινήσεις ἐξακολούθησαν σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας, πού κράτησε τέσσερις περίπου αἰῶνες.

Ἀποτέλεσμα ὄλων αὐτῶν τῶν μετακινήσεων καὶ εἰσβολῶν ἦταν νὰ σχηματιστοῦν πολυάριθμες ἐθνότητες μὲ διαφορετικὲς γλώσσες καὶ θρησκείες. Οἱ εἰσβολὲς καὶ οἱ πόλεμοι δὲν ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία σὲ μιὰ συνεχῆ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοποίηση τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς εἶναι γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι. Ἐπίσης ἡ βιοτεχνία εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὴ.

Ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου οἱ βαλκανικὲς χῶρες εἰσέρχονται σὲ μιὰ περίοδο πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἀξιοποίηση τῶν φυσικῶν πόρων καὶ τὴν ἀνάπτυξη μιᾶς πολύμορφης βιομηχανίας.

Εικ. 6. Ὁ Ναός τῆς Ἀγίας Σοφίας

στά παράλια τοῦ Εὔξεινου πόντου, καὶ τοῦ **Ἱεροῦ ὄρους** ποὺ σχηματίζει τὴ χερσόνησο τῆς **Καλλιπόλεως** στά παράλια τῆς Προποντίδας. Ἡ ὄρσειρά τῆς Στράντζας στὴν προέκτασή της σχηματίζει τὸ ὄροπέδιο τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ὕψος 250 m).

Κλίμα. Τὸ κλίμα στά νότια παράλια εἶναι μεσογειακὸ, στὸ ἐσωτερικὸ ἐπικρατεῖ τὸ ἠπειρωτικὸ.

Υδρογραφία. Ποταμοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι: ὁ **Ἐβρος**, ποὺ χωρίζει τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη ἀπὸ τὴ Δυτικὴ, καὶ ὁ **Ἐργίνης**, ποὺ εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἐβρου.

Πολιτικὴ εξέταση. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ τὰ νησιά **Ἱμβρος** καὶ **Τένεδος** ἦταν πάντοτε ἑλληνικὰ ἐδάφη ποὺ τὰ κατέχουν οἱ Τούρκοι. Τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη τὴν ἀπελευθέρωσε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τὸ 1920, ἀλλὰ τὸ 1923, μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ, τὴν κατέλαβαν πάλι οἱ Τούρκοι. Οἱ Ἕλληνες διώχτηκαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐκτὸς ἀπὸ 50 χιλιάδες περίπου ποὺ ἔμειναν στὴν Κωνσταντινούπολη.

Πόλεις. Ἡ **Κωνσταντινούπολη** (1.467.000 κάτοικοι). Βρίσκεται στὴ νότια ἄκρη τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μέρους τοῦ Βοσπόρου, στὸν Κεράτιο κόλπο. Ἄλλοτε ἦταν πρωτεύουσα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας (330–1453 μ.Χ.).

Σ' αὐτὴ ὑπάρχει ὁ περίφημος ναὸς τῆς **Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας καὶ Κιβωτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἱερό σύμβολο τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.**

Ἡ Κωνσταντινούπολη εἶναι ἔδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν Κωνσταντινούπολη τὴν κατέλαβαν οἱ Τούρκοι στίς 29 Μαΐου τοῦ 1453. Ἄλλες πόλεις εἶναι: ἡ **Ἀδριανούπολη, ἡ Ραιδεστός, ἡ Σουλβρία, ἡ Καλλίπολη** κ.ἄ. πού κάποτε ἦταν σπουδαῖες ἑλληνικὲς πόλεις.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἐκταση: 110.912 Km².

Πληθυσμός: 8.580.000 κάτ.

Πολίτευμα: Λαϊκὴ Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι

Γλώσσα: Βουλγαρικὴ

Νόμισμα: Λέβα

Πρωτεύουσα: Σόφια μὲ 876.943 κατ.

Θέση — Σύνορα. Ἡ Βουλγαρία κατέχει τὸ βορειοανατολικὸ τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Νότια συνορεύει μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία, ἀνατολικά βρέχεται ἀπὸ τὸν Εἰξαινο πόντο, βόρεια συνορεύει μὲ τὴν Ρουμανία καὶ δυτικὰ μὲ τὴν Γιουγκοσλαβία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὰ βαλκανικὰ ὄρη (Αἶμος) χωρίζουν τὴ Βουλγαρία σὲ δύο περιοχές: α) τὴν περιοχὴ, βόρεια τοῦ Αἶμου (παραδουνάβεια περιοχὴ) καὶ β) τὴν περιοχὴ νότια τοῦ Αἶμου (νότια Βουλγαρία), πού ἀπλώνεται ὡς τὴν Ἑλλάδα. Στὴ νότια Βουλγαρία σχηματίζονται δύο ἀκόμα ὄροσειρές, τοῦ Ὀρβηλου καὶ τῆς Ροδόπης.

Πεδιᾶδες. 1) Ἡ πεδιάδα τοῦ κάτω Δούναβη. Βρίσκεται μεταξὺ τοῦ Δούναβη καὶ τοῦ Αἶμου. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ εὐφορότερη πεδιάδα τῆς

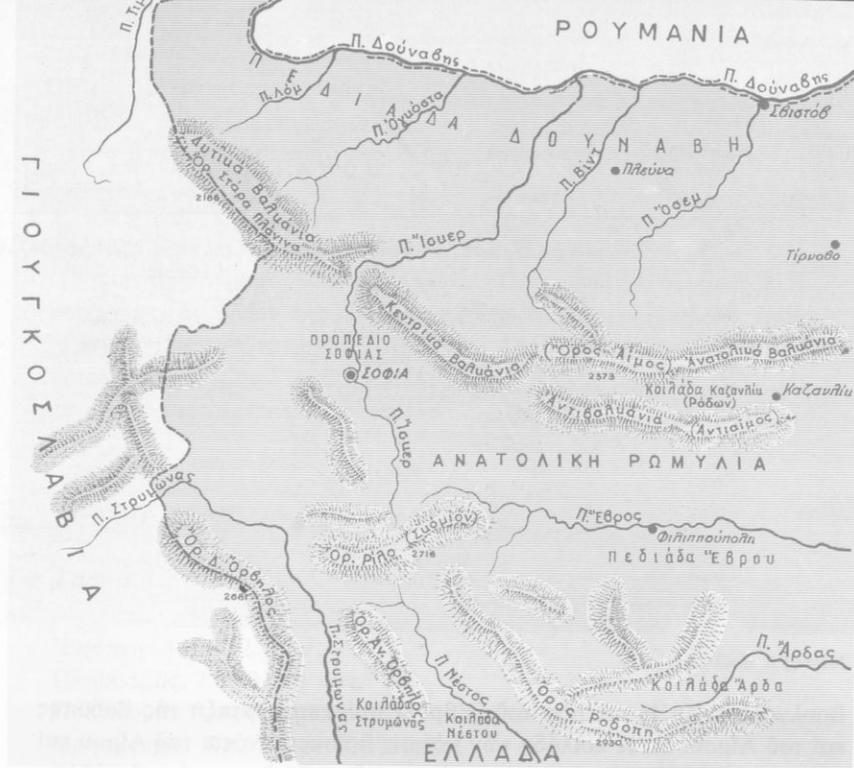

Χάρτης 6. Βουλγαρία

Βουλγαρίας. 2) Ἡ πεδιάδα τοῦ Ἐβρου. Βρίσκεται μεταξύ τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Αἴμου. 3) Ἡ κοιλάδα τῶν Ρόδων. Βρίσκεται νότια τοῦ Αἴμου καὶ μεταξύ αὐτοῦ καὶ μιᾶς μικρότερης ὄροσειρᾶς, τῆς ὄροσειρᾶς τῶν Ἀντιβαλκανίων ἢ τοῦ νότιου Αἴμου.

Ἵδρυογραφία. Ποταμοί: Ὁ Δούναβης, πὺ ἔχει μῆκος 400 χιλιόμετρα. Ὁ Δούναβης καθορίζει τὴ συννοριακὴ γραμμὴ Βουλγαρίας – Ρουμανίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ φυσικὸ βόρειο σύνορο τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ὁ Δούναβης εἶναι πλωτὸς καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριο τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στὴ νοτιοανατολικὴ Βουλγαρία ρεῖ ὁ Ἐβρος πὺ ἔχει μῆκος 430 χιλιόμετρα. Πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλο καὶ χύνεται στὸ Αἰγαῖο. Ἄλλοι ποταμοὶ εἶναι ὁ Στρυμόνας καὶ ὁ Νέστος. Ρέουν στὸ νοτιοδυτικὸ τμήμα τῆς χώρας καὶ χύνονται στὸ Αἰγαῖο. Ὁ Ἄρδας καὶ ὁ Τούνζας εἶναι παραπόταμοι τοῦ Ἐβρου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Βουλγαρίας εἶναι γενικὰ ἠπειρωτικὸ. Τὸ βόρειο τμήμα τὸ προσβάλλουν οἱ βόρειοι ἀνεμοὶ καὶ ὁ χειμῶνας του εἶναι ψυχρὸς καὶ μὲ μεγάλη διάρκεια. Ἡ θερμοκρασία ἐδῶ φτάνει τοὺς 15–20 βα-

Χάρτης 7. Βουνά, ποταμοί, πεδιάδες της Βουλγαρίας

θμούς κάτω από το μηδέν. Στά νότια τῆς χώρας καὶ τὶς ἀνατολικὲς περιοχές, πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ κλίμα εἶναι ἥπιότερο καὶ μοιάζει μὲ τὸ μεσογειακό. Οἱ βροχὲς εἶναι ἀρκετὲς καὶ κάνουν τὸ ἔδαφος εὐφορο. Ἡ κοιλάδα τῶν ρόδων ἀνάμεσα στὰ ὄρη τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Ἀντιαίμου ἔχει ἥλιο κλίμα, γιὰ τὴ προφυλάγεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ ἔχει ὑγρασία τὴν Ἄνοιξη καὶ τὶς ἀρχὲς τοῦ Καλοκαιριοῦ. Τὸ ἥλιο κλίμα καὶ ἡ ὑγρασία εὐνοοῦν τὴν καλλιέργεια τῶν ρόδων στὴν περιοχὴ αὐτῇ.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Καλλιεργοῦνται σιτάρη, ἀραβόσιτος, κριθάρι, σίκαλη, καπνός, βαμβάκι, πατάτες, ὄσπρια καὶ κτηνοτροφικὰ φυτὰ ποὺ δίνουν στὴν κτηνοτροφία τὴ δυνατότητα γιὰ ἀνάπτυξη. Ἐκτρέφονται βόδια, ἄλογα καὶ γιδοπρόβατα. Ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ σπηροτροφία, ἡ μελισσοκομία καὶ πιὸ πολὺ ἡ κτηνοτροφία.

Δασικός πλούτος. Υπάρχουν δάση από κωνοφόρα και δρύς που σκεπάζουν τὰ 26% τῆς χώρας. Ἀπὸ τὰ δάση παίρνουν ἄφθονη ξυλεία.

Ὄρυκτος πλούτος. Υπάρχουν ὄρυχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξορύσσουν μόλυβδο, χαλκό, σίδηρο, γαιάνθρακα καὶ βωξίτη.

Βιομηχανία. Υπάρχουν ἐργοστάσια πού ἐπεξεργάζονται τὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, δηλαδὴ τὸν καπνὸ, τὶς ὑφαντικὲς ὕλες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὸ ἀπόσταγμα ἀπὸ τὰ ρόδα, τὰ δέρματα κ.ἄ. Εἶναι ἀκόμα ἀναπτυγμένη καὶ ἡ κεραμευτικὴ μικροβιομηχανία.

Ἐμπόριο. Ἡ Βουλγαρία ἐξάγει κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα καὶ διάφορα μεταλλεύματα. Εἰσάγει χημικὰ προϊόντα, φάρμακα, μηχανεῖς, γεωργικὰ ἐργαλεῖα κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Χάρη στὸ Δούναβη ἐπικοινωνεῖ μὲ πολλὰ κράτη τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα διασχίζεται ἀπὸ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς καὶ αὐτοκινητοδρόμους. Ἐπίσης ἔχει καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Τουρισμός. Ἡ τουριστικὴ κίνηση παρουσιάζει ἐνδιαφέρον σὲ ὀρισμένες περιοχές, ὅπως τὸ Τύρνοβο πού εἶναι παλιὰ μεσαιωνικὴ πόλη κ.ἄ. Ἀξιόλογη εἶναι ἡ τουριστικὴ κίνηση στὶς παραλιακὲς πόλεις τοῦ Εὐξεινου πόντου, ὅπου υπάρχουν ὠραῖα τουριστικὰ ξενοδοχεῖα.

Εἰκ. 7. Ἄποψη Σόφιας

Πολιτική εξέταση. Οί Βούλγαροι πήραν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸν ποταμὸ Βόλγα (Οὐκρανία), ὅπου ἔφτασαν ἀπὸ τὴ Μογγολία καὶ ἐγκαταστάθηκαν γιὰ ἓνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ἀργότερα καὶ κατὰ τὸν 7ο αἰῶνα μ.Χ. ἐγκαταστάθηκαν στὰ παράλια τοῦ Εὐξεινοῦ ἀπ' ὅπου ἦρθαν στὴ χώρα ποὺ κατέχουν σήμερα καὶ ποὺ τὴν κατοικοῦσαν τότε Σλάβοι. Ἀπὸ τοὺς Σλάβους πήραν τὴ γλῶσσα, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ διατήρησαν μόνο τὸ ὄνομά τους. Βούλγαροι ὀνομάστηκαν καὶ οἱ Σλάβοι τῆς χώρας.

Πόλεις. Ἡ Σόφια, ποὺ ἔχει καλὴ ρυμοτομία καὶ εἶναι τὸ πνευματικὸ, οἰκονομικὸ καὶ διοικητικὸ κέντρο τῆς χώρας. Εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ βουλγαρικῶν κράτους καὶ τὸ κέντρο τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Κωνσταντινούπολην. Ἄλλες πόλεις εἶναι: ἡ **Πλόβνιβ** (Φιλιπούπολη), ποὺ ἄλλοτε ἦταν μεγάλο ἑλληνικὸ κέντρο μὲ ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια κ.τ.λ., **Μπουργκάς** (Πύργος) καὶ **Νέσεμπορ** (Βάρνα) ποὺ εἶναι καλοὶ λιμένες στὸν Εὐξεινο πόντο. Στὴν κεντρικὴ Βουλγαρία βρίσκονται οἱ πόλεις **Στάρα Ζαγκόρα** καὶ **Καζανζίκ**, βορειότερα δὲ τὸ **Τύρνοβο**.

Σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τώρα οἱ σχέσεις μας μὲ τὴ Βουλγαρία εἶναι φιλικές καὶ εὐρύνονται περισσότερο στὸν ἐμπορικὸ καὶ πολιτιστικὸ τομέα.

Ἡ Ἑλλάδα, ἡ Σερβία καὶ Βουλγαρία καὶ ἡ Ρουμανία τὸ 1912 συμμάχη-

Εἰκ. 8. Μία ἐκκλησία τῆς Σόφιας

σαν έναντίον τῶν Τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Βουλγαρία μετὰ τὸ νικηφόρο ἐκεῖνο πόλεμο θέλησε νὰ κρατήσῃ δικά της ἑλληνικά καὶ σερβικά ἐδάφη, ἔγινε ὁ πόλεμος τοῦ 1913. Τότε οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι νίκησαν τοὺς Βουλγάρους. Στους δύο παγκοσμίους πολέμους (1914–1918, 1940–1945) οἱ Βούλγαροι πολέμησαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Ἐκταση: 255.804 Km²

Πληθυσμός: 20.770.000 κάτ.

Πολίτευμα: Ὁμοσπονδιακὴ Σοσιαλιστικὴ Δημοκρατία

Θρησκεία: Οἱ περισσότεροι εἶναι χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι

Γλῶσσα: Σερβοκροατικὴ

Νόμισμα: Δηνάριο

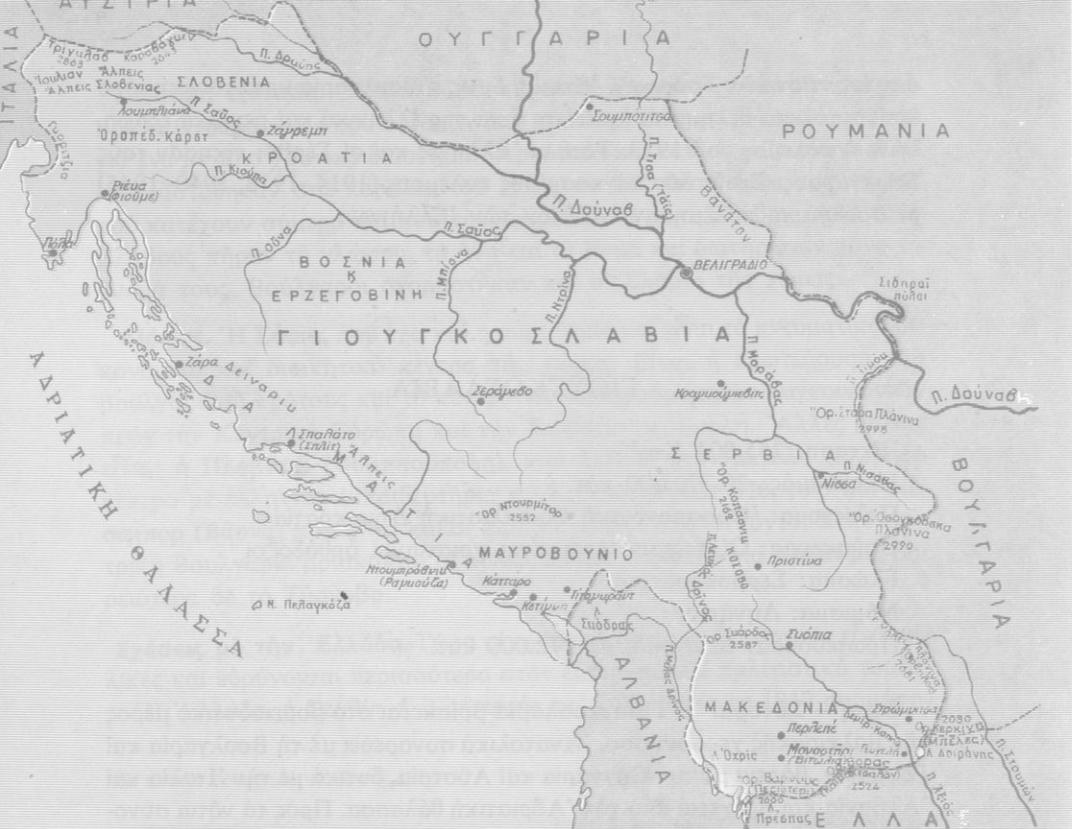
Πρωτεύουσα: Βελιγράδι μὲ 772.000 κατ.

Θέση — Σύνορα. Ἡ Γιουγκοσλαβία βρίσκεται στὸ βορειοδυτικὸ μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἀνατολικά συνορεύει μὲ τὴ Βουλγαρία καὶ Ρουμανία, βόρεια μὲ τὴν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία, δυτικά μὲ τὴν Ἰταλία καὶ Ἀλβανία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα. Πρὸς τὰ νότια συνορεύει μὲ τὴν Ἀλβανία καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι χώρα ὄρεινῆ. Τὰ 2/3 περίπου τοῦ ἐδάφους τῆς σκεπάζονται ἀπὸ ὄρη. Διακρίνουμε τὶς ἐξῆς περιοχές:

1) **Παννονικὸ λεκανοπέδιο.** Πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὴν ἀρχαία ρωμαϊκὴ ἐπαρχία Παννονία. Αὐτὸ ἀπλώνεται δυτικά ἀπὸ τὶς Ἄλπεις καὶ φτάνει ὡς τὰ ὄρη τῆς Τρανσυλβανίας. Κατὰ τὴν τριτογενῆ περίοδο ἀποτελοῦσε μεγάλη λίμνη, πὺ τὸ πλεόνασμα τοῦ νεροῦ τῆς χυνόταν στὸν Εὐξεινο πόντο. Τὰ νερά τῆς ἀδειασαν ἀργότερα μὲ τὸ Δούναβη, δταν μὲ τὴ διάβρωση σχηματίστηκε ἀνάμεσα στὰ ὄρη ἓνα στενὸ πὺ λέγεται **Σιδηρὲς Πύλες.**

2) **Ἀνατολικές, Σλοβενικὲς ἢ Ἰουλιανές Ἄλπεις.** Αὐτὲς συνεχίζουν τὶς εὐρωπαϊκὲς Ἄλπεις μὲ ψηλότερη κορυφὴ τὸ **Πρέγκλαβ** πὺ ἔχει ὕψος

Χάρτης 8. Γιουγκοσλαβία

2.820 μ. Έχουν διεύθυνση από τη Δύση προς την Άνατολή. Οι τοπικές καθιζήσεις σχημάτισαν πολύ εύφορες κοιλάδες, όπως είναι του **Μάρμπορ** και το λεκανοπέδιο της **Λουμπλιάνας**.

3) Διναρικές Άλπεις. Ή νοτιότερη όρεινη ζώνη είναι διαφορετική. Αποτελείται από όροσειρές παράλληλες προς την παραλιακή γραμμή που έχουν κυρίως άσβεστολιθικά πετρώματα. Στα παράλια οι όροσειρές κατεβαίνουν απότομα, ενώ ανατολικά και στην περιοχή του Σάβου κατεβαίνουν όμαλά. Ανάμεσα στις όροσειρές σχηματίζονται ψηλά όροπέδια.

4) Παραλιακή ζώνη. Ένα μεγάλο μέρος από τις παραλιακές εκτάσεις καταποντίστηκε στη θάλασσα και σχηματίστηκαν χαρακτηριστικές χερσόνησοι καθώς και πολλά νησιά. Στα νησιά και στις στενές περιοχές της ζώνης αυτής υπάρχουν εύφορες εκτάσεις. Ή παραλιακή ζώνη χωρίζεται

ἀπό τὴν ἄγωνα ἐσωτερικότερη ἀσβεστολιθική περιοχή μὲ ἀπόκρημνες ἀκτές καὶ ὑψώματα. Τὸ κλίμα τῆς ζώνης αὐτῆς εἶναι μεσογειακό. Δὲν εἶναι ὁμοῦ τὸ ἴδιο σ' ὅλες τὶς περιοχές, διότι ἕνας τοπικὸς ἄνεμος, ὁ Μπόρας, φυσᾷ τὸ χειμῶνα ἀπὸ τὶς χιονοσκεπασμένες Διναρικές ἄλπεις πρὸς τὴν Ἀδριατική καὶ ἐπηρεάζει τὸ κλίμα στὶς περιοχές πού βρίσκονται βόρεια τοῦ Καττάρου.

5) Νότια περιοχή. Ἡ περιοχή αὐτὴ ἔχει τὰ μεγαλύτερα καὶ πιὸ εὐφορα λεκανοπέδια καὶ κοιλάδες. Τὰ λεκανοπέδια καὶ οἱ κοιλάδες βρίσκονται ἐκεῖ ὅπου στὴν παλιὰ ἐποχὴ σχηματίστηκαν μὲ τὴν καθίζηση τοῦ ἐδάφους λίμνες, πού ἀργότερα ἀποξηράθηκαν. Στὰ βαθύτερα σημεῖα ὑπάρχουν καὶ σήμερα λίμνες, ὅπως ἡ Πρέσπα, ἡ Ἀχρίδα καὶ ἡ Δοϊράνη. Τὰ ὄρη τῆς περιοχῆς ἔχουν μεγάλο ὄγκο καὶ αὐτὰ εἶναι ὁ Βόρας καὶ ὁ Σκάρδος. Τὰ ὄρη πού εἶναι δυτικὰ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιού συνεχίζονται μὲ τὰ ὄρη τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας, ἐνῶ τὰ ἀνατολικά μὲ τὰ ὄρη τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Στὰ ὄρη αὐτὰ ὑπάρχουν πολλὰ καλοκαιρινὰ λιβάδια.

Στὰ ἑλληνικὰ σύνορα εἶναι τὰ ὄρη Βαρνοῦς, Καϊμακταλὰν καὶ Μπέλες.

Ἵδρυογραφία. Ποταμοί. Ὁ Δούναβης εἰσέρχεται ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία, διασχίζει ἕνα τμήμα τῆς στὸ ἀνατολικὸ μέρος καὶ βγαίνει στὴ Ρουμανία ἀπὸ τὶς ἀνατολικές Σιδηρές Πύλες. Μεγάλοι παραπόταμοι τοῦ Δούναβη εἶναι ὁ Σάβος, ὁ Δράβος, ὁ Τίσσας καὶ ὁ Μοράβας ἀπὸ τὰ νότια. Στὴ νότια περιοχή ρεεῖ: ὁ Ἀξιός, πού πηγάζει ἀπὸ τὸ Σκάρδο καὶ χύνεται στὸ Θερμοσιῆ κόλπο.

Λίμνες. Οἱ μεγαλύτερες λίμνες σχηματίζονται στὸ νότιο τμήμα. Αὐτές εἶναι: ἡ Σκόδρα καὶ ἡ Ἀχρίδα πού ἕνα μέρος τους ἀνήκει στὴν Ἀλβανία, ἡ Μεγάλη Πρέσπα στὰ σύνορα Γιουγκοσλαβίας - Ἑλλάδας - Ἀλβανίας καὶ ἡ Δοϊράνη στὰ σύνορα Ἑλλάδας - Γιουγκοσλαβίας.

Παράλια - Λιμάνια. Ἡ Γιουγκοσλαβία βρέχεται μόνο ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος. Κοντὰ στὶς ἀκτές του ἀπλώνονται πολυάριθμα νησιά. Τὰ σπουδαιότερα λιμάνια εἶναι: Φιούμε, Σπαλάτο, Νιουμπρόβνικ καὶ Κάτταρο.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Γιουγκοσλαβίας εἶναι ἠπειρωτικὸ μὲ ψυχρὸ χειμῶνα. Οἱ ὄροσειρές πού εἶναι κατὰ μῆκος τῶν Δαλματικῶν ἀκτῶν ἐμποδίζουν τοὺς θαλάσσιους δυτικούς ἀνέμους νὰ φτάσουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, ἐνῶ τὰ βορειοανατολικά μέρη εἶναι ἀνοιχτὰ στοὺς βόρειους ψυ-

χρους ανέμους. Το καλοκαίρι είναι ζεστό σ' όλη τη χώρα και η θερμοκρασία εξαρτάται από το ύψόμετρο. Οι βροχές είναι αρκετές και πέφτουν κατά τη διάρκεια όλου του έτους. Έξαιρέση παρουσιάζουν οι άκτες που έχουν μεσογειακό κλίμα.

Χλωρίδα. Το κλίμα και το έδαφος βοηθούν στην ανάπτυξη των δέντρων. Είναι η χώρα με τα μεγάλα δάση από δρυς, πεύκα και έλατα.

Οικονομική ζωή. Γεωργία. Κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι ο άραβόσιτος, το σιτάρι, οι πατάτες, το κανάβι, το λινάρι, τα ζαχαρότευτλα, ο ήλιανθος, το βαμβάκι, ο λυκίσκος, τα όσπρια, το κρασί και τα δαμάσκηνα. Η Γιουγκοσλαβία είναι η τρίτη χώρα της Εύρώπης σε παραγωγή άραβόσιτου και η πρώτη στα δαμάσκηνα.

Η κτηνοτροφία. Είναι πολύ άναπτυγμένη. Εκτρέφονται γιδοπρόβατα, βόδια και άλογα.

Η άλιεία. Είναι αρκετά άνεπτυγμένη στα δυτικά παράλια. Τα ψάρια καταναλίσκουν οι κάτρικοι της περιοχής.

Δασικός πλούτος. Ο δασικός πλούτος της χώρας είναι μεγάλος. Τα δάση της δίνουν άφθονη ξυλεία που ένα μέρος της εξάγεται.

Ορυκτός πλούτος. Το έδαφος είναι πλούσιο σε άνθρακα, μόλυβδο, βωξίτη, χαλκό, ψευδάργυρο, άντιμόνιο, μαγγάνιο, χρώμιο, ύδράργυρο κ.ά.

Βιομηχανία — Έμπόριο. Από το 1947 έως σήμερα έγινε μεγάλη πρόοδος στην ανάπτυξη της βιομηχανίας. Η παραγωγή ήλεκτρικής ενέργειας και ο μεγάλος ορυκτός πλούτος, κυρίως γαιάνθρακες, αποτέλεσαν τις βάσεις για την ανάπτυξη της βαριάς βιομηχανίας. Σήμερα τα 55% του πληθυσμού της χώρας ζούν από τη βιομηχανία. Η άγροτική οικονομία έπαψε να είναι ο βασικός παράγοντας της εθνικής οικονομίας της χώρας. Υπάρχουν εργοστάσια που έπεξεργάζονται το ξύλο, κατασκευάζουν μηχανές και παράγουν χημικά προϊόντα, ύφασματα και άλλα. Στόν τομέα του έμπορίου εξάγουν κτηνοτροφικά, γεωργικά προϊόντα και πρώτες ύλες, εισάγουν πετρέλαιο και όρισμένα βιομηχανικά προϊόντα.

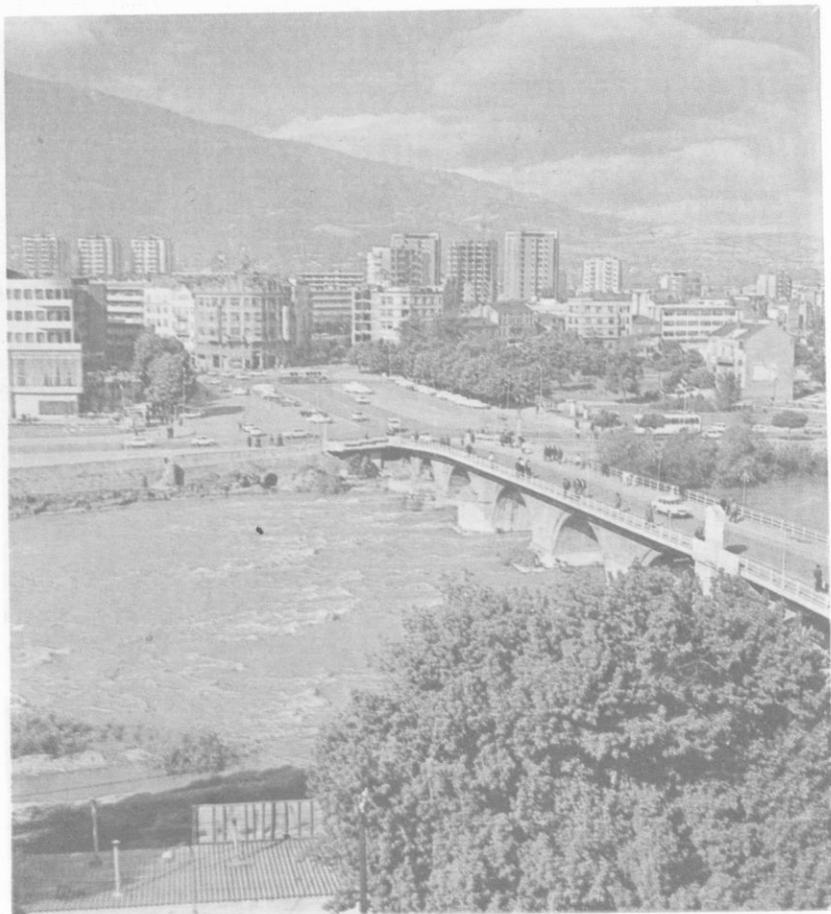
Συγκοινωνία. Σχετικά είναι άναπτυγμένη και κυρίως στο πεδινό βορειοανατολικό τμήμα της. Ο Δούναβης και οι παραπόταμοί του Σάβος, Δράβος και Τίσσας είναι πλωτοί και έξυπηρετούν τη συγκοινωνία της χώρας. Ο έμπορικός στόλος είναι αξιόλογος. Στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης διατηρεί έλεύθερη ζώνη για την έξυπρέτηση του έμπορίου της.

Είκ. 9. Άποψη Βελιγραδίου· τμήμα τής καινούργιας πόλεωσ

Τουρισμός. Τά νησιά τών Δαλματικών άκτών, τά γραφικά φιορδ, ή λίμνη τής Άχρίδασ, οι φυσικέσ όμορφιέσ και τό κλίμα στά παράλια, δημιουργούν ένα άξιόλογο τουριστικό ρεύμα πρòσ τή Γιουγκοσλαβία.

Πολιτική εξέταση. Στη Βαλκανική χερσόνησο έγκαταστάθηκαν για πρώτη φορά κατά τόν 7ο αιώνα μ.Χ., άφου ήλθαν άπό τή Ρωσία. Έωσ τό 12ο αιώνα ήταν κάτω άπό τή Βυζαντινή κυριαρχία. Τό 1459 ύποτάχτηκαν

Εικ. 10. Σκόπια

στούς Τούρκους. Τò 1878 έγινε ανεξάρτητο κράτος Σερβίας με τή βοήθεια τής Ρωσίας. Κατά τούς βαλκανικούς πολέμους 1912-1913 ή Σερβία κατέλαβε τή βόρεια Μακεδονία. Τò 1919 σχηματίστηκε ή σημερινή Γιουγκοσλαβία με τή βοήθεια τής Γαλλίας. Ό πληθυσμός της είναι 41% Σέρβοι, 24% Κροάτες και 9% Σλοβένιοι. Οί υπόλοιποι είναι Άλβανοί, Ούγγροι, Μαυροβούνιοι και λίγοι Έλληνες και Έβραιοί.

Οί Μαυροβούνιοι πού κατοικούν στα βόρεια τής λίμνης Σκόδρας δέν

είναι Σλάβοι. Αποτελοῦσαν ανεξάρτητο κράτος ὡς τὸ 1918 μὲ πρωτεύουσα τὴν Κετίγνη. Στὶς πόλεις **Μοναστήρι**, **Σκόπια** καὶ **Νίσσα** ζοῦσαν ὡς τὸ 1918 πολλοὶ Ἕλληνες. Σήμερα ζοῦν πολὺ λίγοι. Οἱ πόλεις αὐτὲς ἦταν ἄλλοτε σπουδαῖα ἑλληνικὰ κέντρα.

Γλώσσα – Θρησκεία. Οἱ Γιουγκοσλάβοι μιλοῦν πολλὲς γλώσσες: τὴ Σερβικὴ, τὴν Κροατικὴ, τὴ Σλοβενικὴ, τὴν Οὐγγρικὴ, τὴ Γερμανικὴ, τὴ γλώσσα τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τὴν Ἀλβανικὴ. Ὡς πρὸς τὴ Θρησκεία εἶναι ὀρθόδοξοι χριστιανοί, ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄρκετοὶ καθολικοὶ καθὼς καὶ λίγοι διαμαρτυρόμενοι, ἔβραῖοι καὶ μωαμεθανοί.

Διοίκηση – Πολίτευμα. Μετὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον σχηματίστηκε ἡ «Ὁμοσπονδιακὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας» μὲ τὶς ἐξῆς χῶρες: Παλαιὰ Σερβία, Κροατία, Σλοβενία, Βοσνία, Ἑρζεγοβίνη, Μαυροβούνιο καὶ τὴ λεγόμενὴ Σερβικὴ Μακεδονία.

Πόλεις. Διοικητικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας εἶναι τὸ **Βελιγράδι**, πού βρίσκεται στὴ συμβολὴ τοῦ Σάβου καὶ τοῦ Δούναβη. Εἶναι κέντρο σιδηροδρομικῶν, ποταμοπλοικῶν καὶ ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἔχει σπουδαῖο πότάμιο λιμάνι. Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ **Ζάγκρεμπ**, πρωτεύουσα τῆς Κροατίας, ἡ **Λουμπλιάνα**, πρωτεύουσα τῆς Σλοβενίας, τὸ **Σεράγεβο**, πρωτεύουσα τῆς Βοσνίας, τὸ **Τίτογκραντ**, πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου, καὶ τὰ **Σκόπια** πρωτεύουσα τῆς νότιας Σερβίας. Μεγάλαι πόλεις εἶναι καὶ ἡ **Νίσσα**, πού εἶναι στὰ νότια τοῦ Βελιγραδίου καὶ ὑπῆρξε ἡ πατρίδα τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, τὸ **Μοναστήρι**, πού ἄλλοτε ἦταν καθαρὰ ἑλληνικὴ πόλις, καὶ ἡ **Σουμποτίστα** στὰ σύνορα τῆς Οὐγγαρίας.

ΑΛΒΑΝΙΑ

Ἐκταση: 28.748 Km²

Πληθυσμός: 2.290.000

Πολίτευμα: Λαϊκὴ Δημοκρατία

Θρησκεία: Μωαμεθανοὶ 69%, οἱ ὑπόλοιποι ὀρθόδοξοι καὶ καθολικοὶ

Νόμισμα: Λὲκ

Πρωτεύουσα: Τὰ Τίρανα μὲ 169.300 κατ.

Θέση - Σύνορα. Ἡ Ἀλβανία βρίσκεται στὸ δυτικὸ μέρος τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Δυτικὰ βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸ πέλαγος. Πρὸς τὰ

βόρεια και ανατολικά συνορεύει με τη Γιουγκοσλαβία και προς τα νοτιοανατολικά και νότια με την Ελλάδα.

Μορφολογία του έδαφους. Το έδαφος της Αλβανίας είναι κατά 90% όρεινό. Διακρίνουμε α) την **παραλιακή πεδινή** περιοχή και β) την **όρεινη** περιοχή. Στην παραλιακή περιοχή υπάρχουν φυσικά λιμάνια, όπως της Αύλωνας, του Δυρραχίου και των Αγίων Σαράντα. Η σπουδαιότερη πεδιάδα στην περιοχή αυτή είναι η πεδιάδα της Μουζακιάς, που απλώνεται κατά μήκος της Αδριατικής παραλίας. Στην όρεινη περιοχή έχουμε τις **Αλβανικές Άλπεις**, που συνεχίζουν τις Διναρικές Άλπεις και κατέχουν το βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα της χώρας. Στο κέντρο απλώνονται τα **Κανδαούια όρη**. Νοτιότερα είναι οι **Τόμαρος**, ή **Τρεμπσίνα** (Τεπελένι) και οι **Μοράβας**. Δυτικά βρίσκονται τα **Άκροκεράυνια** όρη και ανατολικά ή **Όστροβίτσα**. Τα όρη αυτά είναι γνωστά από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941, διότι εκεί ο στρατός μας νίκησε τους Ιταλούς.

Οι σπουδαιότερες περιοχές της όρεινης ζώνης είναι οι κοιλάδες των ποταμών και το λεκανοπέδιο της Κορυτσάς.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Δρίνος. Έχει δύο κλάδους, το Λευκό Δρίνο, που πηγάζει από το όρος Σκάρδος και το Μέλανα Δρίνο που πηγάζει από τη λίμνη Αχρίδα. Ο Γενοῦσος (Σκούμπης) ποταμός χωρίζει τη χώρα στη μέση. Ο Αῶος, που ένα μέρος του ανήκει στην Ελλάδα, πηγάζει από την Ήπειρο. Τέλος ο Σεμίμι με παραπόταμους τον Άσο και το Δεβόλη. Όλοι οι ποταμοί χύνονται στο Αδριατικό πέλαγος.

Λίμνες. Λίμνες είναι η Σκόδρα και Αχρίδα στα αλβανογιουγκοσλαβικά σύνορα, ή μεγάλη Πρέσπα, που ανήκει σε τρία κράτη (Αλβανία - Ελλάδα - Γιουγκοσλαβία), και η Μαλίκ.

Κλίμα. Η παραλιακή περιοχή έχει κλίμα μεσογειακό. Οι βροχές είναι αρκετές και πέφτουν κυρίως το χειμώνα. Στην όρεινη περιοχή, στις κοιλάδες και στο λεκανοπέδιο της Κορυτσάς, το κλίμα είναι ήπειρωτικό. Οι βροχές είναι άποτες και πέφτουν το χειμώνα.

Οικονομική ζωή. Η Αλβανία είναι κυρίως χώρα γεωργική και κτηνοτροφική.

Γεωργία. Στις πεδιάδες του Έλβασάν και της Μουζακιάς καλλιεργείται το ρύζι, το σιτάρι και οι πατάτες. Στην περιφέρεια της Κορυτσάς το κριθάρι, ο άραβόσιτος, ή βρώμη κ.ά. Στα ψηλότερα μέρη καλλιεργούνται όπω-

ροφόρα δέντρα και στα χαμηλότερα ο καπνός και το βαμβάκι. Στους λόφους των παραλιακών περιοχών ευδοκίμει η έλιά και καλλιεργούνται και τα έσπεριδοειδή.

Κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία είναι πολύ αναπτυγμένη, διότι και η όρεινη περιοχή και η πεδινή έχουν μεγάλα λιβάδια και συντηρούν μεγάλα ζώα και κοπάδια. Έκτρέφονται γιδοπρόβατα, χοίροι, βόδια, άλογα, πουλερικά, ινδιάνοι.

Άλιεία. Η άλιεία είναι καλά οργανωμένη από την εποχή των Ίταλων.

Δασικός πλούτος. Τα 35% του εδάφους της σκεπάζονται από δάση με δρυς, όρεινά πεύκα, έλατα κ.ά. Τα δάση όμως μένουν ανεκμετάλλευτα, διότι δεν είναι άρκετά αναπτυγμένη η συγκοινωνία.

Όρυκτος πλούτος. Ο όρυκτος πλούτος είναι ανεκμετάλλευτος στο σύνολό του. Υπάρχουν κοιτάσματα με γαιάνθρακα, λιγνίτη, σίδηρο, χαλκό και πετρέλαιο.

Έμπόριο. Η Άλβανία εξάγει πετρέλαιο, λιγνίτη, κρέατα, δέρματα, καπνό, λάδι και όσπρια. Εισάγει χημικά προϊόντα, φάρμακα και μηχανήματα.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία δεν είναι άρκετά αναπτυγμένη.

Πολιτική εξέταση. Οί Άλβανοί κατάγονται από τους άρχαίους Ίλλυριούς που μαζί με τους Έλληνες άποτελούν τους άρχαιότερους λαούς της Βαλκανικής. Άνήκουν στην Ίνδοευρωπαϊκή φυλή.

Άλβανικό ανεξάρτητο κράτος ιδρύθηκε μετά τους πολέμους του 1912-1913 με την ύποστήριξη της Αυστρίας και της Ίταλίας. Στο κράτος αυτό δόθηκε η Β. Ήπειρος, χώρα καθαρά έλληνική, μολοντί έλευθερώθηκε από τον έλληνικό στρατό το 1913.

Πόλεις. Οί σπουδαιότερες πόλεις στο βόρειο τμήμα είναι τα **Τίρανα**, το **Δυρράχιο** και η **Σκόδρα**. Στο νότιο τμήμα είναι το **Άργυρόκαστρο**, ο **Αύλωνας** ή **Χειμάρα**, οί **Άγιοι Σαράντα**, ή **Πρεμετή**, το **Βεράτιο**. Οί πόλεις αυτές έχουν έλληνικό πληθυσμό.

Στα 1940-41 στα άλβανικά όρη γράφτηκε το νεώτερο άθνατο έλληνικό έπος. Όλο το νότιο τμήμα της Άλβανίας είναι η **έλληνικότατη Β. Ήπειρος**, που για τρίτη φορά έλευθερώθηκε από τους Έλληνες το 1940-41.

ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ ἰταλική χερσόνησος βρίσκεται μεταξύ τῆς βαλκανικῆς καὶ ἰβηρικῆς χερσονήσου. Ἔχει διεύθυνση νοτιοανατολική καὶ χωρίζει τὴ Μεσόγειο θαλάσσο σὲ ἀνατολική καὶ δυτικὴ Μεσόγειο. Συνορεύει δυτικά μὲ τὴ Γαλλία, βόρεια μὲ τὴν Ἑλβετία καὶ Αὐστρία καὶ ἀνατολικά μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία. Βρέχεται στὰ ἀνατολικά ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸ καὶ Ἰόνιο πέλαγος καὶ στὰ δυτικά ἀπὸ τὸ Τυρρηνικὸ πέλαγος.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἐκταση: 301.225 Km²

Πληθυσμός: 54.350.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

Γλώσσα: Ἰταλική

Νόμισμα: Λιρέττα

Πρωτεύουσα: Ρώμη μὲ 2.755.000 κατ.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Διακρίνουμε τρία μεγάλα τμήματα, ποὺ χωρίζονται φυσικά μεταξύ τους. **Α' Βόρεια Ἰταλία, Β' Χερσονησιακὴ Ἰταλία, Γ' Νησιωτικὴ.**

1. Βόρεια Ἰταλία. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ἄλπεις, τὴ μεγάλη πεδιάδα τοῦ Πάδου καὶ τὴν πεδιάδα τῆς Βενετίας. Οἱ πεδιάδες αὐτὲς περιβάλλονται πρὸς τὰ βορειοδυτικά καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τὶς ἄλπεις καὶ πρὸς τὰ νότια ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα. Εἶναι χαμηλὲς μὲ μικρὰ μόνο ὑψώματα καὶ λόφους. Οἱ ἄλπεις μὲ ἓνα μεγάλο ἡμικύκλιο χωρίζουν τὴν Ἰταλία ἀπὸ τὴ Γαλλία, Ἑλβετία, Αὐστρία καὶ Γιουγκοσλαβία. Οἱ ψηλότερες κορυφὲς πρὸς τὰ δυτικά εἶναι τὸ **Μόντε Βίβο** καὶ πρὸς τὰ ἀνατολικά τὸ **Μόντε Νεβόζο**. Ἄλλα ψηλὰ ὄρη εἶναι τὸ **Μόντε Ρόζα** (4.640μ.), ἡ **Μπερνίνα** (4.000 μ.), **Μπρένερο**, κ.ἄ. Μὲ πολλὰ διαβάσεις, ποὺ ὑπολογίζονται στὶς 232, ἡ Ἰταλία συγκοινωνεῖ μὲ τὶς γειτονικὲς χῶρες. Τέτοιες διαβάσεις εἶναι: ἡ Σεμπλὸν σὲ ὕψος 2.009 μ. μεταξύ κοιλάδας Ροδανοῦ καὶ Τότσε, τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου ἀπὸ τὸ Μαρτινὺ τῆς Ἑλβετίας στὴν Ἀόστα τῆς Ἰταλίας, ἡ Μπρένερο-διάβαση στὸ Τυρόλο καὶ σὲ ὕψος 1.370 μ., γνωστὴ ἀπὸ τὴν ἐ-

ποχή τῶν Ρωμαίων. Ἀπὸ ἐκεῖ περᾶ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ἀπὸ τὸ ἔτος 1867.

2. Ἡ Χερσονησιακὴ Ἰταλία — Κυρίως Ἰταλία. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ μεγάλη ὄροσειρά, τὰ Ἀπέννινα, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ἰταλίας καὶ τὴ διασχίζει ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο ὡς τὸ ἄλλο. Ἔχει μῆκος 1.400 Km καὶ πλάτος ἀπὸ 37 ἕως 135 Km. Ἡ ψηλότερη κορυφὴ εἶναι τὸ **Γκράν Σάσσο ντ' Ἰτάλια** ποὺ ἔχει ὕψος 2.921 μ. καὶ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου.

Τὰ Ἀπέννινα καταλήγουν στὶς **Καλαβριανὲς Ἄλπεις**, στὴ χερσόνησο τῆς Καλαβρίας. Ἡ ψηλότερη κορυφὴ εἶναι τὸ **Σίλα** καὶ τὸ **Ἀσπρομόντε**, ὅπου τελειώνει ἡ χερσόνησος. Ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς τῶν Ἀπεννίνων σχηματίζονται πολλὲς πεδιάδες. Οἱ κυριότερες πεδιάδες πρὸς τὴν Ἀδριατικὴ εἶναι ἡ **Ταβολιέρα**, τῆς Ἀπουλίας καὶ τῆς **Χερσονήσου Ὀτράντο**, ὅπου καταλήγει πρὸς τὰ ἀνατολικά ἡ ἰταλικὴ χερσόνησος. Πρὸς τὸ Τυρρηνικὸ πέλαγος εἶναι ἡ πεδιάδα τῆς **Τοσκάνης**, **Ρώμης** καὶ **Καμπανίας**. Οἱ Καλαβριανὲς Ἄλπεις εἶναι ἠφαιστειογενὴ ὄρη μὲ ἐνεργὰ ἠφαιστεια ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ μεγαλύτερο εἶναι ὁ **Βεζούβιος**. Αὐτὸ μὲ τὴν ἔκρηξή του τὸ 79 π.Χ. σκέπασε τὶς πόλεις **Πομπηία**, **Σταβία** καὶ **Ἡράκλειο** (περιοχὴ Νεαπόλεως).

3. Νησιά. Ἡ Ἰταλία ἔχει δύο μεγάλα νησιά, τὴ **Σικελία** καὶ **Σαρδηνία**, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα μικρότερα στὰ δυτικὰ παράλια. Ἡ Σικελία χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἰταλία μὲ τὸν πορθμὸ τῆς Μεσσηνίας, ποὺ ἡ μικρότερη ἀπόστασή του εἶναι 3Km. Πάνω σ' αὐτὴ ὑψώνεται τὸ ἠφαιστειο τῆς ΑἼτνας μὲ ὕψος 3.500 μ. Μὲ τὴν ἔκρηξή του, τὸ 1923, χάθηκαν 100.000 ἄνθρωποι. Ἄλλα νησιά εἶναι: Ἡ **Ἐλβα**, ὅπου ἐξορίστηκε ὁ Μ. Ναπολέον, ἡ **Στρόμπολι**, τὸ **Κάπρι** στὸν κόλπο τῆς Νεαπόλεως, περίφημο γιὰ τὶς φυσικὲς καλλονές του. Τὰ γειτονικά νησιά **Κορσικὴ** καὶ **Μάλτα** δὲν ἀνήκουν στὴν Ἰταλία.

Διαμόρφωση ἁκτῶν. Ἡ Ἰταλία εἶναι χώρα παραθαλάσσια μὲ ἐκτεταμένους ἁκτὲς ποὺ φθάνουν τὰ 7.000 Km. Οἱ ἁκτὲς τῆς Ἰταλίας παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία στὸ σχῆμα καὶ στὸ ὕψος. Πρὸς τὰ ἀνατολικά, στὸ βάθος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, εἶναι ὁ κόλπος τῆς **Βενετίας** μὲ τὰ λιμάνια τῆς **Τεργέστης** καὶ τῆς **Βενετίας**. Βρίσκονται ἀκόμη πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτὴ τὰ λιμάνια **Μπάρι** καὶ **Μπρίντζι**. Νοτιοανατολικά σχηματίζεται ὁ μεγάλος κόλπος τοῦ Τάραντα ἀπὸ τὴ χερσόνησο τῆς Ἀπουλίας καὶ τὴ χερσόνησο

της Καλαβρίας. Στο Τυρρηνικό πέλαγος συναντούμε, καθώς πλέουμε τα παράλια προς το Βορρά, τα λιμάνια **Σαλέρνο**, **Νεαπόλεως** και **Λιβόρνο**. Βορειότερα σχηματίζεται ο κόλπος της **Γένουας** στις άκτες της Λιγουρίας. Οι άκτες εδώ παρουσιάζουν πολλές πτυχώσεις, απότομους βράχους, ασφαλής λιμανάκια και θαυμάσιες τοποθεσίες. Στην περιοχή αυτή έχουμε διαρκή άνοιξη, που οφείλεται στο ότι τα όρη κατεβαίνουν ως τη θάλασσα. Οι δύο πλευρές του κόλπου είναι γνωστές ως Ιταλική Ριβιέρα. Το λιμάνι της Γένουας είναι από τα εμπορικότερα λιμάνια της Μεσογείου.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο μεγαλύτερος ποταμός της Ιταλίας είναι ο **Πάδος**. Πηγάζει από το όρος Βίτσι, διευθύνεται από τα δυτικά προς τα ανατολικά και διασχίζει την πεδιάδα του Πάδου. Χύνεται στο Άδριατικό πέλαγος, όπου σχηματίζει Δέλτα και μεγαλώνει την πεδιάδα.

Άλλοι ποταμοί της περιοχής είναι ο **Ίζόντζο**, **Πιάβε** και ο **Αδίγης** στα βόρεια του Πάδου. Ο Αδίγης είναι ο δεύτερος ποταμός της Ιταλίας και κατεβαίνει από τις Άλπεις ακολουθώντας τη διάβαση «Μπρένερο». Χύνεται στον κόλπο της Βενετίας. Από τα Απέννινα πηγάζουν πολλοί ποταμοί που χύνονται στο Άδριατικό ή το Τυρρηνικό πέλαγος. Το μήκος τους είναι μικρό. Στη μέση της δυτικής παραλίας της χερσονήσου χύνεται ο **Τίβερης**, που διασχίζει τη Ρώμη.

Λίμνες. Οι μεγαλύτερες και περισσότερες λίμνες βρίσκονται στη βόρεια Ιταλία και στους πρόποδες των Άλπεων. Οι σπουδαιότερες είναι: **Ματζόρε**, **Ντι-Κόμο** και **Γκάρντα** με εξαιρετικές φυσικές καλλονές.

Κλίμα. Η Ιταλία έχει γενικά ήπιο και ομοιόμορφο μεσογειακό κλίμα, διότι περιβρέχεται από θερμές θάλασσες και προστατεύεται από το Βορρά με τις Άλπεις. Τα Απέννινα προκαλούν άφθονες βροχές και εμποδίζουν την ξηρασία κατά το καλοκαίρι. Το βόρειο και μέσο τμήμα δέχεται άφθονες βροχές. Χιόνι πέφτει στην κοιλάδα του Πάδου και νοτιότερα. Το νοτιότερο τμήμα είναι θερμότερο και πιο ξηρό κατά το καλοκαίρι. Η πεδιάδα του Πάδου έχει ιδιαίτερο κλίμα με σχετικά ψυχρούς ανέμους το χειμώνα και ζεστά καλοκαίρια. Το κλίμα αυτό γίνεται πιο ψυχρό στην Άλπική περιοχή.

Οικονομική ζωή. Η γεωργία είναι πολύ αναπτυγμένη· γίνεται με μηχανικά μέσα και στηρίζεται σε επιστημονικές μεθόδους. Συνέχεια βελτιώνεται με νέες αποξηράνσεις, άρδεύσεις κ.τ.λ. Η γεωργία απασχολεί το 25%

του πληθυσμού. Καλλιεργούνται δημητριακά, πατάτες, ζαχαρότευτλα, ρύζι. Στη νότια Ίταλία και σε μέρη που προστατεύονται από τις κακοκαιρίες καλλιεργούνται ή ελιά, το ρύζι, το βαμβάκι και στα έσπεριδοειδή (πρώτη στον κόσμο). Άκόμη νοτιότερα συναντούμε φυτά των τροπικών χωρών, όπως φοίνικες και ζαχαροκάλαμα. Η Ίταλία είναι η δεύτερη χώρα σε παραγωγή κρασιού μετά τη Γαλλία. Τελευταία μεγάλη ανάπτυξη παρουσίασε και η άνοθοκομία.

Κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία είναι αναπτυγμένη. Εκτρέφονται βόδια, γιδοπρόβατα και χοίροι. Τα γαλακτομικά προϊόντα είναι άφθονα (βούτυρο, γάλα, τυρί). Αναπτυγμένη επίσης είναι η πτηνοτροφία, ή μελισσοκομία και η σηροτροφία.

Άλιεια. Η άλιεια είναι πολύ αναπτυγμένη και καλύπτει τις ανάγκες της χώρας. Τα ψάρια είναι άφθονα και από όλα τα είδη της Μεσογείου. Στις λίμνες και τους ποταμούς εκτρέφονται πολλά είδη ψαριών. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια, με επιστημονικές μεθόδους, για να γίνει η θάλασσα πιο πλούσια σε ψάρια.

Τά δάση. Τα δάση είναι πολλά, αλλά η ξυλεία που δίνουν δεν καλύπτει τις ανάγκες της χώρας. Καταβάλλεται συστηματική προσπάθεια για την αναδάσωση. Στην περιοχή των Άλπεων κυριαρχούν τα έλατα και τα πεύκα, στην κοιλάδα του Πάδου ή μουριά και στις άκτες, όπου υπάρχουν δάση, επικρατεί το θαλάσσιο πεύκο. Στα δάση των Άλπεων ζουν πολλά ζώα, δμοια με τα ζώα της Κεντρικής Ευρώπης, αλλά και άλλα είδη ζώων των βορείων και νοτίων χωρών (ελάφια, μυγαλή κ.ά.).

Όρυκτός πλούτος. Η Ίταλία δεν είναι πλούσια σε όρυκτά. Κατέχει την πρώτη θέση στον κόσμο σε κοιτάσματα και παραγωγή υδραργύρου και τη δεύτερη σε εξαγωγή θείου. Μεγάλη είναι η παραγωγή γαιαερίου. Στη Σικελία υπάρχουν πετρελαιοπηγές (περιοχές Λαγούζης, Ζέλα και Φουνταρόσσα), που συγκαταλέγονται στις πλουσιότερες της Ευρώπης. Υπάρχουν ακόμα μεταλλεύματα μολύβδου, ψευδαργύρου, βωξίτου, βολφραμίου κ.ά. Επίσης στην περιοχή Καρράρα βγαίνουν τα καλύτερα μάρμαρα του κόσμου.

Βιομηχανία. Μετά το 1950 η ιταλική βιομηχανία σημείωσε άλματώδη πρόοδο, ώστε σήμερα να συγκαταλέγεται στις πιο μεγάλες βιομηχανικές χώρες του κόσμου.

Οι σπουδαιότερες βιομηχανίες είναι: Η αυτοκινητοβιομηχανία, η ναυπηγική και η βιομηχανία ηλεκτρικών ειδών. Επίσης αναπτυγμένη είναι η βιομηχανία χαρτιού, χημικών λιπασμάτων, ζυμαρικών, μαλλίνων, βαμβα-

κερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων καθὼς καὶ ἡ βιομηχανία κατασκευῆς ἐπίπλων.

Ἐπίσης ἡ Ἰταλία παρουσίασε μεγάλη πρόοδο στὸν ἐξηλεκτρισμὸ.

Ἐμπόριο. Ἐξάγει αὐτοκίνητα, ὑφαντουργικά εἶδη, μηχανές, χημικά προϊόντα, θεῖο, ὀπωρικά, κρασιά, λάδι κ.ἄ. **Εἰσάγει** καύσιμα, βαμβάκι, καφέ, μαλλιά καὶ ξυλεῖα.

Τουρισμός. Ὁ Ἰταλικὸς τουρισμὸς εἶναι καλὰ ὀργανωμένος. Ἡ Ἰταλία κατέχει ἀξιοζήλητη θέση στὸν κόσμον ἀπὸ τουριστικὴ ἄποψη. Αὐτὸ ὀφείλεται: 1) στὸ καλὸ κλίμα, 2) στὴν καλὴ συμπεριφορὰ τοῦ λαοῦ πρὸς τοὺς ξένους, 3) στὰ καλὰ ξενοδοχεῖα, 4) στὴν καλὴ ὀργάνωση καὶ ξενάγηση καὶ 5) στὶς ἀρχαιότητες τῆς χώρας.

Συγκοινωνία. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἐγινε μεγάλη ἀνακαίνιση καὶ ἐπέκταση στὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ πλῆθος τῶν αὐτοκινήτων ποὺ κατακλύζουν τὴν Ἰταλία, περισσότερο κατὰ τοὺς καλοκαιρινούς μῆνες. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι καλὸ. Ἡ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖται ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὸν ἐπιβατικὸ στόλο τῆς Ἰταλίας ποὺ ἐκτελεῖ ἀκτοπλοϊκὲς συγκοινωνίες, ἀλλὰ καὶ διεθνή δρομολόγια. Οἱ ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες εἶναι πυκνὲς μὲ τίς πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

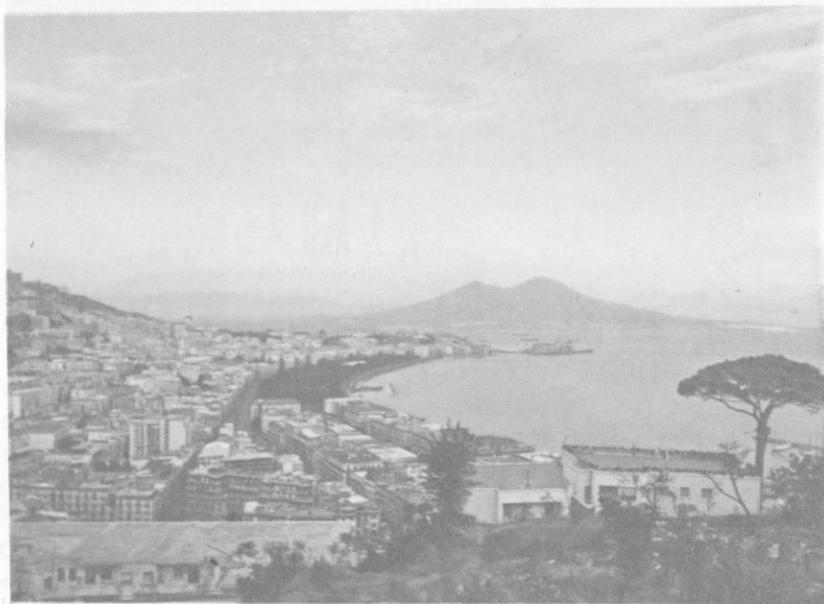
Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ Ἰταλοὶ κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ῥωμαίους, ἀλλὰ δέχτηκαν τὴν ἐπιμεξία τῶν διαφόρων λαῶν ποὺ εἰσέβαλαν κατὰ καιροὺς στὴν Ἰταλία. Οἱ βόρειοι εἶναι ξανθοὶ καὶ περισσότερο σωματώδεις ἀπὸ τοὺς νότιους ποὺ εἶναι μελαχροinoὶ καὶ κοντοί. Τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο εἶναι ψηλότερον στὴ βόρεια Ἰταλία, ἀπὸ ὅ,τι εἶναι στὰ νότια, ὅπου ἡ χώρα τώρα ἀναπτύσσεται. Οἱ τέχνες, τὸ θέατρο καὶ ὁ κινηματογράφος εἶναι ἀναπτυγμένα καὶ συντελοῦν στὴν ἀνύψωση τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ.

Μεγάλαι πόλεις. **Τεργέστη.** βρίσκεται στὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ. **Βενετία.** εἶναι κτισμένη πάνω σὲ 172 νησάκια ποὺ συνδέονται μὲ 378 γέφυρες. Ἄλλοτε ἦταν ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Εἶναι σπουδαῖο λιμάνι καὶ ἔχει ἐξαιρετικὴ τουριστικὴ κίνηση. **Βερόνα.** εἶναι κέντρο γεωργικῆς περιοχῆς μὲ ὠραῖα μεσαιωνικὰ μνημεῖα καὶ ναοὺς. **Μιλάνο.** εἶναι ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλις τῆς χώρας, κόμβος διεθνῶν συγκοινωνιῶν καὶ μεγάλο καλλιτεχνικὸ κέντρο, μὲ πινακοθήκες, μεγαλοπρεπὴ καθεδρικὸ Ναὸ καὶ Λυρικὴ Σκηνὴ (Σκάλα-Μιλάνου). **Τουρίνο.** εἶναι βιομηχανικὸ κέντρο. **Γένουα.** εἶναι σπουδαῖο λιμάνι στὰ παράλια τῆς Λι-

Είκ. 11. Ρώμη· τὸ κάστρο τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου

γουρίας. **Πίζα**· ἔχει τὸν «κεκλιμένο πύργο». **Μπολόνια**· ἔχει βιομηχανία τροφίμων, Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν καὶ τὸ ἀρχαιότερο Πανεπιστήμιο τῆς Εὐρώπης. **Λιβόρνο**· εἶναι σπουδαῖο λιμάνι. **Φλωρεντία**· βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς χώρας καὶ εἶναι ἡ πιὸ σπουδαία πόλη τῆς Ἰταλίας μετὰ τὴ Ρώμη. Ἔχει Μουσεῖα καὶ Πινακοθήκες μὲ πολλὰ ἔργα ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς τῶν πιὸ μεγάλων καλλιτεχνῶν. Ἀπὸ τὴν πόλη αὐτὴ ξεκίνησε ἡ Ἀναγέννηση. **Ρώμη**· εἶναι ἱστορικὴ ὠραιότατη πόλη μὲ καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς ὄλων τῶν ἐποχῶν. Εἶναι κτισμένη πάνω σὲ λόφους στὶς ὄχθες τοῦ Τίβερη. **Νεάπολη**· εἶναι γραφικὴ πόλη καὶ ἔχει ἐξαιρετικὲς

Είκ. 12. Κόλπος Νεαπόλεως. Στο βάθος ό Βεζούβιος

φυσικές καλλονές. **Τάρας** βρίσκεται στον ομώνυμο κόλπο. **Βρινδήσιο**, **Μπάρι** και **Άγκόνα** βρίσκονται στα παράλια του Άδριατικού. **Κατάνη**, **Παλέρμο** και **Συρακούσες** είναι πόλεις της Σικελίας. **Κάλιαρι** είναι πόλη της Σαρδηνίας. Η Ίταλία έχει πολλά Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία σε πολλές μεγάλες πόλεις.

ΑΓΙΟΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

Έκταση: 61 Km²

Πληθυσμός: 20.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρησκεία: Καθολικοί

Πρωτεύουσα: Άγιος Μαρίνος με 3.817 κατ.

Βρίσκεται στις πλευρές μιάς διακλαδώσεως τών ανατολικών Άπεννίνων σε απόσταση 15 Km από τó Άδριατικό πέλαγος και 85 Km από τή Φλωρεντία.

ΒΑΤΙΚΑΝΟ

Έκταση: 453 Km²

Σε ιδιαίτερο λόφο πάνω στη βόρεια όχθη του Τίβερη και κοντά στη Ρώμη είναι κτισμένο το Βατικανό, όπου βρίσκεται η έδρα του Άρχηγού (Πάπα) της Καθολικής Έκκλησίας. Το Βατικανό είναι ιδιαίτερο εκκλησιαστικό κράτος και έχει 1.000 κατοίκους.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ. Η Ιταλική χερσόνησος αποτελεί ένα μόνο κράτος, το Ιταλικό. Διακρίνεται σε τρία γεωφυσικά τμήματα: α) τη Βόρεια Ιταλία, β) τη Χερσονησιακή Ιταλία και γ) τη νησιωτική Ιταλία. Οι Άλπεις προς τα βόρεια χωρίζουν την Ιταλία από την υπόλοιπη Ευρώπη. Τα Άπέννινα απλώνονται κατά μήκος της Ιταλικής χερσονήσου.

Ο Βεζούβιος και η Αίτνα είναι ενεργά ήφαιστεια. Οι ακτές της Ιταλίας παρουσιάζουν ποικιλία ως προς το σχήμα και το ύψος. Ο μεγαλύτερος ποταμός είναι ο Πάδος που διασχίζει την ομώνυμη πεδιάδα. Το κλίμα είναι μεσογειακό εκτός από την περιοχή του Πάδου και των Άλπεων. Η Ιταλία είναι βιομηχανική χώρα. Έχει μεγάλη τουριστική κίνηση. Πρωτεύουσα είναι η Ρώμη, όραία πόλη, καλλιτεχνικό και πνευματικό κέντρο της Ιταλίας. Μιλάνο, κόμβος διεθνών συγκοινωνιών, είναι η πιο βιομηχανική πόλη της Ιταλίας. Φλωρεντία, πόλη με καλλιτεχνικούς θησαυρούς κ.τ.λ.

ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΑΛΤΑΣ

Έκταση: 316 Km²

Πληθυσμός: 360.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Η Βαλέτα με 18.000 κατ.

Αποτελείται από τρία νησιά, Μάλτα, Γκότσο και Κομίνο. Αυτά βρίσκονται στο κέντρο της Μεσογείου, νότια από τη Σικελία.

Η Μάλτα ήταν άλλοτε σπουδαία ναυτική βάση των Άγγλων που την κατείχαν από το 1814.

Τώρα είναι ανεξάρτητο κράτος και η Άγγλία διατηρεί με ένοικιο ναυτικές βάσεις. Η Μάλτα σήμερα έχει μεγάλη σημασία ως λιμάνι ανεφοδιασμού των πλοίων.

ΙΣΠΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ ἰσπανικὴ ἢ ἰβηρικὴ ἢ πυρηναικὴ χερσόνησος κατέχει τὸ νοτιοδυτικὸ ἄκρο τῆς Εὐρώπης. Χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἄλλη Εὐρώπη μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Πυρηναιῶν ἀπ' ὅπου πήρε καὶ τὸ ὄνομα. Τὸ ὄνομα ἰβηρικὴ τὸ πήρε ἀπὸ τοὺς Ἴβηρες, τοὺς παλαιότερους κατοίκους τῆς, ποὺ ἀπόγονοὶ τους θεωροῦνται οἱ σημερινοὶ Βάσκοι τῆς Ἰσπανίας.

Πρὸς τὰ βόρεια ὀρίζεται ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ νοτιοανατολικά ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, πρὸς τὰ νοτιοδυτικά καὶ δυτικά ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Πρὸς τὰ νότια χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Γιβραλτάρ ποὺ ἔχει πλάτος 12,5 Km στὸ στενότερό του μέρος.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀπὸ ἓνα μεγάλο ὄροπέδιο ποὺ τὸ περιβάλλουν ἡ ὄροσειρὰ τῶν **Κανταβρικῶν ὄρων**, ἡ ὄροσειρὰ τῶν **Πυρηναιῶν** καὶ πρὸς τὰ νότια οἱ ὄροσειρές τῆς **Κορδιλιέρας**, **Σιέρα Μορένα** καὶ **Σιέρα Νεβάδα**. Τὸ ὄροπέδιο αὐτὸ χωρίζεται σὲ δυὸ ἀπὸ τὸ ὄρεινὸ συγκρότημα τῆς **Γκρέντα** καὶ **Γκουανταμάρα**: **στὸ βόρειο ὅπου τὰ ὄροπέδια τῆς Παλιᾶς Καστίλλης, καὶ τὸ νότιο, ὅπου τὰ ὄροπέδια τῆς νέας Καστίλλης.**

Οἱ πεδινὲς περιοχὲς ἀποτελοῦνται: α) ἀπὸ στενὲς γενικὰ πεδιάδες ποὺ σχηματίστηκαν ἀπὸ τὶς προσχώσεις τῶν ποταμῶν καὶ β) ἀπὸ ἐσωτερικὰ λεκανοπέδια ποὺ βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ ὄροπέδια καὶ τὰ ὄρη, ὅπως εἶναι τοῦ Ἔβρου, τοῦ Γκουανταλκιβίρ κ.ἄ.

Ἄκτες. Οἱ ἄκτες εἶναι γενικὰ βραχῶδεις μὲ πολλὲς παραλλαγές. Πρὸς τὸ Βορρὰ σχηματίζεται ὁ **Γασκωνικὸς ἢ Βισκαϊκὸς κόλπος**. Σπουδαιότερα λιμάνια εἶναι: τοῦ **Μπιλμπάο** καὶ τοῦ **Σαντάντερ**. Στὶς νοτιοδυτικὲς ἄκτες σχηματίζεται ὁ κόλπος τοῦ **Κάδιξ**. Οἱ νότιες ἄκτες εἶναι, στὴ μεγαλύτερῃ τους ἔκταση, ἀπόκρημνες. Στὰ ἀνατολικά τοῦ Γιβραλτάρ σχηματίζεται ὁ ὄρμος τῆς **Μαλάγας**. Στὸν κόλπο τῆς **Βαλέντσιας** πρὸς τὰ ἀνατολικά σχηματίζονται τρία καλὰ λιμάνια, τῆς **Βαλέντσιας**, τῆς **Καρθαγένης** καὶ τῆς **Βαρκελώνης**. Τὸ ἀκρωτήριο **Πάλλοι** βρίσκεται βορειοανατολικά τῆς Καρθαγένης. Ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο αὐτὸ ξεκίνησε ὁ **Χριστόφορος Κολόμβος** στὶς 3 Αὐγούστου 1492 καὶ ἀνακάλυψε τὴν Ἀμερικὴ.

Ἵδρυγραφία. Τὰ περισσότερα τρεχούμενα νερὰ τῆς χερσονήσου διευθύνονται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, διότι τὸ ἔδαφος παρουσιάζει κάποια

Χάρτης 11. Ίβηρική χερσονήσος

κλίση από τὰ ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικά. Στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ χύνονται οἱ ποταμοὶ **Γκουανταλκιβίρ**, **Γκουαντιάνα**, **Τάγος** καὶ **Ντούρος**. Ὁ Γκουανταλκιβίρ εἶναι πλωτὸς ὡς τὴ Σεβίλλη. Ὁ Ἔβρος χύνεται στὴ Μεσόγειο.

Λίμνες. Εἶναι περισσότερο λιμνοθάλασσες. Σπουδαιότερες εἶναι ἡ **Χάντα**, ἡ **Μενόρ** καὶ ἡ **Ἀλκπουφέγα** πρὸς τὰ νότια τῆς Βαλέντσιας.

Κλίμα — Βλάστηση. Τὰ ὄροπέδια ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸ, διότι δὲν φτάνουν σ' αὐτὰ οἱ θαλάσσιοι ἀνεμοὶ. Ὁ χειμῶνας εἶναι πολὺ ψυχρὸς μὲ χιονοπτώσεις, ἀνέμους καὶ πάγους. Τὸ καλοκαίρι εἶναι πολὺ ζεστό. Ἡ ὑψηλὴ θερμοκρασία καὶ τὸ μικρὸ ὕψος τῆς βροχῆς 30–40cm χαρακτηρίζουν τὰ ὄροπέδια ὡς μεσογειακά. Τὰ ὄροπέδια ἀποτελοῦν στεπώδεις ἐκτάσεις. Αὐτὲς εἶναι τόσο πετρώδεις, πού θυμίζουν Ἀφρικανικὴ ἔρημο. Μόνο στὶς πλαγιὰς τῶν Σιέρα ἡ βλάστηση ἀποτελεῖται ἀπὸ «Μακκίας» καὶ δάση μὲ καχεκτικὲς ἐλιές.

Στὸ βορειοδυτικὸ τμῆμα τὸ κλίμα εἶναι ὠκεάνειο. Οἱ ἐλαιῶνες παραχωροῦν τὴ θέση τους στὰ λιβάδια καὶ στὰ δάση μὲ φηγούς καὶ δρῦς.

Οἱ παραλιακὲς περιοχὲς τῆς Πορτογαλίας στὰ δυτικά ἔχουν κλίμα πού

πλησιάζει τὸ ὠκεάνειο μὲ πολλές βροχές (1μ.). Τίς πλαγιές τῶν βουνῶν τῆς περιοχῆς αὐτῆς τίς σκεπάζουν δάση ἀπὸ φελλόδρυς.

Οἱ νοτιοανατολικές περιοχές, στὰ παράλια τῆς Μεσογείου, ἔχουν κλίμα μεσογειακὸ μὲ ζεστὸ καλοκαίρι, πού ἔχει διάφανο οὐρανό. Εἶναι ἡ περιοχή τῆς ἐλιάς, τοῦ ἀμπελιοῦ, τῶν ἐσπεριδοειδῶν κ.τ.λ. Πρὸς τὰ νότια τὸ κλίμα γίνεται τόσο ξηρό, ὅσο περίπου καὶ στὴν Ἔρημο Σαχάρα.

Πανίδα. Ἡ πανίδα τῆς ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι ἓνα μείγμα ἀπὸ τῆ βορειοαφρικανικῆ καὶ τῆ μεσογειακῆ. Παρουσιάζει τύπους πού σπανίζουν ἢ πού δὲν τοὺς βρίσκουμε στὶς ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης, ὅπως εἶναι ὁ λαγὸς ὁ ἔρπυστής, ἡ μυγαλὴ τῶν Πυρηναίων, ὁ πίθηκας, ὁ ἄκερκος κ.ἄ. Βρίσκουμε ἐπίσης ἰδιαίτερα εἶδη ἔρπετῶν, μεγάλη ποικιλία ἀπὸ ἔντομα, ὀστρακα καὶ ψάρια. Ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα βρίσκουμε τὸ μακρόμαλλο πρόβατο «μερινός», ἐκλεκτὲς ποικιλίες βουβαλιῶν κ.ἄ.

Πολιτικὴ διαίρεση τῆς ἰσπανικῆς χερσονήσου. Ἡ ἰσπανικὴ χερσόνησος διαίρεῖται σὲ δύο κράτη: τὴν **Ἰσπανία** καὶ τὴν **Πορτογαλία**.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Ἐκταση: 504.750 Km²

Πληθυσμός: 34.490.000 κατ.

Πολίτευμα: Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Μαδρίτη μὲ 3.146.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

Γλώσσα: Ἰσπανικὴ

Νόμισμα: Πεσέτα

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ Ἰσπανία εἶναι ἡ περισσότερο γεωργικὴ χώρα τῆς Εὐρώπης. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους οἱ Ρωμαῖοι θεωροῦσαν τὴν Ἰσπανία ὡς σιτοβολῶνα τῆς αὐτοκρατορίας τους. Σήμερα ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ εἶναι ἀνεπαρκῆς γιὰ τίς ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ τῆς. Τὸ 30% τοῦ ἐδάφους τῆς εἶναι καλλιεργήσιμο. Οἱ καλλιέργειες εὐνοοῦνται ἀπὸ τὸ κλίμα, ἀλλὰ δὲν εὐνοοῦνται ἀπὸ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους, διότι δὲν ὑπάρχουν μεγάλες πεδιάδες.

Τὰ κυριότερα προϊόντα εἶναι: τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, οἱ πατάτες καὶ τὸ βαμβάκι. Εὐδοκιμοῦν τὰ ἀμπέλια, τὰ ἐσπεριδοειδῆ, τὰ ὀπωροφόρα δέντρα καὶ ἡ ἐλιά. Εἶναι ἡ πρώτη ἐλαιοπαραγωγὸς χώρα τοῦ κόσμου.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἄρκετὰ ἀναπτυγμένη καὶ εὐνοεῖται ἀπὸ τὴ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους, ποὺ ἔχει ἄφθονες τροφές. Ἐκτρέφονται: ἄλογα, ἀγελάδες, βουβάλια, χοῖροι καὶ τὰ περίφημα πρόβατα «μερινός», ποὺ τὸ μαλλί τους χρησιμοποιεῖται, γιὰ νὰ κατασκευάζουν πολύτιμα μάλλινα ὑφάσματα. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι ἄφθονα, ἄρκετὰ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ κατανάλωση. Ἐξάγουν μάλιστα διατηρημένα κρέατα, γάλα, τυρὶ, δέρματα κ.ἄ.

Ἄλιεῖα. Ἡ Ἰσπανία ἔχει ἐκτεταμένα παραλία καὶ στη Μεσόγειο καὶ στὸν Ἀτλαντικὸ. Ἔτσι ἔχει ἀναπτυγμένη τὴν ἄλιεῖα της καὶ διαθέτει σεβαστὸ στόλο ἀπὸ ἄλιευτικὰ σκάφη. Τὰ κυριότερα εἶδη ποὺ ἀλιεύονται στὴ Μεσόγειο θάλασσα εἶναι τὰ λαβράκια, οἱ συναγρίδες, οἱ γλῶσσοι, διάφορα ὄστρακα, μαλάκια κ.ἄ. Στὸν Ἀτλαντικὸ ἀλιεύονται ἡ σαρδέλα, ἡ ρέγγα καὶ ὁ τόνος. Μεγάλες ποσότητες ἀπὸ ψάρια, κυρίως σολωμοῦ, ἀλιεύονται στοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Ἰσπανίας.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ἰσπανία εἶναι ἀπὸ τὶς πλουσιότερες χώρες τῆς Εὐρώπης σὲ ὀρυκτὰ. Τὸ ἐδαφὸς της περιέχει ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ χρήσιμα στὶς καθημερινὲς ἀνάγκες μέταλλα. Σ' ὅλες σχεδὸν τὶς ἐπαρχίες τῆς Ἰσπανίας ὑπάρχουν μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ πλουσιότερα ὅμως βρίσκονται στὴ Βισκαῖα. Ἐπίσης βγάζουν χαλκὸ, μόλυβδο, ψευδάργυρο, κασσίτερο καὶ ἄργυρο. Μεταλλεῖα ὑδραργύρου ὑπάρχουν κοντὰ στὸ Ἄλμαντέν, ἐνῶ στὴν Ἀστουρία καὶ στὴν Ἀραγωνία βρίσκονται πλούσια γαιανθρακωρυχεῖα. Βγάζουν ἐπίσης ἄρκετὲς ποσότητες ἀπὸ πολύτιμους λίθους. Μετὰ τὴ γεωργία ἡ σπουδαιότερη πηγὴ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος εἶναι ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη, μολονότι ὑπάρχει ἄφθονος ὀρυκτὸς πλοῦτος. Οἱ κυριότερες βιομηχανίες εἶναι: ἡ ἐξόρυξη ὀρυκτῶν, ἡ παραγωγὴ χημικῶν προϊόντων, ἡ χαρτοποιία, ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ ὑαλοουργία, ἡ παραγωγὴ εἰδῶν διατροφῆς (κρασί, λάδι, ἀλίπαστα), αὐτοκινήτων κ.τ.λ.

Ἐξάγει: ἀκατέργαστα μεταλλεύματα, ἐλιές, κρασί, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ἀλίπαστα, φελλό, ἐσπεριδοειδῆ καὶ αὐτοκίνητα.

Εἰσάγει: καφέ, ζάχαρη, καπνὸ, σιτάρι, μηχανές κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Οἱ συγκοινωνίες δὲν εἶναι ἄρκετὰ ἀναπτυγμένες. Αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὶς ἀνωμαλίες τοῦ ἐδάφους. Περισσότερο ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ ποὺ γίνεται μὲ τὰ πολλὰ καὶ καλὰ λιμάνια, ὅπως εἶναι τῆς **Μαλάγας, Ἀλικάντης, Κάδιξ, Φερόλ, Μπιλμπάο,**

Είκ. 13. Σεβίλλη· τὸ Ἀλκαζάρ καὶ ἡ Μητρόπολη

Σαντάντερ κ.τ.λ. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία ἄρχισε νὰ ἀναπτύσσεται μετὰ τὴν τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Ἰσπανίας καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Παλαιότεροι κάτοικοι τῆς Ἰσπανίας ἦταν οἱ Ἰβηρες καὶ οἱ Κέλτες. Ἡ Ἰσπανία κατακτῆθηκε διαδοχικὰ ἀπὸ διάφορους λαοὺς (Καρθηδόνοι 300 π.Χ., Ρωμαῖοι 200 π.Χ., Γότθοι 500 μ.Χ., Ἀραβες 700 μ.Χ.). Ἀπὸ τὴν ἐπιμεξία δλων αὐτῶν τῶν λαῶν μὲ τοὺς ἐντόπιους προέρχονται οἱ σημερινοὶ Ἰσπανοὶ ποὺ διακρίνονται σὲ Καστιλιάνους (73%), Καταλανοὺς (24%) καὶ Βάσκους (3%). Οἱ Βάσκοι θεωροῦνται ὡς οἱ ἀπόγονοι τῶν Κελτῶν. Ἀνεξάρτητο κράτος ἡ Ἰσπανία ἔγινε τὸ 1469. Ἡ Ἰσπανία ὑπῆρξε ἰσχυρὴ ναυτικὴ δύναμη καὶ βοήθησε στὶς μεγάλες γεωγραφικὰς ἀνακαλύψεις. Δημιούργησε μεγάλο ἀποικιακὸ κράτος στὴ νότια Ἀμερικὴ καὶ Κούβα, ὅπου σήμερα μιλοῦν τὴν Ἰσπανικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς ἀ-

πό τους κατοίκους της Βραζιλίας που μιλούν την πορτογαλική. Ή Ίσπανία έπασε νά είναι ίσχυρή ναυτική δύναμη μετά την καταστροφή του στόλου της από τους Άγγλους τό 1588. Επίσης έχασε καί τίς άποικίες της.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή **Μαδρίτη**, κτισμένη στό κέντρο της χώρας καί σέ ύψος 650 μ. Είναι τό πνευματικό κέντρο της χώρας μέ Πανεπιστήμιο, Μουσεία καί παλιούς ναούς. Είναι βιομηχανική πόλη καί κόμβος συγκοινωνιών. Άλλες μεγάλες πόλεις είναι: στή βόρεια Ίσπανία ό **Άγ. Σεβαστιανός**, τό **Μπλμπάο**, **Σαντάντερ**, **Όβιέδο**, **Σαραγόσα** στά βορειοανατολικά της Μαδρίτης, **Τολέδο**, στά νότια της Μαδρίτης, όπου έξησε ό Έλληνας ζωγράφος Δομήνικος Θεοτοκόπουλος (Γκρέκο), ένας από τους μεγαλύτερους ζωγράφους του κόσμου.

Στή Μεσογειακή παραλιακή ζώνη βρίσκονται οί πόλεις: **Βαρκελώνη** είναι τό πρώτο λιμάνι καί ή πρώτη βιομηχανική πόλη της χώρας. **Βαλέντσια** βρίσκεται μέσα στην πιό εύφορη περιοχή της χώρας καί είναι τό δεύτερο λιμάνι μέ βιομηχανική ανάπτυξη. Άλλες πόλεις της ζώνης αυτής είναι: **Άλικάντη**, **Καρθαγένη** καί **Μουρκία**. Στό νότιο τμήμα βρίσκονται ή **Κόρδοβα**, ή **Σεβίλλη** μέ περίφημο μητροπολιτικό ναό καί άραβικό άνάκτορο, ή **Γρανάδα**, γνωστή από τά υπέροχα άραβικά άνάκτορα «Άλάμπρας», ή **Άλμέρια**, ή **Μαλάγα** καί **Κάδιξ**, λιμάνι στή νότια προς τόν Άτλαντικό περιοχή (άρχαία Γάδαιρα). Ανατολικά από τη Βαλέντσια βρίσκονται τά νησιά **Βαlearίδες** (Μαγιόρκα, Μινόρκα, Ίμπιτσα καί Φαρμεντέρα). Ή πρωτεύουσα **Πάλμαν** βρίσκεται στή Μαγιόρκα. Οί Βαlearίδες έχουν έξαιρετικό κλίμα καί συγκεντρώνουν πολλούς παραθεριστές καί τουρίστες. Πολλοί τουρίστες πηγαίνουν καί στην ήπειρωτική Ίσπανία γιά νά έπισκεφθοϋν τά σπουδαία μνημεία της.

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Έκταση: 92.082 Km²

Πληθυσμός: 8.590.000 κατ.

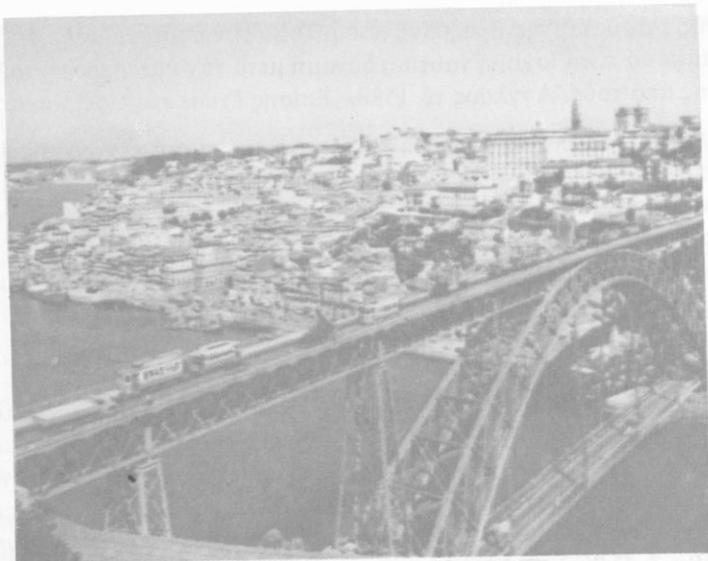
Πρωτεύουσα: Λισσαβόνα μέ 1.335.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί καί λίγοι διαμυρρόμενοι

Γλώσσα: Πορτογαλική

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Νόμισμα: Έσκούδο

Είκ. 14. Άποψη του Όπορτο

Οικονομική εξέταση. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Η γεωργία είναι αρκετά αναπτυγμένη. Τα 50% των κατοίκων της ασχολούνται μ' αυτή. Εύδοκιμούν τα δημητριακά, τὸ ρύζι, τὰ δσπρια, οί πατάτες, τὸ ἀμπέλι, ἡ ἐλιά, τὰ ὄπωροφόρα δέντρα καὶ ἡ φελλόδρυς στὰ νοτιότερα. Στὰ λιβάδια της ἐκτρέφονται βοοειδή, χοῖροι καὶ γιδοπρόβατα. Ἡ ἀλιεία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη στὰ παράλια καὶ στὰ ἀνοιχτὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Όρυκτὸς πλοῦτος. Ὁ ὄρυκτὸς πλοῦτος εἶναι ἀξιόλογος. Ὑπάρχουν κοιτάσματα μὲ βηρύλιο, βολφράμιο, μαγγάνιο, κασσίτερο, χαλκὸ, μόλυβδο, σίδηρο, γαιάνθρακα κ.ἄ.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία εἶναι περιορισμένη καὶ περιλαμβάνει κλάδους ἀλιείας, κονσερβοποιίας, οἰνοποιίας, ὕφαντουργίας κ.τ.λ. **Ἐξάγει:** λάδι, κρασί, ἀλιεύματα, σταφύλια, ὄπωρικά, ὄρυκτὰ, ξυλεία. **Εἰσάγει** ὕφασματα, ὀχήματα, τρόφιμα.

Συγκοινωνία. Διαθέτει καλὸ ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυο. Ἐξυπηρετεῖται κυρίως μὲ τὴ ναυσιπλοΐα. Τὴ Λισσαβόνα συνδέουν τακτικὲς ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες μὲ τὶς μεγαλύτερες πόλεις τοῦ ἑσωτερικοῦ, μὲ τὶς ξένες πρωτεύουσες καὶ μὲ τὰ νησιά Ἀζόρες, ποὺ διαθέτουν τοπικὸ ἀεροπορικὸ δίκτυο.

Πολιτική εξέταση. Ός ανεξάρτητο κράτος η Πορτογαλία παρουσιάζεται από τον 11ο αιώνα. Οι πορτογάλοι κατάγονται από τους Ίβηρες και τους Κέλτες, αλλά ήλθαν σέ επιμειξία και με άλλους λαούς, όπως τους Ρωμαίους και τους Άραβες που κατέλαβαν τή χώρα τους διαδοχικά.

Οί πορτογάλοι έκαναν μεγάλες γεωγραφικές ανακαλύψεις.

Ή Πορτογαλία παρουσιάζει μόνιμο μεταναστευτικό ρεύμα πρός τή Βραζιλία, που ήταν άλλοτε άποικία τής Πορτογαλίας και όπου επίσημη γλώσσα είναι ή πορτογαλική.

Πόλεις. Ή **Λισσαβώνα** είναι πρωτεύουσα τής Πορτογαλίας και βρίσκεται στον όμώνυμο κόλπο. Είναι τó πνευματικό κέντρο τής χώρας με Πανεπιστήμιο και βιομηχανική ανάπτυξη. Διαθέτει έναν από τους μεγαλύτερους αερολιμένες τής Εύρώπης. Από τή Λισσαβώνα αρχίζει ή σιδηροδρομική γραμμή που περνά από τή Μαδρίτη, Παρίσι, Βερολίνο, Μόσχα και καταλήγει στο Βλαδιβοστόκ τής Ρωσίας. Ή Λισσαβώνα τó 1775 καταστράφηκε τελείως από σεισμό. Άλλες μεγάλες πόλεις είναι: **Όπόρτο**, σημαντικό λιμάνι στις έκβολές του ποταμού Ντούρο, **Φάρο**, λιμάνι στά νότια με εμπόριο φελλού και κρασιού, **Εβόρα**, ανατολικά τής Λισσαβώνας. Στην Πορτογαλία ανήκουν και τά νησιά **Άζόρες** και **Μαδέρα**, που βρίσκονται στον Άτλαντικό και κατοικούνται από Πορτογάλους.

ΑΝΔΟΡΑ

Έκταση: 453 Km²

Πληθυσμός: 20.000 κατ.

Πρωτεύουσα: Λά Βέλλα με 2.000 κατ.

Βρίσκεται στα ανατολικά Πυρηναΐα και είναι Άνεξάρτητη Δημοκρατία από τó 1278. Οί κάτοικοί της μιλούν τήν **Καταλανική διάλεκτο** και είναι Καθολικοί. Άσχολούνται με τή βιοτεχνία και τήν κτηνοτροφία.

ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

Έκταση: 6 Km²

Πληθυσμός: 30.000 κατ.

Βραχώδης χερσόνησος πάνω σέ Ισπανικό έδαφος. Τήν κατέχουν οί Άγγλοι από τó 1713 μ.Χ. Έχει σπουδαία στρατηγική θέση. Ό πορθμός του Γιβραλτάρ ενώνει τον Άτλαντικό με τή Μεσόγειο. Ή μικρότερη άποσταση από τήν Άφρική είναι 12,5 Km.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά. Ἡ κεντρικὴ Εὐρώπη περιλαμβάνει τὰ κράτη: 1) **Δυτικὴ Γερμανία**, 2) **Ἀνατολικὴ Γερμανία**, 3) **Ἑλβετία**, 4) **Αὐστρία**, 5) **Οὐγγαρία**, 6) **Τσεχοσλοβακία** καὶ 7) τὸ μικρὸ κράτος **Λιχτενστάιν**, πού βρίσκεται μεταξύ Ἑλβετίας καὶ Αὐστρίας.

Μορφή τοῦ ἐδάφους. 1. Βόρεια περιοχὴ. Πρὸς τὸ Βορρὰ διακρίνουμε μιά πεδιάδα, ἀπὸ τὸ Ρήνο ὡς τὸν Ὅδερ. Αὐτὴ ἀποτελεῖ ἓνα τμῆμα τῆς μεγάλης πεδιάδας πού ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ φτάνει ὡς τὴ Ρωσία. Τὰ ἐδάφη τῆς εἶναι χαμηλά, δὲν ξεπερνοῦν τὰ 300 μέτρα, εἶναι μονότονα καὶ σχηματίστηκαν κατὰ τὴν τεταρτογενὴ περίοδο ἀπὸ τοὺς παγετῶνες πού σκέπαζαν τὴν Σκανδιναυικὴ χερσόνησο καὶ τελείωναν στὴν περιοχὴ αὐτῆ. Ὅταν ὑποχώρησαν οἱ παγετῶνες, τὰ ἀποξηραμένα λεπτὰ χώματα παρασύρθηκαν ἀπὸ τοὺς βόρειους καὶ βορειοανατολικοὺς ἀνέμους καὶ σχημάτισαν τὶς πεδιάδες τοῦ Βελγίου, τῆς Βόρειας Γαλλίας καὶ τὶς κοιλάδες τῆς Μέσης καὶ Νότιας Γερμανίας. Ἔτσι στὸ βόρειο τμῆμα ἔμειναν ἡ ἄμμος καὶ τὰ χοντρά χαλίκια μὲ ἀποτέλεσμα ὀλόκληρη ἡ περιοχὴ νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄγονες ἐκτάσεις μὲ λόφους ἀπὸ χαλίκια ἢ ἄμμο καὶ ἀπὸ κοιλότητες μὲ τέλματα ἢ λίμνες.

Οἱ ἀκτὲς εἶναι ὀμαλὲς καὶ στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν σχηματίζονται κόλποι σὲ σχῆμα χωνιοῦ.

2. Κεντρικὴ περιοχὴ. Σ' αὐτὴ ἔχουμε κοιλάδες πού ἐγιναν ἀπὸ προσχώσεις, βαθύπεδα ἢ λεκανοπέδια πού τὰ πλαισιώνουν παλιὲς ὄροσειρὲς μὲ μέσο ὕψος 600 ἕως 1.000 μέτρα καὶ μὲ κορυφὲς πού σπάνια φτάνουν τὰ 1.500 μέτρα ὕψος (Μέλας Δρυμὸς). Οἱ ὄρεινοὶ ὄγκοι τῆς **Ρηνανίας**, ὁ **Μέλας Δρυμὸς**, ὁ **Βοημικὸς Δρυμὸς**, τὰ ὄρη τῶν **Μετάλλων**, τὰ ὄρη **Τάτρα** (2.000 μ.), τὰ μεγάλα λεκανοπέδια τῆς **Βαυαρίας**, **Σαουδοφραγκονίας**, **Ἔσσην**, **Θουριγγίας** καὶ **Βοημίας** δίνουν στὸ κεντρικὸ τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μιά πολὺπλοκὴ ἐδαφικὴ ἐμφάνισι.

3. Νότια περιοχή. Στά νότια ή όροσειρά τών Άλπεων άποτελεί τή σπονδυλική στήλη τής Εύρώπης, διότι άπό τις Άλπεις ξεκινούν τά όρεινά τόξα πού διατρέχουν τις τρεις χερσονήσους, τήν Ίβηρική, Ίταλική και Βαλκανική. Οί Άλπεις διακρίνονται σέ τρία τμήματα: 1) **Δυτικές** πού φτάνουν πρós τά βόρεια ώς τή Γενεύη, 2) **Κεντρικές** ή **Έλβετικές** και 3) **Άνατολικές** πού πλαταίνουν και χαμηλώνουν όσο πλησιάζουν πρós τό Ούγγρικό βαθύπεδο. Οί κεντρικές όροσειρές άποτελούνται άπό κρυσταλλικά όρεινά συγκροτήματα με κορυφή λαξεμένη άμφιθεατρικά άπό τούς παγετώνες. Οί περιοχές πρós τά νότια και βόρεια τών Άλπεων όνομάζονται **Προάλπεις** και άποτελούνται κυρίως άπό άσβεστολιθικά πετρώματα. Είναι χαμηλότερες και σχηματίστηκαν άπό βίαιες πτυχώσεις. Τά άσβεστολιθικά πετρώματα τών Άλπεων διαβρώθηκαν στά πιό ψηλά μέρη και παρουσιάζουν διάφορα σχήματα, ένώ τά κρυσταλλικά στρωγγυλοποιήθηκαν και σκεπάζονται άπό χώμα.

Ύδρογραφία. Τά όρη τής κεντρικής Εύρώπης και οί Άλπεις άποτελούν σπουδαία ύδροκριτική ζώνη μεγάλων περιοχών. **Ό Δούναβης** πηγάζει άπό τό Μέλανα Δρυμό, ό **Έλβας** και ό **Όδερ** άπό τά όρη τής Τσεχοσλοβακίας. Οί Άλπεις με τά χιόνια άποτελούν τεράστια άποθήκη νερού. Άπό τις Άλπεις πηγάζουν πολλοί ποταμοί, όπως ό **Ίνν**, παραπόταμος του Δούναβη, ό **Άδίγης** τής Ίταλίας, ό **Άαρ**, παραπόταμος του Ρήνου κ.ά. **Ό Ρήνος** πηγάζει άπό τις Κεντρικές Έλβετικές Άλπεις και έχει λίγο νερό τό χειμώνα, ένώ τό καλοκαίρι με τό λειώσιμο του χιονιού ή στάθμη του άνεβαίνει. **Ό παραπόταμος του Μάιν** έχει άφθονο νερό όλο τό χρόνο και είναι ή μεγαλύτερη πλωτή όδός τής Εύρώπης.

Λίμνες. Οί σπουδαιότερες λίμνες τής περιοχής σχηματίστηκαν σέ κοιλάματα άπό καθιζήσεις και βρίσκονται στην Έλβετία, όπως τής **Γενεύης** τής **Κωνσταντίας**, τής **Ζυρίχης**, τής **Νεύσατέλ** κ.ά. Στην Ούγγαρία βρίσκεται ή λίμνη **Μπάλατον**.

Κλίμα - Βλάστηση. Χάρη στη βόρεια γερμανική πεδιάδα ή επίδραση του ώκεανού γίνεται αισθητή σέ άρκετό βάθος με άποτέλεσμα τό κλίμα νά παίρνει ένδιάμεσο χαρακτήρα μεταξύ ήπειρωτικού και ώκεάνειου με μικρές θερμοκρασίες και κανονικότερες βροχές. Όσο όμως προχωρούμε πρós τό έσωτερικό τής Κεντρικής Εύρώπης ύπερισχύει τό ήπειρωτικό κλίμα με χειμῶνες ψυχρούς και χιόνια, και με λίγες βροχές, πού οί περισσότερες πέφτουν τό καλοκαίρι. Τό κλίμα στις ψηλές κορυφές τών Άλ-

πεων χαρακτηρίζεται από τους πολικούς χειμῶνες. Οί ανατολικές και νότιες βουνοπλαγιές τῶν Ἄλπεων εἶναι ζεστές και ἠλιόλουστες, ἐνῶ οί δυτικές εἶναι ψυχρές, ὑγρές και κατάφυτες ἀπό δάση.

Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους και τὸ κλίμα εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξη μεγάλων δέντρων (πεῦκα, δρυς, ὄξιές κ.τ.λ.). Στὴν περιοχή τῶν Ἄλπεων ὑπάρχουν ἐκτεταμένα λιβάδια. Γενικότερα, ἐπειδὴ τὸ κλίμα μεταβάλλεται ἀπό τις χαμηλότερες περιοχές πρὸς τις ψηλότερες, ἡ βλάστηση εἶναι κλιμακωτή.

α) 800 – 900 μ. ὑπάρχουν λιβάδια και μικρὰ δάση ἀπὸ δρυς και καστανιές.

β) 900 – 1.200 μ. ὑπάρχουν φυλλοβόλα δέντρα, δρυς στὰ χαμηλὰ και ὄξιές στὰ ψηλότερα.

γ) 1.200 – 2.000 μ. εὐδοκιμοῦν τὰ κωνοφόρα (ἐλατα, ὄρεινὰ πεῦκα).

δ) 2.000 μ. και πάνω δὲν ὑπάρχουν δάση ἀλλὰ μικροὶ θάμνοι και χλόη.

ε) Πάνω ἀπὸ τὰ 2.600 μ. τὸ χιόνι διατηρεῖται ὄλο τὸ χρόνο και ἡ ζωὴ εἶναι ἀδύνατη (Ἄλπικὴ ζώνη).

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἡ Γερμανία μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο χωρίστηκε σὲ δύο κράτη:
1) τὴ **Δυτικὴ Γερμανία** ἢ **Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας** και
2) τὴν **Ἀνατολικὴ Γερμανία**.

Ἡ γραμμὴ διαχωρισμοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ, φτάνει ὡς τὴ Βαυαρία, ἀκολουθεῖ τὰ βόρεια σύνορά της και καταλήγει στὴ μεθόριο τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Ἡ Γερμανία συνορεύει πρὸς τὰ δυτικὰ μὲ τὴν Ὁλλανδία, Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Γαλλία, πρὸς τὰ νότια μὲ τὴν Ἑλβετία και Αὐστρία, πρὸς τὰ ανατολικά μὲ τὴν Τσεχοσλοβακία και Πολωνία, τέλος πρὸς τὰ βόρεια βρέχεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ και τὴ Β. Θάλασσα και συνορεύει μὲ τὴ Δανία.

Μορφολογία ἐδάφους. Σύμφωνα μὲ τὴ μορφολογία τοῦ ἐδάφους τὴ Γερμανία τὴ χωρίζουμε: α) στὸ βόρειο τμῆμα, ὅπου ἀπλώνεται ἡ μεγάλη Γερμανικὴ πεδιάδα, β) στὸ κεντρικὸ τμῆμα, ὅπου ἔχουμε λόφους και πρὸς τὸ κέντρο τὰ ὄρη **Χάρτς**, και γ) στὴ νότια περιοχή, ὅπου περιλαμβάνονται

ὕψιπεδα πού κλείνονται πρὸς τὰ νότια ἀπὸ τὶς Βαυαρικὲς ἼΑλπεις. Δυτικὰ βρίσκεται ὁ **Μέλας Δρυμὸς** πού σὲ πολλὰ μέρη σκεπάζεται ἀπὸ μελανωπὰ πυκνὰ δάση. Ἀνατολικά ἀπλώνεται ὁ **Θουρίγγειος Δρυμὸς** πού συνεχίζεται μὲ τὸ **Φραγκονικὸ Δρυμὸ** ὡς τὰ **Μεταλλικὰ ὄρη** καὶ μέσα στοῦ ἔδαφος τῆς Τσεχοσλοβακίας, ὅπου βρίσκεται ἡ ψηλότερη κορυφή τῆς ὄλης ὄροσειρᾶς **Κάιλεμπερκ** μὲ ὕψος 1.243 μ. Ἡ ὄροσειρά αὐτὴ ἔχει ἐκτεταμένα καὶ πλούσια ἐδάφη, πολλὲς θερμοπηγὲς καὶ πλούσια κοιτάσματα μεταλλευμάτων (οὐράνιο). Πρὸς τὰ ἀνατολικά ὁ **Φραγκονικὸς Δρυμὸς** πλησιάζει τὸ **Βοημικὸ Δρυμὸ**. Ἐδῶ ἀφθονοῦν τὰ παλαιοντολογικὰ εὐρήματα.

Ἵδρογραφία. Ποταμοί. Ἡ Γερμανία ἔχει συνολικά 160 ποταμοὺς πού οἱ περισσότεροι εἶναι πλωτοί. Στὴ **Βόρεια Θάλασσα** χύνεται ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, ὁ **Ρήνος**. Ἐχει μῆκος 1.298 χιλιομ. καὶ δέχεται πολλοὺς παραπόταμους, πού μερικοὶ εἶναι μεγάλοι ποταμοί, ὅπως ὁ **Μοζέλλας** στὰ ἀριστερά του μὲ πολλοὺς παραπόταμους, ὁ **Νέκκαρ** καὶ ὁ **Μάιν** στὰ δεξιά. Ὁ παραπόταμος τοῦ Μάιν, **Λέγκνιτς**, μὲ τὴ γνωστὴ διώρυγα τοῦ Λουδοβίκου συνδέθηκε μὲ τὸν **Ἄλτμυλ** τοῦ Δούναβη. ἔτσι σχηματίστηκε μιὰ συνεχῆς ὑδάτινη ἀρτηρία ἀπὸ τὸν Εὐξεινο Πόντο ὡς τὴ Βόρεια Θάλασσα. Στὴ Βόρεια Θάλασσα χύνονται ἀκόμα ὁ **Βέξερ** καὶ ὁ **Ἐλβας**, πού εἶναι πλωτὸς σ' ὄλη τὴ διαδρομὴ του μέσα στὴ Γερμανία.

Στὴ **Βαλτικὴ** χύνονται ὁ **Τράβε** καὶ ὁ **Ὁδερ**, πού σὲ μεγάλο μέρος τῆς διαδρομῆς του ἀποτελεῖ τὰ γερμανοπολωνικά σύνορα. Εἶναι πλωτὸς σ' ὄλη τὴ διαδρομὴ του. Μὲ ἓνα σύστημα ἀπὸ διώρυγες συνδέεται μὲ τὸν Ἐλβα καὶ χάρη σ' αὐτὸν μὲ τοὺς ἄλλους ποταμοὺς τῆς Γερμανίας. Ἐπίσης μιὰ διώρυγα τὸν ἐνώνει μὲ τὸ Βιστούλα τῆς Πολωνίας.

Στὸν **Εὐξεινο** χύνεται ὁ **Δούναβης**. Ὁ Δούναβης διασχίζει τὴ Γερμανία ἀπὸ τὶς πηγὲς του ὡς τὴν Αὐστρία, ὅπου ἐνώνεται μὲ τὸν παραπόταμό του **Ἴνν**, πάνω στὰ Γερμανοαυστριακὰ σύνορα.

Λίμνες. Οἱ λίμνες σχηματίστηκαν μὲ τὰ νερὰ πού γέμισαν τοὺς κρατῆρες σβησμένων ἠφαιστειῶν. Οἱ φραιότερες λίμνες βρίσκονται γύρω ἀπὸ τὸ Βερολίνο καὶ Πότσδαμ. Ἡ κυριότερη ὁμοῦς λίμνη εἶναι τῆς **Κωνσταντίας** μεταξὺ τῶν γερμανικῶν, ἐλβετικῶν καὶ αὐστριακῶν συνόρων.

Οἱ ἀκτές. Τὰ παράλια πρὸς τὴ Βόρεια καὶ Βαλτικὴ θάλασσα εἶναι γενικά χαμηλὰ καὶ τελατωδῆ. Προσβάλλονται ἀπὸ δυνατοὺς βόρειους ἀνέμους.

Τὰ λιμάνια ἔχουν πάρει τὸ σχῆμα τοῦ χωνιοῦ ἀπὸ τὶς παλίρροιες καὶ βρίσκονται στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα στὸ δυτικὸ καὶ βορειοανατολικὸ τμῆμα ἐπηρεάζεται ἀπὸ τοὺς θαλάσσιους ἀνέμους καὶ ἔχουμε χειμῶνες ἥπιους, ἐνῶ στὸ ἀνατολικὸ ἔχουμε πιὸ ψυχροὺς. Τὸν πιὸ ἥπιο χειμῶνα καὶ ζεστὸ καλοκαίρι ἔχουν οἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν Νέκκαρ, Μάιν καὶ Μοζέλλα, ὅπου καλλιεργεῖται καὶ τὸ ἀμπέλι. Οἱ βροχὲς εἶναι σχετικὰ ἀφθονες καὶ οἱ περισσότερες πέφτουν τὸ καλοκαίρι. Στὴν κεντρικὴ καὶ νότια περιοχὴ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικόν.

ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἐκταση: 247.973 Km²

Πληθυσμὸς: 61.670.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία Ὁμοσπονδιακὴ

Πρωτεύουσα: Μπὸν μὲ 141.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι καὶ Καθολικοὶ

Γλῶσσα: Γερμανικὴ

Νόμισμα: Μάρκο

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Τὰ 40% τοῦ ἐδάφους τῆς καλλιεργοῦνται μὲ ἄριστο καὶ ἐπιστημονικὸ τρόπο. Χάρη στὴν ἄρδευση καὶ στὰ λιπάσματα τὰ ἄγωνα ἐδάφη τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἔγιναν ἀποδοτικὰ. Καλλιεργοῦνται πατάτες, δημητριακὰ, ρύζι, ζαχαρότευτλα, λυκίσκος, ἀμπέλια (περιοχὴ Ρήνου), ὄπωροφόρα καὶ ἄλλα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, διότι δημιούργησαν μεγάλα λιβάδια, ἀφοῦ κατέστρεψαν σὲ πολλὲς περιπτώσεις τὴν αὐτοφυῆ χλωρίδα. Ἐκτρέφονται πολλὰ ζῶα: ἄλογα, βοοειδή, πρόβατα, πουλερικὰ κ.ἄ.

Ἡ ἄλιεῖα εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ γίνεται στὸν Ἀτλαντικὸ καὶ στὴ Βόρεια θάλασσα.

Δάση — Δασοκομία. Τὰ 28% τοῦ ἐδάφους τῆς σκεπάζονται ἀπὸ δάση. Πολὺ πλούσια σὲ δάση εἶναι ἡ περιοχὴ ποῦ βρίσκεται μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἐλβα καὶ Ὁδερ. Τὰ κυριότερα δέντρα εἶναι ἡ μελία, ἡ ὀξιά, ἡ δρυς, ἡ φιλύρα, τὸ σφενδάμι κ.ἄ. Στὰ νοτιοδυτικὰ εὐδοκιμεῖ ἡ καστανιά καὶ

Εικ. 15. Άποψη Χαϊδεμβέργης

στις Άλπεις τὸ ἔλατο. Ἡ ξυλεία ἐπαρκεῖ στὶς ἀνάγκες τῆς χώρας καὶ γίνεται καὶ ἐξαγωγή.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ὑπάρχουν πλούσια κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακες, λιγνίτη, σίδηρο, ψευδάργυρο, χαλκὸ κ.ἄ. Πετρέλαιο ὑπάρχει ἀλλὰ πολὺ λίγο.

Βιομηχανία. Ἡ Δυτικὴ Γερμανία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Γῆς. Σ' αὐτὸ βοήθησαν τὰ πλουσιότατα κοιτάσματα γαιάνθρακα καὶ ἡ μεγάλη παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας. Ἔχει τὴ μεγαλύτερη παραγωγή ἀπὸ ὅλα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης σὲ χάλυβα, σίδηρο, μηχανές, χημικὰ προϊόντα καὶ αὐτοκίνητα. Ἐπίσης εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένες οἱ βιομηχανίες ποὺ κατασκευάζουν ὄπλα, διάφορα ἐργαλεῖα, ἠλεκτρικὰ εἶδη, ραδιόφωνα, τηλεοράσεις κ.τ.λ. Ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ χαρτοποιία, ἡ

Χάρτης 13. Οικονομικός χάρτης Γερμανίας

υαλουργία, ή κατασκευή όπτικων όργάνων βρίσκονται σε ύψηλό επίπεδο ως πρός τήν ποιότητα και τήν παραγωγή.

Συγκοινωνία. Ή οδική, αεροπορική, σιδηροδρομική και άκτοπλοϊκή συγκοινωνία είναι πολύ αναπτυγμένη. Πολύ αναπτυγμένη είναι επίσης και ή συγκοινωνία με τίς διώρυγες. Ή συγκοινωνία με τό έξωτερικό είναι καλά όργανωμένη. Έκατομμύρια ξένοι περιηγητές επισκέπτονται τή Δυτική Γερμανία για ψυχαγωγικούς, οίκονομικούς και επιστημονικούς λόγους.

Έμπόριο. Εισάγει τρόφιμα, καφέ, καπνό, πρώτες ύλες για τή βιομηχανία της και γενικά προϊόντα διατροφής. Έξάγει βιομηχανοποιημένα είδη, μηχανές, ύφάσματα, φάρμακα, χημικά προϊόντα, ήμικατεργασμένα είδη κ.τ.λ.

Πολιτική εξέταση. Οί Γερμανοί είναι από τούς παλαιότερους λαούς τής Εύρώπης. Άνήκουν στην Τευτονική φυλή, αλλά ήλθαν σε έπιμειξία και με άλλους λαούς. Συνέβαλαν στην ανάπτυξη των επιστημών και στη δημιουργία του τεχνικού πολιτισμού. Άνέπτυξαν πολύ τή σύγχρονη μουσική (Μπάχ, Μπετόβεν Μόζαρτ κ.ά.). Δέχτηκαν τήν επίδραση του άρχαίου έλληνικού πολιτισμού και εξέδωσαν πολλούς άρχαίους Έλληνες συγγραφείς στη Λειψία, Βερολίνο και Μόναχο.

Ή Δυτική Γερμανία άποτελεί όμόσπονδο κράτος που έγινε τό Σεπτέμβριο του 1949, μετά τήν ήττα τής Γερμανίας κατά τό Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Περιλαμβάνει τίς εξής παλαιές Γερμανικές χώρες: **Σλέσβιγκ — Χολστάιν, Βαυαρία, Σαξονία, Παλατινάτο, Ρηνανία, Σάαρ, Βάδεν, Βυρτεμβέργη, Βεσφαλία, Έσσην, Μπρουνσβίκη, Όλντεμπουργκ,** τίς ελεύθερες πόλεις **Άμβούργο και Βρέμη** καθώς και ένα μέρος του Βερολίνου (Δυτικό τομέα). Κάθε μια άπό τίς περιοχές αυτές έχει τή δική της τοπική κυβέρνηση. Όλος όμως ό πληθυσμός εκλέγει τούς βουλευτές τής Γερμανικής Όμοσπονδίας, άπό τούς όποιους προέρχεται ή κεντρική κυβέρνηση.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τής Δυτικής Γερμανίας είναι ή **Μπόν** (Βόννη), που βρίσκεται δίπλα στο Ρήνο και είναι ή πατρίδα του Μπετόβεν. Άλλες πόλεις είναι: τό **Άαχεν** στα δυτικά τής Μπόν, ή **Κολωνία,** κέντρο συγκοινωνιών με πολλά εργοστάσια. Στα βόρεια τής Κολωνίας βρίσκεται ή περιοχή του Ρουρ που είναι πολύ πλούσια σε γαιάνθρακα. Είναι ή περισσότερο αναπτυγμένη βιομηχανική περιοχή τής Δ. Γερμανίας. Πόλεις τής περιοχής είναι τό **Ντύσσελντορφ, ή Βούστερταλ** και τό **Έσσην.** Νοτιοανα-

Είκ. 16. Άποψη Άμβούργου

τολικά τής Μπόν είναι ή **Φραγκφούρτη**, πού βρίσκεται δίπλα στόν ποταμό Μάιν και είναι ή πατρίδα του Γκαίτε, τό **Άμβούργο**, από τά μεγαλύτερα λιμάνια τής Εύρώπης στις έκβολές του Έλβα, ή **Βρέμη**, λιμάνι στις έκβολές του Βέζερ. Νοτιοανατολικά τής Βρέμης βρίσκεται ή πόλη **Άννόβερο**, πρωτεύουσα τής Κάτω Σαξωνίας. Στη νότια Γερμανία βρίσκεται τό **Μόναχο**, πρωτεύουσα τής Βαυαρίας, ή **Νυρεμβέργη**, όπου έγινε ή δίκη των έγκληματιών του Β' Παγκόσμιου πολέμου, και ή **Στουτγάρδη**. Η Δυτική Γερμανία έχει πολλά Πανεπιστήμια, Πολυτεχνεία και άνώτερα πνευματικά ιδρύματα σε διάφορες πόλεις της.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Έκταση: 107.901 Km²

Πληθυσμός: 17.040.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία 'Ανατολικής Γερμανίας

Πρωτεύουσα: 'Αν. Βερολίνο με 1.100.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι και Καθολικοί

Γλώσσα: Γερμανική

Νόμισμα: Μάρκο

Τὰ ἀνατολικά σύνορα τῆς 'Ανατολικῆς Γερμανίας, ὅπως διαμορφώθηκαν μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο, εἶναι οἱ ποταμοὶ Νάισσε - 'Όδερ.

Ἡ 'Ανατολικὴ Γερμανία εἶναι στὴν περισσότερὴ τῆς ἔκταση πεδινῆ. Πρὸς τὰ νότια ὑψώνονται τὰ χαμηλὰ ὄρη τοῦ **Θουρίγγιου Δρυμοῦ** καὶ τὰ ὄρη τῶν **Μετᾶλλων**.

Ποταμοί. Ὁ **Ἐλβας**, πὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακία, καὶ ὁ **'Όδερ**. Καὶ οἱ δύο χύνονται στὴ Βαλτικὴ, ὅπου χύνεται καὶ ὁ **Σπρὲ** πὺ διασχίζει τὸ Βερολίνο.

Κλίμα. Γενικὰ ἠπειρωτικὸ.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία ἀναπτύσσεται συνέχεια, ἀλλὰ ὀστερεῖ ἀπὸ τὴ γεωργία τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Καλλιεργοῦνται μὲ μεγάλη ἀπόδοση οἱ πατάτες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὸ ρύζι καὶ τὰ δημητριακὰ. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται ἄλογα, ἀγελάδες, χοῖροι, πρόβατα καὶ πουλερικά.

'Όρυκτὸς πλοῦτος. Ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς 'Ανατολικῆς Γερμανίας βγαίνουν λιγνίτης, γαιάνθρακας, ὄρυκτὸ ἄλατι, χαλκός, κασίτερος, ἄργυρος καὶ νικέλιο. Στὴ Σαξωνία καὶ Θουριγγία ὑπάρχουν ὄρυχεῖα οὐρανίου.

Ἡ βιομηχανία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη, ὅπως καὶ στὴ Δυτικὴ Γερμανία ἀλλὰ σὲ μικρότερο βαθμὸ.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο κυρίως μὲ τὰ σοσιαλιστικὰ κράτη.

Συγκοινωνία. Ἐχει ἀριστὸ ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυο. Ἡ 'Ανατολικὴ Γερμανία διασχίζεται ἀπὸ πολλοὺς πλωτοὺς ποταμοὺς (Ἐλβας, 'Όδερ κ.ἄ.), πὺ συνδέονται μὲ διώρυγες καὶ διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία. Ἡ ἀκτοπλοῖα ἔχει μικρὴ κίνηση.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ ἀνατολικὸ τμήμα τοῦ Βερολίνου. Ἄλλες

πόλεις είναι η **Λειψία**, η **Δρέσδη**, το **Πότσδαμ** κοντά στο Βερολίνο, το **Ρόστοκ** και η **Ίένα**, όπου βρίσκονται εργοστάσια οπτικών ειδών. Η Ανατολική Γερμανία έχει πολλά Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία σε διάφορες πόλεις.

Σημείωση. Η Γερμανία νικήθηκε και στους δύο Παγκόσμιους πολέμους. Κατά τον Α' (1914-1918) έχασε μερικά έδαφη στη Δυτική και στην Ανατολική περιοχή και όλες τις αποικίες που είχε έξω από την Ευρώπη. Κατά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο οι νικητές την κατέλαβαν και τη μοίρασαν σε 4 ζώνες: Αμερικανική, Βρετανική, Γαλλική και Ρωσική. Με τη Δυτική Γερμανία υπογράφηκε προσωρινή συνθήκη ειρήνης από τους Αμερικανούς, Βρετανούς και Γάλλους. Με τη συνθήκη αυτή αναγνωρίζεται η Δυτική Γερμανία ως ανεξάρτητο κράτος, αλλά παραμένουν εκεί αρκετές στρατιωτικές δυνάμεις.

Το Δυτικό Βερολίνο, όπου σταθμεύουν οι στρατιωτικές δυνάμεις των Αμερικανών, Άγγλων και Γάλλων, διοικείται από τοπική Κυβέρνηση. Έχει έκταση 481 Km². Το Ανατολικό Βερολίνο έχει έκταση 404 Km². Έδω υπάρχει η Ακαδημία των Επιστημών της Γερμανίας, περίφημα Μουσεία, παλαιό Πανεπιστήμιο και άλλα πνευματικά ιδρύματα.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Έκταση: 41.288 Km²

Πληθυσμός: 6.420.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία Όμοσπονδιακή

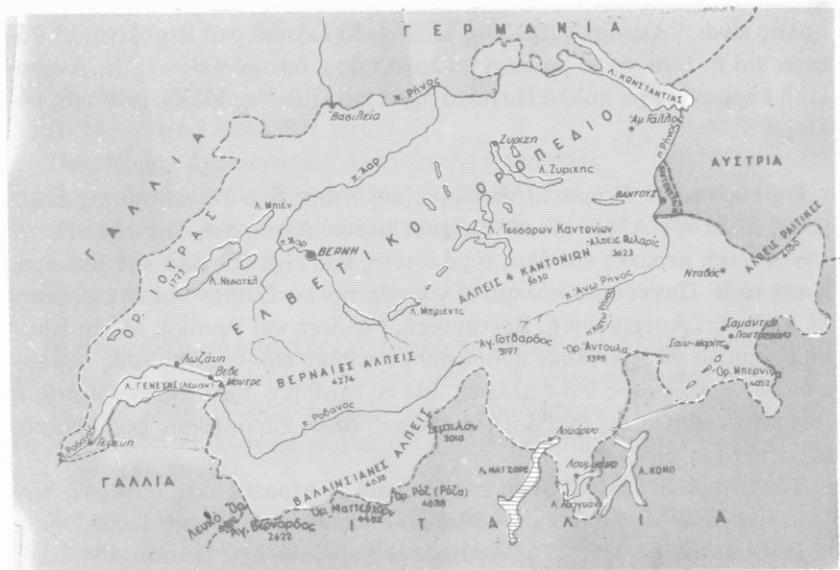
Πρωτεύουσα: Βέρνη με 244.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γερμανική, Γαλλική, Ίταλική

Νόμισμα: Έλβετικό φράγκο

Η Έλβετία βρίσκεται στη βορειοδυτική περιοχή της οροσειράς των Άλπεων και ορίζεται προς τα βόρεια από τη Γερμανία, προς τα ανατολικά από την Αυστρία και Ίταλία, προς τα δυτικά από τη Γαλλία και προς τα νότια από την Ίταλία.

Χάρτης 14. Έλβετία

Μορφολογία του εδάφους. Διαιρείται σε τρεις περιοχές: α) Περιοχή των κυρίως Άλπεων προς τα νότια. β) Περιοχή Ίουρα. Στην περιοχή αυτή βρίσκεται ο Έλβετικός Ίούρας που είναι χαμηλή όροσειρά προς τη μεριά της Γαλλίας. Τήν όροσειρά αυτή διακόπτουν αυχένες και τη διασχίζουν κοιλάδες. γ) Έλβετικό όροπέδιο. Αυτό βρίσκεται μεταξύ της Ίουρα και των Έλβετικών Άλπεων.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Ρήνος. Πηγάζει από τις Άλπεις, χύνεται στη λίμνη της Κωνσταντίας και, καθώς βγαίνει απ' αυτή, σχηματίζει τα βόρεια σύνορα της Έλβετίας. Κοντά στην πόλη της Βασιλείας εισέρχεται στο Γερμανικό έδαφος και ρέει κατά μήκος των συνόρων Γερμανίας και Γαλλίας. Ο Ρήνος είναι η πλωτή οδός που ενώνει την Έλβετία με τη Β. Θάλασσα. Ο Ροδανός. πηγάζει από τις κεντρικές Άλπεις και σχηματίζει τη λίμνη της Γενεύης. Περνά μέσα από τη Γαλλία και χύνεται στη Μεσόγειο. Άλλος ποταμός είναι ο Άαρ.

Λίμνες. Οί σπουδαιότερες λίμνες είναι της Κωνσταντίας, της Ζυρίχης, Μπιέν, Νεοατέλ και της Γενεύης (Λέμαν). Στις λίμνες αυτές υπάρχει αναπτυγμένη ναυσιπλοΐα.

Είκ. 17. Κοιλάδα του Ροδανού στην Έλβετία

Κλίμα. Οι βροχές στην Έλβετία είναι πολλές και τὸ ὕψος τους κυμαίνεται ἀπὸ 0,80 ἕως 1,70 μ. Τὸ κλίμα παρουσιάζει διακυμάνσεις, διότι ὑπάρχει ὑψομετρικὴ διαφορὰ στὴ χώρα, ἀπὸ 200 ἕως 4.000 μ. Γενικὰ εἶναι ἡπειρωτικὸ μὲ πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι ὄρεινὸ. Πολλὲς τοποθεσίες προφυλάγονται ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ εἶναι κέντρα χειμερινῶν ἀγώνων ἢ σταθμοὶ κλιματοθεραπείας (Νταβός).

Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένες. Οἱ καλλιέργειες γίνονται στὰ χαμηλότερα τμήματα τῆς χώρας ὡς τὴν περιοχή πού ἀρχίζουν τὰ μικρὰ δάση (800–900μ.). Παράγονται δημητριακά, πατάτες, κρασί καὶ ἄφθονα ὀπωρικά. Τὴν κτηνοτροφία τὴν εὐνοοῦν τὰ ἐκτεταμένα λιβάδια πού εἶναι βοσκότοποι μὲ χλόη καὶ ἀκατάλληλα γιὰ τὴ γεωργία. Οἱ περίφημες ἀγελά-

δες αντιπροσωπεύουν τὸ μεγαλύτερο ἀριθμὸ τῶν ζώων, ποὺ ἐκτρέφονται ἐκεῖ, καὶ δίνουν ἄφθονο γάλα. Τὸ συμπυκνωμένο γάλα, τὸ τυρὶ καὶ τὸ βούτυρο τῆς Ἑλβετίας εἶναι γνωστὰ σ' ὅλο τὸν κόσμο. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀγελάδες ἐκτρέφονται καὶ γιδοπρόβατα, χοῖροι καὶ πουλερικά.

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν εἶναι ἐντατικὴ καὶ γίνεται μὲ ἐπιστημονικὸ τρόπο, ἀλλὰ ἡ ξυλεία ποὺ παράγεται δὲν ἐπαρκεῖ στὶς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Ὑπάρχει ὄρυκτὸ ἀλάτι καὶ λίγο σιδηρομετάλλευμα.

Βιομηχανία. Ἡ Ἑλβετία ἔχει καλὴ καὶ συγχρονισμένη βιομηχανία. Οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς παράγουν ρολόγια, μηχανές, ὕφαντά, ὑποδήματα, φάρμακα καὶ χημικὰ προϊόντα.

Ἡλεκτρικὴ ἐνέργεια. Οἱ ἄλλες προίκισαν τὴν Ἑλβετία μὲ ἄφθονη ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ λευκὸ ἄνθρακα, τὸν ὁποῖο σὲ μεγάλες ποσότητες δίνουν οἱ καταρράκτες. Ἔτσι ἀναπληρώνεται ἡ ἔλλειψη τοῦ ὄρυκτοῦ ἄνθρακα.

Συγκοινωνία. Ἡ Ἑλβετία ἔχει πυκνὸ καὶ σὲ ἄριστη ποιότητα συγκοινωνιακὸ δίκτυο. Ἡ ἠλεκτροκίνηση τῶν σιδηροδρόμων ἔχει ἐπεκταθεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης μὲ ἐξαιρεση τῆ Νορβηγία. Πρὸς τὴν Ἰταλία ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ δύο σήραγγες: τὴ σήραγγα τοῦ Σεμπλόν, ποὺ ἔχει μῆκος 19.800 μ., καὶ τὴ σήραγγα τοῦ Ἁγίου Γοτθάρδου, ποὺ ἔχει μῆκος 15.000 μ. καὶ βρίσκεται σὲ ὕψος 1.100 μ. Πρὸς τὴν Αὐστρία ἡ συγκοινωνία γίνεται μὲ τὴ σήραγγα τῆς Ἀλβέργης ποὺ ἔχει μῆκος 10.240 μ. Ἡ Ἑλβετία χάρη στὸ Ρῆνο ἐπικοινωνεῖ μὲ τὴ Β. Θάλασσα καὶ χάρη στὸ Ροδανὸ μὲ τὴ Μεσόγειο. Οἱ ἀεροπορικὲς συγκοινωνίες εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένες.

Τουρισμὸς. Ὁ τουρισμὸς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες πηγὲς ἐθνικοῦ πλοῦτου. Ἡ ἀνάπτυξή του ὀφείλεται στὶς φυσικὲς καλλονές, τὸ ὑγιενο κλίμα καὶ στὸ φιλόξενο ἑλβετικὸ λαό.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει προϊόντα διατροφῆς, γὰ νὰ ἀναπληρῶνει τὶς ἀνάγκες τῆς καὶ πρῶτες ὕλες. Ἐξάγει βιομηχανοποιημένα κτηνοτροφικὰ προϊόντα, γάλα, τυρὶ, σοκολάτες, κρέας σὲ κονσέρβες, ρολόγια κ.ἄ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ περισσότεροι Ἑλβετοὶ κατάγονται ἀπὸ τὴ γερμανικὴ φυλὴ. Μιλοῦν διάφορες γλῶσσες, ἀλλὰ ἔχουν ἰσχυρὴ ἐθνικὴ συνείδηση. Τὸ πολίτευμα εἶναι δημοκρατικόν. Ἡ χώρα διαιρεῖται σὲ 25 αὐτοδιοίκητα διαμερίσματα, ποὺ λέγονται **Καντόνια** καὶ ἀποτελοῦν ὁμόσπονδη Δημοκρατία.

Πόλεις. 'Η Βέρνη· είναι η πρωτεύουσα και βρίσκεται κοντά στον ποταμό 'Ααρ. 'Η Ζυρίχη· βρίσκεται δίπλα στην ομώνυμη λίμνη. 'Η Βασιλεία είναι κτισμένη στις δύο όχθες του Ρήνου και κοντά στα σύνορα 'Ελβετίας Γαλλίας και Γερμανίας. 'Η Γενεύη· βρίσκεται στο νότιο μέρος της ομώνυμης λίμνης, στην έξοδο του Ροδανού από τη λίμνη. Είναι έδρα πολλών διεθνών οργανισμών. 'Η Λωζάνη· βρίσκεται στη βόρεια περιοχή της λίμνης της Γενεύης. Οι πόλεις **Νταβός, Λουκέρνη, Μοντραί** κ.ά. είναι περιφημα τουριστικά κέντρα. 'Η 'Ελβετία έχει 7 Πανεπιστήμια και 1 Πολυτεχνείο (Ζυρίχη).

ΛΙΧΤΕΝΣΤΑ·Ι·Ν

Είναι πριγκιπάτο και βρίσκεται μεταξύ 'Ελβετίας και Αυστρίας. Έχει έκταση 157 Km² και πληθυσμό 20.000 κατ. Έξαρτάται από την 'Ελβετία που παραχώρησε σ' αυτό μερικά δικαιώματα ανεξαρτησίας για ιστορικούς λόγους.

Πρωτεύουσα είναι η **Βαντούζ** ή **Λιχτενστάιν** με 3.600 κατ.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Έκταση: 83.849 Km²

Πληθυσμός: 7.490.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βιέννη με 1.637.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γερμανική

Νόμισμα: Σελλίνι

'Η Αυστρία βρίσκεται στο κέντρο της Ευρώπης και ορίζεται προς τα δυτικά από το πριγκιπάτο του Λιχτενστάιν, την 'Ελβετία και τη Γερμανία. Προς τα νότια από την 'Ιταλία και τη Γιουγκοσλαβία. Προς τα ανατολικά από την Ούγγαρία και προς τα βόρεια από την Τσεχοσλοβακία και τη Γερμανία.

Χάρτης 15. Αυστρία

Μορφολογία του εδάφους. Το περισσότερο εδαφος της Αυστρίας είναι όρεινό και χωρίζεται σε δύο περιοχές: α) Την **Άλπικη Αυστρία**. Η ψηλότερη κορυφή των ανατολικών Άλπεων είναι 3.800 μ. και βρίσκεται στο κέντρο της όροσειρας. β) Το **πεδινό τμήμα του άνω και κάτω Δούναβη** που απλώνεται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας.

Ύδρογραφία. Ποταμοί. Δούναβης. Πολλοί είναι οι παραπόταμοι του Δούναβη. Άλλοι διευθύνονται προς τα βόρεια, όπως ο **Ίνν**, και άλλοι προς τα ανατολικά, όπως ο **Μούρ** και ο **Δράβος** που κατεβαίνει ως τις ουγγρικές πεδιάδες.

Λίμνες. Οι λίμνες είναι πολλές και εξαιρετικά όμορφες. Σπουδαιότερες είναι η **Νουζίντλερ**, που βρίσκεται στα σύνορα με την Ουγγαρία, και η λίμνη της **Κωνσταντίας** που ανήκει και στη Γερμανία και στην Έλβετία.

Κλίμα. Τò κλίμα εἶναι ἠπειρωτικό ἀκόμα καί στίς κοιλάδες. Οἱ χειμῶνες ἔχουν μεγάλη διάρκεια καί εἶναι πολὺ ψυχροί. Τὰ καλοκαίρια εἶναι σύντομα μὲ ἀρκετὰ ὑψηλὴ θερμοκρασία (18° – 21° C κατὰ μέσο ὄρο). Βροχὲς καί χιόνια πέφτουν ἀρκετὰ στὸ δυτικὸ τμήμα.

Οἰκονομικὴ ζωὴ. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι ἀναπτυγμένη καί ὀργανωμένη μὲ ἄριστο τρόπο. Παράγονται δημητριακὰ καί πατάτες. Καλλιεργεῖται ἐπίσης τὸ ἀμπέλι καί τὰ ὄπωροφόρα δέντρα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη, ὅπως καί στὴν Ἑλβετία.

Δασικὸς πλοῦτος. Τὰ δάση, ὅπως στὴν Ἑλβετία, τὰ ἐκμεταλλεύονται μὲ προσοχή. Ἡ μεγαλύτερη ποσότητα ἀπ' τὴν παραγόμενη ξυλεία ἐξάγεται.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Ὑπάρχουν σημαντικὰ κοιτάσματα μὲ σίδηρο, μόλυβδο, ὄρυκτὸ ἀλάτι, ἀντιμόνιο, ψευδάργυρο, χαλκὸ, πετρέλαιο, λιγνίτη κ.ἄ.

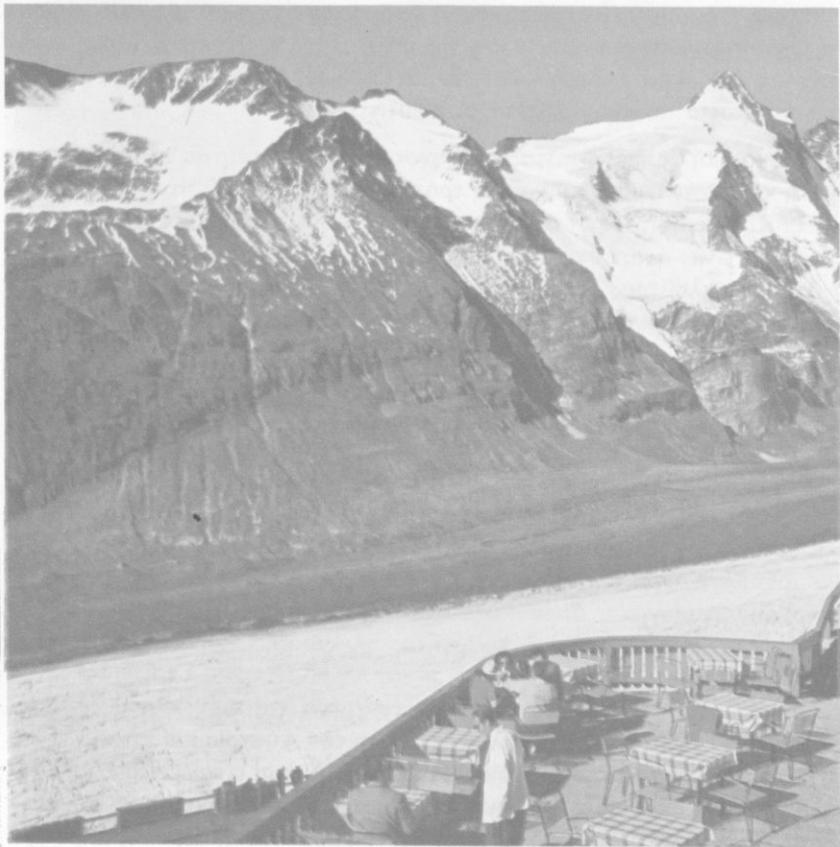
Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη καί ἡ Αὐστρία εἶναι κυρίως χώρα βιομηχανική. Ὑπάρχουν πολλὰ ἐργοστάσια ποῦ ἐπεξεργάζονται τὴν ἄφθονη ξυλεία ἢ παράγουν ὑφαντά, χημικὰ προϊόντα, φάρμακα, μηχανές, προϊόντα ὑαλοουργίας κ.τ.λ. Στὴ Βιέννη καί τὸ Λίντς ὑπάρχουν ναυπηγεῖα, ὅπου κατασκευάζονται κυρίως ποταμόπλοια. Ἡ βιομηχανία παίρνει μεγάλες ποσότητες ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας ἀπὸ τοὺς καταρράκτες.

Συγκοινωνία. Εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη καί κυρίως στίς πεδινὲς περιοχές. Ὁ Δούναβης εἶναι πλωτὸς σ' ὅλη τὴν Αὐστρία καί πυκνώνει τὴ συγκοινωνία μὲ τὰ ποταμόπλοια. Ἡ Βιέννη, ἀν καί εἶναι μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἔχει σπουδαῖες λιμενικὲς ἐγκαταστάσεις. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία εἶναι καλὰ ὀργανωμένη καί ἡ Βιέννη ἔχει πυκνὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικό.

Ἐμπόριο. Εἰσάγει τροφίμα καί ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα, ξυλεία καί μηχανήματα.

Τουρισμός. Εἶναι καλὰ ὀργανωμένος. Ἰδιαίτερη κίνηση παρουσιάζει στὴ δυτικὴ περιοχὴ τοῦ Τυρόλου μὲ κέντρα τὸ **Ἴνσμπρουκ** καί **Σάλτσμπουργκ**.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ κάτοικοι ἔχουν γερμανικὴ καταγωγή. Ἡ Αὐστρία πρωτοδημιουργήθηκε ὡς κράτος μετὰ τὸν Α' παγκόσμιο πόλεμο (1914–1918), ὅταν διαλύθηκε ἡ Αὐστροουγγρικὴ Αὐτοκρατορία. Τὸ 1938 τὴν κατέλαβαν οἱ Γερμανοί. Μετὰ τὸ Β' παγκόσμιο πόλεμο ἀπόκτησε καί πάλι τὴν ἀνεξαρτησία της.

Είκ. 18. Αυστριακές Άλπεις

Πόλεις. Ἡ **Βιέννη**· εἶναι ἡ πρωτεύουσα καὶ βρίσκεται στὴ Δυτικὴ ὄχθη τοῦ Δούναβη. Ἡ Βιέννη εἶναι ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα πνευματικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης, μὲ πολλὰ καὶ ἀξιόλογα ἱστορικὰ μνημεῖα, ἀνάκτορα καὶ μουσεῖα. Ἔχει τὸ μεγαλύτερο κῆπο τῆς Εὐρώπης. Τὸ **Ἴνσμπρουκ**· εἶναι γραφικὴ πόλη στὶς ἄλπεις καὶ σπουδαῖο τουριστικὸ κέντρο τῆς ἐπαρχίας τοῦ Τυρόλου. Τὸ **Σάλτσμπουργκ**· εἶναι ὡραία πόλη μὲ θαυμάσια ἀκρόπολη, πατρίδα τοῦ Μότσαρτ. Ἡ **Λίντς**, κοντὰ στὸ Δούναβη, καὶ τὸ **Γκράτς**, μεγάλο βιομηχανικὸ κέντρο.

ΟΥΓΓΑΡΙΑ

*Έκταση: 93.030 Km²

Πληθυσμός: 10.400.000 κατ.

Πολίτευμα: Λαϊκή Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βουδαπέστη με 1.900.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Ούγγρική

Νόμισμα: Φλωρίνι

Θέση — Σύνορα. Βρίσκεται στην κεντρική περιοχή της Ευρώπης και συνορεύει προς τα νότια με τη Γιουγκοσλαβία, προς τα δυτικά με την Αυστρία, προς τα βόρεια με την Τσεχοσλοβακία και προς τα ανατολικά με τη Ρουμανία και Ρωσία.

Μορφολογία του εδάφους. Η Ούγγαρία στη μεγαλύτερή της έκταση είναι πεδινή. Μια χαμηλή όροσειρά αρχίζει από τα νοτιοδυτικά της λίμνης Μπάλατον και συνεχίζεται προς τα βορειοανατολικά με απομονωμένα όρη. Η όροσειρά αυτή είναι μια προέκταση των Άλπεων που σχηματίζει τα λεγόμενα **Ούγγρικά όρη (Ούγγρικός Δρυμός)**. Η ούγγρική πεδιάδα καταλαμβάνει το Πανονικό λεκανοπέδιο και απλώνεται στα νότια και ανατολικά της λίμνης Μπάλατον.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο **Δούναβης** και οι παραπόταμοί του. Από αυτούς οι σπουδαιότεροι είναι: προς τα ανατολικά ο **Τάις** (Τίσσας) και οι παραπόταμοί του και προς τα δυτικά ο **Ράμπ,** ο **Σάρβιτς** και ο **Δράβος.** Ο Τάις ενώνεται με το Δούναβη στο Γιουγκοσλαβικό έδαφος.

Λίμνες. Η κυριότερη λίμνη είναι η **Μπάλατον** που έχει μήκος 75 Km. Σ' αυτή διεξάγεται ναυσιπλοΐα.

Κλίμα. Στην Ούγγαρία επιδρούν οι κλιματικές συνθήκες της Δυτικής Ευρώπης, της Ανατολικής και της Μεσογείου. Έτσι το κλίμα γίνεται ενδιάμεσο μεταξύ του ώκεάνειου και του ηπειρωτικού. Οι βροχές πέφτουν το Μάιο και Ιούνιο. Οι υψηλές θερμοκρασίες του καλοκαιριού είναι επικίνδυνες, διότι φυσούν δυνατοί άνεμοι που μεταφέρουν σύννεφα άμμου και καταστρέφουν τη συγκομιδή. Το κλίμα της Ούγγαρίας έχει το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ότι το φθινόπωρο διαρκεί πολύ και ευνοεί το ώριμασμα των σταφυλιών και των φρούτων.

Χάρτης 16. Ούγγαρια

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία – Άλιεία. Ἡ Ούγγαρια εἶναι κυρίως γεωργική χώρα καὶ ἡ καλλιεργήσιμη ἔκτασή της φτάνει στὰ 65% τοῦ ἐδάφους της. Κυριότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι τὰ δημητριακά, οἱ πατάτες, τὰ ζαχαρότευτλα, ὁ καπνὸς καὶ τὸ βαμβάκι. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Αὐτὸ ὀφείλεται στὸ ὅτι τὰ 20% τῆς χώρας εἶναι βοσκότοποι μὲ πυκνὸ χορτάρι. Ἐκτρέφονται μεγαλόσωμα ἄλογα (οὔγγρικὰ ἄλογα), βοοειδή, χοῖροι, πρόβατα καὶ πουλερικά. Ἡ ἀλιεία εἶναι καλὰ ὀργανωμένη στὴ λίμνη Μπάλατον καὶ στοὺς ποταμοὺς Δούναβη καὶ Τάις. Στὰ δάση (65%) γίνεται ἐμπορική ἐκμετάλλευση.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Ούγγαρια δὲν ἔχει πολλὰ ὄρυκτὰ καὶ μέταλλα. Ὑπάρχουν μεγάλες ποσότητες ἀπὸ βωξίτη καὶ μικρὲς ἀπὸ σίδηρο. Βγάζει ἐπίσης πετρέλαια (τέταρτη στὴν Εὐρώπη) καὶ ἔχει κοιτάσματα μὲ λιθάνθρακα καὶ λιγνίτη.

Βιομηχανία. Ὑπάρχει βιομηχανία ζάχαρης καὶ ἄλλων τροφίμων, καπνοῦ, ὑφασμάτων ἀπὸ βαμβάκι, μαλλι καὶ τεχνητὸ μετάξι (ραιγιόν). Εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη ἡ βιομηχανία γεωργικῶν μηχανῶν καὶ ἐργαλείων, ἡλεκτρικῶν συσκευῶν κ.τ.λ. Ὁ ἐξηλεκτρισμὸς σημείωσε πρόοδο.

Ἐμπόριο. Ἐξάγει σιτάρη, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, διάφορα ἐργαλεῖα, γεωργικὲς μηχανές κ.ἄ. Εἰσάγει βιομηχανικὲς ὕλες, μηχανήματα κ.ἄ.

Συγκοινωνία. Τό συγκοινωνιακό δίκτυο είναι πυκνό και συμπληρώνεται με τούς πλωτούς ποταμούς. Στις αεροπορικές επικοινωνίες κύριος αερολιμένας είναι τó **Φερίχεγκω**, έξω από τή Βουδαπέστη.

Πολιτική εξέταση. Οί Ούγγροι είναι κράμα Μαγνάρων και Μογγόλων. Οί Μαγνάροι έγκαταστάθηκαν γύρω στά 895 μ.Χ. και οί Μογγόλοι, πού ήλθαν από τήν 'Ανατολή, γύρω στά 1241.

Τό 1699 άπελευθερώθηκε από τούς Τούρκους πού τήν είχαν καταλάβει τό 1526. 'Από τό 1699 έως τό 1918 ήταν μέρος τής Αύστροουγγρικής μοναρχίας και τό 1918 έγινε άνεξάρτητο κράτος. Οί Ούγγροι αγαπούν τή μουσική. 'Ιδιαίτερη επίδοση σ'αυτή έχουν οί Τσιγγάνοι τής Ούγγαρίας.

Πόλεις. 'Η **Βουδαπέστη**· βρίσκεται στο κέντρο τής χώρας, πάνω στις όχθες του Δούναβη (ή Βούδα και ή Πέστη). Είναι από τίς ώραιότερες πόλεις τής Εύρώπης με 'Ακαδημία 'Επιστημών, Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο και άλλα πνευματικά ιδρύματα. Άλλες πόλεις είναι: **Νίσκοκ, Ζέγκεντ, Ράαπ, Πέκς** κ.ά.

ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

Έκταση: 127.869 Km²

Πληθυσμός: 14.480.000 κατ.

Πολίτευμα: Σοσιαλιστική Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Πράγα με 1.033.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, αρκετοί Διαμαρτυρόμενοι και λίγοι 'Ιουδαίοι

Γλώσσα: Τσεχική, Σλοβακική

Νόμισμα: Κορόνα

Θέση—Σύνορα. 'Η Τσεχοσλοβακία βρίσκεται στο κέντρο τής Εύρώπης και συνορεύει προς τά δυτικά με τή Γερμανία, προς τά νότια με τήν Αυστρία και Ούγγαρία, προς τά ανατολικά με τή Ρωσία και προς τά βόρεια με τήν Πολωνία.

Μορφολογία του έδάφους. 'Η Τσεχοσλοβακία αποτελείται από ένα όροπέδιο πού έχει μέτριο ύψος και τό περιβάλλουν όρη.

Χάρτης 17. Τσεχοσλοβακία

Το νοτιοδυτικό και βορειοδυτικό τμήμα το καταλαμβάνει το Βοημικό όροπέδιο και περιλαμβάνει προς τα νοτιοδυτικά το **Βοημικό Δρυμό** με ψηλότερη κορυφή το **Γιαβόρ** (1.458 μ. ύψος), προς τα βορειοδυτικά τα **Μεταλλικά δρη** με ψηλότερη κορυφή την **Κλίνοβατς** (1.244 μ. ύψος) και τα **Σουδητικά δρη** με ψηλότερη την κορυφή των **Γιγάντων** (1.662 μ.). Το ανατολικό τμήμα το καταλαμβάνουν τα **Καρπάθια** που αρχίζουν από το Δούναβη, κοντά στη Μπρατισλάβα, και καταλήγουν στα Πολωνικά Καρπάθια (δρη **Τάτρα**, μεγαλύτερο ύψος 2.663 μ.). Τα δρη αυτά διασχίζουν στη μέση σχεδόν την Τσεχοσλοβακία και σχηματίζουν τα σύνορα μεταξύ Μοραβίας και Σλοβακίας.

Έτσι διακρίνουμε τρεις περιοχές: α) της **Βοημίας** προς τα δυτικά, β) της **Μοραβίας** στο κέντρο και γ) της **Σλοβακίας** προς τα ανατολικά. Η Βοημία αποτελεί όροπέδιο, ή Μοραβία έκτεταμένη πεδιάδα, που ενώνεται προς τα νότια με την ούγγρική πεδιάδα, και ή Σλοβακία την πιό άγονη και όρεινή περιοχή της χώρας.

Υδρογραφία. Κυριότεροι ποταμοί είναι ο **Έλβας**, ο **Όδερ** και ο **Δούναβης** που σχηματίζει το τμήμα των συνόρων με την Ούγγαρία. Άλλοι ποταμοί είναι ο **Μολδάβας**, παραπόταμος του Έλβα στη Βοημία, και ο **Μοράβας**.

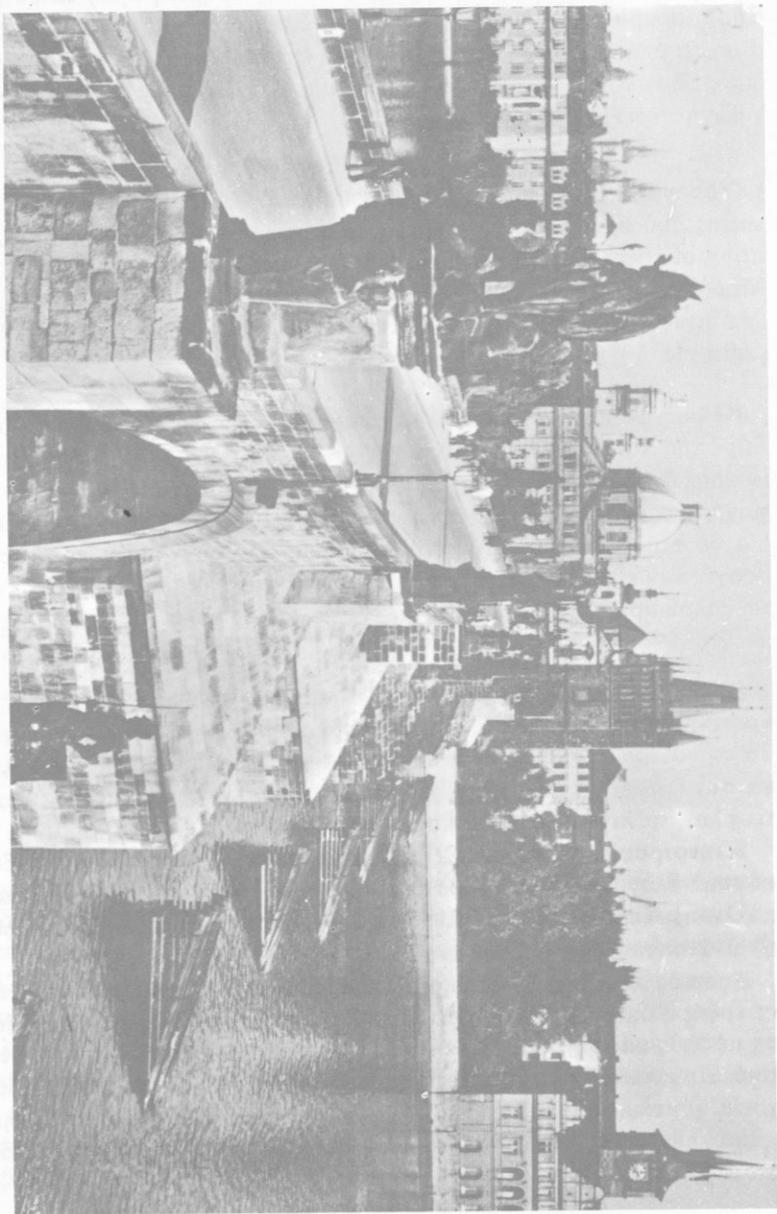
Λίμνες. Οί λίμνες είναι ελάχιστες και βρίσκονται στα όρη, όπως ή **Σουμάβα** και ή **Τάτρα**.

Κλίμα. Το κλίμα είναι ήπειρωτικό μεταξύ του ώκεάνειου της Δυτικής Εύρώπης και του ήπειρωτικού της Ανατολικής. Ο χειμώνας είναι πιό ψυχρός από το χειμώνα της Δυτικής Εύρώπης, αλλά απέχει από τον πιό ψυχρό χειμώνα της Ρωσίας. Το καλοκαίρι είναι ζεστό, αλλά ή θερμοκρασία δέ φτάνει το ύψος της θερμοκρασίας των ούγγρικών πεδιάδων. Οί βροχές δέν είναι πολλές, αλλά πέφτουν σέ κανονικά διαστήματα, κυρίως το καλοκαίρι.

Οίκονομική εξέταση. Γεωργία. Η γεωργία είναι αναπτυγμένη. Έπικρατούν ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες και οί πεδιάδες είναι εύφορες. Τα κυριότερα προϊόντα είναι το κριθάρι, που χρησιμοποιείται αποκλειστικά στη ζυθοποιία, το σιτάρι, ή βρώμη, ή σίκαλη, οί πατάτες, τα ζαχαρότευλα, το λινάρι, ο λυκίσκος και τα φρούτα.

Κτηνοτροφία — Άλιεία. Η κτηνοτροφία είναι αναπτυγμένη. Εκτρέφονται: άλογα, χοίροι, πρόβατα και βοοειδή, κυρίως στη Σλοβακία, και πολλά πουλερικά και κουνέλια στη Βοημία. Στις μικρές βοημικές λίμνες είναι αναπτυγμένη ή ίχθυοτροφία.

Δασικός πλούτος. Τα δάση καταλαμβάνουν το 1/3 της χώρας. Από τα κωνοφόρα υπερτερούν τα δάση με πεύκα, ενώ από τα πλατύφυλλα τα δάση με δρύς και φηγούς. Η έκμετάλλευσή τους γίνεται με τρόπο συστηματικό. Παράγεται ξυλεία σέ μεγάλες ποσότητες, που τροφοδοτεί τη βιομηχανία χάρτου, κυτταρίνης κ.τ.λ. Μέσα στα δάση διατηρούνται ακόμα άγρια θηρία, όπως ή άρκουδα, ο ρήσος (λύγξ), ο αϊλουρος, τα ελάφια, οί κάστορες κ.ά.

Εικ. 19. "Άγωση Πιράγιος"

Όρυκτός πλούτος. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικότερες χώρες τῆς Εὐρώπης στὸ μεταλλευτικὸ πλοῦτο. Ὑπάρχουν πλούσια κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακα, λιγνίτη, χρυσό, ἄργυρο, γραφίτη, σίδηρο, κασίτερο, ὑδράργυρο, κοβάλτιο, νικέλιο, πολύτιμους λίθους καὶ πισουρανίτη, πού δίνει τὸ οὐράνιο ἀπὸ τὸ ὁποῖο παράγεται ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια.

Βιομηχανία. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι κυρίως βιομηχανικὴ χώρα. Ἔχει πολλὰ ἐργοστάσια πού κατασκευάζουν μηχανές, ὑφάσματα, χαρτί. Ἀναπτυγμένη εἶναι ἐπίσης ἡ ὑαλοουργία καὶ ἡ βιομηχανία εἰδῶν πορσελάνης, δπλων, αὐτοκινήτων κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ἡ Τσεχοσλοβακία ἔχει ἓνα ἀπὸ τὰ πυκνότερα συγκοινωνιακὰ δίκτυα τῆς Εὐρώπης. Τὸ ὁδικό, σιδηροδρομικὸ καὶ ποταμοπλοικὸ δίκτυο εἶναι ἀναπτυγμένα. Ἐπίσης εἶναι ἀναπτυγμένη ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία. Οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ἐσωτερικὲς διώρυγες ἐνώνουν τὴ χώρα μὲ τὸν Εὐξεῖνο πόντο καὶ τὴ Βόρεια θάλασσα.

Ἐμπόριο. Ἐξάγει σὲ ἄριστη ποιότητα βιομηχανικὰ προϊόντα κάθε μορφῆς καὶ εἰσάγει πρῶτες ὕλες, βαμβάκι, μαλλί, ἐλαστικὸ κόμμι, πετρέλαιο κ.τ.λ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ κάτοικοι εἶναι Τσέχοι καὶ Σλοβάκοι, σλαβικῆς καταγωγῆς, πού ἐγκαταστάθηκαν ἐκεῖ κατὰ τὸν 5ο αἰῶνα. Ἦταν ὑποταγμένοι στοὺς Γερμανοὺς ἢ Αὐστριακοὺς γιὰ 1.100 ἔτη. Τὸ 1918 ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητο κράτος.

Πόλεις. Ἡ **Πράγα** εἶναι πρωτεύουσα καὶ βρίσκεται στὶς ὄχθες τοῦ Μολδάβα ποταμοῦ. Εἶναι σπουδαῖο ποτάμιο λιμάνι καὶ βιομηχανικὴ πόλη. Ἔχει μεγαλοπρεπῆ δημόσια κτίρια, Πανεπιστήμιο καὶ ἄλλα ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἱδρύματα. Ἄλλες πόλεις εἶναι: **Μπρατισλάβα**, ποτάμιο λιμάνι στὸ Δούναβη, **Μπρνό**, βιομηχανικὸ κέντρο, **Πίλσεν**, κέντρο ζυθοποιίας καὶ πολεμικῆς βιομηχανίας (ἐργοστάσια ΣΚΟΝΤΑ), **Κάρλομπαντ** καὶ **Μάριενμπαντ**, περίφημες λουτροπόλεις.

Γενικὴ ἐπισκόπηση καὶ συμπεράσματα Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι περίπλοκη.

α) Στὸ Νότο εἶναι ἡ ὄροσειρὰ τῶν Ἄλπεων.

β) Στὸ κέντρο εἶναι οἱ πεδιάδες, πού ἔγιναν ἀπὸ τὶς προσχώσεις, καὶ τὰ

λεκανοπέδια ή βαθύπεδα που τα πλαισιώνουν οι όροσειρές της πρωτογενούς περιόδου.

γ) Στο Βορρά βρίσκεται μια πλατιά πεδιάδα που σχηματίστηκε από τους παγετώνες κατά τον καινοζωικό αιώνα.

Συγκεντρώνονται λοιπόν στην Κεντρική Ευρώπη όλα τα κύρια στοιχεία της μορφής του εδάφους: οι ψηλές, απόκρημνες και απότομες όροσειρές της Νότιας Ευρώπης, τα παλαιά όρη της Δυτικής Ευρώπης και οι τεράστιες πεδιάδες της Ανατολικής Ευρώπης.

Κάθε περιοχή παίζει και ένα ιδιαίτερο ρόλο στην όλη ανάπτυξη της Κεντρικής Ευρώπης.

Α' Οι Άλπεις: α) με την άφθονη και εξαιρετική βοσκή που έχουν οι πλαγιές τους, β) με την υπέροχη φύση τους, γ) με τους καταρράκτες τους, συντελούν στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, της βιομηχανίας κτηνοτροφικών ειδών, του τουρισμού και στην παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας.

Β' Η κεντρική περιοχή, με τις βαθιές και εύφορες κοιλάδες (Ρήνου, Έσσης, Βοημίας κ.ά.) και τα δάση (Μέλας Δρυμός, δάση Βοημίας κ.τ.λ.), συντελεί στην ανάπτυξη της γεωργίας – δασοκομίας και της βιομηχανίας χάρη στον πλούσιο όρυκτο πλούτο (μόλυβδος, άργυρος, χαλκός, άνθρακας κ.τ.λ.).

Γ' Οι βόρειες πεδινές περιοχές, χάρη στο πλούσιο έδαφος και υπέδαφός τους (ποτάσσα, πετρέλαιο, λιγνίτης, άνθρακας κ.τ.λ.), συντελούν στην ανάπτυξη της γεωργίας – κτηνοτροφίας και βιομηχανίας.

Η πεδιάδα αυτή, οι κοιλάδες των Άλπεων, οι διάφορες άλλες κοιλάδες και τα βαθύπεδα, καθώς και το ποτάμιο σύστημα, επιτρέπουν την εύκολη επικοινωνία των διαφόρων περιοχών της ζώνης αυτής, αλλά και την επικοινωνία με το έξωτερικό (ανάπτυξη συγκοινωνίας έσωτερικού – έξωτερικού, σιδηροδρομική, ποταμοπλοϊκή, αεροπορική, ναυσιπλοϊκή).

Η Κεντρική Ευρώπη είναι ακόμη μια ενδιάμεση ζώνη από την άποψη των λαών. Αρχικά στην περιοχή αυτή εγκαταστάθηκαν οι Γερμανοί, μεαξὺ Ἑλβα και Ρήνου, και ξαπλώθηκαν αργότερα πρὸς τὰ ἀνατολικά ὡς τὴν Ἑσθονία, Λεττονία και Λιθουανία, στὴ Βαλτική.

Κατὰ τὸ Μεσαίωνα ἔφτασαν στὸν Ἑλβα οἱ Σλάβοι ποὺ σιγὰ σιγὰ διώχτηκαν και παρέμειναν μόνο στὸ κέντρο τῆς Κεντρικῆς Ευρώπης, στὴ Βοημία και Σλοβακία.

Ἀποτέλεσμα τῶν ἀναταραχῶν αὐτῶν ἦταν ἡ μεγάλη ἀστάθεια τῶν συνόρων, ὅπως συνέβη καὶ κατὰ τὸ Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μεταβολὴ τῶν συνοριακῶν στοιχείων τῶν κρατῶν, ἔγιναν καὶ μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμοῦ. Δέκα ἑκατομμύρια Γερμανοὶ ἐκτοπίστηκαν ἀπὸ τὴν Πολωνία, Βοημία καὶ τὰ Βαλτικά κράτη. Τὸ τμῆμα αὐτὸ ἀκόμα καὶ σήμερα εἶναι μοιρασμένο στὴ Δύση καὶ Ἀνατολὴ μὲ διάφορα πολιτικοοικονομικά συστήματα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης εἶναι ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τοῦ σημερινοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ συναγωνίζονται τοὺς Ἀγγλοσάξωνες καὶ τοὺς Βορειοαμερικανούς.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Με τὸν τίτλο αὐτὸ ἐξετάζουμε τὸ βρεταννικὸ ἀρχιπέλαγος, τὴ Γαλλία, τὸ Βέλγιο, τὴν Ὁλλανδία καὶ τὸ Λουξεμβούργο.

Α. Θαλάσσια περιοχή. Οἱ θάλασσες τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι ἀβαθεῖς. Ὁ πυθμένας τους, κυρίως στὴ Βόρεια θάλασσα, εἶναι γεμάτος ἀπὸ ζῶνες ἄμμου, ποὺ ἀποτελοῦν σοβαρὸ ἐμπόδιο στὴ ναυσιπλοΐα. Στὴν περιοχή αὐτὴ γίνονται ἰσχυρὲς παλίρροιες μὲ ἀποτέλεσμα ἡ θάλασσα νὰ κατακλύζει τὶς χαμηλὲς ἀκτὲς καὶ νὰ φτάνει ὡς τὶς κοιλάδες τῶν ποταμῶν. Ἔτσι δημιουργήθηκαν λιμάνια στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ξηρᾶς καὶ σὲ ἀπόσταση 80–100 Km ἀπὸ τὰ παράλια (Λονδίνο, Ἄμβουργο). Τὸ νερὸ ποὺ εἰσχωρεῖ στὴν ξηρά, στὶς ἀκτὲς τῆς Βόρειας θάλασσας φτάνει τὰ 2–6 μ., ἐνῶ στὸ Κάρδιφ τὰ 11 μέτρα. Οἱ θαλάσσιες αὐτὲς περιοχὲς ἀποτελοῦν ἕνα τεράστιο ἰχθυοτροφεῖο, ὅπου ἀλιεῦνται κάθε χρόνο μεγάλες ποσότητες ἀπὸ βακαλάους, μοροῦνες, τόνους, γλῶσσες, ρέγγες, σαρδέλες κ.ἄ.

Β. Πεδιάδες. Οἱ πεδιάδες καταλαμβάνουν τὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, τὴ Βόρεια Γαλλία καὶ συνεχίζονται πρὸς τὸ Βέλγιο, Ὁλλανδία, Γερμανία κ.τ.λ. Γιὰ τὸ σχηματισμὸ τους μιλήσαμε στὰ γενικὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Προσθέτουμε ὅτι τὸ ὑπέδαφός τους ἀποτελεῖται ἀπὸ θαλάσσιες προσχώσεις, ποὺ ἔγιναν κατὰ τὴ δευτερογενῆ ἢ τριτογενῆ περίοδο, ἐνῶ τὰ ἐπιφανειακὰ στρώματά τους εἶναι σχηματισμοὶ ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τοὺς παγετῶνες κατὰ τὴν τεταρτογενῆ περίοδο.

Γ. Τὰ ὄρη ἀποτελοῦνται ἀπὸ χαμηλὲς κορυφὲς ποὺ οἱ περισσότερες εἶναι ἐπίπεδες καὶ σκεπάζονται ἀπὸ στέπες ἢ μέτριες βοσκὲς. Τὰ ὄρη αὐτὰ σχηματίστηκαν κατὰ τὸν παλαιζωικὸ αἰῶνα.

ΓΑΛΛΙΑ

Έκταση: 547.026 Km²

Πληθυσμός: 51.700.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Παρίσι, με 7.440.000 κατ. (Παρίσι - Προάστεια)

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

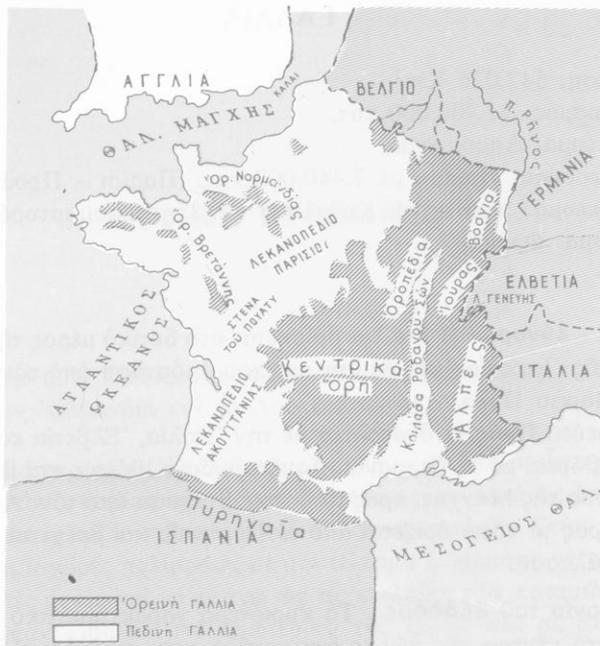
Νόμισμα: Φράγκο

Θέση - Σύνορα. Η Γαλλία βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Ευρώπης, βόρεια της Ισπανίας και σε ίση περίπου απόσταση από τον Ίσημερινό και το Βόρειο Πόλο.

Συνορεύει: Προς τα ανατολικά με την Ίταλία, Έλβετία και Γερμανία, προς τα βόρεια με τη Γερμανία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο και βρέχεται από τη θάλασσα της Μάγχης, προς τα δυτικά βρέχεται από τον Άτλαντικό ωκεανό, προς τα νότια ορίζεται από τα Πυρηναΐα και βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα.

Μορφολογία του έδάφους. Το κυριότερο χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει στο κέντρο της χώρας ένα μεγάλο γρανιτικό οροπέδιο με υψος 800-1000 μ. (Κεντρικά δρη). Το κεντρικό οροπέδιο περιβάλλει ήφαιστειογενή υψώματα που η ψηλότερή τους κορυφή είναι το **Σανού** (1.886 μ). Το οροπέδιο αυτό έχει έκταση 80.000 Km² και αποτελεί κατά κάποιο τρόπο το ύδραγωγείο της Γαλλίας. Σχεδόν όλοι οι μεγαλύτεροι ποταμοί της Γαλλίας τροφοδοτούνται από τα κεντρικά δρη. Προς τα βορειοδυτικά το κεντρικό οροπέδιο ενώνεται με τα δρη της **Βρετάννης** και τα δρη της **Νορμανδίας**. Προς τα βορειοανατολικά με οροσειρές και οροπέδια ενώνονται τα **Κεντρικά** δρη με τα **Βόσκια** δρη και το οροπέδιο της **Λωρραίνης**. Προς τα νότια και ανατολικά κλείνουν το γαλλικό οροπέδιο ψηλές οροσειρές, όπως τα **Πυρηναΐα**, που βρίσκονται στα ισπανικά σύνορα και φτάνουν στο υψος των 2.500 μ. έως 3.500 μ., και οι **Άλπεις**, που βρίσκονται στα Ιταλικά σύνορα με ψηλότερη κορυφή τους το **Λευκό** δρος (4.810 μ.) πάνω στο γαλλικό έδαφος. Προς τα βόρεια των Άλπεων απλώνεται σε σχήμα τόξου ή οροσειρά του **Ίούρα** που φτάνει τα 1.600-1.800 μ. υψος.

Πεδινή περιοχή. Προς το νότιο, το δυτικό και βορειοδυτικό τμήμα του οροπεδίου απλώνονται οι πεδιάδες του Γαρούνα, του Λείγνρα και των παραποτάμων τους, καθώς και το λεκανοπέδιο του Παρισιού που διασχίζει ο

Χάρτης 18. Γεωμορφολογικός χάρτης Γαλλίας

ποταμός Σηκουάνας. Προς τὰ ἀνατολικά εἶναι ἡ κοιλάδα τοῦ Σὼν καὶ νοτιότερα τοῦ Ροδανοῦ. Ὅλες οἱ πεδιάδες εἶναι εὐφορες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Γαρούνα, ὅπου ὑπάρχουν ἀμμώδεις ἄγονες ἐκτάσεις πού λέγονται **Λάνδεις**.

Ὑδρογραφία. Ποταμοί. Τὸ γαλλικὸ ἔδαφος τὸ διαρρέουν πολλοὶ ποταμοὶ πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ τὶς πηγές, τὶς βροχές καὶ τὰ παροδικὰ χιόνια. Ὁ **Ροδανός** μόνο τροφοδοτεῖται ἀπὸ τοὺς παγετῶνες τῶν Ἄλπεων. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι: ὁ **Ρήνος**, **Μοζέλας**, **Μόζας**, **Μάρνης**, **Σηκουάνας**, **Λείγερρας**, **Γαρούνας**, **Ροδανός** καὶ **Σὼν**, πού ἐνώνεται μὲ τὸ Ροδανό. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς εἶναι ἡρεμοὶ καὶ πλωτοὶ στὰ μεγαλύτερα τμήματά τους. Ἀκόμα χάρις στὴ σύνδεσή τους μὲ διώρυγες ἐνώνεται ἡ Μεσόγειος μὲ τὴ Μάγγη (διώρυγα Νάντης – Βρέστης), τὸν Ἀτλαντικὸ (διώρυγα Ροδανοῦ – Γαρούνα) καὶ μὲ τὸ Ρήνο.

Λίμνες. Ἡ Γαλλία δὲν ἔχει μεγάλες λίμνες. Ἀνήκει σ' αὐτὴ τὸ νότιο τμήμα τῆς λίμνης τῆς **Γενεύης**. Ἐπίσης ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς εἶναι ἡ λίμνη τοῦ **Μπουρζέ** (45 Km² ἔκταση).

Ἄκτεις. Ἡ Γαλλία σχηματίζει ἀκανόνιστο ἐξάγωνο ποῦ περιβρέχεται ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς του. Οἱ ἄκτεις τῆς Γαλλίας ἐκτείνονται σὲ μῆκος 2.700 Km. Τὸ μεγαλύτερο μῆκος τους βρίσκεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἡ ἀκτὴ ποῦ βρίσκεται πρὸς τὴ Βόρεια θάλασσα εἶναι ἀμμώδης καὶ γεμάτη ἔλη. Ἡ θάλασσα σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ εἶναι ἀβαθῆς. Τὰ κυριότερα λιμάνια αὐτῆς τῆς ἀκτῆς εἶναι τῆς **Δουγκέρκης** καὶ τοῦ **Καλαί**. Στὴ Μάγχη σχηματίζονται δύο μεγάλες χερσόνησοι, τοῦ **Χερβούργου** καὶ τῆς **Βρετάννης**. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ σχηματίζονται τὸ λιμάνι τῆς **Χάβρης**, ὁ κόλπος τοῦ **Σηκουάνα**, τὸ λιμάνι τοῦ **Χερβούργου**, ὁ κόλπος τοῦ **Σαιν-Μαλό** καὶ ὁ βαθὺς γραφικὸς κόλπος τῆς **Βρέστης**. Στὸν κόλπο τοῦ Σαιν-Μαλό καὶ στὸ μυχὸ ποῦ λέγεται **Σαιν-Μισέλ**, τὰ νερά κατὰ τὴν παλίρροια ὑψώνονται ὡς τὰ 15 μέτρα καὶ ἀποσύρονται ἔως τὰ 7 Km. Οἱ ἀκτεις τῆς Βρετάννης εἶναι βραχώδεις καὶ διασχίζονται ἀπὸ στόμια ποταμῶν καὶ ἀπὸ μικροῦς κόλπους γεμάτους ἀπὸ νησιὰ καὶ νησάκια. Στὸν Ἀτλαντικὸ σχηματίζονται τὰ λιμάνια τῆς **Νάντης** καὶ τοῦ **Μπορντώ**. Στὴ Μεσόγειο, οἱ ἀκτεις πρὸς τὰ Πυρηναῖα εἶναι ἀμμώδεις καὶ χαμηλές καὶ πλαισιώνονται ἀπὸ μικρὲς λίμνες, οἱ ὑπόλοιπες εἶναι βραχώδεις μὲ πολλὰ ἀκρωτήρια. Τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ **Μασσαλία**. Ἄλλο λιμάνι εἶναι ἡ **Τουλὸν**.

Κλίμα. Ἡ Γαλλία ἀνήκει στὴν εὐκρατη ζώνη καὶ τὸ κλίμα τῆς ποικίλλει στὶς διάφορες περιοχὲς ἀνάλογα μὲ τὴν ἀπόστασή τους ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἡ περιοχὴ πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ πρὸς τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης ἔως τὸ Βέλγιο ἔχει κλίμα ὠκεάνειο. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ τῆς Ἀτλαντικῆς ζώνης δέχεται βροχὲς σχεδὸν ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους. Ἡ παραλιακὴ περιοχὴ τῆς Μεσογείου εἶναι ἀνοιχτὴ στὶς θαλάσσιες ἐπιδράσεις καὶ ἔχει κλίμα μεσογειακὸ μὲ πολὺ ἥλιο χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ βρίσκεται ἡ «Κυανὴ ἀκτὴ» μὲ κέντρο τὴ Νίκαια, ὅπου καὶ τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ἡ θάλασσα ἤρεμη καὶ γαλανή.

Τέλος τὸ ἀνατολικὸ καὶ τὸ βορειοανατολικὸ τμήμα, δηλαδὴ οἱ περιοχὲς, ὅπου βρίσκονται τὰ κεντρικὰ ὄρη, οἱ Γαλλικὲς Ἄλπεις καὶ τὰ Βόσγια, ἔχουν κλίμα ἠπειρωτικὸ μὲ πολλὲς βροχὲς καὶ ἀφθονα χιόνια τὸ χειμῶνα.

Ὀικονομικὴ ἐξέταση. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ Γαλλία εἶναι χώρα μὲ ἀναπτυγμένη γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Τὰ 45% τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀ-

σχολούνται με αυτές. Το 70% από τα εδάφη της είναι καλλιεργήσιμα. Έφαρμόζονται επιστημονικοί τρόποι και μηχανικά μέσα στην καλλιέργεια.

Παράγονται: Κρασί (Βουργουνδίας – Καμπανίας), σαμπάνια, πατάτες, δσπρια, ζαχαρότευτλα και μεγάλες ποσότητες δημητριακών. Στην περιοχή της Μεσογείου ευδοκίμει ή ελιά. Παράγει επίσης μεγάλες ποσότητες φρούτων. Καλλιεργείται ακόμα ή μουριά για τη σηροτροφία, το καννάβι, ό καπνός κ.ά.

Έκτρέφονται βοοειδή, άλογα, χοίροι και πρόβατα σε έκτεταμένα λιβάδια. Άκμάζει ή πτηνοτροφία, ή μελισσοκομία και ή σηροτροφία.

Τά κτηνοτροφικά της προϊόντα έχουν παγκόσμια φήμη, όπως το τυρί Ροκφόρ κ.ά.

Η άλιεία είναι πολύ αναπτυγμένη και στον Άτλαντικό και στη Μεσόγειο (σαρδέλες, ρέγγες, βακαλάος).

Δασικός πλούτος. Τά δάση σκεπάζουν τά 18% του εδάφους της αλλά ή ξυλεία που παράγεται άπ' αυτά δέν έπαρκει στις ανάγκες της χώρας.

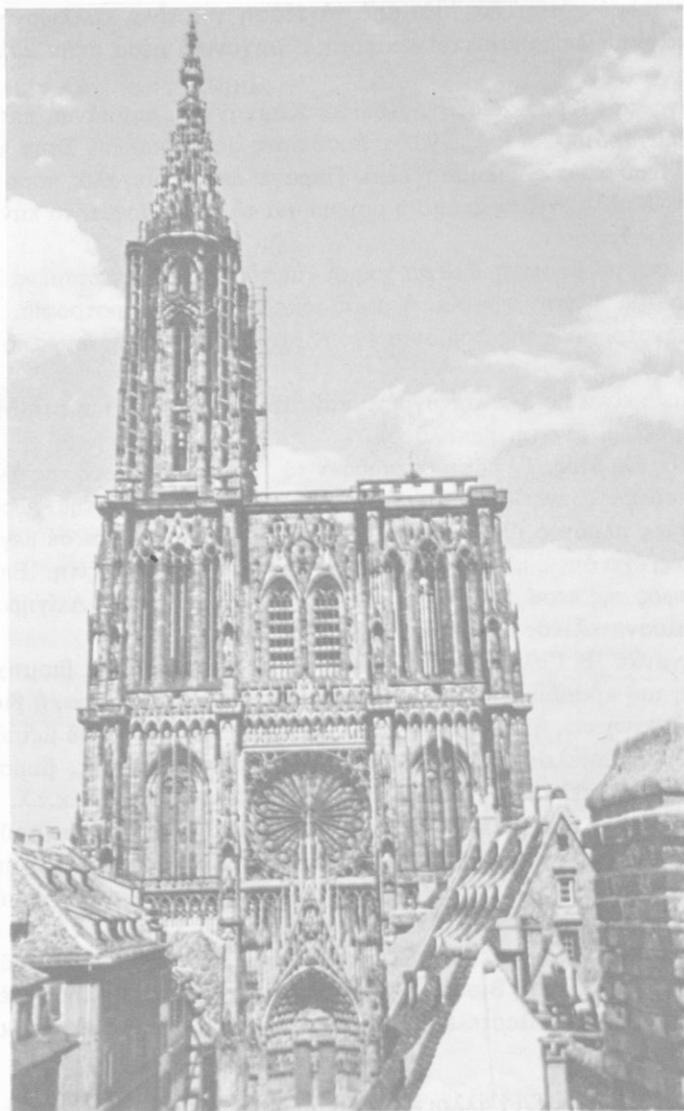
Όρυκτός πλούτος. Η Γαλλία δέν έχει πολλά όρυκτά και σε μεγάλες ποσότητες, έχει όμως πλούσια κοιτάσματα με σίδηρο και βωξίτη. Επίσης τό ύπεδαφός της περιέχει λιθάνθρακα στην περιοχή του άνω Λείγνρα και στα βορειοανατολικά, κοντά στα βελγικά σύνορα.

Βιομηχανία. Η Γαλλία είναι μια από τις πιο αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες του κόσμου. Είναι αναπτυγμένη ή σιδηροβιομηχανία, ή βιομηχανία αυτοκινήτων, ή ύφαντουργία, ή βιομηχανία του φυσικού μεταξιού, τών ειδών πολυτελείας, άρωματοποιίας, οίνοπνευματοποιίας, βυρσοδεψίας, ειδών πορσελάνης, ύαλουργίας, ήλεκτρικών συσκευών κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Η Γαλλία διαθέτει τό τελειότερο όδικό δίκτυο του κόσμου και μεγάλο σιδηροδρομικό. Τό ποταμοπλοϊκό δίκτυο φτάνει τις 15.000 Km. Έξαιρετικά αναπτυγμένη είναι ή άτμοπλοϊκή καθώς και ή άεροπορική της συγκοινωνία με όλο τόν κόσμο.

Τουρισμός. Τό Παρίσι είναι τό μεγαλύτερο τουριστικό κέντρο του κόσμου. Οί πόλεις **Νίκαια, Βισύ, Ντωβίλ** κ.ά. συγκεντρώνουν πληθος ξένων και ό τουρισμός τους άποτελεί σπουδαίο κλάδο του έθνικού εισοδήματος της Γαλλίας.

Πολιτική εξέταση. Οί Γάλλοι κατάγονται άπό τούς Κέλτες και τούς Γαλάτες, που έγκαταστάθηκαν στη Γαλλία γύρω στα 600 π.Χ. Αυτοί ήλθαν

Εικ. 20. 'Η Μητρόπολη του Στρασβούργου

σέ έπιμειξία με τούς Ρωμαίους, Γότθους και Φράγκους.

Ή γλώσσα τους, ή Γαλλική, είναι από τις πιό εξελιγμένες και πλούσιες γλώσσες. Στο θρήσκευμα είναι Καθολικοί, εκτός από λίγους Διαμαρτυρόμενους, Όρθόδοξους και Έβραίους.

Πόλεις. Παρίσι. Είναι κτισμένη πάνω στις όχθες του Σηκουάνα, όπου υπάρχουν 30 γέφυρες για να διευκολύνουν τη συγκοινωνία. Το κέντρο της πόλεως, το Άστυ, βρίσκεται σε νησάκι του Σηκουάνα. Το Παρίσι είναι ή ώραιότερη πόλη του κόσμου και στολίζεται με πολλά καλλιτεχνικά κτίσματα, όπως είναι το περίφημο μουσείο του Λούβρου, ή άψίδα του Θριάμβου, το Πάνθεο, ή Όπερα, ο πύργος του Άιφελ και άλλα. Το Παρίσι είναι το πνευματικό κέντρο της Γαλλίας και ένα από τα μεγαλύτερα πνευματικά κέντρα του κόσμου. Το Πανεπιστήμιό του, Πανεπιστήμιο της Σορβόνης, όπως λέγεται, είναι ένα από τα παλαιότερα Πανεπιστήμια της Εύρώπης και ιδρύθηκε το 1.200 μ.Χ. Το Παρίσι είναι μεγάλος συγκοινωνιακός κόμβος.

Ή Σαιν—Έτιεν είναι μεταλλουργικό κέντρο. Ή Λυών είναι βιομηχανικό και έμπορικό κέντρο, γνωστή από τα περίφημα μεταξωτά της. **Ντιζόν, Στρασβούργο**, πρωτεύουσα της έπαρχίας Άλσατίας. **Νανσύ, Μέις, Βερντέν, Λέις, Σεντάν, Άμιένη**, όνομαστές από τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο. **Λΐλη**, ύφαντουργικό κέντρο. **Δουγκέρκη** με τεχνητό λιμάνι. **Καλαί** στο στενό της Μάγχης με τεχνητό λιμάνι. **Ρουέν** με ποτάμιο λιμάνι στις όχθες του Σηκουάνα. **Χάβρη, Χερβούργο, Βρέστη**, σπουδαία λιμάνια στον Άτλαντικό. **Νάντη**, στις εκβολές του Λείγηρα, **Μπορντώ**, με θαυμάσιο ποτάμιο λιμάνι στο Γαρούνα, γνωστή από το κρασί «Μπορντώ». **Μπιάρις**, στο νοτιοδυτικό άκρο της Γαλλίας και σπουδαία λουτρόπολη. **Τουλούζη**, γεωργικό και έμπορικό κέντρο. **Μομπελιέ**.

Στη Γαλλία υπάρχουν πολλά κρατικά και ιδιωτικά Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία. Σ΄ αυτά φοιτούν πολλές χιλιάδες Γάλλων και ξένων φοιτητών.

ΜΟΝΑΚΟ

Στα άνατολικά της Κυανής άκτής βρίσκεται το μικρό άνεξάρτητο κράτος του Μονακό, Πριγκιπάτο με έκταση 1,5 Km². Τα έσοδά του προέρχονται από τον Τουρισμό και το Καζίνο του Μόντε Κάρλο.

Οι κάτοικοι μιλούν τη Γαλλική γλώσσα. Ἀνώτατος ἄρχοντας εἶναι ὁ πρίγκιπας τοῦ Μονακό. Ἔχει τρεῖς κωμοπόλεις: **Τὸ Μονακό**, τὴν **Λακονταμίν** καὶ τὸ **Μόντε Κάρλο**. Κάτοικοι 20.000.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

Ἔκταση: 2.586 Km²

Πληθυσμός: 350.000 κατ.

Πρωτεύουσα: Λουξεμβούργο μὲ 90.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ

Γλώσσα: Γερμανικὴ, Γαλλικὴ

Τὸ Λουξεμβούργο εἶναι σὲ ἔκταση ἴσο περίπου μὲ τὴν Ἀττικὴ. Βρίσκεται στὰ δυτικὰ τοῦ Μοζέλα καὶ συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία. Τὸ βόρειο τμήμα τοῦ εἶναι φτωχό. Τὸ νότιο εἶναι εὐφορο καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου καὶ γαιάνθρακα. Γι' αὐτὸ ἔχει ἀναπτυγμένη μεταλλουργικὴ βιομηχανία. Ἐπίσης ἔχει βιομηχανία δερμάτων, καπνοῦ κ.ἄ.

Τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸ.

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένες. Παράγονται δημητριακὰ καὶ ζαχαρότευτλα. Καλλιεργεῖται ἐπίσης τὸ ἀμπέλι. Ἐκτρέφονται πρόβατα, χοῖροι καὶ βοοειδή.

Συγκοινωνία. Ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ὁδικὸ δίκτυο.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Στὴν παλαιὰ ἐποχὴ ἦταν μικρὸ γερμανικὸ κράτος. Εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ 1867.

Οἱ κάτοικοι εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς.

ΒΕΛΓΙΟ

Ἔκταση: 30.513 Km²

Πληθυσμός: 9.710.000 κατ.

Πολίτευμα: Βασιλευόμενη Δημοκρατία

Πρωτεύουσα: Βρυξέλλες μὲ 1.450.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Καθολικοὶ καὶ λίγοι Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Γαλλικὴ, Φλαμανδικὴ

Νόμισμα: Βελγικὸ φράγκο

Θέση — Σύνορα. Βρίσκεται πρὸς τὰ βόρεια τῆς Γαλλίας καὶ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Συνορεύει πρὸς τὰ βόρεια μὲ τὴν Ὀλλανδία, πρὸς τὰ ἀνατολικά μὲ τὴ Γερμανία καὶ τὸ Λουξεμβούργο, πρὸς τὰ νότια μὲ τὴ Γαλλία καὶ πρὸς τὰ δυτικά βρέχεται ἀπὸ τὴ Βόρεια θάλασσα.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου παρουσιάζει μιὰ κλίση ἀπὸ τὰ νοτιοανατολικά πρὸς τὰ βορειοδυτικά, ὅπου βρίσκονται τὰ παράλια τῆς πρὸς τὴ Βόρεια θάλασσα καὶ τὰ Ὀλλανδικὰ σύνορα. **Διαιρεῖται σὲ τρεῖς φυσικὲς περιοχάς:**

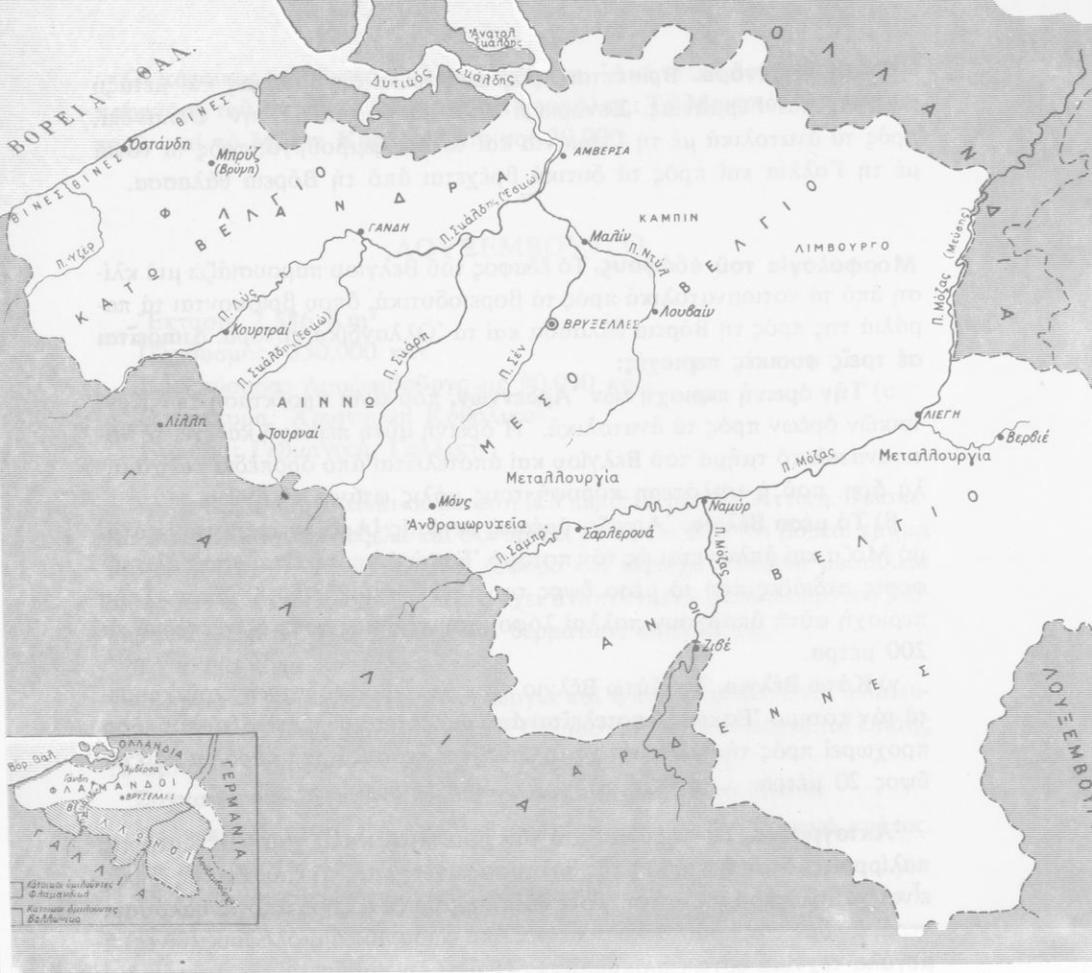
α) **Τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν τῶν Ἀρδεννῶν,** ποῦ εἶναι προέκταση τῶν Κεντρικῶν ὄρεων πρὸς τὰ ἀνατολικά. Ἡ ὄρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ κατέχει τὸ νοτιοανατολικὸ τμήμα τοῦ Βελγίου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὄροπέδια καὶ χαμηλὰ ὄρη, ποῦ ἡ ψηλότερη κορυφὴ τους μόλις φτάνει τὰ 692 μ.

β) **Τὸ μέσο Βέλγιο.** Ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὶς Ἀρδέννες ἀπὸ τὸν ποταμὸ Μόζα καὶ ἀπλώνεται ὡς τὸν ποταμὸ Ἑσκῶ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολὺ εὐφορες πεδιάδες ποῦ τὸ μέσο ὕψος τους δὲν ξεπερνᾷ τὰ 100 μέτρα. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ ὑπάρχουν πολλοὶ λόφοι ποῦ τὸ ὕψος τους δὲν ξεπερνᾷ τὰ 200 μέτρα.

γ) **Κάτω Βέλγιο.** Τὸ Κάτω Βέλγιο κατέχει τὴ βορειοδυτικὴν περιοχὴν, μετὰ τὸν ποταμὸ Ἑσκῶ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἐκτεταμένη πεδιάδα, ποῦ, ὅσο προχωρεῖ πρὸς τὴ θάλασσα, χαμηλώνει καὶ καταστὰ στὰ παράλια νὰ ἔχει ὕψος 20 μέτρα.

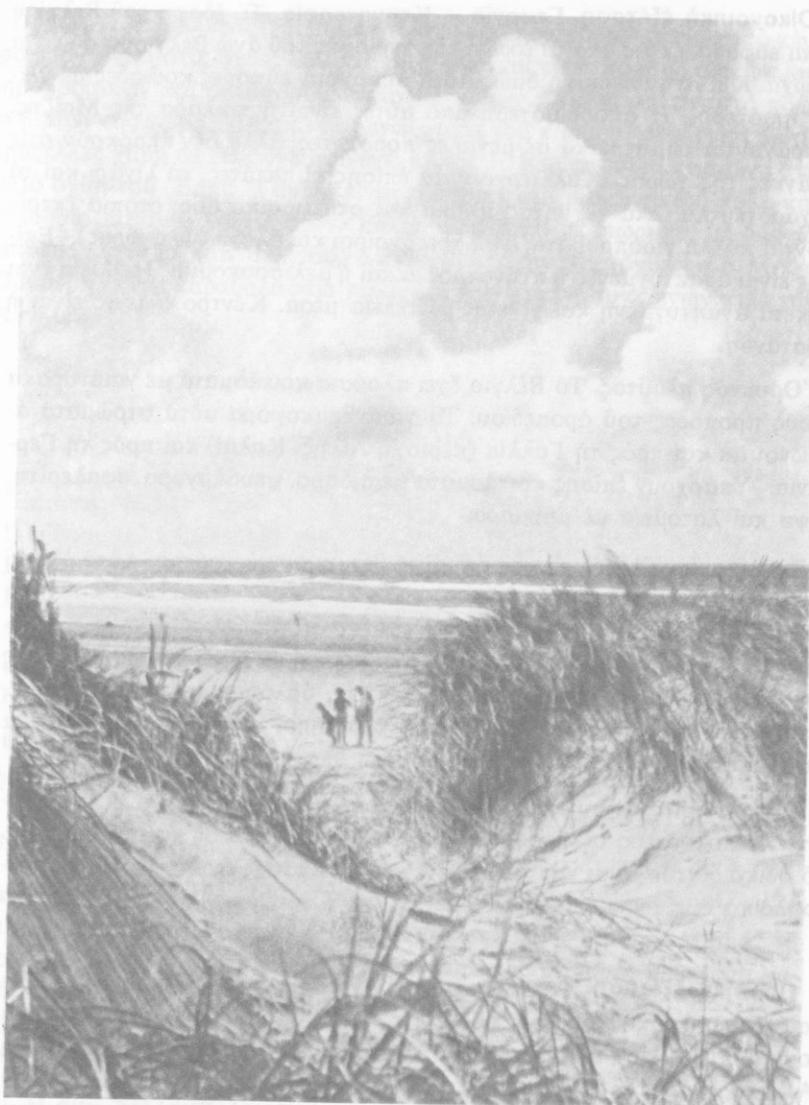
Ἀκτογραφία. Τὰ παράλια τοῦ Βελγίου εἶναι πολὺ χαμηλά. Κατὰ τὶς παλίρροιες, ὅταν ἡ στάθμη τῆς θάλασσας ἀνέρχεται, τὸ ἐπίπεδο τῆς ξηρᾶς εἶναι χαμηλότερο ἀπ' αὐτὴ. Τότε θὰ πλημμύριζε ἡ ξηρὰ ἀπὸ τὰ θαλάσσια νερά, ἂν δὲν τὴν προστάτευαν σειρὲς ἀπὸ φυσικοὺς ἀμμόλοφους (θίνες) ἢ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα (προκουμαῖες). Ἡ μεγάλη ποσότητα τῆς λεπτοῦς ἄμμου, ποῦ ὑπάρχει στὰ παράλια, παρασύρεται ἀπὸ τοὺς δυνατοὺς ἀνέμους πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ. Γιὰ νὰ προστατεύεται τὸ ἐσωτερικὸ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄμμο, δημιουργήθηκαν σειρὲς ἀπὸ πυκνόφυλλα δέντρα ποῦ προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους.

Ἵδρυογραφία. Ποταμοί. Κανένας ἀξιόλογος ποταμὸς δὲν πηγάζει ἀπὸ τὸ Βέλγιο. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ ποῦ διασχίζουν τὴ χώρα εἶναι: ὁ Μόζας, ὁ Ἑσκῶ ἢ Σκάλδος καὶ ὁ Ὑζέρ. Πηγάζουν ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ ρέουν ἤρεμα· εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται μετὰξὺ τους μὲ διώρυγες.

Χάρτης 20. Βέλγιο

Κλίμα. Το κλίμα του Βελγίου είναι αρκετά ψυχρό και υγρό. Ο χειμώνας έχει μεγάλη διάρκεια και αλλάζει στα διάφορα διαμερίσματα της χώρας. Είναι ηπιότερος στις δυτικές περιοχές, κοντά στα γαλλικά σύνορα, και γίνεται ψυχρότερος προς τις βόρειες περιοχές, στα παράλια και στην περιοχή των Άρδεννων. Το καλοκαίρι έχει μικρή διάρκεια και είναι γενικά δροσερό.

Είκ. 21. Θίνες σέ άκτή τής Β. Θάλασσας

Οικονομική εξέταση. Γεωργία — Κτηνοτροφία. Τὰ ἐδάφη τοῦ Βελγίου εἶναι εὐφορα, ἐκτός ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῆς περιοχῆς τοῦ ἄνω Βελγίου ποῦ εἶναι φτωχά. Καί στήν περιοχὴ ὅμως αὐτὴ ὑπάρχουν εὐφορες κοιλάδες μὲ κλίμα ἡπιότερο. Ἡ σπουδαιότερη ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ἡ κοιλάδα τῆς **Μαΐζης**. Παράγονται δημητριακὰ σὲ μεγάλες ποσότητες, ἀλλὰ δὲν ἐπαρκοῦν στὶς ἀνάγκες τῆς χώρας. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης οἱ πατάτες, τὸ λινάρι καὶ τὰ ζαχαρότευτλα. Στὰ τεχνητὰ λιβάδια καὶ στὰ φυσικὰ βοσκοτόπια ἐκτρέφονται πολλὰ γιδοπρόβατα, ἀγελάδες, χοῖροι καὶ ἄλογα (Φλάνδρας). Ἐπίσης εἶναι ἀναπτυγμένες ἡ πτηνοτροφία καὶ ἡ μελισσοκομία. Ἡ ἀλιεία ἔχει ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη καὶ γίνεται μὲ τέλεια μέσα. Κέντρο ἀλιείας εἶναι ἡ Ὅστάνδη.

Ὅρυκτός πλοῦτος. Τὸ Βέλγιο ἔχει πλούσια κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακα στοὺς πρόποδες τοῦ ὄροπέδιου. Τὰ γαιανθρακοφόρα αὐτὰ στρώματα ἀπλώνονται καὶ πρὸς τὴ Γαλλία (περιοχὴ Λίλης-Καλαί) καὶ πρὸς τὴ Γερμανία. Ὑπάρχουν ἐπίσης κοιτάσματα μὲ σίδηρο, ψευδάργυρο, σφαλερίτη, γύψο καὶ λατομεῖα μὲ μάρμαρα.

Βιομηχανία. Τὸ Βέλγιο εἶναι κυρίως βιομηχανικὸ κράτος. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας (300 κάτοικοι σὲ κάθε ἕνα Km²). Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες του εἶναι: ἡ σιδηροβιομηχανία (παραγωγή χυτοσιδήρου καὶ χάλυβα), ἡ κατασκευὴ μηχανῶν, οἱ βιομηχανίες χημικῶν προϊόντων, φαρμάκων, χρωμάτων, ὑαλουργίας, ὑφαντουργίας, μεταξωτῶν κ.τ.λ. Ἐξάγει κατεργασμένο σίδηρο, γαιάνθρακα, ὑφάσματα καὶ ἄλλα βιομηχανικὰ εἶδη. Εἰσάγει εἶδη διατροφῆς καὶ δημητριακὰ.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Τὸ Βέλγιο διαθέτει τὸ πυκνότερο σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου. Τὸ ὁδικὸ δίκτυο εἶναι καὶ αὐτὸ ἐκτεταμένο. Ἐπίσης διαθέτει καὶ τὸ ποταμοπλοϊκὸ δίκτυο ποῦ μὲ τίς διώρυγες ἔγινε τέλειο.

Πολιτικὴ εξέταση. Τὸ Βέλγιο ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος τὸ 1831. Παλαιότεροι κάτοικοί του ἦταν οἱ Κέλτες. Τὸ Βέλγιο τὸ εἶχαν καταλάβει διαδοχικὰ οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Φράγκοι, οἱ Αὐστριακοί, οἱ Ἴσπανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι. Ἀπὸ τὸ 1815-1831 ἦταν ἐνωμένο μὲ τὴν Ὀλλανδία. Οἱ Βέλγοι χωρίζονται σὲ δύο φυλές: τοὺς **Φλαμανδούς** ποῦ μιλοῦν τὴ Φλαμανδική, κατοικοῦν στὰ πεδινὰ καὶ ἔχουν γερμανικὴ καταγωγή, καὶ τοὺς **Βαλλόνους** ποῦ μιλοῦν τὴ γαλλικὴ, κατοικοῦν στήν περιοχὴ τῶν Ἀρδεννῶν καὶ ἔχουν γαλλικὴ καταγωγή.

Πόλεις. Βρυξέλλες. Είναι βιομηχανικό, οικονομικό και πνευματικό κέντρο· βρίσκεται στις όχθες του ποταμού **Σέν** και είναι κόμβος οδικών, σιδηροδρομικών και αεροπορικών συγκοινωνιών. **Άμβέρσα,** είναι το πρώτο λιμάνι της χώρας και από τα μεγαλύτερα του κόσμου· συνδέεται με τις Βρυξέλλες χάρη σε διώρυγα που έχει μήκος 30 Km και είναι κτισμένη στη δεξιά όχθη του Έσκό. **Γάνδη,** είναι εμπορική και βιομηχανική πόλη και σπουδαίο ποτάμιο λιμάνι στον Έσκό· συνδέεται με διώρυγες με όλα τα εμπορικά κέντρα του Βελγίου. **Λιέγη,** βρίσκεται στις όχθες του Μόζα. **Όστάνδη,** είναι παραθαλάσσια πόλη και έχει πυκνή συγκοινωνία με την Αγγλία.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 40.844 Km²

Πληθυσμός: 13.330.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Άμστερνταμ με 866.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί και Διάμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Όλλανδική, μοιάζει με τη Γερμανική

Νόμισμα: Γκοϋλντεν

Θέση—Σύνορα. Η Όλλανδία κατέχει το βορειοδυτικό τμήμα από το μεγάλο βόρειο βαθύπεδο της Ευρώπης. Συνορεύει προς τα ανατολικά με τη Γερμανία, προς τα νότια με το Βέλγιο και προς τα δυτικά και βόρεια βρέχεται από τη Βόρεια θάλασσα.

Μορφολογία του έδαφους. Το έδαφος της Όλλανδίας αποτελείται από μια μεγάλη πεδιάδα που χαμηλώνει συνέχεια από το εσωτερικό προς τα παράλια. Έτσι ένα μέρος από τις παραθαλάσσιες περιοχές βρίσκεται χαμηλότερα από το επίπεδο της θάλασσας.

Διαιρείται σε δύο περιοχές: α) την άνω Όλλανδία και β) την κάτω Όλλανδία.

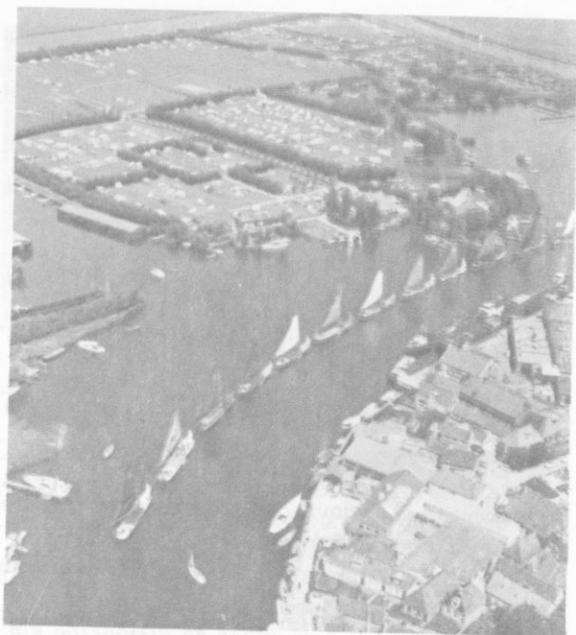
α) Η άνω Όλλανδία σχηματίστηκε από τις προσχώσεις των ποταμών, που τη διασχίζουν, και αποτελεί μεγάλη πεδιάδα, όπου υπάρχουν λόφοι μόνο με άνωτερο ύψος 320 μέτρα. Οι σπουδαιότεροι και μεγαλύτεροι ποταμοί είναι ο Μόζας και ο Ρήνος, που χύνονται στη βόρεια θάλασσα. Στις

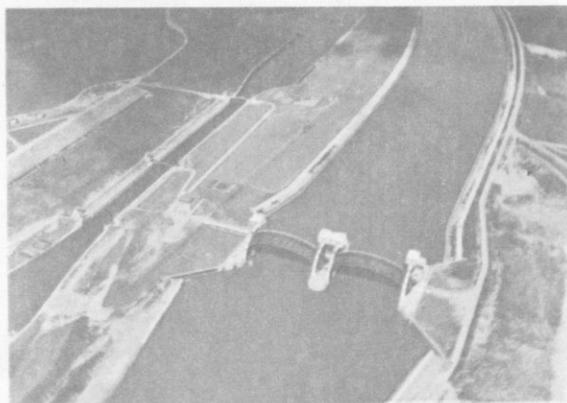
Χάρτης 21. 'Ολλανδία

δχθες τῶν ποταμῶν αὐτῶν ἔχουν κατασκευαστεῖ ἀντιπλημμυρικά ἔργα, γιὰ νὰ προστατεύεται ἡ πεδιάδα ἀπὸ τὶς συχνῆς πλημμύρες.

β) **Κάτω 'Ολλανδία.** Τὸ ἔδαφος στὴν κάτω 'Ολλανδία βρίσκεται σὲ ἐπίπεδο χαμηλότερο ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο τῆς θάλασσας. Προφυλάγεται ἀπὸ τὴν εἰσβολὴ τῆς θάλασσας μὲ ἀμμουδεροὺς λόφους ἢ μὲ τεχνητὰ προχώματα. Τὰ μεγαλύτερα προχώματα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ ἀποτελοῦν τὸ φράγμα τοῦ

«Χέντλερ». Αυτό βρίσκεται στη βόρεια Ολλανδία· είναι κατασκευασμένο από γρανίτη και έχει μήκος 10 Km και ύψος 5–8 μέτρα. Με τα προχώματα οι Ολλανδοί προστατεύουν το έδαφος από τις πλημμύρες της θάλασσας, αλλά μένει απροστάτευτο από τις πλημμύρες που δημιουργούν τα τρεχούμενα νερά της ξηράς. Για να το αποφύγουν αυτό οι Ολλανδοί και για να αποξηράνουν τις λίμνες, τα έλη κ.τ.λ., κατασκευάζουν τα λεγόμενα «Πόλντερ». Τα πόλντερ είναι μεγάλες επιφάνειες ξηράς που οι περισσότερες έχουν ευθείες πλευρές ή είναι τετράγωνες επιφάνειες και περιβάλλονται υπό τοιχώματα. Οι επιφάνειες αυτές διασχίζονται από πολλές τάφρους, για να αποχετεύονται τα νερά από τα έλη. Στις πλευρές των τοιχωμάτων που είναι στραμμένες προς τη θάλασσα υπάρχουν εξοδοί που φράζονται με πύλες. Αν το Πόλντερ είναι χαμηλότερο από το επίπεδο της θάλασσας, τότε τα νερά της βροχής που μαζεύονται μέσα σ' αυτό διοχετεύονται στη θάλασσα με άντλίες. Αν το επίπεδο του Πόλντερ βρίσκεται ψηλότερα από το επίπεδο της θάλασσας, τότε, κατά την άμπωτη, ανοίγουν τις πύλες και τα νερά που συγκεντρώθηκαν στο Πόλντερ και στις τάφρους χύνονται στη θάλασσα. Κατά την πλημμυρίδα, όταν η θάλασσα ανεβαίνει

Εικ. 23. Πόλντερς - φράγμα

(φουσκώνει), κλείνουν τις πύλες και εμποδίζουν το γέμισμα του Πόλντερ από το θαλάσσιο νερό.

Στην άβαθη θάλασσα του Ζουιτερζέ δημιουργήθηκαν 5 πόλντερ και απέδωσαν έκταση 11 φορές μεγαλύτερη από την Κωπαΐδα. Το φράγμα στην περιοχή αυτή έχει μήκος 44 χιλιόμετρα και ύψος 7-7,5 μέτρα. Το πλάτος στον πυθμένα της θάλασσας είναι 140-150 μέτρα και στην επιφάνεια 90 μέτρα. Στις περιοχές που δημιουργήθηκαν μ' αυτό τον τρόπο, δηλαδή τα πόλντερ, υπάρχουν ολόκληρες επαρχίες.

Κλίμα. Το κλίμα της 'Ολλανδίας είναι ωκεάνειο και πολύ υγρό. Οι βροχές είναι πάρα πολλές κατά το καλοκαίρι και το φθινόπωρο. Πάνω από τα τέλματα και τις περιοχές που σκεπάζονται με νερά υπάρχει, πολύ συχνά, όμιχλη, κυρίως κατά τις ζεστές και ξηρές μέρες του καλοκαιριού, όποτε ή εξάτμιση είναι μεγαλύτερη.

Οικονομική εξέταση. Γεωργία - Άνθοκομία - Κτηνοτροφία. Παράγονται δημητριακά, όσπρια, λινάρι, ζαχαρότευτλα. Τα παραγόμενα προϊόντα δεν καλύπτουν την εγχώρια κατανάλωση. Πολύ αναπτύχθηκε η άνθοκομία. Καλλιεργούνται πολλά είδη λουλουδιών και η εξαγωγή τους αποτελεί μεγάλη πηγή της εθνικής οικονομίας της 'Ολλανδίας. Τα 40% του εδάφους της 'Ολλανδίας είναι λιβάδια που χάρη στο υγρό κλίμα έχουν πάντοτε χλόη. Μέσα σ' αυτά τρέφονται πρόβατα, άλογα, χοίροι, πουλερικά και αγελάδες έκλεκτης ποικιλίας, που από το γάλα τους κατα-

σκευάζονται διάφορα είδη τυριού, βούτυρο και γάλα συμπυκνωμένο.

Η άλιεία. Είναι πολύ αναπτυγμένη και αποτελεί πλουτοπαραγωγική πηγή για τους Όλλανδούς. Ψαρεύονται μεγάλες ποσότητες από σολωμούς και ρέγγες που εξάγονται σ' όλα τα μέρη του κόσμου.

Όρυκτός πλούτος. Η Όλλανδία δεν είναι πλούσια σε όρυκτά. Έχει μόνο κοιτάσματα με άνθρακα και πετρέλαιο.

Βιομηχανία — Έμποριο. Η βιομηχανία είναι πολύ αναπτυγμένη. Υπάρχουν ναυπηγεία, εργοστάσια μεταλλουργίας, ύφαντουργίας, παραγωγής τροφίμων, κατεργασίας διαμαντιών και κατασκευής ηλεκτρικών ειδών και ραδιοφώνων.

Έξάγει βιομηχανικά είδη και γαλακτοκομικά προϊόντα. Εισάγει δημητριακά, καπνό, πετρέλαιο, σίδηρο, ξυλεία, βαμβάκι, μαλλί και βιομηχανικές ύλες.

Συγκοινωνία. Η Όλλανδία έχει ένα από τα τελειότερα και πυκνότερα συγκοινωνιακά δίκτυα του κόσμου. Το σιδηροδρομικό και το οδικό δίκτυο συμπληρώνεται με το ποτάμιο. Η αεροπορική συγκοινωνία είναι πολύ αναπτυγμένη.

Τουρισμός. Τα περίφημα Πόλντερ, τα τεράστια φράγματα, αλλά και πολλά άλλα αξιοθέατα δημιουργούν ζωηρή τουριστική κίνηση, κυρίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Το **Μαντζούρονταμ**, προάστιο της Χάγης, είναι ένα είδος μουσείου της Όλλανδίας. Εκεί κτίστηκαν πολλά αξιοθέατα οικοδομήματα.

Πολιτική εξέταση. Η Όλλανδία ονομάζεται και κάτω χώρα, επειδή ένα μεγάλο τμήμα του εδάφους της βρίσκεται χαμηλότερα από την επιφάνεια της θάλασσας. Γι' πρώτη φορά η Όλλανδία έγινε ελεύθερο κράτος το 1648 μ.Χ. Κατά καιρούς απέκτησε μεγάλη ναυτική δύναμη και πολλές αποικίες. Το 1700—1800 η δύναμή της εκμηδενίστηκε από τους Άγγλους· το 1815 μετά την ήττα της Γαλλίας ιδρύθηκε το σημερινό ολλανδικό κράτος.

Πόλεις. **Χάγη.** είναι παραθαλάσσια πόλη και βρίσκεται στα νότια των έκβολων του Ρήνου· είναι η έδρα του Διεθνούς Δικαστηρίου και Διοικητικών υπηρεσιών. **Άμστερνταμ**· βρίσκεται στον κόλπο του Ζουίντερζε· είναι σπουδαίο βιομηχανικό και εμπορικό κέντρο· εκεί υπάρχουν τα τελειότερα εργοστάσια που κατεργάζονται διαμάντια· με διώρυγες συνδέεται με τη Βόρεια θάλασσα· έχει δύο Πανεπιστήμια και Σχολή Καλών Τεχνών.

Είκ. 24. Απόφραξη τής θάλασσης στήν Όλλανδία μέ φράγμα

Ρότερνταμ· εἶναι μεγάλο λιμάνι εἰσαγωγικοῦ καί ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καί βρίσκεται στίς ἐκβολές τοῦ Ρήνου. **Οὐτρέχτη**· βρίσκεται σ' ἓνα βραχίονα τοῦ Δέλτα τοῦ Ρήνου καί ἔχει παλαιό Πανεπιστήμιο.

ΜΠΕΝΕΛΟΥΞ

Τά τρία κράτη **Βέλγιο**, **Όλλανδία** καί **Λουξεμβούργο** ἀποτελοῦν ἀπό τὸ 1948 τελωνειακή ἔνωση καί ἀπό τὸ 1958 οἰκονομική, δηλαδή ἔχουν καταργήσει τὰ τελωνειακά σύνορα καί ἔχουν ἐφαρμόσει ἐνιαῖο δασμολόγιο (φορολογία) γιά τὰ εἰσαγόμενα εἶδη· ἡ ἔνωση αὐτῆ τῶν τριῶν κρατῶν ὀνομάζεται **Μπενελοῦξ**.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΝΙΑ

Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μ. Βρεταννίας
καὶ Βόρειας Ἴρλανδίας.

Ἐκταση: 244.030 Km²

Πληθυσμός: 55.790.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματική Βασιλεία

Πρωτεύουσα: Λονδίνο με 8.172.000 κατ. μαζί με τὰ προάστια

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι καὶ λίγοι Καθολικοὶ

Γλώσσα: Ἀγγλική

Νόμισμα: Λίρα Ἀγγλίας

Θέση. Τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μ. Βρεταννίας εἶναι καθαρὰ νησιωτικὸ κράτος καὶ ἀποτελεῖται: α) ἀπὸ τὸ νησί **Μ. Βρεταννία**, πού εἶναι τὸ μεγαλύτερο, β) ἀπὸ τὸ βόρειο τμῆμα τοῦ νησιοῦ **Ἴρλανδία** καὶ γ) ἀπὸ τὰ νησιά **Ἐβρίδες**, **Ὀρκάδες**, **Σχέτλανδ** καὶ ἄλλα μικρότερα. Τὸ Ἡνωμένο Βασίλειο τῆς Μεγάλης Βρεταννίας βρίσκεται στὰ βορειοδυτικὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ μεγαλύτερο νησί του, ἡ **Μ. Βρεταννία**, χωρίζεται ἀπ' αὐτὴ με τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης (Καλαί - Ντόβερ 34 Km). Ἡ **Μ. Βρεταννία** εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί τῆς Εὐρώπης καὶ διαιρεῖται σὲ τρεῖς περιοχές: τὴ **Σκωτία** πρὸς τὰ βόρεια, τὴν **Ουαλία** πρὸς τὰ δυτικὰ καὶ τὴν **Ἀγγλία** στὸ κέντρο καὶ στὸ νοτιοανατολικὸ τμῆμα. Ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτὴ ἡ **Μ. Βρεταννία** ὀνομάζεται καὶ Ἀγγλία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Διακρίνουμε: α) τὴν **ὄρεινὴν περιοχὴν** πού ἀπλώνεται στὸ βόρειο καὶ δυτικὸ τμῆμα τῆς **Μ. Βρεταννίας** καὶ β) τὴν **πεδινὴν περιοχὴν**.

α) **Ὁρεινὴν περιοχὴν.** Ἡ ὄρεινὴν περιοχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ ὄρη πού εἶναι χαμηλὰ καὶ με μεγάλο ὄγκο ἐξαιτίας τῆς διαβρώσεως. Στὸ βόρειο τμῆμα, τὴ **Σκωτία**, βρίσκονται τὰ **ὄρη τῆς Σκωτίας**, τὰ ὄρη **Γκράμπιαν** καὶ τὰ ὄρη **Σεβιότ**. Ἡ ψηλότερη κορυφὴ τῶν **Γκράμπιαν** καὶ ὀλόκληρης τῆς **Ἀγγλίας** εἶναι τὰ **Μπέν-Ντεβίς** με ὕψος 1.343 μέτρα.

Στὴν ὑπόλοιπὴν περιοχὴ τῆς **Ἀγγλίας** καὶ τῆς **Ουαλίας** εἶναι τὰ ὄρη **Πέννινα**, τὰ **ὄρη τῆς Ουαλίας** καὶ **Κορνουαλίας**.

β) **Πεδινὴν περιοχὴν.** Αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς χαμηλὲς περιοχές πού σχηματίστηκαν ἀπὸ τοπικὲς καθιζήσεις. Βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ ὄρη καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Γεωγραφικών Στοιχείων της Πολιτικής

διακόπτουν τη συνέχειά τους. Τέτοιες περιοχές είναι: αυτή που βρίσκεται ανάμεσα στα όρη Γκράμπιαν και Σεβιότ και εκείνη που βρίσκεται ανάμεσα στα Πέννινα και στα όρη της Ουαλίας. Οι περιοχές αυτές και το νοτιοανατολικό τμήμα της Άγγλιας, δηλαδή το λεκανοπέδιο του Λονδίνου, σχηματίζουν την δλη πεδινή περιοχή.

Οί άκτες. Στη βόρεια και δυτική πλευρά, όπου καταλήγουν οι όρσειρες, οι άκτες είναι βραχώδεις και έχουν πλούσιο και βαθύ διαμελισμό. Στην περιοχή αυτή υπάρχουν συμπλέγματα από χιλιάδες νησιά που τα μεγαλύτερα είναι: **Σχέτλαντ**, **Όρκάδες** και **Έβριδες**. Στα νότια και στα ανατολικά παράλια οι άκτες είναι όμαλές και σχεδόν εϋθύγραμμες.

Υδρογραφία. Ποταμοί — Λίμνες. Οι ποταμοί δεν είναι μεγάλοι. Οι σπουδαιότεροι είναι: ο **Τάμεσης** στη νότια Άγγλία, ο **Σέβερν** νότια από την Ουαλία, ο **Σπέκ** και **Τουντ** στη Σκωτία. Λίμνες υπάρχουν στη βόρεια Σκωτία και στη βόρεια Ίρλανδία, αλλά είναι μικρές.

Κλίμα. Το κλίμα δεν είναι ομοιόμορφο σ' όλες τις περιοχές. Στη δυτική όρεινη περιοχή είναι ώκεάνειο με μικρές μεταβολές της θερμοκρασίας, περισσότερες βροχές και πολλές όμίχλες. Σ' αυτό συντελεί και το ζεστό ρεύμα του Γκόλφ-Στρήμ, που περνά δυτικά από την Άγγλία. Στη βόρεια Σκωτία και κυρίως στην περιοχή των Γκράμπιαν επικρατεί υπερβολικό κρύο. Από το φθινόπωρο φυσούν όρμητικοι δυτικοί άνεμοι και φέρνουν άφθονες βροχές και όμίχλες.

Το λεκανοπέδιο του Λονδίνου δέχεται λιγότερες βροχές, διότι η όρεινη περιοχή έμποδίζει τους δυτικούς ανέμους. Η περιοχή αυτή έχει λιγότερο όγρo κλίμα και ζεστότερο καλοκαίρι. Είναι η σπουδαιότερη γεωργική περιοχή της Άγγλιας. Τέλος η νότια Άγγλία έχει κλίμα ήπιο.

Οίκονομική εξέταση. Η Μ. Βρεταννία είναι κυρίως βιομηχανική χώρα. Μόνο τα 5% του εργαζόμενου πληθυσμού της άπασχολούνται με τη γεωργία, από την όποια προέρχεται μόνο το 4% του έθνικού της εισοδήματος. Το έδαφος της είναι από τα πιο γόνιμα έδάφη του κόσμου και καλλιεργείται με τις πιο σύγχρονες καλλιεργητικές μεθόδους. Παραγονται δημητριακά, πατάτες και ζαχαρότευτλα. Τα παραγόμενα δημητριακά είναι

τελείως ανεπαρκή. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πιὸ ἀξιόλογη, διότι τὰ λιβάδια τῆς ἔχουν χόρτο ὄλο τὸ χρόνο.

Μὲ διασταυρώσεις δημιουργήθηκαν ἄριστες φυλὲς ζώων. Ἐκτρέφονται πρόβατα, βόδια, χοῖροι, καθὼς καὶ τὰ περίφημα ἀγγλικά ἄλογα γιὰ τὶς ἱπποδρομίες· ὑπάρχουν ἐπίσης ἀφθονα πουλερικά. Παρ' ὄλα αὐτὰ ἡ κτηνοτροφία δὲν καλύπτει τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Δάση. Οἱ δασικὲς ἐκτάσεις σκεπάζουν τὰ 6,5% τῆς χώρας, ἀλλὰ ἡ δασικὴ παραγωγή μειώθηκε, ἐξαιτίας τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων, καὶ καταβάλλονται προσπάθειες γιὰ τὴν ἀύξησή της.

Ἄλιεῖα. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι ἡ δευτέρα μετὰ τὴ Νορβηγία στὴν ἄλιεῖα τῆς φάλαινας. Ἡ ἄλιεῖα τῆς εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ γίνεται στὴ Βόρεια θάλασσα, ὅπου συγκεντρώνονται πολλὰ ψάρι (σαρδέλες, ἄστακοί, σολωμοί, ρέγγες κ.τ.λ.).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι πλούσια σὲ ὀρυκτά· στὴν παραγωγή τοῦ γαιάνθρακα εἶναι ἡ τρίτη χώρα στὸν κόσμον, μετὰ τὴν Ἄμερική καὶ τὴ Ρωσία. Εἶναι ἐπίσης πλούσια σὲ σιδηρομεταλλεύματα καὶ σὲ καολίνη ἀπὸ τὴν ὁποία κατασκευάζονται εἶδη πορσελάνης.

Βιομηχανία. Ἡ Μ. Βρεταννία εἶναι κυρίως βιομηχανικὸ κράτος· ἕως τὸ Β' παγκόσμιο πόλεμον ἦταν ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χώρα τοῦ κόσμου. Τὴ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη οἱ Βρεταννοὶ τὴν ὀφείλουν στὰ πλούσια κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακα, στὴν ἐνέργεια ποὺ παίρνουν ἀπὸ τοὺς καταρράκτες, στὰ πλούσια σιδηρομεταλλεύματα τῆς χώρας, στὶς ἀφθονες πρῶτες ὕλες ποὺ προμηθεύονταν ἀπὸ τὶς ἀποικίες, στὰ πολλὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, στὰ κέντρα καταναλώσεως (ἀποικίες – κτήσεις) καὶ στὸ μεγάλο ἔμπορικὸ καὶ πολεμικὸ στόλον μὲ τὸν ὁποῖο κυριάρχησαν στὶς θάλασσες.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες εἶναι: ἡ ὕφαντουργία, ποὺ παράγει μάλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα σὲ ἐξαιρετικὴ ποιότητα, ἡ ναυπηγικὴ, ἡ βιομηχανία φαρμάκων, χημικῶν προϊόντων καὶ εἰδῶν πορσελάνης. Εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη ἡ βιομηχανία αὐτοκινήτων καὶ ἡ βιομηχανία κατασκευῆς σχοινιῶν ἀπὸ γιούτα. Ἡ πόλη **Κάλντερ Χὼλ** ἠλεκτροφωτίζεται ἀπὸ ἀτομικὴ ἐνέργεια, διότι στὴν πόλη αὕτη λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1956 τὸ πρῶτον στὸν κόσμον ἀτομικὸ ἐργοστάσιον.

Συγκοινωνία. Ἡ Μ. Βρεταννία ἔχει πυκνὸ ὁδικὸ καὶ σιδηροδρομικὸ δίκτυον καθὼς καὶ ποταμοπλοικὸ μὲ διώρυγες. Πυκνὴ εἶναι καὶ ἡ ἀεροπορικὴ τῆς συγκοινωνία ποὺ διαθέτει ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ ταχύτερα ἀε-

ροπλάνα του κόσμου. Ο έμπορικός της στόλος είναι από τους μεγαλύτερους στον κόσμο.

Έμπόριο. Εισάγει καπνό, τρόφιμα, πετρέλαιο και πρώτες ύλες. Έξάγει μηχανές κάθε είδους, ύφασματα, νήματα και χημικά προϊόντα.

Τουρισμός. Τη Μ. Βρεταννία την επισκέπτονται κάθε χρόνο χιλιάδες περιηγητές, για να θαυμάσουν τα τοπία της, τα πολλά αρχιτεκτονικά μνημεία και τα μουσεία της. Πολλοί την επισκέπτονται και για τα εξαιρετικά μεταλλουργικά και ύφαντικά προϊόντα της.

Πολιτική εξέταση. Οί παλαιοί κάτοικοι του Ήνωμένου Βασιλείου ήταν Κέλτες, που ήλθαν σε έπιμειξία με τους Σκανδιναυούς και άπετέλεσαν το σημερινό όμοιογενή Άγγλοσαξωνικό λαό. Είναι ψηλοί και οι περισσότεροι έχουν ξανθά μαλλιά. Χάρη στην τόλμη και την εργατικότητα τους ξεκιναν τη χώρα τους πρώτη δύναμη στον κόσμο για 300 περίπου χρόνια (1600-1818)· είχαν πολλές και πλούσιες αποικίες που ή μια μετά την άλλη έγιναν ανεξάρτητες. Η Άμερική, οι Ίνδιες, ή Αυστραλία, ή Νέα Ζηλανδία κ.ά. Ήταν άλλοτε αποικίες των Άγγλων. Πολλές αποικίες άποκτησαν την έλευθερία τους, έχουν δική τους Κυβέρνηση και αυτοδιοικούνται, αλλά άποτελούν μέλη της **Βρεταννικής Κοινοπολιτείας.**

Πόλεις. **Λονδίνο·** είναι ή πρωτεύουσα της Άγγλίας και ή μητρόπολη της Κοινοπολιτείας. Είναι ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά και έμπορικά κέντρα του κόσμου. Έχει πάρα πολλά πνευματικά ιδρύματα, Πανεπιστήμιο, το πλουσιότερο αρχαιολογικό Μουσείο του κόσμου και το γνωστό άστεροσκοπείο του Γκρήνουιτς στο δμώνυμο προάστιό του. Το Λονδίνο βρίσκεται στις όχθες του Τάμεση ποταμού και σε άπόσταση 90 Km από τη θάλασσα. Το Λονδίνο είναι από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Εύρώπης, όπου μπορούν να προσεγγίζουν, πλέοντας τον Τάμεση, και υπερωκεάνεια. **Σαουθάμπτον·** έχει τις μεγαλύτερες ναυπηγικές δεξαμενές του κόσμου. **Πόρτσμουθ·** είναι πολεμικός ναύσταθμος. **Πλύμουθ·** είναι έμπορικό και πολεμικό λιμάνι. **Μπρίστολ·** λιμάνι στα παράλια του Άτλαντικού με ναυπηγεία, ύφαντουργεία, ύαλουργεία κ.ά. **Όξφόρδη και Κάιμπριτζ·** πόλεις με όνομαστά Πανεπιστήμια. **Μπίρμιγχαμ·** έχει εργοστάσια κατασκευής κάθε είδους μηχανών και χημικών προϊόντων. **Σιέφιλντ·** είναι βιομηχανική πόλη. **Μάντσεστερ·** είναι το μεγαλύτερο ύφαντουργικό κέντρο της Μ. Βρεταννίας. **Λίβερπουλ·** είναι έμπορικό λιμάνι και βιομηχανική πόλη. Έχει επίσης και ναυπηγεία. **Νιούκαστλ·** είναι λιμάνι από το ό-

Είκ. 25. Λονδίνο· άποψη Τάμεση και Βουλής

ποδο γίνεται κυρίως ή εξαγωγή του γαιάνθρακα.

Στήν περιοχή τής Ουαλίας είναι οι πόλεις: **Κάρδιφ**, λιμάνι εξαγωγής γαιάνθρακα, και **Νιούπορτ**, λιμάνι στα βόρεια του Μπρίστολ με ναυπηγεία και εργοστάσια χάλυβα.

Στήν περιοχή τής Σκωτίας είναι: **Έδιμβούργο**· πρωτεύουσα τής Σκωτίας με σπουδαία πνευματικά ιδρύματα. **Γλασκώβη**, ποτάμιο λιμάνι με βιομηχανική ανάπτυξη και ναυπηγεία. **Άμπερτιν**, άλιευτικό κέντρο.

Στή βόρεια Ίρλανδία πρωτεύουσα είναι ή πόλη **Μπέλφαστ**. Έχει μεγάλα ναυπηγεία και είναι βιομηχανικό κέντρο ύφαντουργίας.

ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 70.283 Km²

Πληθυσμός: 3.010.000 κατ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Χάρτης 23. Ίρλανδία

Πρωτεύουσα: Δουβλίνο με 647.000 κατ.

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Καθολικοί, οι περισσότεροι

Γλώσσα: Άγγλική, Ίρλανδική

Νόμισμα: Λίρα Ίρλανδίας

Θέση. Βρίσκεται προς τα δυτικά της Μ. Βρεταννίας από την οποία χωρίζεται με την Ίρλανδική θάλασσα. Το βόρειο τμήμα της κατέχεται από τους Άγγλους.

Μορφή του εδάφους. Ή περισσότερη έκτασή της είναι πεδινή και περιβάλλεται από χαμηλές όροσειρές.

Ποταμοί: ο Σχάνον.

Κλίμα. Το κλίμα είναι καθαρά ωκεάνειο. Σ' αυτό συντελεί και το ζεστό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού.

Οικονομική ζωή. Ή υπερβολική υγρασία και οι όρμητικοί άνεμοι δέν ευνοούν την ανάπτυξη των δασών. Ευνοούν όμως τα λιβάδια και τη δημιουργία της τύρφης που προέρχεται από την αποσύνθεση των υδρόβιων

φυτῶν. Καλλιεργοῦνται οἱ πατάτες, τὸ λινάρι, τὰ δημητριακὰ καὶ τὰ ζαχαρότευτλα. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη, διότι τὴν εὐνοεῖ τὸ ὑγρὸ κλίμα. Ἐπίσης ἀναπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ ἀλεία. Ὁ ὀρυκτὸς πλοῦτος δὲν εἶναι ἀξιόλογος.

Οἱ κυριότερες βιομηχανίες τῆς εἶναι ἡ κατεργασία τῶν δερμάτων, ἡ βαμβακουργία, ἡ ζυθοποιία, ἡ ἐριουργία κ.ἄ.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ Ἴρλανδοὶ ἔχουν κελτική καταγωγή. Ἐγιναν ἀνεξάρτητοι τὸ 1937 καὶ τὸ 1949 ἀποχωρίστηκαν ἀπὸ τὴ Βρεταννικὴ Κοινοπολιτεία.

Γενικὴ ἐπισκόπηση καὶ συμπεράσματα. Μελετώντας τὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καταλήγομε στὰ ἑξῆς:

Ἡ βιομηχανία εἶναι ἡ κυριότερη δραστηριότητα. Ὑπάρχουν ὄλες οἱ μορφές καὶ παράγονται ὄλα τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα: Χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, ἠλεκτρικὰ εἶδη, οἰκιακὲς συσκευές, μηχανεὲς κάθε εἶδους, αὐτοκίνητα, σίδηρος, χάλυβας κ.ἄ.

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας ὀφείλεται στὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο ποῦ δίνει διάφορα μεταλλεύματα καὶ κυρίως ἄνθρακα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μεγάλων πόλεων κατὰ τὸ 19ο αἰῶνα. Τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ ζεῖ σὲ μεγάλες πόλεις (Ἄγγλια 85%, Βέλγιο 63%).

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας καὶ ἡ συγκέντρωση τοῦ πληθυσμοῦ στὶς πόλεις ἐξανάγκασαν τοὺς κατοικοὺς τῶν χωρῶν αὐτῶν νὰ ἀυξήσουν τὴ γεωργικὴ παραγωγή. Δημιούργησαν νέα ἐδάφη μὲ ἀποξηραντικὰ ἔργα ἢ τροποποίησαν τὰ ἐδάφη τους γιὰ νὰ γίνουν περισσότερο κατάλληλα γιὰ γεωργικὲς καλλιέργειες. Ἐτσι στὴ γεωργία ἐφαρμόζονται ἐπιστημονικὲς μέθοδοι. Παρ' ὄλα αὐτὰ ἡ παραγωγή τῶν τροφίμων δὲν καλύπτει τὶς ἀνάγκες. Ἐξάλλου ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ παραγωγή δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη εἰσαγωγῆς πρώτων ὑλῶν (πετρέλαιο, μεταλλεύματα, καουτσούκ, βαμβάκι, μαλλί κ.τ.λ.). Ἐτσι δημιουργεῖται ἓνα τεράστιο ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριο, ποῦ τὸ ἐξυπηρετεῖ τὸ τέλειο λιμενικὸ συγκρότημα.

Μ' αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις δημιουργήθηκε ἓνας πολιτισμὸς ποῦ ἀνέβασε τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς καὶ παράλληλα ἔδωσε σ' αὐτοὺς τὴν πρώτη θέση στὶς ἐπιστῆμες καὶ τὰ γράμματα.

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Στη Βόρεια Εύρωπη ανήκουν ή **Δανία**, τὰ κράτη τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου **Νορβηγία καὶ Σουηδία**, ή **Φινλανδία** καὶ τὸ νησί **Ίσλανδία**.

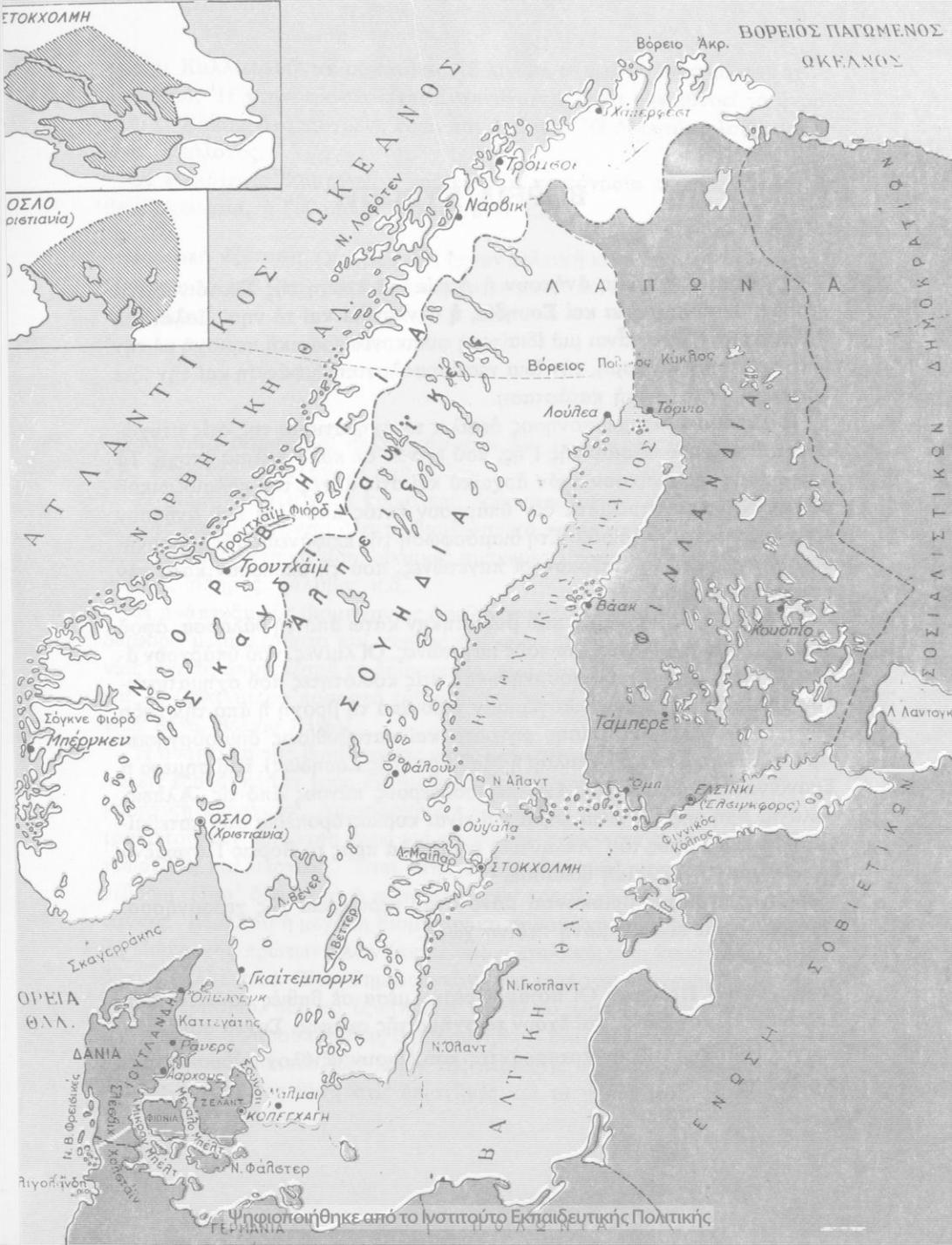
Ἡ περιοχή αὐτὴ εἶναι μιὰ ἰδιαίτερη φυσικογεωγραφικὴ περιοχή μὲ τὴν ἴδια γεωτεκτονικὴ δομὴ, τὴν ἴδια γεωμορφολογικὴ ἐμφάνιση καὶ τὴν ἴδια γενικὰ κλιματολογικὴ κατάσταση.

Ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος ὀφείλει τὸ σχηματισμὸ της στὶς πτυχώσεις τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς, πού ἐγιναν σὲ πολὺ παλαιὰ ἐποχὴ. Τὰ πετρώματά της ἀνήκουν στὸν ἀρχαῖκὸ καὶ στὶς ἀρχές τοῦ παλαιοζωικοῦ αἰώνα. Νεώτερα στρώματα δὲν ὑπάρχουν ἐκτὸς ἀπὸ λίγα πού ἀνήκουν στὴν τεταρτογενὴ περίοδο. Στὴ διαμόρφωση τῆς ἐπιφάνειας τῆς χερσονήσου εἶχαν ἰδιαίτερη ἐπίδραση οἱ παγετῶνες, πού τὴ σκέπασαν κατὰ τὴν παγετώδη περίοδο.

Τὰ φιόρδ εἶναι κοιλάδες πού βυθίστηκαν κάτω ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀφοῦ πρῶτα ἐγιναν πιὸ βαθιές ἀπὸ τοὺς παγετῶνες. Οἱ λίμνες, πού ὑπάρχουν ἀφθονοὺς στὴν περιοχή, δημιουργήθηκαν στὶς κοιλότητες πού σχηματίστηκαν ἀπὸ τοὺς παγετῶνες καὶ γέμισαν νερὸ ἀπὸ τὴ βροχὴ ἢ ἀπὸ τὴν τήξη τῶν πάγων. Διάφορα ἐπίσης ρήγματα καὶ καταβυθίσεις δημιούργησαν λίμνες (Βένερ, Βεττέρν, Μαίλαρ ἢ Μαίλαρεν τῆς Σουηδίας). Καὶ σήμερα ἡ Σκανδιναυικὴ χερσόνησος ἔχει περισσότερους πάγους ἀπὸ τίς Ἄλπεις, ἀλλὰ τὰ ὄρη της δὲν εἶναι ψηλὰ καὶ εἶναι κυρίως ὀροπέδια πού κατεβαίνουν ἀπότομα πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ ὀμαλὰ πρὸς τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανὸ καὶ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα.

Πεδινές περιοχὲς βρίσκονται μόνο στὴν περιφέρεια τῆς χερσονήσου. Ἔτσι ἡ Δανία εἶναι ἡ μόνη πεδινὴ χώρα.

Ἵδρογραφία. Ποταμοί: Οἱ ποταμοὶ ρέουν μέσα σὲ βαθιές κοιλάδες πού λάξυσαν οἱ παγετῶνες καὶ ἔχουν τὸ σχῆμα τῆς σκάφης. Συχνὰ συνδέουν λίμνες καὶ σχηματίζουν καταρράκτες πού δίνουν ἀξιόλογη ὕδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια.

ΕΤΟΧΧΟΛΜΗ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΘΚΕΑΝΟΣ

Βόρειο Άκρ.

Χιλιάρτσκι

Τρούσοι

Νάρβικι

Ν. Λοφότεν

Βόρειος Πορθός Κύκλος

Λούλεα

Τόρνιο

ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ

ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Τρουτκάιμ

Τρουτκάιμ φιορδ

ΝΟΡΒΗΓΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

Ν Ο Ρ Κ Α Ρ Α

ΟΣΛΟ (Χριστιανία)

ΟΣΛΟ (Χριστιανία)

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

Ν. Άλαντ

Ουγάλα

ΕΛΣΙΝΚΙ (Ελζιρκφορς)

Φινλιώδης Κύκλος

Ν. Άλαντ

ΟΥΕΙΑ Θ.ΛΛ.

ΔΑΝΙΑ

ΓΟΥΤΤΑΝΔΙΑ

ΠΟΛΩΝΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

ΒΑΛΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κλίμα. Ἡ Σκανδιναυική χερσόνησος καὶ ἡ Φινλανδία βρίσκονται κατὰ τὸ 1/3 πέρα ἀπὸ τὸ βόρειο πολικὸ κύκλο.

Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὰ βόρεια τὸ κλίμα γίνεται ψυχρότερο. Ἡ ἐποχὴ πού κυριαρχεῖ εἶναι ὁ χειμώνας μὲ μεγάλη διάρκεια, δυνατὸ κρύο καὶ ἄφθονα χιόνια. Στὸν 60ο παράλληλο ἡ χειμωνιάτικη νύκτα διαρκεῖ 18 ὥρες. Τὸ καλοκαίρι εἶναι σύντομο, ἀλλὰ ζεστὸ καὶ ἡ νύκτα του διαρκεῖ λίγες ὥρες. Τὸ πολὺ ψυχρὸ κλίμα μετριάζεται στὴ δυτικὴ περιοχὴ τῆς Σκανδιναυικῆς μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ καὶ τοῦ ζεστοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Ἔτσι τὸ κλίμα στὴν περιοχὴ αὐτὴ γίνεται ἡπιότερο μὲ πολλὴ ὑγρασία καὶ τὰ νερὰ στὶς ἀκτὲς δὲν παγώνουν ποτέ. Στὴν ἀνατολικὴ πλευρά, τὴ Σουηδία καὶ τὴ Φινλανδία, τὸ κλίμα εἶναι καθαυτὸ ἡπειρωτικὸ, περισσότερο ψυχρὸ καὶ ξηρὸ, διότι οἱ ὑγροὶ ἀνεμοὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ἐμποδίζονται ἀπὸ τὸ φράγμα τῶν Σκανδιναυικῶν Ἄλπεων (μεγαλύτερο ὕψος 2.600 μ.). Οἱ ἀκτὲς τῆς Βαλτικῆς σκεπάζονται ἀπὸ πάγους γιὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνες τὸ χρόνο.

Βλάστηση. Στὰ ψηλὰ ὄροπέδια καὶ στὸ Βορρά ἐπικρατεῖ ἡ τούνδρα, στέπα ἀπὸ βρύα καὶ λειχήνες, ὅπου τὸ καλοκαίρι βόσκουν κοπάδια ἀπὸ ταρανδούς. Νοτιότερα ἀπ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ ἀρχίζει ἡ ζώνη τῶν κωνοφόρων δέντρων πού συνεχίζεται στὴ Ρωσία καὶ Σιβηρία. Εἶναι ἓνα δάσος μὲ πεύκα, ἔλατα κ.λ.π. καὶ μὲ θάμνους τούνδρας. Πιο νότια ὑπάρχουν οἱ ὀξιεὲς καὶ οἱ δρυς.

ΔΑΝΙΑ

Ἐκταση: 43.069 Km²

Πληθυσμὸς: 4.990.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματικὴ Βασιλεία

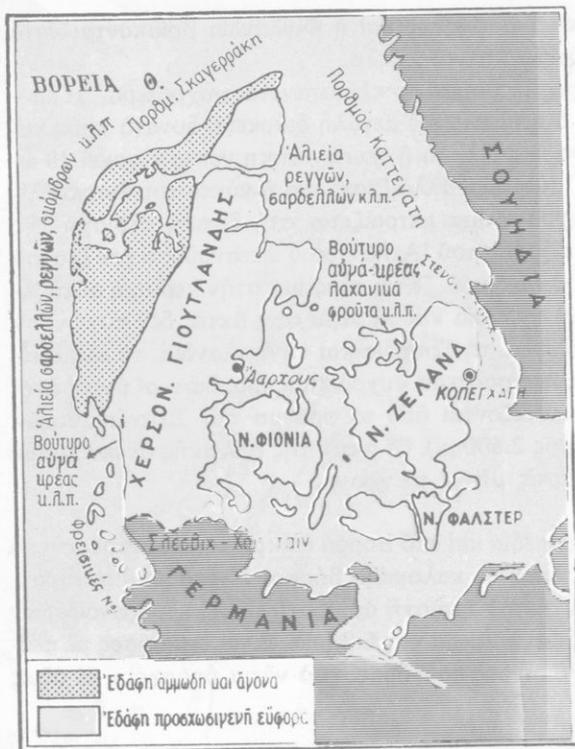
Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Δανικὴ

Νόμισμα: Κορώνα

Πρωτεύουσα: Κοπεγχάγη μὲ 1.400.000 κατ.

Θέση—Σύνορα. Ἡ Δανία βρίσκεται πρὸς τὰ βόρεια τῆς Γερμανίας καὶ

Χάρτης 25. Δανία

ανάμεσα στη Βαλτική και τη Βόρεια θάλασσα. Αποτελείται: α) από την ήπειρωτική Δανία, όπου ανήκουν η Γιοιτλάνδη και το βορειότερο τμήμα Σλέσβιχ και β) τη νησιωτική Δανία, που έχει 109 κατοικημένα νησιά και 382 άκατοικητα. Τα μεγαλύτερα νησιά είναι: Φιονία, Λάγκελαντ, Λόλλαντ, Φάλστερ και Ζέλαντ. Η Ζέλαντ χωρίζεται από τη Σουηδία με τον πορθμό της Σούνδης. Μεταξύ Δανίας και Σουηδίας προς τα ανατολικά του ακρωτηρίου Σκάγκεν είναι ο πορθμός του Κατεγάτη, μεταξύ Δανίας και Νορβηγίας, στα δυτικά του Σκάγκεν, είναι ο πορθμός Σκαγεράκη. Προς τα νότια η Δανία συνορεύει με τη Γερμανία. Στη Δανία ανήκει και η Γροιλανδία που βρίσκεται κοντά στο Βόρειο Πόλο και είναι το μεγαλύτερο νησί της Γης. Έχει έκταση 2.175.600 Km² και πληθυσμό 30.000 που είναι Έσκιμωοί. Επίσης στη Δανία ανήκουν και τα νησιά Φερόες που βρίσκονται μεταξύ Ίσλανδίας και Μ. Βρετανίας.

Μορφολογία του έδαφους.Το έδαφος της Δανίας είναι γενικά επίπεδο, διότι έπαθε μεγάλη διάβρωση. Η δυτική περιοχή της Γιουτλάνδης είναι άμμουδερή και σχηματίστηκε από ύλικά που μετέφεραν οι παγετώνες. Το τμήμα αυτό είναι και σχετικά άγονο. Το ανατολικό τμήμα της Γιουτλάνδης έχει λεπτές προσχώσεις από άργιλο και είναι εδφορο.

Οί άκτές. Οί δυτικές άκτές δέν έχουν καθόλου λιμάνια και είναι γεμάτες από ύφάλους. Οί ανατολικές σχηματίζουν πολλά φυσικά λιμάνια.

Κλίμα. Στή δυτική περιοχή τό κλίμα είναι ύγρό και άρκετά ήπιο, διότι είναι εκτεθειμένη στους άνέμους του Άτλαντικού. Τό Άνατολικό τμήμα δέχεται λιγότερες βροχές και συχνά επικρατεί σ' αυτό πολύ κρύο.

Οικονομική εξέταση. Η Δανία είναι χώρα άναπτυγμένη οικονομικά και έχει έπιστημονικά όργανωμένη γεωργία και κτηνοτροφία. Τά κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι: σιτάρι, σίκαλη, κριθάρι, βρώμη και διάφοροι βολβοί. Έκτρέφονται άλογα, βοοειδή, χοίροι, πρόβατα και πουλερικά.

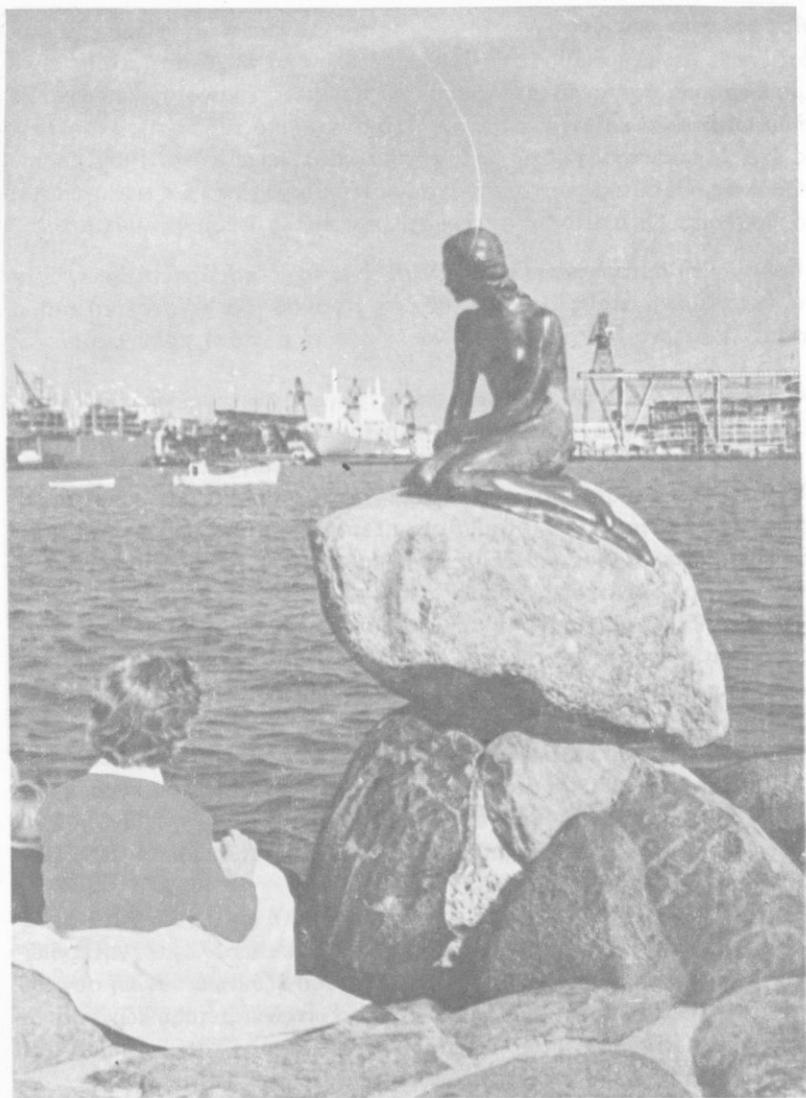
Δασικός πλούτος. Η ύλοτομία ρυθμίζεται από άυστηρούς νόμους. Τά δάση της άποτελούνται από όξιές, δρύς και φτελιές. Γίνεται συστηματική άναδάσωση με κωνοφόρα, κυρίως στή Γιουτλάνδη.

Άλιεία. Η άλιεία άποτελεί σημαντικό παράγοντα του έθνικού πλούτου. Γίνεται στά παράλιά της, στή Β. θάλασσα και στά πολύ βόρεια πελάγη. Τά ψάρια που άλιεύονται είναι: τόνοι, γάδοι (μουρούνες), γλώσσες, χέλια κ.ά.

Βιομηχανία. Η Δανία μολονότι είναι φτωχή σέ πρώτες ύλες και καύσιμα δημιούργησε άξιόλογη βιομηχανία. Έχει έργοστάσια που κατασκευάζουν μηχανές έσωτερικής καύσεως, έργαλεία και ναυτικές μηχανές. Έχει ναυπηγεία και βιομηχανία χημικών και φαρμακευτικών προϊόντων, κονσερβοποιίας, κεραμουργίας κ.ά.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία είναι πάρα πολύ άναπτυγμένη και διαθέτει άρτιο όδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο καθώς και πολλές τεχνητές διώρυγες. Τεράστιες γέφυρες πάνω από τή θάλασσα έξυπηρετούν τή συγκοινωνία μεταξύ τών νησιών καθώς και τή συγκοινωνία μεταξύ τών νησιών και τής ήπειρωτικής Δανίας. Ο έμπορικός της στόλος κατέχει σημαντική θέση στό παγκόσμιο μεταφορικό έμπόριο. Η Δανία έχει επίσης πολλά άεροδρόμια που έξυπηρετούν τήν άναπτυγμένη άεροπορική της συγκοινωνία.

Έμπόριο. Η Δανία έχει μεγάλη έμπορική κίνηση και ύπολογίζεται άνάμεσα στά έμπορικότερα κράτη τής Γής. Εισάγει σέ μεγάλες ποσότητες

Εικ. 26. 'Η σειρήνα της Κοπεγχάγης

πρώτες ύλες και καύσιμα και εξάγει βιομηχανοποιημένα προϊόντα και τρόφιμα.

Τουρισμός. Τα μεσαιωνικά κτήρια της Κοπεγχάγης, όπως ο ναός της Παρθένου, το άγαλμα της Νεράιδας στην είσοδο του κόλπου της Κοπεγχάγης, τα ανάκτορα του Σαρλότενμπορ κ.ά. είναι από τα αξιοθέατα της Δανίας.

Πολιτική εξέταση. Οί Δανοί είναι τευτονικής καταγωγής. Ή Δανία ως ανεξάρτητο κράτος αναφέρεται γιά πρώτη φορά τὸ 950 μ.Χ.

Πόλεις. Κοπεγχάγη. είναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Δανίας καὶ βρίσκεται πάνω στο νησί Ζέλαντ. Είναι τὸ σπουδαιότερο βιομηχανικό καὶ πνευματικό κέντρο τῆς χώρας με ἀσφαλέςτατο λιμάνι καὶ ζωηρὴ ἐμπορικὴ κίνηση. **Άρχους.** λιμάνι στὴ Γιουτλάνδη με ἐμπορικὴ κίνηση.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Έκταση: 324.219 Km²

Πληθυσμός: 3.930.000 κάτ.

Πολίτευμα: Συνταγματικὴ Βασιλεία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Νορβηγικὴ

Νόμισμα: Κορώνα

Πρωτεύουσα: Όσλο με 485.000 κατ.

Θέση - Σύνορα. Ή Νορβηγία κατέχει τὸ βορειοδυτικὸ μέρος τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, όπου ἀπλώνονται οἱ Σκανδιναυικὲς Άλπεις. Βρέχεται ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανό, τὴ Νορβηγικὴ καὶ τὴ Β. Θάλασσα. Συνορεύει πρὸς τὰ ἀνατολικά με τὴ Σουηδία καὶ Ρωσία καὶ πρὸς τὰ νοτιοανατολικά με τὴ Φινλανδία. Τὰ νησιά Σπίτσμπερκ (6.206 Km²) ἀνήκουν στὴ Νορβηγία. Βρίσκεται στὴ βόρεια πολικὴ περιοχὴ καὶ εἶναι πλούσια σὲ κοιτάσματα με ἄνθρακα.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Διακρίνουμε δύο περιοχές: α) τὴ Δυτικὴ πλευρὰ τῶν Σκανδιναυικῶν Άλπεων καὶ β) τὸ μόνο πεδινὸ τμήμα στο νοτιοανατολικὸ ἄκρο τῆς χώρας.

Κλίμα. Το κλίμα της Νορβηγίας δεν είναι πολύ ψυχρό ανάλογα με το γεωγραφικό της πλάτος. Στο δυτικό και νότιο μέρος το κλίμα είναι άκρως άνοι, διότι το επηρεάζει το ζεστό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού. Στις άλλες περιοχές είναι ήπειρωτικό.

Οικονομική εξέταση. Το έδαφος της χώρας είναι ακατάλληλο για τη γεωργία ή μεθοδική όμως καλλιέργεια και τα λιπάσματα που χρησιμοποιούνται το κάνουν να παράγει το μεγαλύτερο μέρος από τα γεωργικά προϊόντα που είναι αναγκαία στους κατοίκους. Οι καλλιέργειες γίνονται στη νοτιοανατολική περιοχή, όπου βρίσκονται οι εύφορες πεδιάδες στα παράλια του κόλπου του Όσλο. Παράγονται: σιτάρι, βρώμη, κριθάρι και πατάτες.

Κτηνοτροφία. Το 2% του εδάφους της σκεπάζεται από βοσκοτόπια. Εκτρέφονται βοοειδή, γιδοπρόβατα, χοίροι, άλογα και δλων των ειδών τα πουλερικά. Τα κτηνοτροφικά προϊόντα επαρκούν στις ανάγκες της χώρας.

Δάση. Τα 25% της επιφάνειας της χώρας σκεπάζονται με δάση που ή εκμετάλλευσή τους αποτελεί βασική πλουτοπαραγωγική πηγή της χώρας. Τα νορβηγικά δάση έχουν κυρίως έλατα, δρυς, ίτιες κ.ά. που δίνουν εκλεκτή οικοδομήσιμη ξυλεία και πολύ ξύλου για την παρασκευή χαρτιού και κυτταρίνης. Η εκμετάλλευση των δασών είναι συστηματική και οργανωμένη.

Άλιεία. Η νορβηγική άλιεία είναι ή δεύτερη στον κόσμο και έρχεται άμέσως μετά από την Ιαπωνική. Τα κυριότερα είδη ψαριών που άλιεύονται είναι: ή ρέγγα, που άφθονεί στις δυτικές παραλίες όλο το χρόνο, ό βακαλάος, ό σολωμός κ.ά. Άλιεύονται επίσης φώκες και φάλαινες.

Γιά τη φαλαινοθηρία υπάρχουν πλωτά εργοστάσια και πολλά φαλαινοθηρικά πλοία.

Όρυκτός πλούτος. Διαθέτει άξιόλογο όρυκτό πλούτο, που τον αποτελούν ό σίδηρος, ό ψευδάργυρος, ό μόλυβδος, το νικέλιο και ό χαλκός.

Βιομηχανία. Έπειδή ή χώρα δεν έχει γαιάνθρακα για τις ανάγκες της βιομηχανίας της, χρησιμοποίησε την ένεργεια που δίνουν τα τρεχούμενα νερά (καταρράκτες). Η ανάπτυξη της βιομηχανίας στηρίζεται στην τεράστια ήλεκτροπαραγωγή που κατά 99% είναι ύδροηλεκτρική. Έχει κλάδους μεταποιητικούς: κατεργασίας ξύλου, χαρτοποιίας, παρασκευής διατηρημένων τροφών, ζυθοποιίας. Επίσης κλάδους ήλεκτροχημικούς και ήλεκτρομαγνητικούς καθώς και κλάδους ύφαντουργίας, ύαλουργίας, φαρμακευτικών και χημικών προϊόντων. Η ναυπηγική βιομηχανία είναι από

τις σπουδαιότερες στὸν κόσμον μὲ κυριότερα ναυπηγικὰ κέντρα τὸ Ὄσλο καὶ τὸ Μπέργκεν. Ἡ ποιότητα τῶν νορβηγικῶν προϊόντων εἶναι ἀριστη καὶ ἡ νορβηγικὴ βιομηχανία συναγωνίζεται ὅλες τὶς βιομηχανίες τοῦ κόσμου.

Συγκοινωνία. Ἡ ναυτιλία ἔχει τὴν πρώτη θέση στὶς ἐσωτερικὲς καὶ ἐξωτερικὲς συγκοινωνίες τῆς Νορβηγίας. Ἡ Νορβηγία εἶναι ἡ ναυτικότερη χώρα τοῦ κόσμου. Ἡ ἐπίδοση τῶν νορβηγῶν στὴ θάλασσα εἶναι μεγάλη καὶ σταθερή. Πυκνὸ ἀκτοπλοικὸ δίκτυο συνδέει ὅλα τὰ λιμάνια τῆς χώρας. Παράλληλα μὲ τὶς ναυτικὲς συγκοινωνίες εἶναι ἀναπτυγμένες καὶ οἱ συγκοινωνίες τῆς ξηρᾶς καὶ οἱ ἐναέρειες. Οἱ δρόμοι εἶναι ἀριστα κατασκευασμένοι καὶ οἱ περισσότεροὶ σιδηρόδρομοι εἶναι ἠλεκτροκίνητοι. Ἐχει πολλὰ ἀεροδρόμια καὶ οἱ ἀεροπορικὲς τῆς συγκοινωνίας μὲ τὸ ἐσωτερικὸ καὶ τὸ ἐξωτερικὸ εἶναι πυκνές.

Πολιτικὴ ἐξέταση. Οἱ νορβηγοὶ ἀνήκουν στὴν τευτονικὴ φυλὴ καὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν Βίκιγγς. Ὡς ἀνεξάρτητο κράτος ἡ Νορβηγία παρουσιάζεται τὸ 850 μ.Χ. Πρὸς τὰ βόρεια τῆς χώρας κατοικοῦν οἱ λάπωνες (20.000), λίγοι Σουηδοὶ (8.800) καὶ Φινλανδοὶ (2.500).

Πόλεις. Ὄσλο· εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους καὶ τὸ πνευματικὸ καὶ ὀικονομικὸ κέντρο τῆς χώρας. Βρίσκεται στὸ μυχὸ τοῦ ὁμώνυμου ὄρους. **Μπέργκεν**· βρίσκεται στὴ νοτιοδυτικὴ περιοχὴ τῆς χώρας καὶ ἔχει μεγάλη ναυπηγεῖα καὶ καλὸ λιμάνι. Ἄλλες πόλεις εἶναι: **Τρόντγιεμ**, **Νάρβικ** καὶ **Χάμπερφεστ** ποὺ εἶναι ἡ πιὸ βόρεια πόλη στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ βρίσκεται στὸ νησί Κβαλέν, κοντὰ στὸ βόρειο ἀκρωτήριο τῆς Νορβηγίας.

ΣΟΥΗΔΙΑ

Ἐκταση: 449.750 Km²

Πληθυσμὸς: 8.120.000 κατ.

Πολίτευμα: Συνταγματικὴ Βασιλεία

Θρήσκευμα: Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Σουηδικὴ

Νόμισμα: Κορόνα

Πρωτεύουσα: Στοκχόλμη μὲ 1.160.000 κατ.

Είκ. 27. Άποψη Στοκχόλμης

Θέση - Σύνορα. Ἡ Σουηδία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου. Βρέχεται πρὸς τὰ δυτικὰ ἀπὸ τῆ Βόρεια θάλασσα (πορθμὸς Κατεγάτη), πρὸς τὰ νότια καὶ ἀνατολικά ἀπὸ τῆ Βαλτικὴ καὶ τὸ Βοθνικὸ κόλπο. Πρὸς τὰ δυτικὰ συνορεύει μὲ τὴ Νορβηγία καὶ πρὸς τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά μὲ τὴ Φινλανδία.

Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὸ δυτικὸ τμήμα τῆς Σουηδίας πού βρίσκεται πρὸς τὴ Νορβηγία εἶναι ὄρεινὸ, ἐνῶ τὸ τμήμα πού βρίσκεται πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ νότια εἶναι πεδινὸ μὲ λόφους. Πρὸς τὸ Βορρὰ βρίσκονται παγωμένες καὶ ἄγονες ἐκτάσεις, στὸ κέντρο ὑπάρχουν δάση καὶ στὸ νότιο καὶ ἀνατολικὸ τμήμα τὸ ἔδαφος εἶναι καλλιεργήσιμο.

Κλίμα. Ἡ Σουηδία, ἐπειδὴ ἔχει μεγάλη ἔκταση, παρουσιάζει κλιματικὲς ἐναλλαγές. Ἡ νότια καὶ κεντρικὴ Σουηδία εἶναι ψυχρότερη ἀπὸ τὴ Νορβηγία, ἔχει ὁμως ἡπιότερο κλίμα ἀπὸ πολλὰς ἄλλες περιοχὲς πού βρίσκονται στὸ ἴδιο βόρειο πλάτος. Αὐτὸ ὀφείλεται στοὺς νοτιοδυτικὸς ἀνέμους

πού φυσούν τὸ χειμώνα. Ἡ βόρεια Σουηδία ἔχει κλίμα καθαρὰ ἠπειρωτικό.

Οἰκονομικὴ ἐξέταση. Ἡ Σουηδία εἶναι οἰκονομικὰ καὶ τεχνικὰ μιὰ ἀπὸ τῆς πιὸ ἀναπτυγμένες χώρες τοῦ κόσμου. Ἡ γεωργία τῆς βρίσκεται σὲ ἀκμή. Τὰ κυριότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι δημητριακὰ, πατάτες, ζαχαρότευτλα καὶ κτηνοτροφές.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη. Ἐκτρέφονται ἄλογα, ἀγελάδες, πρόβατα καὶ χοῖροι. Τὰ παραγόμενα κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἐπαρκοῦν στὶς ἀνάγκες τῆς χώρας καὶ τὸ πλεόνασμά τους ἐξάγεται.

Ἡ ἄλιεῖα εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς ἐξάγεται.

Δασικὸς πλοῦτος. Τὰ 56% τῆς ἐπιφάνειας τῆς χώρας σκεπάζονται ἀπὸ δάση πού ἡ ἐκμετάλλευσή τους εἶναι μεθοδική. Τὰ δάση τῆς ἔχουν ἔλατα, σημύδες, σφεντάμια, πεύκα καὶ κυρίως κωνοφόρα. Ἡ ξυλεία πού παράγουν εἶναι ἄριστης ποιότητας καὶ ἡ περισσότερη ἐξάγεται.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Στὴ Β: Σουηδία καὶ ὡς τὴ Λαπωνία ὑπάρχουν σιδηρομεταλλεύματα σὲ ἄριστη ποιότητα. Ὑπάρχουν ἐπίσης κοιτάσματα μὲ χαλκὸ, ψευδάργυρο, ἄργυρο, χρυσὸ καὶ στὴ Νότια Σουηδία κοιτάσματα μὲ γαιάνθρακα. Ἐχει καὶ κοιτάσματα μὲ ὄρυκτο πισσουρανίτη ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται τὸ οὐράνιο.

Βιομηχανία. Ἡ Σουηδία εἶναι κυρίως βιομηχανικὴ χώρα. Ὅρισμένοι κλάδοι τῆς βιομηχανίας τῆς διεκδικοῦν μὲ τὴν ποιότητά τους τὰ παγκόσμια πρωτεῖα (χαλυβουργία). Σὲ μεγάλη ἀνάπτυξη βρίσκεται ἡ σουηδικὴ ναυπηγικὴ βιομηχανία. Ἐπίσης εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένοι οἱ κλάδοι τῆς ὑφαντουργίας, ξυλουργικῆς, ὑαλουργίας κ.ἄ. Ἡ Σουηδία μιὰ εἶναι ἀπὸ τὶς περισσότερο ἐξηλεκτρισμένες χώρες. Τὰ σουηδικὰ ἐργοστάσια χρησιμοποιοῦν ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια πού προέρχεται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καταρράκτες. Στὴ Σουηδία ἐπίσης λειτουργοῦν τρεῖς μεγάλοι ἀτομικοὶ ἀντιδραστήρες.

Συγκοινωνία. Ἡ Σουηδία ἔχει πυκνὸ καὶ ἄριστο συγκοινωνιακὸ δίκτυο, πού γίνεται ἀραιότερο στὴ Μέση Σουηδία καὶ πιὸ ἀραιὸ στὴ Βόρεια. Ὁ ἐμπορικὸς της στόλος εἶναι ἄρκετὰ μεγάλος καθὼς καὶ ἡ ἀεροπορικὴ τῆς συγκοινωνία.

Ἐμπόριο. Εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο καὶ οἱ ἐξαγωγές τῆς ξεπερνοῦν τὶς εἰσαγωγές. Εἰσάγει ἀποικιακὰ, τρόφιμα, πρῶτες ὕλες, πετρέλαιο, καπνὸ. Ἐξάγει ξυλεία, ἠλεκτρικὰ εἶδη, σπέρτα, διάφορα μηχανήματα, αὐτοκίνητα κ.ἄ.

Πολιτική εξέταση. Οι Σουηδοί είναι τευτονικής καταγωγής.

Πόλεις. Στοκχόλμη. Είναι η ώραιότερη πόλη της Β. Ευρώπης, κτισμένη πάνω σε 13 μικρά νησιά. Είναι η «Βενετία του Βορρά» και βρίσκεται προς τα ανατολικά της λίμνης Μαίλαρ στη Βαλτική θάλασσα. Είναι το πνευματικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της Σουηδίας. **Μαλαί.** βρίσκεται στον πορθμό της Σούνδης. **Γκαίτεμποργκ.** βρίσκεται στο στενό του Κατεγάτη. **Ουψάλα.** βρίσκεται στα βόρεια της Στοκχόλμης και είναι έδρα του αρχιεπισκόπου της Σουηδίας. Έχει παλαιό Πανεπιστήμιο. **Λούλεο.** βρίσκεται στο έσωτερικό του Βοθνικού κόλπου και έχει ασφαλή λιμένα, ό οποίος για 5 μήνες κλείνει από τους πάγους. Έχει εργοστάσιο χαλυβουργίας και ναυπηγεία.

ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ

Έκταση: 337.009 Km²

Πληθυσμός: 4.630.000 κάτ.

Πολίτευμα: Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι

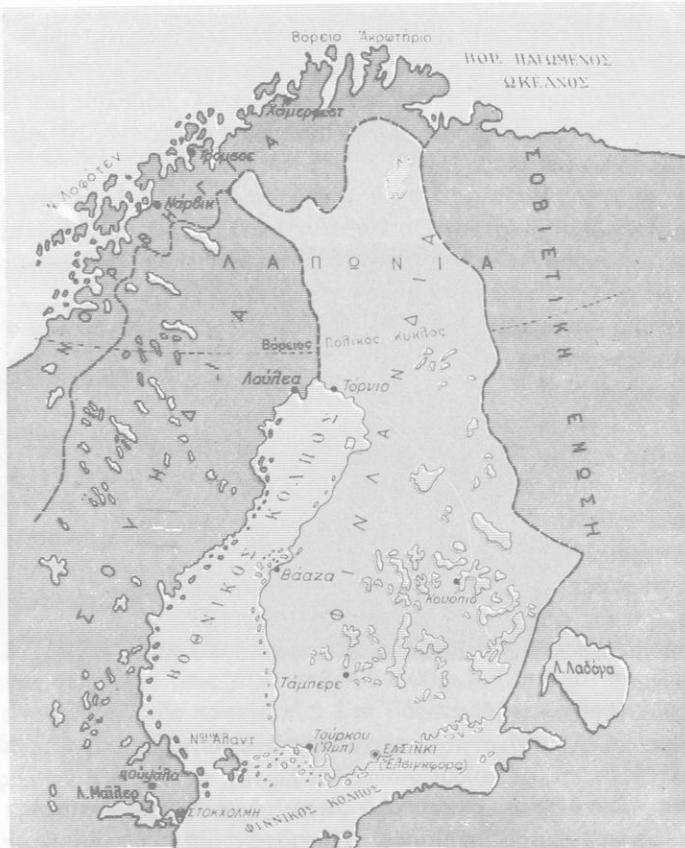
Γλώσσα: Φινλανδική

Νόμισμα: Μάρκο

Πρωτεύουσα: Έλσίνκι με 518.000 κάτ.

Θέση - Σύνορα. Βρίσκεται στα ανατολικά της Σκανδιναβικής χερσονήσου. Συνορεύει προς τα βόρεια με τη Νορβηγία, προς τα ανατολικά με τη Ρωσία και προς τα δυτικά με τη Σουηδία. Βρέχεται προς τα νότια από το Φιννικό κόλπο και προς τα δυτικά από το Βοθνικό.

Μορφολογία του εδάφους. Το 1/3 της έκτάσεώς της βρίσκεται στα βόρεια του άρκτικού κύκλου, όπου επικρατεί η τούνδρα. Το περισσότερο εδαφός της είναι πεδινό με μικρούς λόφους από γρανίτη που φτάνουν τα 200-800 μέτρα ύψος και είναι σε διάφορα σημεία της περιοχής. Υπάρχουν πολλές λίμνες, υπολογίζονται σε 60.000 και σκεπάζουν τα 11% του εδάφους της. Οι λίμνες αυτές σχηματίστηκαν από τη διαβρωτική ενέργεια των παγετώνων, ενώ οι λόφοι από τα ύλικά (άμμο, χαλίκια, πέτρες) που μετέφεραν και συσσωρεύσαν οι παγετώνες. Οι λίμνες συνδέονται συνή-

Χάρτης 26. Φινλανδία

θως με μικρούς ποταμούς. Οι ποταμοί είναι πολλοί και όρμητικοί και σχηματίζουν καταρράκτες που δίνουν λευκό άνθρακα.

Άκτές. Τα παράλια της Φινλανδίας είναι γεμάτα από αναρίθμητα βραχονήσια, ύφάλους και σύρτες. (Σύρτη λέγουμε μιά τοπική άμμόδη άνυψωση του βυθού της θάλασσας που αλλάζει σχήμα και έκταση). Στο νοτιοδυτικό άκρο έχουμε το σύμπλεγμα των νησιών Άαλαν ή Άλαντ, από το όνομα του μεγαλύτερου. Το σύμπλεγμα αυτό αποτελείται από 300 περίπου νησιά που μόνο τα 80 κατοικούνται. Τα νησιά αυτά ανήκουν στη Φινλανδία, μολονότι τα 96% των κατοίκων μιλούν τη Σουηδική.

Εικ. 28. Τοπίο Νότιας Φινλανδίας

Κλίμα. Το κλίμα είναι πολύ ψυχρό και ο χειμώνας έχει μεγάλη διάρκεια με πολύ κρύο και με πολλά χιόνια. Οι λίμνες, τα έλη, ο Βοθνικός και ο Φιννικός κόλπος παγώνουν για 5 μήνες περίπου το χρόνο.

Οικονομική εξέταση. Γεωργία. Ένα μέρος του πληθυσμού της ασχολείται με τη γεωργία, αλλά η παραγωγή είναι μικρή εξαιτίας του κλίματος. Παράγονται σιτάρι, σίκαλη, λινάρι και πατάτες.

Κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία είναι αρκετά αναπτυγμένη χάρη στα πολλά λιβάδια. Έκτρέφονται άλογα, αγελάδες, πρόβατα, χοίροι, πουλερικά και τάρανδοι, που χρησιμοποιούνται στα βορειότερα μέρη για να σέρνουν τα έλκηθρα.

Δάση. Τα δάση σκεπάζουν τα 71% της επιφάνειάς της. Τα κυριότερα δέντρα είναι: το πεύκο, η σημύδα, το έλατο και η λεύκα. Τα δάση αποτελούν τη βάση της εθνικής οικονομίας της Φινλανδίας. Χάρη στα δάση τη, η Φινλανδία είναι μια από τις κυριότερες χώρες που παράγουν χαρτί και χαρτοπολλά.

Όρυκτός πλούτος. Η Φινλανδία έχει αρκετά πλούσιο υπέδαφος. Υπάρχουν κοιτάσματα με χαλκό, ψευδάργυρο, τιτάνιο, χρυσό, άργυρο, βανάδιο και μόλυβδο. Τελευταία βρέθηκαν και κοιτάσματα με ουράνιο.

Άλιεία. Τα προϊόντα της άλιείας είναι υπεραρκετά για τις ανάγκες της χώρας.

Βιομηχανία. Εκτός από τους παλιούς και σημαντικούς κλάδους της βιομηχανίας χαρτιού, χαρτοπολτού, ξυλείας, σπέρτων, τροφών και ύφαντουργίας, μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο δημιουργήθηκαν και νέοι κλάδοι, όπως ο μηχανοποιητικός, μεταλλουργικός κ.ά.

Μεγάλη ποσότητα ενέργειας για την κίνηση των εργοστασίων παίρνουν από τις ύδατοπτώσεις.

Συγκοινωνία. Το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο της Φινλανδίας είναι γενικά άραιο. Όμως πυκνώνει κάπως στις νότιες περιοχές. Οι έσωτερικές υδάτινες συγκοινωνίες με τις διώρυγες και τις λίμνες έχουν μεγάλη σημασία.

Εμπόριο. Εισάγει τρόφιμα, άποικιακά, πετρέλαιο, καπνό και διάφορα βιομηχανικά προϊόντα. Εξάγει ξυλεία, χαρτομάζα, χαρτί και διάφορα μηχανήματα.

Πολιτική εξέταση. Οι Φινλανδοί έχουν μογγολική καταγωγή. Έγκαταστάθηκαν στη χώρα τους γύρω στα 400-700 μ.Χ. Από τον πληθυσμό το 20% είναι Σουηδικής καταγωγής. Στα βόρεια ζουν και λίγοι Λάπωνες. Έπειδή γενικά η χώρα είναι φτωχή, υπάρχει ένα μόνιμο μεταναστευτικό ρεύμα.

Το κράτος καθιέρωσε ως επίσημες γλώσσες τη φινλανδική που μοιάζει με την ουγγρική και τη σουηδική.

Πόλεις. Σπουδαιότερες πόλεις είναι: **Ελσίνκι.** Είναι η πρωτεύουσα του κράτους και το βιομηχανικό, οικονομικό και πνευματικό κέντρο της χώρας. **Βάαζα,** λιμάνι στο Βοθνικό κόλπο. **Τούρκου,** λιμάνι στα δυτικά του Έλσίνκι.

Είκ. 29. Νεαρός Λάπωνας

ΛΑΠΩΝΙΑ

Ἡ Λαπωνία εἶναι χώρα τῆς Β. Εὐρώπης καὶ κατέχει τὸ βόρειο τμήμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου, τὸ βόρειο τμήμα τῆς Φινλανδίας καὶ τὴ χερσόνησο τοῦ Κόλα τῆς Ρωσίας. Ἔχει ἔκταση 400.000 Km² καὶ 150.000 περίπου κατοίκους. Οἱ Λάπωνες ἔχουν μογγολικὴ προέλευση. Εἶναι οἱ βορειότεροι κάτοικοι τῆς Εὐρώπης καὶ ζοῦν ζωὴ νομαδική. Εἶναι μικρόσωμοι (1,51–1,55 μ.) καὶ ἔχουν χρῶμα δέρματος κιτρινωπό. Ἡ γλῶσσα τους εἶναι φιννοουγγρική.

Ἡ Λαπωνία δὲν ἔχει ὀρισμένη **γεωγραφικὴ ἢ πολιτικὴ ἐνότητα**, ἀλλὰ μοιράζεται στὰ τέσσερα κράτη: Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία καὶ Ρωσία.

Έκταση: 103.000 Km²
 Πληθυσμός: 210.000 κάτ.
 Πολίτευμα: Δημοκρατία
 Θρήσκευμα: Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι
 Γλώσσα: Ίσλανδική
 Νόμισμα: Κορώνα Ίσλανδίας
 Πρωτεύουσα: Ρεύγκιαβικ με 79.000 κατ.

Θέση—Σύνορα. Ή Ίσλανδία είναι νησί του Άτλαντικού. Βρίσκεται ανάμεσα στη Γροιλανδία και την Άγγλία.

Μορφολογία του εδάφους. Το έδαφος της Ίσλανδίας είναι όρεινό και γεμάτο ήφαιστεια. Υπάρχουν 30 περίπου ενεργά ήφαιστεια (ήφαιστειο Έκλας με ύψος 1.558 μ). Σε πολλά μέρη υπάρχουν πίδακες με ζεστό νερό που λέγονται Γκέιζερ.

Κλίμα. Το κλίμα είναι ώκεάνειο, διότι επιδρά στη χώρα το θερμό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού.

Οικονομική εξέταση. Μόνο το 10% του εδάφους της είναι καλλιεργήσιμο. Παράγονται ζαχαρότευτλα και πατάτες. Στά λιβάδια εκτρέφονται βοοειδή, μικρόσωμα άλογα και πρόβατα. Οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την άλιεία. Τα προϊόντα της (βακαλάος, ρέγγες κ.ά.) αποτελούν το εξαγωγικό εμπόριο της χώρας.

Ή θέση της Ίσλανδίας είναι σημαντική για την επικοινωνία Ευρώπης και Αμερικής. Γι' αυτό έχει πολλά αεροδρόμια που διευκολύνουν τη συγκοινωνία προς την Αμερική, Ευρώπη και βόρεια πολική περιοχή.

Πολιτική εξέταση. Σύμφωνα με την παράδοση ή ανακάλυψη της Ίσλανδίας έγινε κατά την αρχαιότητα από τον Έλληνα θαλασσοπόρο Πυθέα. Στην αρχή, το 874, κατοικήθηκε από νορβηγούς και το 1380 την κατέλαβαν οι Δανοί. Άνεξάρτητο κράτος έγινε το 1944. Ή γλώσσα είναι Ίσλανδική και μοιάζει με τη Γερμανική.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή Ρεύγκιαβικ με ασφαλέςτατο λιμάνι.

Γενική επισκόπηση 'Από την εξέταση τῶν χωρῶν τῆς Βόρειας Εὐρώπης προκύπτουν σέ γενικές γραμμές τὰ ἐξῆς:

1) Ὁ πληθυσμὸς συγκεντρώνεται στὶς παραλιακὲς περιοχές, κυρίως στὰ νότια, ὅπου τὸ κλίμα εἶναι ὑποφερτὸ καὶ ὅπου οἱ πεδιάδες ἐπιτρέπουν τὴ γεωργικὴ ζωή.

2) Χάρη στὴν εὐφυσία καὶ τὴν ἐπιμονὴ τῶν λαῶν αὐτῶν δημιουργήθηκε μιὰ ἄνετη ζωή.

Οἱ λαοὶ αὐτοὶ ζοῦν κυρίως:

α) 'Απὸ τὴ θάλασσα πού τὴν ἐκμεταλλεύονται μὲ τὴ ναυτιλία καὶ τὴν ἀλιεία. Ἔχουν ναυτικὸ στόλο ὄλοι, κυρίως ἔμως οἱ Σκανδιναβοί, πού καλύπτουν τὰ 12% τοῦ ἐμπορικοῦ στόλου ὄλου τοῦ κόσμου.

β) 'Απὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν. Ἡ ἐκμετάλλευση αὐτὴ γίνεται μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε κατορθώθηκε ἡ φθορὰ σὲ κυβικὰ μέτρα νὰ εἶναι μικρότερη ἀπὸ τὴν ἀξίωση τῶν δέντρων.

γ) 'Απὸ τὴ γεωργία πού τὴν ἐξασκοῦν μὲ τρόπο ἐπιστημονικὸ καὶ καλύπτει τίς περισσότερες ἀνάγκες τους. Εἰσάγουν μόνο δημητριακὰ καὶ ζάχαρη καὶ ἐξάγουν κτηνοτροφικὰ προϊόντα πού διατηροῦνται θαυμάσια.

δ) 'Απὸ τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο καὶ κυρίως τὸ σίδηρο. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Δανία ὄλες οἱ ἄλλες χώρες ἔχουν σίδηρο. Ἡ Σουηδία ἔχει τὰ πλουσιότερα κοιτάσματα τοῦ κόσμου.

Οἱ βόρειες χώρες τῆς Εὐρώπης δὲν ἔχουν καύσιμες ὄλες γιὰ τίς βιομηχανίες καὶ γι' αὐτὸ χρησιμοποιοῦν τοὺς καταρράκτες γιὰ τὴν παραγωγή ὕδρουλεκτρικῆς ἐνέργειας. Οἱ περισσότερες βιομηχανίες τους παράγουν εἶδη πού τὰ ἐξάγουν.

Ἔτσι τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ὕψηλά τῆς Εὐρώπης.

Τὸ ποσοστὸ τῆς θνησιμότητας εἶναι χαμηλὸ χάριε στὸν ὑγειονομικὸ ἐξοπλισμὸ, τὴν ἄνετη κατοικία καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν καθαριότητα.

Ἡ μόρφωση εἶναι γενικὴ καὶ δὲν ὑπάρχουν ἀγράμματοι.

Ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς σὲ περιοχές πού γειτονεοῦν μὲ τὸν πολιτικὸ κύκλο εἶναι πραγματικὰ ἓνα μοναδικὸ φαινόμενο στὸν κόσμο.

Οἱ φυσικὲς ὁμορφιές καὶ ὁ πολιτισμὸς τῶν κατοίκων τῆς Β. Εὐρώπης συντελοῦν στὴ μεγάλη τουριστικὴ κίνησή της.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Ἡ Ἀνατολική Εὐρώπη ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα ὡς τὰ Οὐράλια πρὸς τὰ ἀνατολικά καὶ πρὸς τὰ νότια ὡς τὸν Εἰξίνο καὶ τὸ Δούναβη.

Στὴν ἀπέραντη αὐτὴ πεδινὴ περιοχὴ ὑπάρχει ἡ ὄρεινὴ περιοχὴ μὲ τὰ **Καρπάθια** ὄρη καὶ ἡ περιοχὴ μὲ τὴς **Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις**. Τὰ Καρπάθια ὄρη εἶναι μιὰ ὄροσειρὰ ἀλπικοῦ σχηματισμοῦ, ἀλλὰ διαφέρουν ἀπὸ τὴς Ἄλπεις. Τὸ ὕψος τοὺς εἶναι μέτριον. Μόνον ἡ ὄροσειρὰ τοῦ **Τάτρα** στὴν Πολωνία ἔχει ὕψος 2.663 μέτρα καὶ θυμίζει τὴς ἀπότομες, ψηλὲς καὶ λαξευμένες ἀπὸ τοὺς παγετῶνες ἀλπικὲς κορυφές. Οἱ Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις ἀρχίζουν ἀπὸ τὸ νοτιότερον σημεῖον τῶν Καρπαθίων καὶ μὲ διεύθυνση ἀπὸ τὰ ἀνατολικά πρὸς τὰ δυτικὰ φτάνουν ὡς τὴς **Σιδηρὲς Πύλες** τοῦ Δούναβη, στὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαβίας. Οἱ ὄροσειρὲς αὐτὲς διακλαδώνονται σὲ πολλὰς ἄλλες καὶ σχηματίζουν σειρὰ ἀπὸ κορυφὰς καὶ ἀπομονωμένα ὄρεινα συγκροτήματα. Τὸ ψηλότερον ὄρος τῶν Καρπαθίων εἶναι τὸ ὄρος **Ρόντνα** στὴ Μολδαβία μὲ ὕψος 2.305 μέτρα, ἐνῶ τῶν Τρανσυλβανικῶν Ἄλπεων ἡ **Ναγκόι** μὲ ὕψος 2.544 μέτρα ποὺ εἶναι καὶ τὸ ψηλότερον ὄρος τῆς Ρουμανίας. Γενικὰ ὅλες οἱ ὄροσειρὲς εἶναι ὁμαλές. Μεγάλαις πλαγιῶν σκεπασμέναι ἀπὸ δάση φτάνουν ὡς τὴς κορυφὰς ποὺ εἶναι σκεπασμέναι ἀπὸ χλόη. Τὸ κεντρικὸν τμῆμα τῶν Καρπαθίων ἀνήκει στὴν ΕΣΣΔ. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ μοιράζεται στὴν Πολωνία, τὴ Ρουμανία καὶ τὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσιον. Στὴν Πολωνία σχηματίζεται μιὰ πολὺ πλατιὰ πεδιάδα ποὺ συνεχίζει τὸ βαθύπεδον τῆς Β. Εὐρώπης. Τὸ ὕψος τῆς πεδιάδας αὐτῆς ἀξάνει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια, ὥσπου στοὺς πρόποδες τῶν Καρπαθίων καὶ σὲ πλάτος 200 Km σχηματίζονται ὄροπέδια μὲ ἔδαφος εὐφορον, διότι ἔγινε ἀπὸ προσχώσεις. Στὴ Ρουμανία ἡ πεδινὴ περιοχὴ βρίσκεται στὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χώρας, στὸ νότιον, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ βορειοανατολικόν. Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς πεδιάδας τῆς Εὐρώπης ἀνήκει στὴν ΕΣΣΔ καὶ τὸ περιβάλλουν ἀπὸ τὰ ἀνατολικά τὰ Οὐράλια ὄρη, ἀπὸ τὰ νότια ὁ Καυκάσος καὶ τὰ ὄρη τῆς Κριμαίας καὶ ἀπὸ τὰ δυτικὰ τὰ Καρπάθια.

Κανένα σημείο της περιοχής αυτής δεν έχει ύψος μεγαλύτερο από τα 450 μέτρα. Προς τα βόρεια της Μόσχας το τμήμα της πεδιάδας έχει πολλές μικρές λίμνες, μικρά ύψώματα και άμμουδερές εκτάσεις, ενώ προς τα νότια οι περιοχές σκεπάζονται από προσχώσεις και είναι εύφορες. Στόν Καύκασο βρίσκεται η ψηλότερη κορυφή της Εύρώπης (Έλμπρούτ).

ΠΟΛΩΝΙΑ

Έκταση: 312.677 Km²

Πληθυσμός: 33.070.000 κάτ.

Πολίτευμα: Λαϊκή Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Όρθόδοξοι, Καθολικοί, Διαμαρτυρόμενοι

Γλώσσα: Πολωνική

Νόμισμα: Ζλότυ

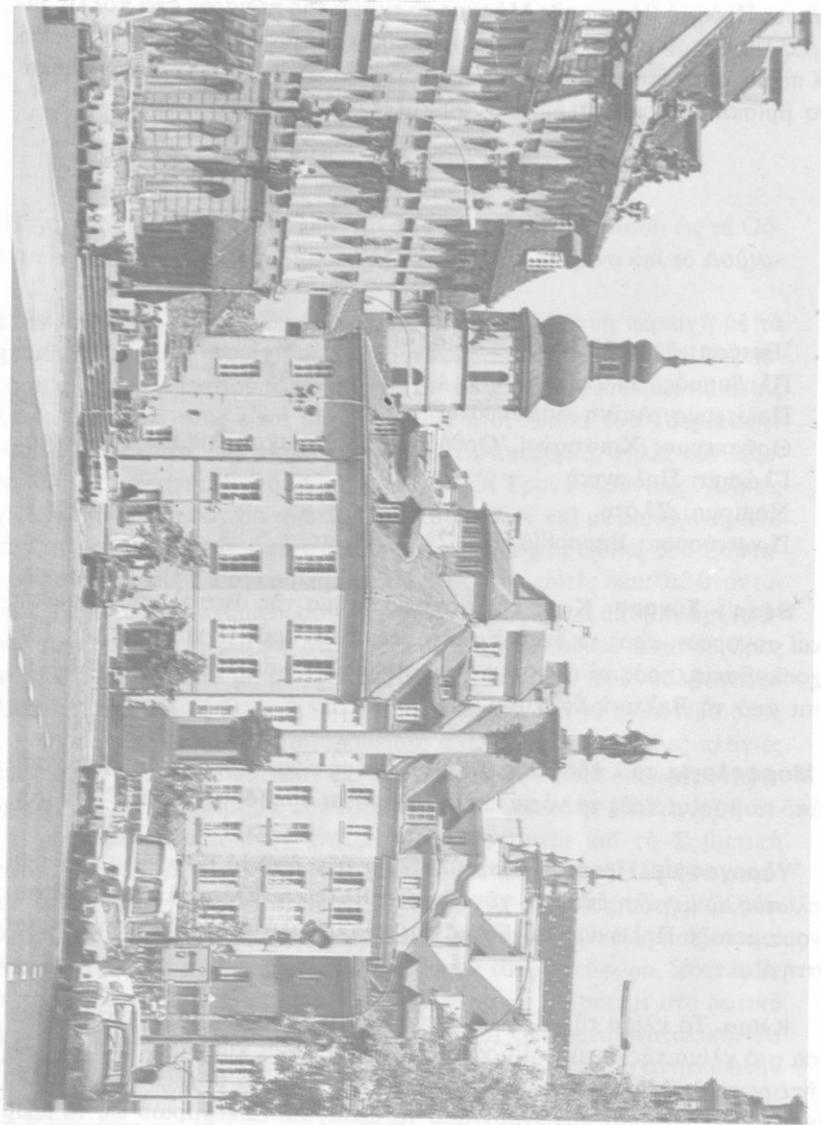
Πρωτεύουσα: Βαρσοβία με 1.241.000 κατ.

Θέση - Σύνορα. Κατέχει το δυτικό τμήμα της ανατολικής Εύρώπης και συνορεύει προς τα δυτικά με τη Γερμανία, προς τα νότια με την Τσεχοσλοβακία, προς τα ανατολικά με την ΕΣΣΔ και προς τα βόρεια βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα.

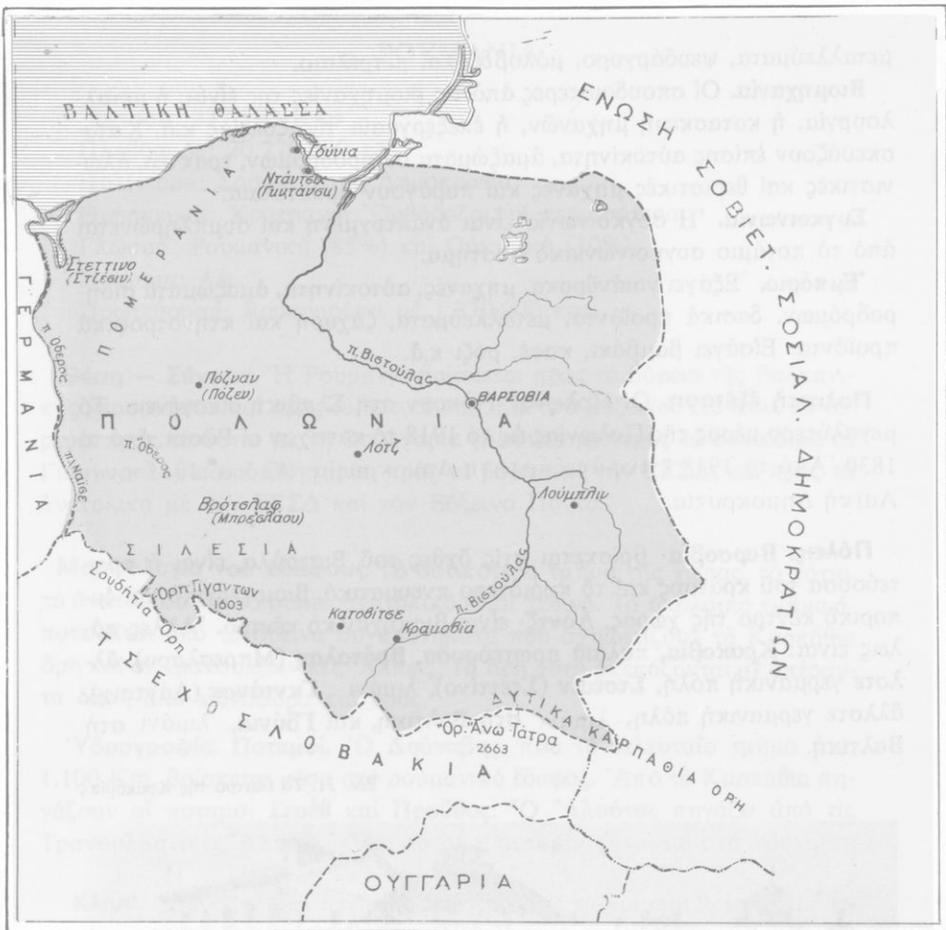
Μορφολογία του εδάφους. Το εδαφός της είναι πεδινό και ανυψώνεται από τα βόρεια προς τα νότια ως τα **Καρπάθια** όρη (όρος Τάτρα 2.663 μ.).

Υδρογραφία. Ποταμοί. Βιστούλας· πηγάζει από τα Καρπάθια και είναι πλωτός σε μεγάλη έκταση· χύνεται στη Βαλτική. **Όδερ·** αποτελεί τα σύνορα μεταξύ Πολωνίας και Γερμανίας στο μεγαλύτερο τμήμα και χύνεται στη Βαλτική.

Κλίμα. Το κλίμα της Πολωνίας είναι μία μεταβατική κατάσταση ανάμεσα στο κλίμα της δυτικής Εύρώπης και της Ρωσίας και χαρακτηρίζεται ως ήπειρωτικό. Οι βροχές γίνονται πιο συχνές προς τα βόρεια καθώς και τα χιόνια. Οι ποταμοί παγώνουν από τα μέσα του Δεκεμβρίου ως τα μέσα του Μαρτίου.

Εκ. 30. Πλατεία Βουκουρεστίου

Χάρτης 28. Πολωνία

Οικονομική ζωή. Γεωργία. Ἡ Πολωνία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική καὶ κτηνοτροφική. Παράγει σὲ μεγάλες ποσότητες σιτάρι, κριθάρι, πατάτες, σίκαλη, ζαχαρότευτλα, λυκίσκο κ.ἄ. Ἐκτρέφονται ἄλογα, χοίροι, βοοειδή, πρόβατα καὶ πουλερικά.

Δασικός πλοῦτος. Τὰ 23% ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῆς σκεπάζονται μὲ δάση ποὺ τὰ περισσότερα ἀποτελοῦνται ἀπὸ πεύκα. Ἡ ἀπόδοσή τους σὲ ξυλεία εἶναι μεγάλη.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Ἡ Πολωνία εἶναι πλούσια σὲ γαιάνθρακα, σιδηρο-

μεταλλεύματα, ψευδάργυρο, μόλυβδο και πετρέλαιο.

Βιομηχανία. Οί σπουδαιότερες από τις βιομηχανίες της είναι: ή μεταλλουργία, ή κατασκευή μηχανών, ή έπεξεργασία τής ξυλείας κ.ά. Κατασκευάζουν επίσης αυτοκίνητα, άμαξώματα σιδηροδρόμων, τρακτέρ, άλωιστικές και θεριστικές μηχανές και παράγουν όρυκτέλαια.

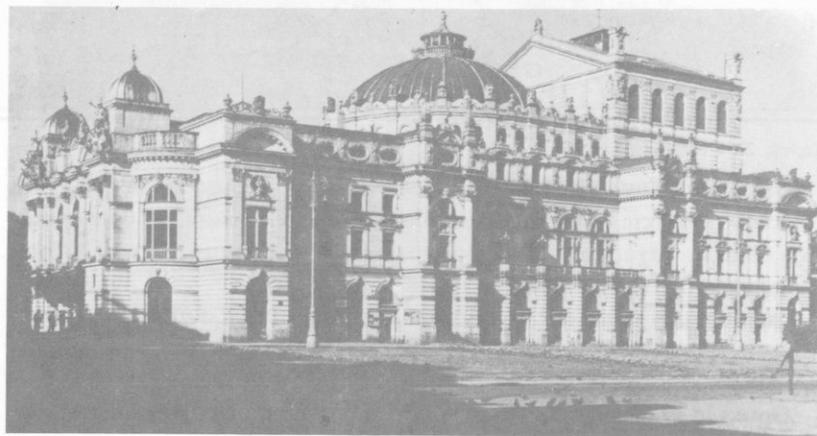
Συγκοινωνία. Ή συγκοινωνία είναι άναπτυγμένη και συμπληρώνεται από τό ποτάμιο συγκοινωνιακό σύστημα.

Έμπόριο. Έξάγει γαιάνθρακα, μηχανές, αυτοκίνητα, άμαξώματα σιδηροδρόμων, δασικά προϊόντα, μεταλλεύματα, ζάχαρη και κτηνοτροφικά προϊόντα. Εισάγει βαμβάκι, καφέ, ρύζι κ.ά.

Πολιτική εξέταση. Οί Πολωνοί άνήκουν στη Σλαβική οίκογένεια. Τό μεγαλύτερο μέρος τής Πολωνίας ως τό 1918 τό κατείχαν οί Ρώσοι, από τό 1830. Από τό 1918 έγινε ανεξάρτητη Δημοκρατία. Από τό 1945 είναι Λαϊκή Δημοκρατία.

Πόλεις. Βαρσοβία. βρίσκεται στις όχθες τοῦ Βιστούλα, είναι ή πρωτεύουσα τοῦ κράτους και τό κυριότερο πνευματικό, βιομηχανικό και έμπορικό κέντρο τής χώρας. **Λόντζ.** είναι βιομηχανικό κέντρο. Άλλες πόλεις είναι: **Κρακοβία**, παλαιά πρωτεύουσα, **Βρότολαη** (Μπρεσλάου), άλλοτε γερμανική πόλη, **Στσεσίν** (Στεττίνο), λιμάνι, **Γκντάνσκ** (Δάντσιχ), άλλοτε γερμανική πόλη, λιμάνι στη Βαλτική, και **Γδύνια**, λιμάνι στη Βαλτική.

Είκ. 31. Τό θέατρο τής Κρακοβίας

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Έκταση: 237.500 Km²

Πληθυσμός: 20.770.000 κάτ.

Πολίτευμα: Σοσιαλιστική Δημοκρατία

Θρήσκευμα: Χριστιανοί Όρθόδοξοι, οι περισσότεροι

Γλώσσα: Ρουμανική (85%) και Ούγγρική (10%)

Νόμισμα: Λέι

Πρωτεύουσα: Βουκουρέστι με 1.370.000 κατ.

Θέση – Σύνορα. Η Ρουμανία βρίσκεται προς τα βόρεια της Βαλκανικής χερσονήσου και προς τα δυτικά παράλια του Εξεινίου Πόντου. Συνορεύει προς τα νότια με τη Βουλγαρία (Δούναβης), προς τα δυτικά με τη Γιουγκοσλαβία και Ούγγαρία, προς τα βόρεια με την ΕΣΣΔ, και προς τα ανατολικά με την ΕΣΣΔ και τον Εξεινίο Πόντο.

Μορφολογία του εδάφους. Το δυτικότερο τμήμα της χώρας, το νότιο, το ανατολικό και το βορειοανατολικό είναι πεδινό. Το υπόλοιπο τμήμα αποτελείται από τα όρεινα συγκροτήματα που σχηματίζουν τα Καρπάθια όρη και οι Τρανσυλβανικές Άλπεις. Τα όρη αυτά σκεπάζονται με άπεραντα δάση από κωνοφόρα και δρυς.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Ο Δούναβης, που το τελευταίο τμήμα του, 1.100 Km, βρίσκεται μέσα στο ρουμανικό έδαφος. Από τα Καρπάθια πηγάζουν οι ποταμοί Σερέθ και Προϋθος. Ο Άλούτας πηγάζει από τις Τρανσυλβανικές Άλπεις. Όλοι αυτοί οι ποταμοί χύνονται στο Δούναβη.

Κλίμα. Το κλίμα είναι ήπειρωτικό. Το πεδινό τμήμα που βρίσκεται ανάμεσα στα Βαλκάνια, τις Τρανσυλβανικές Άλπεις και τα Καρπάθια είναι άπροστάτευτο από τους βορειοανατολικούς ανέμους, που φυσούν από τις ρωσικές στέπες και τον Εξεινίο. Έτσι παρουσιάζονται έδω άπότομες μεταβολές του κλίματος.

Όρισμένα έτη οι βροχές είναι πολλές και όρισμένα πάλι έπικρατεί μεγάλη ξηρασία. Οι χειμώνες άλλοτε είναι πολύ ψυχροί και άλλοτε πάλι ήπιοι, που θυμίζουν μεσημβρινές χώρες. Οι βροχές γενικά είναι λίγες και οι περισσότερες πέφτουν το καλοκαίρι. Στη δυτική περιοχή οι περισσότερες πέφτουν την άνοιξη. Οι άκτες του Εξεινίου έχουν κλίμα πόντιο, δηλαδή ψυχρό και ύγρο χειμώνα και όροσερό καλοκαίρι.

Χάρτης 29. Ρουμανία

Οικονομική εξέταση. Γεωργία – Κτηνοτροφία. Ἡ Ρουμανία εἶναι χώρα με πλούσιο ἔδαφος. Παράγει σιτάρι, ἀραβόσιτο, πατάτες, κρασί, καπνό, ζαχαρότευτλα, ὀπωρικά, ρύζι κ.ἄ. Ἐκτρέφονται βοοειδή, γιδοπρόβατα, ἄλογα καὶ πολλοὶ χοῖροι.

Ἄλιεία. Στους ποταμούς, τις λίμνες καὶ τις ἀκτὲς ἀλιεύονται κυρίως σολωμοὶ καὶ γλῶσσες.

Δασικός πλοῦτος. Τὰ δάση τῆς Ρουμανίας σκεπάζουν τις ὄρεινές περιοχές· εἶναι πυκνά καὶ ἀραιώνουν ὅσο κατεβαίνουν πρὸς τις πεδιάδες. Ἄπ' αὐτὰ παίρνουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ρουμανίας εἶναι πολὺ πλούσιο σὲ μεταλλεύματα. Τὰ κοιτάσματα τοῦ πετρελαίου ἀποτελοῦν μιά ἀπὸ τις μεγαλύτερες πηγές τοῦ ἔθνικου πλοῦτου. Μετὰ τὸ πετρέλαιο ἀκολουθοῦν τὰ κοιτάσματα με γαιάνθρακα (ἀνθρακίτης – λιγνίτης). Ἄλλη πηγή ὄρυκτοῦ πλοῦτου τῆς Ρουμανίας εἶναι τὸ ὄρυκτὸ ἀλάτι στὴν ἐξωτερικὴ ζώνη τῶν Καρπαθίων. Ὑπάρχουν ἐπίσης κοιτάσματα με χρυσό, ἄργυρο, χαλκό, μόλυβδο, ἀρσενικὸ ἀντιμόνιο, σίδηρο, μαγνήσιο καὶ θεῖο. Στὴ Ρουμανία ὑ-

Εικ. 32. Άποψη Βουκουρεστίου

Εικ. 33. Άνατολικά Καρπάθια στην Ρουμανία

πάρχουν επίσης πολλές ιαματικές πηγές, πλούσιες σε μεταλλικά νερά.

Βιομηχανία. Η βιομηχανία της Ρουμανίας παρουσιάζει σήμερα αξιόλογη άνοδο. Παράγει τρόφιμα, χημικά προϊόντα, υφάσματα, γεωργικά μηχανήματα, αυτοκίνητα κ.ά.

Εμπόριο. Εισάγει διάφορα βιομηχανικά είδη. Έξάγει δημητριακά, ξυλεία, σπορέλαια, πετρέλαιο και κτηνοτρόφικά προϊόντα.

Συγκοινωνία. Σημαντικό είναι το οδικό και το σιδηροδρομικό δίκτυο που συνδέεται με το δίκτυο της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης. Ο Δούναβης επίσης αποτελεί θαυμάσιο ποτάμιο δρόμο.

Πολιτική εξέταση. Η Ρουμανία πρωτοπαρουσιάζεται ως ελεύθερο κράτος το 1877. Ο πληθυσμός της έχει πολλές εθνικές μειονότητες. Το 75% του πληθυσμού το αποτελούν οι Ρουμάνοι και το υπόλοιπο το μοιράζονται στη σειρά, ανάλογα με το ποσοστό, οι μειονότητες των Ουγγρων, Γερμανών, Βουλγάρων, Έβραίων και Τσιγγάνων. Στη Ρουμανία για εκατοντάδες χρόνια υπήρχαν ελληνικές παροικίες και ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Σήμερα ζούν στη Ρουμανία περίπου 10.000 Έλληνες.

Η Ρουμανία για 1000 περίπου χρόνια ήταν επαρχία του Βυζαντινού κράτους.

Η ρουμανική γλώσσα δέχτηκε την επίδραση της λατινικής και τη μιλούν τα 85% του πληθυσμού· τα 10% μιλούν την ουγγρική και τα υπόλοιπα τις εθνικές τους γλώσσες.

Η Ρουμανία αποτελείται από δύο επαρχίες: της **Βλαχίας** και της **Μολδαβίας**.

Πόλεις. Το **Βουκουρέστι** είναι η πρωτεύουσα της Ρουμανίας και είναι κτισμένη στις όχθες του Δαμποβίτα, παραπόταμου του Δούναβη, σε πεδινή περιοχή· βρίσκεται στην επαρχία της Βλαχίας και είναι το πνευματικό κέντρο της χώρας με Πανεπιστήμιο και άλλα πνευματικά ιδρύματα. **Κωσταντζα**· είναι λιμάνι και βρίσκεται στα παράλια του Εξείνου. **Γαλάτσι**, **Ίασι**· είναι πόλεις της Μολδαβίας όπου κηρύχτηκε η Έλληνική Έπανάσταση του 1821 από τον Αλέξανδρο Ύψηλάντη. Άλλες πόλεις είναι: **Κλούζ**, **Τέμεσβαρ**, **Κροστάνδη**, **Πιλόεστι**. Στα δυτικά από το Βουκουρέστι βρίσκεται η μικρή πόλη **Δραγατσάνι**. Εκεί στην ελληνική επανάσταση, τον Ιούνιο του 1821, έπεσαν ένδοξα οι Έλληνες Ίερολοχίτες. Σημαντική πόλη είναι και το **Γιούργεβο** στη ρουμανική όχθη του Δούναβη. Συνδέεται σιδηροδρομικά με τη βουλγαρική πόλη Ρουχτσούκιο που βρίσκεται στην άπέναντι όχθη.

ΕΝΩΣΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΩΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΩΝ ΕΥΡΩΠΑ·Ι·ΚΟ ΤΜΗΜΑ

Έκταση: 5.571.000 Km²

Πληθυσμός: 179.000.000 κάτ.

Νόμισμα: Ρούβλι.

Θέση – Σύνορα. Το ευρωπαϊκό τμήμα της Ένώσεως των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών, (ΕΣΣΔ), όριζεται προς τα βόρεια από το Βόρειο παγωμένο ωκεανό, προς τα ανατολικά από τα Ουράλια δρη, τον ποταμό Ουράλη και την Κασπία θάλασσα, προς τα νότια από την δρόσειρα του Καυκάσου και τον Εύξεινο Πόντο, προς τα δυτικά από τη Ρουμανία, Πολωνία, Βαλτική θάλασσα και Φινλανδία.

Άκτες. Στο Βόρειο παγωμένο ωκεανό οι άκτες παρουσιάζουν πλούσιο διαμελισμό. Έκει σχηματίζονται οι χερσόνησοι **Κόλα** και **Κανίν**, που ανάμεσά τους βρίσκεται η Λευκή θάλασσα. Η Λευκή θάλασσα εισχωρεί βαθιά στην ξηρά και σχηματίζει διάφορους κόλπους, λιμάνια, δρμιους κ.τ.λ. Τα παράλια του Βόρειου Παγωμένου ωκεανού και της Λευκής θάλασσας παγώνουν για 7 μήνες το χρόνο. Στη Βαλτική τα παράλια είναι γεμάτα από έλη που το χειμώνα σκεπάζονται με πάγους. Στο βάθος του Φιννικού κόλπου βρίσκεται η **Κροστάνδη** που είναι και ο κεντρικός ναύσταθμος της ΕΣΣΔ. Οι άκτες της ΕΣΣΔ στον Εύξεινο δέν παγώνουν ποτέ και σχηματίζουν καλά λιμάνια, όπως της **Όδησσοῦ**, **Σεβαστουπόλεως** και **Ροστώβ** στο βάθος της **Άζοφικής**.

Υδρογραφία. Ποταμοί. Στο Βόρειο Παγωμένο ωκεανό χύνονται οι ποταμοί: **Πετσόχρας** και **Βόρειος Ντβίνας**. Στη Βαλτική ο **Δυτικός Ντβίνας** και ο **Νιέμεν**. Στόν Εύξεινο : **Ο Δνεϊστερος**, ο **Δνεϊπερος** και ο **Ντόν**. Στην Κασπία: **Ο Βόλγας**, ο μεγαλύτερος ποταμός της Εύρώπης με μήκος 3.685 Km, και ο **Ουράλης**.

Λίμνες: ή **Όνέγκα**, ή **Λαντόγκα**, ή μεγαλύτερη της Εύρώπης, ή **Ίλμεν**, ή **Πειπούς** κ.ά.

Κλίμα. Το κλίμα τής ΕΣΣΔ είναι καθαυτό ήπειρωτικό. Ο χειμώνας είναι ψυχρότερος από το χειμώνα τής άλλης Ευρώπης. Οι βροχές είναι λίγες και πέφτουν κυρίως το καλοκαίρι. Το χιόνι σκεπάζει κατά το χειμώνα όλες τις περιοχές με σχετικά λεπτό στρώμα, ενώ οι ποταμοί και οι λίμνες παγώνουν. Έπειδή η ΕΣΣΔ απλώνεται σε μεγάλη έκταση από το Βορρά προς το Νότο, το κλίμα αλλάζει ανάλογα με την απόσταση από το Βόρειο Παγωμένο Ωκεανό. Γι' αυτό με βάση τις κλιματολογικές συνθήκες και τη βλάστηση διαιρούμε τη χώρα σε 4 ζώνες.

α) **Η ζώνη τής Τούνδρας.** Η ζώνη αυτή κατέχει την περιοχή του Βόρειου Παγωμένου Ωκεανού που είναι άδεντρη και γεμάτη τέλματα. Το κρύο είναι πολύ δυνατό, ο χειμώνας διαρκεί 7-8 μήνες και η βλάστηση περιορίζεται σε ποώδη φυτά και λειχήνες.

β) **Η ζώνη τών δασών.** Η ζώνη αυτή απλώνεται στα νότια τής ζώνης τής Τούνδρας, φτάνει ως τη Μόσχα και σκεπάζεται από κωνοφόρα δέντρα. Ο χειμώνας διαρκεί 6-7 μήνες. Η περιοχή αυτή είναι άραιοκατοικημένη.

γ) **Η ζώνη τής μαύρης στέπας.** Η ζώνη αυτή απλώνεται στο κεντρικό μῆμα τής πεδιάδας και είναι πάρα πολύ εύφορη. Αρχίζει από τα νότια τής ζώνης τών δασών και από τα Καρπάθια και φτάνει ως τα Ουράλια. Το έδαφος είναι μαύρο και αποτελείται από χώμα λεπτό και χλόη που ξηράθηκε. Ο χειμώνας διαρκεί 5-6 μήνες.

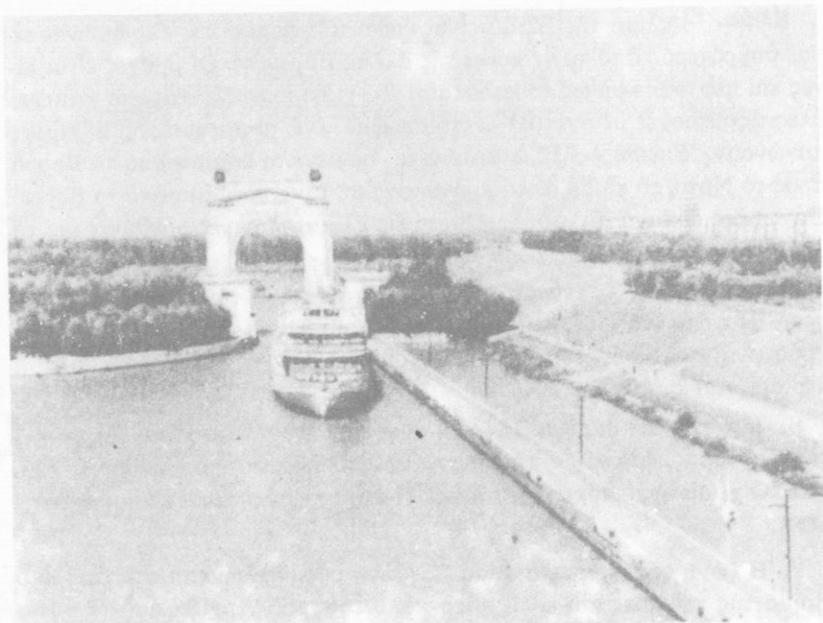
δ) **Η ζώνη τής φαιᾶς στέπας.** Απλώνεται νοτιότερα ανάμεσα στην Άζοφική και την Κασπία θάλασσα· είναι άγονη και άδεντρη, κατάλληλη μόνο για την κτηνοτροφία. Η περιοχή αυτή δέχεται πολύ λίγες βροχές.

Στα παράλια του Εύξεινου το κλίμα είναι εδκρατο και ευχάριστο, κυρίως στα παράλια τής Κριμαίας.

Οικονομική ζωή. Οι καλλιέργειες γίνονται με έπιστημονικό τρόπο και με μηχανικά μέσα. Παράγονται σιτάρι, σίκαλη, κριθάρι, άραβόσιτος, πατάτες, καννάβι, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα, όπωρικά κ.ά.

Έκτρέφονται βοοειδή, άλογα, χοίροι και πρόβατα. Άξιόλογη είναι η κτηνοτροφία και η στροτροφία.

Η άλιεία είναι πολύ αναπτυγμένη. Οι ποταμοί και οι λίμνες δίνουν ψάρια σε μεγάλες ποσότητες. Από το ψάρι «άκηπήσιο» βγαίνει το μαύρο χαβιάρι.

Εικ. 34. Σύνδεση Βόλγα και Ντόν με διάωρυγα

Τὰ δάση προσφέρουν άφθονη ξυλεία και τὰ άγρια ζώα που ζουν μέσα σ' αυτά δίνουν τὸ πολύτιμο τριχωτὸ δέρμα τους (νιφίτσες, κουνάβια, σκίουροι, έρμίνες κ.ά.).

Όρυκτός πλούτος. Υπάρχουν μεγάλα κοιτάσματα με γαιάνθρακα που τῆς δίνουν τὴν πρώτη θέση στὸν κόσμο. Τὰ πετρέλαια τῆς δίνουν τὴν πρώτη θέση στὴν Εὐρώπη. Έχει ακόμα κοιτάσματα με βωξίτη, ψευδάργυρο, κασσίτερο, χαλκό, χρυσό, μόλυβδο, άργυρο, πλατίνα, γραφίτη κ.ά.

Βιομηχανία. Χάρη στὸν όρυκτὸ πλούτο, τὰ καύσιμα ύλικά και τὴν ύδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια που παράγει ἀπὸ τὰ μεγάλα φράγματα, όπως εἶναι τῶν ποταμῶν Βόλγα, Δνειπερου κ.ά., ἡ ΕΣΣΔ ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες εἶναι: ἡ μεταλλουργία, ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων, κλωστούφαντουργίας, αὐτοκινήτων, τρακτέρ, δπλων, άεροπλάνων, πλοίων κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Οἱ ποταμοὶ και οἱ λίμνες συνδέονται συνήθως με διάωρυγες και αποτελοῦν πλωτοὺς δρόμους, που διευκολύνουν τὴ συγκοινωνία. Ἡ άεροπορικὴ ἐπίσης συγκοινωνία εἶναι ἀναπτυγμένη. Ὁ έμπορικὸς της

στόλος εξυπηρετεί τη διακίνηση των εμπορευμάτων με το εξωτερικό. Το σιδηροδρομικό δίκτυο είναι επίσης αναπτυγμένο.

Εμπόριο. Εισάγει μερικά είδη βιομηχανικών προϊόντων. Έξάγει πετρέλαιο, γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, μηχανές κάθε είδους, βαγόνια σιδηροδρόμων κ.ά.

Πολιτική εξέταση. Η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών -ΕΣΣΔ- αποτελείται από 15 ομόσπονδες Δημοκρατίες. Απλώνεται από το Β. Παγωμένο Ωκεανό ως τον Εξέεινο Πόντο (Μαύρη θάλασσα) και τις όροσειρές της κεντρικής Ασίας και από τη Βαλτική ως τον Ειρηνικό Ωκεανό. Κατοικούν σ' αυτή πάνω από 100 εθνότητες και λαοί: Ρώσοι 50%, Ουκρανοί 28%, Λευκορώσοι, Ουζμπέκοι, Τάταροι, Γεωργιανοί, Λιθουανοί, Έσθονοί, Αρμένιοι κ.τ.λ. Μιλούνται πάρα πολλές γλώσσες και διάλεκτοι. Οι Ρώσοι είναι ομάδα Σλαβικών φυλών.

Πολίτευμα: Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία.

Θρήσκευμα: Οι κάτοικοι της ΕΣΣΔ είναι Όρθόδοξοι Χριστιανοί. Η εκκλησία είναι ανεξάρτητη από το επίσημο κράτος και αυτοδιοικείται.

Στο ευρωπαϊκό τμήμα της ΕΣΣΔ περιλαμβάνονται:

1) **Η Ρωσική Όμόσπονδη Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία** που κατέχει το μεγαλύτερο τμήμα της πεδιάδας της Ανατολικής Ευρώπης και μέρος της Ασίας· περιλαμβάνει και άλλες αυτόνομες Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες και οι σπουδαιότερες πόλεις στο ευρωπαϊκό της τμήμα είναι: **Η Μόσχα**, πρωτεύουσα, κτισμένη στις όχθες του ποταμού Μόσχοβα. Είναι το βιομηχανικό, εμπορικό, πολιτικό και πνευματικό κέντρο της ΕΣΣΔ. Στη Μόσχα υπάρχουν εκκλησίες με μεγάλη ιστορική και καλλιτεχνική αξία, όπως η εκκλησία του Αγίου Βασιλείου, το Κρεμλίνο, ανάκτορο των Τσάρων κ.ά. Το **Λένινγκραντ**, ή παλαιά Πετρούπολη, στο μυχό του Φιννικού κόλπου στον ποταμό Νέβα. Κτίστηκε από το Μέγα Πέτρο και έχει Ναούς, Μουσεία, Βιβλιοθήκες κ.τ.λ. Το **Βόλγκογκραντ** (Στάλινγκραντ) στο Βόλγα ποταμό, γνωστό από το Β' παγκόσμιο πόλεμο.

2) **Η Έσθονία** με πρωτεύουσα το **Ταλλίν**. 3) **Η Λεττονία** με πρωτεύουσα τη **Ρίγα**. 4) **Η Λιθουανία** με πρωτεύουσα τη **Βίλνα**. Οι Έσθονοί ανήκουν στην κίτρινη φυλή. Οι Λιθουανοί και οι Λεττονοί στην Ίνδοευρωπαϊκή. Η έσθονική γλώσσα συγγενεύει με τη Φινλανδική. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο η Έσθονία, Λεττονία και Λιθουανία, τα βαλτικά αυτά κράτη, ένωματώθηκαν στην ΕΣΣΔ και απέτελεσαν αυτόνομες Σοσιαλι-

Εικ. 35. Άποψη Μόσχας

στικές Δημοκρατίες της ΕΣΣΔ. 5) **Ή Λευκορωσία** με πρωτεύουσα τὸ **Μίνσκ**. 6) **Ή Ούκρανία** με πρωτεύουσα τὸ **Κίεβο** στὶς ὄχθες τοῦ Δνεύπερου. Άλλες πόλεις τῆς Ούκρανίας εἶναι ἡ **Ὁδησσός**, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι.

νι τῆς ΕΣΣΔ στὸν Εὐξεινο Πόντο, ὅπου ἄλλοτε ἔμεναν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ ὅπου ἰδρύθηκε ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία τὸ 1814, τὸ **Χάρκοβο**, μεγάλο συγκοινωνιακὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο. 7) Ἡ **Μολδαβία** με πρωτεύουσα τὸ **Κίσινοφ**. Σ' αὐτὴ περιλαμβάνεται καὶ ἡ Βεσσαραβία. 8) Ἡ **Γεωργία**, με πρωτεύουσα τὸ **Τμπιλίσι** (Τιφλίδα). 9) Ἡ **Ἀρμενία**, πρωτεύουσα **Ἐριβάν**. 10) Τὸ **Ἀζερμπαϊτζάν**, πρωτεύουσα **Μπακού**.

Γενικὴ ἐπισκόπηση: Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἀπλώνεται ἀπὸ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα ὡς τὰ Οὐράλια ὄρη καὶ τὸν Εὐξεινο πόντο. Οἱ χῶρες τῆς Πολωνία, Ρουμανία, καὶ ΕΣΣΔ (Εὐρωπαϊκὸ τμῆμα) ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ πεδιάδες. Τὸ κλίμα τους εἶναι ἠπειρωτικὸ. Ἐξαιτίας αὐτοῦ οἱ χῶρες αὐτὲς παρουσιάζουν κοινὰ χαρακτηριστικὰ πού τις ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη Εὐρώπη.

Κοινὸ γνώρισμα ἐπίσης εἶναι ὅτι ἔχουν τὸ ἴδιο πολιτικοοικονομικὸ σύστημα.

Τὰ ἔλη πού ἀποξηράθηκαν καὶ οἱ περιοχὲς πού ἐκχερσώθηκαν ἔδωσαν στὴν καλλιέργεια μεγάλες ἐκτάσεις. Ἡ γεωργία βρίσκεται σὲ μεγάλη ἀνοδο, διότι ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς γίνεται με ἐπιστημονικὸ καὶ μεθοδικὸ τρόπο.

Ὁ ἄνθρακας, τὸ πετρέλαιο, οἱ ἀτομικοὶ ἀντιδραστήρες, οἱ καταρράκτες καὶ τὰ μεγάλα φράγματα τῶν ποταμῶν δίνουν ἀφθονὴ ἐνέργεια πού μαζί με τὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο βοήθησαν στὴ γρήγορη ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας. Τὰ γράμματα, οἱ ἐπιστῆμες καὶ οἱ τέχνες βρίσκονται σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο. Ἔτσι ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη, πού ἄλλοτε ἦταν καθαρὰ γεωργικὴ περιοχὴ, σήμερα βρίσκεται σὲ ὑψηλὸ βιομηχανικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Πληθυσμός τής Ευρώπης. Στην ευρωπαϊκή ηπειρο κατοικούν σήμερα 651.668.000 άνθρωποι. Όλες βέβαια οι περιοχές της δέν είναι κατοικημένες ομοιόμορφα.

Διαμόρφωση έθνοτήτων. Οι λαοί τής Ευρώπης προέρχονται από τη λεγόμενη ίνδοευρωπαϊκή όμοεθνία, τήν όποία αποτελούν πολλοί και διάφοροι λαοί τής Γής, όπως οι Ίνδοί, οι Άφγανοί, οι Πέρσες, οι Σλάβοι, οι Άρμένιοι, οι Γερμανικοί λαοί, οι Λατίνοι, οι Κέλτες, οι Ίλλυριοί, οι Έλληνες κ.ά. Οι λαοί αυτοί προήλθαν από τη διάσπαση του ίδιου λαού που κατά τους προϊστορικούς χρόνους αποτελούσε μιá έθνική και γεωγραφική ένότητα. Ή πρώτη πατρίδα τών ίνδοευρωπαϊκών λαών ήταν ή βόρεια και κεντρική Ευρώπη. Έκεί διασπάστηκαν και άλλοι προχώρησαν προς τά άνατολικά ως τήν Περσία και τις Ίνδιες, άλλοι προς τά δυτικά και άλλοι προς τά νότια. Έγκαταστάθηκαν σε χώρες που ήταν άσφαλεις, διότι προστατεύονταν από δρη, μεγάλους ποταμούς ή θάλασσα και σιγά σιγά συγχωνεύτηκαν με τούς έντόπιους ή με εκείνους που ήλθαν άργότερα. Έτσι δημιουργήθηκαν νέοι λαοί, που έγιναν έθνη, δηλαδή είχαν κοινά, έκτός από τή γή που κατοικούσαν, τή γλώσσα, τή Θρησκεία, τήν οικονομία, τήν ιστορία και γενικά τόν πολιτισμό. Όσοι όμως ίνδοευρωπαίοι εγκαταστάθηκαν σε χώρες όπου δέν υπήρχαν άσφαλή φυσικά δρια, πολεμούσαν συχνά με διάφορους λαούς. Έτσι σ' αυτές τις χώρες γεννήθηκαν και εξαφανίστηκαν διάφορα κράτη κατά τις διάφορες εποχές και από κάθε μιá εποχή έμειναν μνημεία και ένθύμια λιγότερο ή περισσότερο σπουδαία.

Οι σημερινοί λαοί. Ή Ευρώπη είναι χώρα τής λευκής φυλής. Έπομένως από άνθρωπολογική πλευρά ή Ευρώπη είναι όμοιογενής όσο καμιά

άλλη περιοχή του κόσμου. Στην Ευρώπη οι άλλες φυλές έχουν ελάχιστα αντιπροσώπους.

Οι Λάπωνες, οι Φίννοι (Φινλανδοί), οι Έσθονοί, οι Μαγυάροι της Ουγγαρίας και οι Τούρκοι προέρχονται από τη μογγολική φυλή (κίτρινη) και οι γλώσσες τους δε μοιάζουν με τις ευρωπαϊκές.

Οι Ινδοευρωπαϊκοί λαοί, ανάλογα με τη φυσική τους εμφάνιση, τη γλώσσα και τις παραδόσεις, χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες.

Α. Τήν ελληνική. Σ' αυτή ανήκουν οι Έλληνες που είναι κληρονόμοι του έλληνοχριστιανικού πολιτισμού.

Β. Τή νεολατινική. Σ' αυτή ανήκουν οι Ιταλοί, οι Ισπανοί, οι Πορτογάλοι, οι Γάλλοι, ένα μέρος από τους Βέλγους και οι Ρουμάνοι. Όλοι αυτοί οι λαοί είναι κληρονόμοι του αρχαίου έλληνορωμαϊκού πολιτισμού.

Γ. Τή γερμανική. Σ' αυτή ανήκουν οι Αγγλοσάξωνες, δηλαδή οι Άγγλοι, Σκώτοι και Ιρλανδοί, οι Δανοί, οι Νορβηγοί, οι Σουηδοί, οι Αυστριακοί, οι Γερμανοί, οι Ολλανδοί, οι Ισλανδοί και οι περισσότεροι από τους Έλβετους. Οι λαοί αυτοί βοήθησαν στην εξάπλωση του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τις αποικίες που ίδρυσαν. Ακόμα προόδευσαν πάρα πολύ στις επιστήμες, τη βιομηχανία και το εμπόριο.

Δ. Τή σλαβική. Στην ομάδα αυτή ανήκουν οι Γιουγκοσλάβοι, Βούλγαροι, Τσεχοσλοβάκοι, Πολωνοί και Ρώσοι. Οι λαοί αυτοί δεν άκολούθησαν το γρήγορο ρυθμό της ευρωπαϊκής πρόοδου επειδή δε δέχτηκαν την επίδραση του λατινικού πολιτισμού και επειδή υπέφεραν από κατακτήσεις ασιατικών λαών, λιγότερο πολιτισμένων.

Γλώσσες. Σήμερα οι Ευρωπαίοι μιλούν γλώσσες και διαλέκτους που φτάνουν τις 120. Μερικές μάλιστα απ' αυτές τις μιλούν σ' όλο τον κόσμο. Τα 9/10 των ευρωπαϊκών γλωσσών προέρχονται από την Ινδοευρωπαϊκή γλώσσα. Παρουσιάζουν πολλές ομοιότητες μεταξύ τους που έρευνά ή Συγκριτική Γλωσσολογία και που δείχνουν την κοινή καταγωγή πολλών ευρωπαϊκών λαών.

Στη διαμόρφωση των γλωσσών της Ευρώπης μεγάλο ρόλο έπαιξαν ή αρχαία ελληνική γλώσσα και ή λατινική.

Τις ευρωπαϊκές γλώσσες μπορούμε να τις χωρίσουμε στις εξής βασικές.

Α. Νέα ελληνική. προέρχεται από την αρχαία ελληνική.

Χάρτης 31. Οι όμιλούμενες γλώσσες στην Ευρώπη

Β. Νεολατινικές: αυτές είναι η Ιταλική, γαλλική, ισπανική, πορτογαλική και ρουμανική.

Γ. Γερμανικές: αυτές είναι η γερμανική, αγγλική, δανική, σουηδική, νορβηγική, ισλανδική και η όλλανδική. Όλες προέρχονται από την αρχαία γερμανική γλώσσα, που διαδόθηκε κατά τόν Μεσαίωνα.

Δ' Σλαβικές: Σ' αυτές ανήκουν η ρωσική, πολωνική, τσεχοσλοβακική, σερβική, σλοβενική και η βουλγαρική.

Τις άλλες γλώσσες τις μιλούν διάφοροι ευρωπαϊκοί λαοί που έχουν διαφορετική καταγωγή και αποτελούν μειονότητες.

Ἡ οἰκονομία τῆς Εὐρώπης. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ περισσότερο πυκνοκατοικημένη ἡπειρος, μολοντί δὲν εἶναι ἡ πλουσιότερη. Εἶναι ἡ ἡπειρος πού κατέχει καί σήμερα δεσπόζουσα θέση στήν οἰκονομική ζωὴ τῆς Γῆς.

Ἡ εὐρωπαϊκὴ γεωργία εἶναι τὸ ὑπόδειγμα μιᾶς πολὺ ἀναπτυγμένης καὶ σύγχρονης γεωργίας. Ὁ βασικὸς χαρακτήρας τῆς εἶναι μιὰ πολύμορφη καλλιέργεια πού συνδυάζεται μετὴν κτηνοτροφία. Σὲ πολλὰς περιοχὰς γίνονται ὑποδειγματικὲς καὶ ἐντατικὲς καλλιέργειες πού δίνουν, κατὰ μέσο ὄρο, τίς καλύτερες συγκομιδὰς τοῦ κόσμου. Ἡ Εὐρώπη παράγει ὅλα ἐκεῖνα πού μποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν στήν Εὐκρατιή ζώνη καὶ μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα πού καλλιεργοῦνται στίς θερμὰς χῶρες, ὅπως ρύζι, βαμβάκι, ἐσπεριδοειδῆ κ.ἄ. Καλλιεργεῖται τὸ σιτάρι, πού ἡ καλλιέργειά του στίς εὐφορότερες περιοχὰς συνδυάζεται μετὴν καλλιέργεια τῶν τεύτλων. Στὰ φτωχότερα ἐδάφη καλλιεργεῖται ἡ σίκαλη σὲ συνδυασμὸ μετὴν καλλιέργεια τῆς τατάτας. Ὁ ἀραβόσιτος καλλιεργεῖται κυρίως στὴ νότια Εὐρώπη καὶ μόνο κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἄρχισε νὰ καλλιεργεῖται καὶ πρὸς τὰ βόρεια.

Πολὺ μεγαλύτερη σπουδαιότητα ἔχουν οἱ συχνὲς καλλιέργειες τῶν κηπευτικῶν καὶ τῶν ὀπωροφόρων καθὼς καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἡ Εὐρώπη δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ θρέψει τὸν πληθυσμὸ τῆς καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι πυκνός, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ οἱ Εὐρωπαῖοι βελτιῶνουν συνέχεια τὴ διατροφή τους.

Εἰσάγει λοιπὸν γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς δημητριακά, ζάχαρη, κρέατα καὶ διάφορα τροπικὰ προϊόντα, ὅπως καφέ, τσάι, κακάο, καρποὺς τροπικῶν χωρῶν κ.ἄ. Εἰσάγει ἀκόμα γεωργικὰ προϊόντα πού προορίζονται γιὰ τὴ βιομηχανία, ὅπως καουτσούκ, βαμβάκι, μαλλιὰ κ.ἄ.

Ἡ βιομηχανικὴ δραστηριότητα κυριαρχεῖ στήν οἰκονομική ζωὴ τῆς Εὐρώπης. Τὰ βιομηχανικὰ εὐρωπαϊκὰ προϊόντα ξεχωρίζουν γιὰ τὴν ποιότητά τους. Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Εὐρώπης ὀφείλεται: α) **στὸν ὀρυκτὸ πλοῦτο τῆς**, β) **στὴν ἀφθονία τοῦ ἀνθρακα καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ** καὶ γ) **στὸ μεγάλο ἀριθμὸ ἐργατῶν.**

Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα: μεταλλουργικά, ὕφαντικά, χημικά κ.τ.λ. εἶναι ὑπεραρκετὰ γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς Εὐρώπης καὶ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐξάγονται σὲ μεγάλες ποσότητες. Αὐτὸ μετὴν πάροδο τοῦ χρόνου γίνεται δυσκολότερο, διότι καὶ οἱ ἄλλες περιοχὰς τῆς Γῆς ἐκβιομηχανίζονται με ἀποτέλεσμα νὰ προμηθεύονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη λιγότερα βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἡ Εὐρώπη περιορίζεται στὴ δική της ἀγορὰ καὶ

ή κατανάλωσή της μπορεί να αυξηθεί με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου όρισμένων χωρών.

Ἡ οικονομική συνεργασία τῶν Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Οἱ διάφορες οικονομικές δυσχέρειες, πού συναντᾶ ἡ Εὐρώπη, καθώς και οἱ δυσκολίες γιά τήν προμήθεια πρώτων ὑλῶν και τήν ἐξέυρεση ἐργατῶν, δημιούργησαν τήν ἰδέα τῆς Εὐρωπαϊκῆς οικονομικῆς ἐνότητος (Κοινῆ Ἀγορά). Γίνονται μεγάλες προσπάθειες γιά μιᾶ οικονομική ἐνοποίηση ἀπό ὁμάδες κρατῶν. Μ' αὐτή ἐπιδιώκουν τήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων και τῶν ἀνθρώπων. Αὐτό προϋποθέτει τήν κατάργηση τῶν δασμῶν με τοὺς ὁποίους κάθε κράτος προστατεύει τὰ βιομηχανικά και γεωργικά του προϊόντα.

Οἰκονομικοὶ συνασπισμοί. Ἡ Γαλλία, ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Δυτικὴ Γερμανία, ἡ Ἰταλία, τὸ Βέλγιο, ἡ Ὀλλανδία και τὸ Λουξεμβούργο ἀπετέλεσαν στὴν ἀρχὴ τὴν ὁμάδα τῶν ἔξι, πού ἱδρυσε τρεῖς οἰκονομικές κοινότητες.

1. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1953 τὴν **Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα Ἀνθρακα και Χάλυβα (Ε.Κ.Α.Χ)**. Βασικὸς σκοπὸς τῆς Ε.Κ.Α.Χ. εἶναι ἡ δημιουργία κοινῆς ἀγορᾶς γιά τὰ προϊόντα τῆς δικαιοδοσίας της. Κάθε μέλος μπορεί νὰ προμηθεύεται ἀνθρακα και μεταλλεύματα πού ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῶν χωρῶν πού ἐνώθηκαν στὴν κοινότητα. Ἐπίσης ἔχει δικαίωμα νὰ πωλήσει ἐλεύθερα τὸ χάλυβά του ἢ τὸ χυτοσίδηρό του χωρὶς ὑποχρέωση δασμοῦ.

2. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1958 ἱδρύθηκε ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Κοινπραξία Ἀτομικῆς Ἐνέργειας (Εὐρατόμ)**. Τὰ ἔξι κράτη ὑποχρεώθηκαν νὰ θέσουν σὲ κοινὴ χρῆση τὰ κοιτάσματα τοῦ Οὐρανίου και νὰ δημιουργήσουν ἀτομικὰ ἐργοστάσια και ἐργαστήρια, ὥστε μελλοντικά νὰ λυθεῖ τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγῆς ἐνέργειας.

3. Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1958 ἱδρύθηκε ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.)**, ἡ **Εὐρωπαϊκὴ Κοινὴ Ἀγορά**. Μ' αὐτὴ ἐπιδιώκεται ἡ πολιτικὴ και οἰκονομικὴ ἐνοποίηση τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Πρωταρχικὸς σκοπὸς της εἶναι ἡ διαρκὴς βελτίωση τῶν δρων διαβίωσης και ἀπασχολήσεως τῶν λαῶν τῶν κρατῶν-μελῶν.

Ἡ Ε.Ο.Κ. ἔχει σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίσει μιᾶ συνεχὴ και ἰσόρροπη οἰκονομικὴ ἐπέκταση, νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀνύψωση τοῦ βιοτικού ἐπιπέδου και νὰ

δημιουργήσει πιό στενές σχέσεις μεταξύ τών κρατῶν-μελῶν.

Γιὰ νὰ ἐπιτύχουν αὐτοὶ οἱ σκοποὶ τῆς Ε.Ο.Κ. προβλέπεται: 1) ἡ κατάργηση τῶν τελωνειακῶν δασμῶν μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν, 2) ἡ καθιέρωση κοινοῦ δασμολογίου καὶ κοινῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς πρὸς τὰ ἄλλα κράτη, 3) ἡ κἀταργηση μεταξύ τῶν κρατῶν-μελῶν τῶν ἐμποδίων ποὺ ὑπάρχουν στὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν προσώπων, 4) ἡ καθιέρωση κοινῆς πολιτικῆς στὸν τομέα τῆς γεωργίας, 5) ἡ καθιέρωση κοινῆς πολιτικῆς στὸν τομέα τῶν μεταφορῶν κ.τ.λ.

Ἡ Ἑλλάδα ἔγινε μέλος τῆς Κοινότητος τὴν 1η Νοεμβρίου τοῦ 1962. Ἀπὸ τότε ὁμως καθυστέρησε ἡ πλήρης ἔνταξή της στὴν Ε.Ο.Κ. Σήμερα μετὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας ἀποφασίστηκε νὰ ἀρχίσουν οἱ διαδικασίες ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὀριστικὴ ἔνταξή της ὡς πλήρους μέλους. Αὐτὸ δὲ θὰ βραδύνει.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὁμάδα τῶν κρατῶν ποὺ ἀναφέραμε μιὰ ἄλλη ὁμάδα ἀπὸ ἑπτὰ κράτη (Αὐστρία, Δανία, Νορβηγία, Σουηδία, Ἑλβετία, Πορτογαλία καὶ Μ. Βρεταννία) ἴδρυσε τὸ 1960 τὴν **Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν (Ε.Ζ.Ε.Σ.)**. Σκοπὸς της εἶναι ἡ βαθμιαία κἀτάργηση τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν καὶ τοῦ δασμολογίου. Στὸ συνασπισμὸ αὐτὸ προσχώρησε καὶ ἡ Φινλανδία τὸ Μάρτιο τοῦ 1961. Οἱ δασμοὶ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1963 εἶχαν ἐλαττωθεῖ κατὰ 50%.

Τέλος οἱ σοσιαλιστικὲς χῶρες ἴδρυσαν τὴν **ΚΟΜΕΚΟΝ**, μιὰ οἰκονομικὴ ὀργάνωση ποὺ συνδυάζεται μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴ τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς πείρας καὶ μετὰ ἀμοιβαία βοήθεια.

Χώρα	Ποσοστὸ ἀναγωγῆς δασμῶν	Ποσοστὸ ἀναγωγῆς ἐμπορικοῦ ἐπιπέδου	Ποσοστὸ ἀναγωγῆς ἐπιπέδου
Αὐστρία	100	100	100
Δανία	100	100	100
Νορβηγία	100	100	100
Σουηδία	100	100	100
Ἑλβετία	100	100	100
Πορτογαλία	100	100	100
Μ. Βρεταννία	100	100	100
Φινλανδία	100	100	100
Εὐρωπαϊκὴ Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι

'Η σειρά τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν σύμφωνα μὲ τὸν πληθυσμὸ καὶ τὴν ἔκταση

Σύμφωνα μὲ πληθυσμὸ	Σύμφωνα μὲ τὴν ἔκταση	Κράτη	Πληθυσμὸς	'Εκταση σὲ Km ²	Κάτοικοι σὲ κάθε Km ²
1	1	Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία	179.000.000	5.571.000	32,1
2	10	Δυτικὴ Γερμανία	61.000.000	248.557	245,4
3	11	'Ηνωμένο Βασίλειο	56.427.000	244.013	231,2
4	8	'Ιταλία	55.023.000	301.225	182,6
5	2	Γαλλία	52.913.000	547.026	96,7
6	3	'Ισπανία	35.433.000	504.750	70,19
7	7	Πολωνία	33.841.000	312.677	108,22
8	9	Γιουγκοσλαβία	21.323.000	255.804	83,55
9	13	Ρουμανία	21.178.000	237.500	89,17
10	17	'Ανατολικὴ Γερμανία	17.193.000	108.178	158,93
11	15	Τσεχοσλοβακία	14.757.000	127.869	115,40
12	24	'Ολλανδία	13.599.000	40.844	332,94
13	19	Οὐγγαρία	10.534.000	93.030	113,23
14	25	Βέλγιο	9.846.000	30.513	322,68
15	14	'Ελλάδα	8.930.000	131.944	67,68
16	16	Βουλγαρία	8.739.000	110.912	79,21
17	20	Πορτογαλία	8.762.000	92.082	95,15
18	4	Σουηδία	8.291.000	449.750	18,43
19	21	Αὐστρία	7.538.000	83.849	89,89
20	23	'Ελβετία	6.420.000	41.288	155,49
21	22	Δανία	5.026.000	43.069	116,69
22	5	Φινλανδία	4.652.000	337.009	13,80
23	6	Νορβηγία	4.007.000	324.219	12,35
24	22	'Ιρλανδία	3.131.000	70.283	44,54
25	26	'Αλβανία	2.482.000	28.748	86,33
26	27	Λουξεμβούργο	342.000	2.586	132,25
27	28	Μάλτα	329.000	316	1041,13
28	18	'Ισλανδία	216.000	103.000	2,9
Σύνολον			651.668.000	10.442.041	62,408

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γεωλογία - Όρυκτολογία, Κ. Κτενᾶ.
2. Γεωλογία. Γεωργαλά.
3. Γενική Γεωλογία. Κυρ. Θεοδοωρακάκου.
4. Στοιχειᾶ Τεκτονικῆς Γεωλογίας. Π. Ψαριανοῦ - Ν. Μανωλέσσου.
5. Περιλήψεις Ὑδρογεωλογίας. Π. Ψαριανοῦ.
6. Σεισμολογία. Ἀγγέλου Γαλανοπούλου.
7. Κοσμογραφία. Νικ. Νικολάου.
8. Ἡ Σελήνη. Οὐίλλιαμ Ε. Χάουρτ.
9. Προωθητικὰ συστήματα πυραύλων καὶ Διαστημοπλοίων. Ἄνδρ. Παπαθανασίου.
10. Γεωγραφία Εὐρώπης. Εὐαγγέλου Σταμάτη.
11. Γεωγραφία Εὐρώπης. Π. Ἡλιοπούλου.
12. Παγκόσμιος Εἰκονογραφημένη Γεωγραφία Ἄτλας. Τόμος Γ. Λεωνίδα Κούβαρη. Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἄφοι - Συρόπουλοι καὶ Κ. Κουμουνδουρέας.
13. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία. Π. Δρανδάκη.
14. Mondo vivo geografia per glistituti Magistali, Roberto Zampilloni - Milano.
15. Παγκόσμιος Γεωγραφικὸς Ἄτλας. Σπ. Δημητράκου.
16. Geographie Rene Oudin, Armand Colin 4.
17. Nuovo atlante geografico, Alberto Moli - Torino.
18. Foyler, Modern School Atlas.
19. Der Lebenstaum des Menschen. Georg Westermann Verlag.
20. Ἡ Γῆ εἰς τὸ Διάστημα 1970 τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν (U.S.I.S.).
21. International women's year, thirtieth anniversary of the United Nations, 1975.
22. World Bank Atlas. (population, per capita product and growth rates), published by the World Bank, 1974.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΡΩΠΗ

Σελίδα

Γενικά-Θέση-Σύνορα-΄Οριζόντιος καί κάθετος διαμελισμός	5-11
΄Υδρογραφία-Κλίμα-Πανίδα-Χλωρίδα	11-18

I. ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά-Μορφή τοῦ ἐδάφους-Κλίμα-Νερά-Βλάστηση	19-21
΄Η Μεσόγειος θάλασσα	21
Γενική ἐπισκόπηση καί συμπέρασμα	21
΄Η Βαλκανική Χερσόνησος	22
Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία	26
Βουλγαρία	28
Γιουγκοσλαβία	33
΄Αλβανία	39
΄Ιταλικὴ Χερσόνησος	43
΄Ιταλία	43
΄Αγιος Μαρίνος	50
Βατικανό	51
΄Ισπανικὴ Χερσόνησος	52
΄Ισπανία	54
Πορτογαλία	57
΄Ανδόρα	59
Γιβραλτάρ	59

II. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά-Μορφή τοῦ ἐδάφους-΄Υδρογραφία-Κλίμα-Βλάστηση	60
Γερμανία	62
Δυτικὴ Γερμανία	65
΄Ανατολικὴ Γερμανία	70
΄Ελβετία	71
Λιχτενστάιν	75
Αὐστρία	75
Οὐγγαρία	79
Τσεχοσλοβακία	81

III. ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	88
Γαλλία	89
Μονακό	95
Λουξεμβούργο	96
Βέλγιο	96
Όλλανδία	101
Μπενελούξ	106
Μεγάλη Βρετανία	107
Ίρλανδία	112

IV. ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	115
Δανία	117
Νορβηγία	121
Σουηδία	123
Φινλανδία	126
Λαπωνία	130
Ίσλανδία	131
Γενική επίσκεψη	133

V. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Γενικά	134
Πολωνία	135
Ρουμανία	139
Ε.Σ.Σ.Δ	143
Γενική επίσκεψη	149

VI. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Οί λαοί της Εύρώπης	150
Οί σημερινοί λαοί	150
Γλώσσες	151
Ή οικονομία της Εύρώπης	153
Ή οικονομική συνεργασία των Ευρωπαϊκῶν χωρῶν	154
Οικονομικοί συνασπισμοί	154

024000025233

ΕΚΔΟΣΗ ΙΓ', 1982 (ΙΙΙ) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 195.000 – ΣΥΜΒΑΣΗ 3708/30.12.81
ΕΚΤΥΠΩΣΗ – ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΑΦΩΝ ΡΟΗ Ε.Π.Ε.

